

Комунальний заклад вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК «Траєкторія медичної освіти»

Рівне 2026

Комунальний заклад вищої освіти

“Рівненська медична академія”

Рівненської обласної ради

Akademia slaska Academy of Silesia

Буковинський державний медичний університет

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ТРАЄКТОРІЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Збірник матеріалів

з досвіду роботи педагогів та тез доповідей

Освітнього навчально-методичного форуму

«Фахівець XXI століття:

дослідження та освітні інновації в умовах

воєнного стану в Україні»

(м. Рівне, 29-30 січня 2026 року)

Рівне — 2026

Розглянуто та рекомендовано до видання Вченою радою
Комунального закладу вищої освіти «Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради,
протокол № 7 від 27 лютого 2026 р.

Редакційна колегія:

Редактор: *Шустик Роман Петрович*, ректор КЗВО “Рівненська медична академія” РОР, кандидат медичних наук, заслужений лікар України;

Бухальська С. Є., кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з виховної роботи Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Дундюк В. О., кандидат педагогічних наук, методист КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Конощук Р. В., перший проректор КЗВО “Рівненська медична академія” РОР;

Краєвський Р. З., методист КЗВО “Рівненська медична академія” РОР, викладач суспільно-гуманітарних дисциплін;

Лисиця Д. Л., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Фахового медичного коледжу КЗВО “Рівненська медична академія” РОР,

Лотушко Н. М., методист КЗВО “Рівненська медична академія” РОР, викладач інформатики;

Матвєєв С. В., викладач інформатики Фахового медичного коледжу КЗВО “Рівненська медична академія” РОР;

Хмеляр І. М., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник навчально-методичного відділу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Штрімайтіс О. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент, проректор з наукової роботи КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Щупак О. Ю., методист Фахового медичного коледжу КЗВО Рівненська медична академія РОР.

Траєкторія медичної освіти: збірник матеріалів з досвіду роботи педагогів та тез доповідей Освітнього навчально-методичного форуму *«Фахівець XXI століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні»*, м. Рівне, 29-30 січня 2026 р. / редкол.: Р. П. Шустик та ін. – Рівне: КЗВО «Рівненська медична академія», 2026. – 272 с.

У збірник увійшли матеріали з досвіду роботи педагогів КЗВО «Рівненська медична академія» РОР та тези доповідей учасників Освітнього навчально-методичного форуму *«Фахівець XXI століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні»*, у яких висвітлено актуальні проблеми теорії і практики впровадження інноваційних технологій в освітній процес у медичних навчальних закладах.

Матеріали подані в авторській редакції, за їх якість і науковий зміст відповідають автори.

Рекомендовано для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти.

© КЗВО «Рівненська медична академія»

FORMATION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF FUTURE MEDICAL WORKERS IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Shustyk Roman Petrovych

Rector, candidate of medical sciences

Professor of the department of medical and preventive disciplines
and laboratory diagnostic department

Municipal Institution of Higher Education “Rivne Medical Academy”

Rivne, Ukraine

Khmeliar Inesa Makarivna

Candidate of Pedagogical sciences Associate Professor

Professor of Chemical and Pharmaceutical Disciplines Department

Head of the Educational and Methodical Department

Municipal Institution of Higher Education “Rivne Medical Academy”

Rivne, Ukraine

Konoshchuk Ryslana Vasylivna

First vice-rector Municipal Institution of Higher Education

“Rivne Medical Academy” Rivne, Ukraine

Undir Vitaliy Oleksadrovych

Candidate of Sciences in Public Administration,

Rivne Regional Council Deputy Chairman of the Rivne

Regional Council “Rivne Medical Academy”

Rivne, Ukraine

Lysytsia Dmytro Leonidovych

Candidate of Pedagogical sciences Associate Professor

Associate Professor of medical and preventive disciplines and
laboratory diagnostic department

Director of the Specialized Medical College

Statement of the problem in general terms. Modern medical education is one of the most complex and demanding among all fields of education. High academic requirements, a significant workload, the need for constant knowledge renewal, as well as early contact with complex clinical situations create conditions for increased level of stress among students in wartime conditions. At the same time, the risk of emotional exhaustion, decreased motivation and the emergence of symptoms of professional burnout already at the stage of education increases, This may negatively affect academic performance, the quality of knowledge acquisition and the development of clinical thinking.

Psychological resilience is one of the important characteristics that determines an individual’s ability to respond to stressful situations, difficulties and life challenges. In the case of students of medical higher education institutions, where professional skills are combined with significant physical and emotional loads, the formation of psychological resilience becomes particularly important. This is due to the fact that future medical professionals often face stressful situations that may affect their psychological and emotional health and effectiveness in performing professional duties.

Despite the growing attention to the issue of burnout and mental health in the medical field, the question of psychological training for medical staff in a period of war remains important and requires further research and improvement of educational programs.

The aim of this article is to study the process of forming psychological resilience in students of higher educational institutions under martial law conditions and to identify effective approaches and methods that contribute to the development of these qualities in future medical professionals.

The objectives of the article are:

1. To analyze the features of psychological resilience in students of higher medical educational institutions.
2. To identify the main factors affecting the development of psychological resilience in medical students during the war.
3. To assess the impact of stressful situations on the psychological and emotional state of students.
4. To describe the methods and technologies used to form psychological resilience among students of medical educational institutions.

5. To develop recommendations for integrating practical training and psychological support in the educational process to enhance resilience in students.

The review of recent studies and publications shows that the presence of numerous stressors in medical practice has long been described by both foreign and domestic scholars. The issue of professional health in the medical field is reflected in the works of T. Abramova, H. Kutsenko, Y. Soshnikov, L. Yuryeva, Y. Shcherbatikh.

The problem of stress and emotional burnout among medical professionals is actively studied because the medical profession is characterized by high psychological stress, which can lead to various psychological and emotional disorders. This is explained by the specifics of medical practice, which involves constant interaction with patients in severe physical and emotional conditions and requires solving complex ethical and moral issues. Such circumstances significantly increase the stress load on medical staff, as they often need to make quick decisions in critical situations that may involve a risk to the patient's life [2].

The main material of study. One of the central issues in studying personality in extreme conditions is the problem of forming and developing psychological resilience in medical students. Psychological resilience is a social and psychological characteristic of a person, which refers to the ability to endure extraordinary and critical situations without any harm to oneself, overcoming their consequences through certain methods, improving the personality, increasing its adaptability and social maturity [1].

The academic activity of students has always been associated with a high level of stress, and today the impact of stress factors is increasing. Modern students often experience disruptions in the emotional, cognitive, behavioral and motivational components of their activities, which are linked to elevated stress levels and a decrease in psychological resilience.

Stressors for students can be divided into academic and personal. Academic stress inducing factors include: choosing a major that is not interesting to the student; misunderstandings with classmates; conflicts with instructors; low academic performance during the term; a lack of understanding the subject. Personal stress inducing factors include: unsatisfactory and uncomfortable living or working conditions; lack of sleep; seasonal illnesses; responsibilities towards parents and undesirable loss of prestige in the group [3].

Alongside the internal resources of an individual, such as emotional stability, self-regulation ability and constructive stress management skills, an equally important factor in the formation of psychological resilience is the external educational environment. This refers not only to the formal parameters of the educational process but also to the atmosphere of interaction with student communities, the communication style of teachers with students, the presence of

absence of mentoring support and the overall balance between the intensity of academic workload and the opportunity for personal resource recovery.

Another crucial resource is physical factors. These include the state of health and attitude towards health as a value. Material resources also influence the development of stress resilience.

Special emphasis should be placed on the role of teachers who are key agents of change in this process. Their willingness to apply innovative teaching methods, their ability to support and to build trusting relationships with students significantly affects the level of safety and psychological comfort within groups.

The formation of stress resilience is an important factor in the life of students today. The main aspects in forming resilience in medical students under martial law conditions include: personal, physical, informational, psychological competence, social support, as well as methods of mental training [4].

Psychological resilience is a multifaceted phenomenon that combines cognitive, emotional, behavioral and social components and effects both personal development and professional preparation of medical students [5]. Its development requires targeted support at all levels of the educational support, from individual work by the student on their own self-regulation and self-reflection skills to the establishment of a comprehensive system of institutional support and mentorship. The integration of various approaches involves a harmonious combination of psychological practices, pedagogical innovations, organizational changes and the creation of a supportive learning environment that stimulates the development of internal resources while minimizing the risk of distress and burnout [6, 7].

Conclusions and prospects for further research in this area. The formation of psychological resilience in students of higher medical educational institutions is an important component of their professional development. Educational institutions must create conditions to reduce stress levels, develop emotional and psychological resilience and provide students with tools for effective self-regulation and adaptation to stressful situations.

Prospects for further research lie in the formation of stress resilience and psychological resilience in other age groups and students in higher educational institutions under wartime conditions. After all, the problem of stress resilience is of a great significance. It is stress resilience that protects individuals from disorientation and various disorders, lays the foundation for internal harmony, mental health and high work capacity.

References

1. Жигайло Н., Шолубка Т.Є. Формування психологічної стійкості студентів ЗВО під час війни. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2022. Випуск 14. С. 3–14.

2. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості : наук. монографія. Київ: КММ, 2006. 255 с.
3. Marazziti D, Fantasia S, Palermo S, Arone A, Massa L, Gambini M, Carmassi C. Main Biological Models of Resilience. Clin Neuropsychiatry. 2024.
4. Niyazova S, Niyazov B. Competence-oriented program to improve the quality of continuing medical education for doctors. Emergency Medicine. 2023; 19(7). 480–487.
5. Ostapchuk A. Features of psychological resilience development in the context of contemporary psychological research. Personality and Environmental Issues. 2024.
6. Simón-Grábalos D, Fonseca D, Aláez M, Romero-Yesa S, Fresneda-Portillo C. Systematic Review of the Literature on Interventions to Improve Self-Regulation of Learning in First-Year University Students. Education Sciences. 2025.
7. Sherwood G. Reflective practice and knowledge development: Transforming research for a practice-based discipline. Int J Nurs Sci. 2024.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК В ЕСТОНСЬКІЙ МОДЕЛІ ОСВІТИ У ПЛОЩИНІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

БЕЗРУКОВ Олександр,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

спеціальність А5 Професійна освіта,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

Сучасна організація освітньої діяльності вимагає не лише передачі здобувачам освіти технічних знань, а й створення цілісної системи формування особистості майбутнього фахівця. У галузі комп'ютерних наук це питання набуває нині стратегічного значення: стрімкий розвиток штучного інтелекту та великих даних ставить перед програмістами виклики, які виходять за межі написання коду. Мова йде про соціальну відповідальність – усвідомлення наслідків своєї професійної діяльності для суспільства, безпеку приватних даних та етичність алгоритмів.

Для ефективного вирішення цих завдань у процесі професійної підготовки фахових молодших бакалаврів традиційних лекційних методів сьогодні уже недостатньо. Потрібно впроваджувати нові організаційні форми, які відповідають психології «цифрового покоління» (Generation Z). Найбільш перспективним інструментом тут є гейміфікація, що передбачає використання ігрових механік та спеціалізованих цифрових платформ для моделювання реальних професійних і соціальних ситуацій. Однак, варто наголосити на тому, що впровадження таких інструментів потребує не лише технічного оснащення, а й докорінної зміни організаційної культури освіти, що найкраще демонструють країни-лідери цифрової трансформації.

З огляду на наведені аргументи, вважаємо, що ґрунтовне вивчення світового досвіду в цій галузі неможливе без звернення до естонської моделі. «Найуспішніший досвід у питанні інформатизації серед країн Європи на сьогодні має Естонія, яка проблему формування інформаційної грамотності педагогів та масове оснащення естонських шкіл комп'ютерною технікою розпочала розв'язувати ще в 90-х роках ХХ століття й обрала для цього відмінний від України спосіб, а саме: у країні був створений фонд «Стрибок тигра», одним з першочергових завдань якого стала інформатизація країни загалом і освітньої галузі зокрема» [2, с. 208].

Естонія нині є визнаним лідером у побудові «цифрової нації» (e-Estonia), де концепція цифрової держави інтегрована в освіту на всіх рівнях – від початкової школи до підготовки фахівців високої кваліфікації. Відзначимо, що досвід Естонії є показовим з кількох організаційних причин:

1. Ще з 90-х років країна реалізує програму «Стрибок тигра», що перетворила цифровізацію з технічного процесу на педагогічну філософію.

2. В естонській науково-педагогічній думці підготовка програміста нерозривно пов'язана із вихованням відповідального громадянина. Студентів навчають тому, що доступ до технологій - це насамперед відповідальність за безпеку та прозорість цифрового простору.

3. Програми на кшталт «ProgeTiiger» демонструють, як на державному рівні організовано навчання через гру, де складні поняття кібербезпеки та професійної етики засвоюються через інтерактивні платформи та симуляції.

4. Естонські заклади фахової освіти мають високий ступінь автономії, що дозволяє їм оперативно впроваджувати новітні гейміфіковані рішення у партнерстві з провідними ІТ-компаніями.

З'ясовано, що естонська система освіти відома своїм глибоким впровадженням концепції «Digital by Default», де гейміфіковані платформи та цифрові сервіси є не просто доповненням, а ключовими елементами освітнього процесу. Фундаментом цієї екосистеми є загальнонаціональна програма ProgeTiiger (Технологічний тигр), що реалізується під егідою Ради з питань освіти та молоді (HARNO). Ця ініціатива охоплює всі ланки – від дитячих садочків до професійних коледжів, інтегруючи програмування, робототехніку та цифрову безпеку в різні предмети. ProgeTiiger надає освітянам готові навчальні сценарії та доступ до сучасного обладнання, такого як 3D-принтери та робототехнічні набори LEGO Education, що дозволяє студентам опановувати технології через гру та експерименти [6].

Формування соціальної відповідальності у майбутніх фахівців комп'ютерних наук є одним із найскладніших завдань сучасної освіти. В Естонії це питання розглядається через призму «цифрового громадянства», де етика та професійна поведінка не можуть бути засвоєні через формальне декларування етичних постулатів. Естонський досвід доводить, що ігрові методи навчання є найефективнішим інструментом, який дозволяє змодельовати складні моральні дилеми, з якими програмісти стикаються у реальній практиці: від захисту персональних даних у системі X-Road до етичних аспектів розробки алгоритмів штучного інтелекту.

Естонський підхід до виховання відповідальності починається ще на ранніх етапах. Через програму ProgeTiiger студенти ще до вступу в коледжі проходять через ігрові сценарії, що стосуються цифрової безпеки та етики. Наприклад, популярні в Естонії змагання «KüberPähkel» (Кібер-горішок) для

школярів та студентів молодших курсів побудовані як серія ігрових квестів, які змушують учасників приймати рішення в ситуаціях, де технічно можливий «злам» або маніпуляція даними суперечить моральним нормам [1].

На рівні фахового молодшого бакалавра естонські заклади (зокрема TalTech IT College) активно використовують симуляції розробки продукту. Студенти отримують ігрове завдання: «зеконмити на системі шифрування заради швидшого виходу на ринок». Якщо в результаті гри відбувається імітований «витік даних», студент бачить через візуалізовані звіти, як його «віртуальні клієнти» втрачають кошти чи репутацію. Оскільки Естонія є державою, де майже всі послуги цифровізовані, такі ігри формують значно глибше розуміння відповідальності, адже кожен розробник усвідомлює: від його коду залежить функціонування державної системи [3].

Ігрові методи, які базуються на командній роботі (формати CTF – Capture The Flag або національні змагання KüberOlümpia), виховують професійну поведінку через усвідомлення ролі кожного учасника. Так, в естонському контексті ці ігри часто моделюють захист об'єктів критичної інфраструктури. Студенти усвідомлюють, що недбалість одного розробника (наприклад, залишений у коді коментар із паролем) ставить під загрозу усю державну екосистему. Це формує культуру «колективної кібергігієни» та професійну солідарність, де етична поведінка стає не вимогою викладача, а умовою виживання команди та безпеки держави [4].

Окремим інструментом є використання квестів із розгалуженим сюжетом, які засновані на реальних естонських кейсах (наприклад, дилеми навколо прозорості алгоритмів e-voting або систем e-Health). Студенти змушені обирати між комерційною вигодою та принципом Privacy by Design (приватність за проєктом), який є ключовим для естонського законодавства. Обговорення результатів таких ігор (дебрифінг) дозволяє виявити приховані упередження та навчити майбутніх фахівців критично оцінювати вплив своїх технологій на суспільство, а також вчить орієнтуватись на європейські стандарти (зокрема EU AI Act).

Впровадження систем рівнів та віртуальних значків за «чистий код» або «найбезпечніше рішення» в Естонії часто інтегровано у підготовку до отримання професійного сертифіката Kutsetunnistus. Коли студент отримує нагороду не лише за швидкість написання програми, а й за її інклюзивність та відповідність етичним протоколам, це перетворює відповідальність на вагому й престижну професійну звичку. Таким чином, через гру відбувається трансформація зовнішніх вимог професійної етики у внутрішні переконання.

Цінним вважаємо той факт, що естонська модель професійної підготовки IT-фахівців використовує ігрові методи як потужний соціальний тренажер, адаптований до реалій «цифрової держави». Це дозволяє перейти від пасивного споглядання етичних норм до активного формування професійної поведінки. Завдяки ігровій формі, відповідальність за дані та

соціальний вплив технологій перестають бути абстрактними поняттями, а перетворюються на реальний досвід, який визначатиме майбутнє професійне обличчя випускника в цифровій економіці.

Акцентуємо увагу на тому, що об'єктивним мірилом ефективності будь-якої освітньої реформи є міжнародне визнання та конкретні результати здобувачів освіти. У цьому контексті «естонське освітнє диво» найкраще ілюструють дані авторитетного міжнародного дослідження PISA (*Programme for International Student Assessment*).

Згідно з результатами PISA-2018, естонські 15-річні учні стали абсолютними лідерами Європи в усіх трьох галузях (читання, математика, природничі науки), увійшовши до п'ятірки найкращих країн ОЕСР. Останні дані циклу PISA-2022 (оприлюднені у грудні 2023 р. та червні 2024 р.) підтвердили життєздатність естонської системи: країна не лише зберегла статус №1 у Європі, а й продемонструвала вражаючу стійкість до викликів пандемії, посівши перше місце серед європейських держав за рівнем креативного мислення [5].

Стабільно високі показники естонських учнів є закономірним результатом впровадження таких інструментів як наскрізна цифровізація, гейміфікація та формування високої професійної відповідальності. Вважаємо, що естонський досвід проведення ігрових кіберзмагань та етичних симуляцій, таких як *KüberPähkel*, є надзвичайно актуальним для України. Інтеграція подібних форматів в освітній процес дозволить формувати культуру кібергігієни та професійної етики через активне проживання проблемних ситуацій, а не через пасивне вивчення теоретичних постулатів. Це особливо важливо в контексті післявоєнного відновлення та зміцнення національної кіберстійкості, де кожен розробник має усвідомлювати свою відповідальність за безпеку даних та алгоритмів.

Попри існуючі виклики, такі як необхідність масштабної перепідготовки педагогічних кадрів та оновлення матеріально-технічної бази коледжів, перспективи адаптації естонського досвіду в Україні є надзвичайно широкими. Вважаємо, що виважена імплементація не лише підвищить конкурентоспроможність українських випускників на глобальному ринку, а й створить належні умови для формування нового покоління фахівців, чий професіоналізм базується на поєднанні міцної технічної бази, високої адаптивності та глибокої соціальної відповідальності.

Література:

1. Кіберзмагання та тести: Cyber Nut 2025. URL: <https://www.targaltinternetis.ee/opetajatele/kyberpahkel/>

2. Носкова М. Роль програми «Стрибок тигра» в професійному розвитку педагогів Естонії. *Науковий вісник Мелітопольського державного*

педагогічного університету. Серія: Педагогіка. №1 (20), 2018. С. 207-211.
URL: <https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/issue/view/88/14>

3. Студенти ТАЛТЕХУ обговорили правду та інформаційну етику на Європейському конкурсі з етики (27.11.2025). Галліннський технологічний університет. Офіційний сайт. URL: <https://taltech.ee/en/news/taltech-students-discussed-truth-and-information-ethics-european-ethics-competition>

4. KüberOlümpia. Естонська програма з підготовки молодих талантів у галузі кіберзахисту. Офіційний сайт. URL: <https://sites.google.com/view/kyberpahkel/esileht>

5. PISA-2022. Естонія постійно серед найкращих у світі. Офіційний сайт HARNО (Естонське управління з питань освіти та молоді). URL: <https://www.educationestonia.org/estonias-pisa-2022-results-consistently-among-the-worlds-best/>

6. ProgeTiiger – естонський досвід викликати інтерес до технологій. URL: <https://www.educationestonia.org/progetiger/>

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»**

ОКСАНА МИКОЛАЇВНА БЛОНСЬКА

PhD, доцент,

завідувач кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

ВЛАДИСЛАВ ІВАНОВИЧ ЧУЄШОВ

доктор фармацевтичних наук, професор,

професор кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

ОКСАНА ПЕТРІВНА МАРЧУК

викладач фармацевтичних дисциплін

Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія»

м. Рівне, Україна

Постановка проблеми. Сучасна фармація функціонує в умовах реформування системи охорони здоров'я, глобалізації фармацевтичного ринку та зростання ролі фармацевта як активного учасника медико-соціального процесу. У цих умовах особливого значення набуває формування професійної компетентності майбутніх фармацевтів, яка поєднує фахові знання, практичні навички, управлінське мислення та етичну відповідальність.

Викладення основного матеріалу. Професійна підготовка фармацевта не може обмежуватися лише вивченням фармакології чи технології ліків. Вона має включати економічні, організаційні та правові аспекти діяльності аптечних закладів, що забезпечується дисципліною «Організація та економіка фармації» (ОЕФ) [1].

Професійна компетентність фармацевта включає здатність ефективно організовувати фармацевтичну допомогу, приймати обґрунтовані управлінські рішення та адаптуватися до змін у нормативно-правовому полі. Вона охоплює знання з економіки, менеджменту, маркетингу, обліку та фармацевтичного права.

У повсякденній роботі фармацевт безперервно зіштовхується з потребою аналізувати обсяги продажів, формувати оптимальний асортимент, здійснювати планування закупівель і контролювати витрати. Недостатній рівень економічної підготовки призводить до неефективного управління аптекою та зниження її конкурентоспроможності [4].

Роль дисципліни «Організація та економіка фармації» важко переоцінити, адже вона формує у здобувачів освіти системне уявлення про функціонування фармацевтичних підприємств у ринкових умовах. ОЕФ забезпечує оволодіння такими компетентностями, як: аналіз економічних показників діяльності аптеки; управління товарними запасами; організація роботи персоналу; дотримання вимог чинного законодавства; комунікація з відвідувачами аптеки, клієнтами та партнерами [3].

Знання з ОЕФ дозволяють майбутньому фахівцеві усвідомлювати відповідальність не лише за якість відпуску лікарських засобів, а й за фінансову стабільність закладу та безпеку фармацевтичної допомоги.

Практичні приклади значення дисципліни наведено у прикладах.

Приклад 1. Управління асортиментом. У реальній аптечній практиці часто виникає ситуація, коли певні препарати мають низький попит і залишаються на складі до закінчення терміну придатності. Фармацевт, який володіє знаннями з економіки фармації, може провести аналіз обігу товарів, визначити «повільно оборотні» позиції та скоригувати закупівельну політику [4].

Приклад 2. Ціноутворення та доступність ліків. Фармацевтичні фахівці долучаються до формування цінової політики аптеки. Завдяки знанням із дисципліни вони розуміють структуру ціни на лікарський засіб і можуть сприяти забезпеченню доступності препаратів для різних категорій населення [2].

Приклад 3. Нормативно-правові аспекти. Практика показує, що порушення вимог щодо обігу наркотичних і психотропних засобів призводить до серйозних юридичних наслідків. Саме в межах дисципліни студенти вивчають законодавчі акти, що регламентують діяльність аптек, і вчаться застосовувати їх у роботі [3].

Варто зауважити, що ефективність навчання значно зростає за умови використання інтерактивних методів: кейс-методу, рольових ігор, моделювання професійних ситуацій, аналізу реальних прикладів із діяльності аптек. Такі методи дозволяють студентам поєднати теоретичні знання з практичними навичками та сформуванню готовності до реальної фармацевтичної діяльності.

Висновки. Дисципліна «Організація та економіка фармації» є ключовим елементом професійної підготовки майбутніх фармацевтів. Вона формує управлінські, економічні, правові та комунікативні компетентності, необхідні для успішної діяльності в сучасних умовах фармацевтичного ринку. Реальні приклади з практики підтверджують, що саме ці знання дозволяють фармацевту

бути не лише виконавцем, а й активним учасником процесу надання якісної та безпечної фармацевтичної допомоги населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Єренко О. К., Хортецька Т. В., Бушуєва І. В. Управління та економіка фармації : навч. посіб. до семінарів фармацевтів-інтернів спец. «Фармація». Ч. 2. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2024. – 123 с.

Косяченко Н. М., Горкуша В. П., Кобрин В. В., Завадська Н. П. Організація та економіка фармації : навч.-метод. посіб. – 2-ге вид. – Київ : Медицина, 2021. – 224 с.

Семенів Д. В., Гетало О. В., Самборський О. С. та ін. Організація фармацевтичного забезпечення населення : навч. посіб. – Київ, 2021. – 94 с.

Семенів Д. В., Феденько С. М., Гетало О. В. та ін. Основи економіки у фармації : навч. посіб. – Київ, 2021. – 144 с.

РОЗВИТОК КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ШЛЯХОМ РОЗВ'ЯЗАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ НА ЗАНЯТТЯХ З ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

БОБОШКО ТЕТЯНА ІВАНІВНА.

Викладач-методист вищої категорії

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

boboshko.tetyana@gmail.com

АКТУАЛЬНО

Сучасна система медичної освіти орієнтована не лише на засвоєння студентами обсягу теоретичних знань, а насамперед на формування професійних компетентностей, необхідних для безпечної та ефективної практичної діяльності. Однією з ключових компетентностей майбутнього фахівця середньої ланки медицини є клінічне мислення – здатність аналізувати симптоми, співставляти їх із даними обстежень, робити обґрунтовані висновки та приймати оптимальні рішення у конкретній клінічній ситуації.

У процесі викладання внутрішньої медицини в медичному коледжі особливого значення набувають активні методи навчання, які стимулюють мисленнєву діяльність студентів, наближають навчання до реальних умов професійної практики та сприяють інтеграції теоретичних знань і практичних умінь. Одним із найбільш ефективних методів формування клінічного мислення є використання ситуаційних задач.

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Клінічне мислення – це складний багаторівневий інтелектуальний процес, що включає сприйняття та аналіз клінічної інформації, логічне узагальнення симптомів і синдромів, формування гіпотез, їх перевірку та прийняття рішень. Для студентів медичного коледжу розвиток клінічного мислення є основою професійної готовності до виконання обов'язків медичної сестри або помічника лікаря.

Значення клінічного мислення полягає у:

- забезпеченні цілісного підходу до оцінки стану пацієнта;
- підвищенні якості та безпеки медичної допомоги;
- формуванні відповідальності за прийняті рішення;

- розвитку самостійності та впевненості у професійних діях.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Студенти медичного коледжу перебувають на етапі становлення професійної ідентичності. Їх мислення часто має репродуктивний характер і ґрунтується на запам'ятовуванні фактів та алгоритмів. Завдання викладача – поступово перевести навчальну діяльність на продуктивний і творчий рівень, де студент не просто відтворює знання, а вміє застосовувати їх у конкретній ситуації.

Особливостями формування клінічного мислення є:

- поєднання теоретичного матеріалу з практичними прикладами;
- поступове ускладнення навчальних завдань;
- орієнтація на міждисциплінарні зв'язки;
- урахування майбутніх професійних функцій фахівця.

СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Ситуаційна задача – це навчальна модель реальної клінічної ситуації, що потребує аналізу, вибору тактики дій та обґрунтування прийнятого рішення. Вона дозволяє максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності медичного працівника.

Використання ситуаційних задач на заняттях з внутрішньої медицини сприяє:

- активізації пізнавальної діяльності студентів;
- розвитку аналітичного та критичного мислення;
- формуванню навичок клінічного аналізу;
- удосконаленню комунікативних умінь під час обговорення задач.

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ НА ЗАНЯТТЯХ

Ефективність ситуаційних задач значною мірою залежить від методики їх застосування. Доцільно використовувати задачі на різних етапах заняття: під час актуалізації опорних знань, вивчення нового матеріалу, закріплення та контролю знань.

Основні етапи роботи з ситуаційною задачею:

1. Ознайомлення з умовою задачі та клінічною ситуацією.

2. Виділення основних симптомів і проблем пацієнта.
3. Аналіз можливих причин і патогенетичних механізмів.
4. Формулювання попередніх висновків та вибір тактики дій.
5. Обговорення та обґрунтування прийнятого рішення.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У РОЗВИТКУ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Викладач внутрішньої медицини виконує роль наставника та модератора навчального процесу. Його завдання – не лише контролювати правильність відповіді, а й спрямовувати мислення студентів, стимулювати їх до самостійного пошуку рішень, аналізу помилок і рефлексії.

Викладач має:

- добирати задачі відповідно до рівня підготовки студентів;
- заохочувати аргументоване висловлення власної думки;
- створювати атмосферу співпраці та професійного діалогу;
- формувати у студентів клінічну логіку та відповідальність.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ

Практика показує, що систематичне використання ситуаційних задач на заняттях з внутрішньої медицини підвищує рівень навчальних досягнень студентів, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формує стійкі практичні навички. Студенти стають більш активними, впевненими у своїх знаннях, здатними до самостійного аналізу клінічних ситуацій.

ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ З ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Ситуаційна задача 1. Хворий 56 років скаржиться на задишку, серцебиття, набряки нижніх кінцівок, швидку втомлюваність. В анамнезі – перенесений інфаркт міокарда. Під час огляду: ціаноз губ, тахікардія, ЧСС – 104 уд/хв, АТ – 140/90 мм рт. ст.

Завдання для студента:

1. Виділити провідні симптоми.
2. Визначити ймовірний синдром.
3. Запропонувати тактику дій медичної сестри.

Очікуваний результат: формування навичок аналізу симптомів серцевої недостатності та визначення алгоритму сестринських дій.

Ситуаційна задача 2. Хвора 42 років скаржиться на біль у правому підребер'ї, нудоту, гіркоту в роті. Біль посилюється після вживання жирної їжі. Температура тіла – 37,4 °С.

Завдання для студента:

1. Оцінити скарги та анамнестичні дані.
2. Визначити попередній діагноз.
3. Окреслити підготовку пацієнтки до лабораторних та інструментальних досліджень.

Очікуваний результат: розвиток клінічної логіки та вміння застосовувати знання з гастроентерології.

Ситуаційна задача 3. Пацієнт 60 років госпіталізований зі скаргами на кашель з мокротинням, підвищення температури тіла до 38,5 °С, біль у грудній клітці під час дихання.

Завдання для студента:

1. Проаналізувати клінічну ситуацію.
2. Визначити можливе захворювання.
3. Скласти план сестринського догляду.

Очікуваний результат: формування умінь комплексної оцінки стану пацієнта з патологією органів дихання.

ВИСНОВКИ

Розвиток клінічного мислення у студентів медичного коледжу є важливою умовою підготовки компетентного та відповідального фахівця. Систематичне використання ситуаційних задач на заняттях з внутрішньої медицини забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь, сприяє формуванню професійної самостійності та готовності до реальної медичної практики. Методично обґрунтований підхід до використання ситуаційних задач підвищує якість освітнього процесу та ефективність підготовки майбутніх медичних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Внутрішня медицина : підручник / за ред. Ю. М. Мостового. – Київ : Медицина, 2020.

2. Внутрішня медицина: підручник / [Сабадишин Р.О., Смоляк В.Р., Гашинська О.С.]; за ред. Р.О. Сабадишина – Вінниця: Нова Книга, 2019.
3. Клінічне мислення в медицині : навчальний посібник. – Львів : Нова книга, 2018.
4. Основи медсестринства : підручник / за ред. Л. І. Волошиної. – Київ : ВСВ «Медицина», 2019.
5. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2018.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – Київ : А.С.К., 2017.
7. Стандарти медсестринського догляду у внутрішній медицині. – Київ : МОЗ України, 2021.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

БОЙКО ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА,

викладач математики відокремленого підрозділу

«Дубенський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

Сучасна система освіти перебуває в умовах активної трансформації, зумовленої стрімким розвитком інформаційних і цифрових технологій, а також зміною суспільних запитів до результатів навчання. Сьогодні від випускника вимагається не лише володіння певним обсягом знань, а й здатність критично мислити, аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, аргументувати власну позицію та застосовувати знання у нових ситуаціях.

Математика є важливим інструментом формування критичного мислення майбутніх медичних працівників, оскільки розвиває здатність до логічного аналізу, перевірки фактів та прийняття обґрунтованих рішень. Оволодіння математичними методами сприяє системному та самостійному мисленню, що є необхідним для клінічного мислення й аналізу медичних даних. Математична підготовка студентів-медиків ґрунтується на процесах аналізу, доведення, узагальнення та моделювання, які безпосередньо застосовуються в медичній практиці.

Використання цифрових технологій у викладанні математики дозволяє підвищити мотивацію студентів та активізувати їхню навчальну діяльність. Інтеграція цифрових інструментів у математичну підготовку створює умови для розвитку критичного мислення та ефективного застосування математичних знань у медичній освіті.

В сучасній освіті важливо формувати критичне мислення на заняттях математики засобами цифрових технологій. Критичне мислення розглядається як складний когнітивний процес, що включає вміння аналізувати інформацію, оцінювати її достовірність, виявляти логічні помилки, формулювати аргументи та робити обґрунтовані висновки. У педагогічній науці критичне мислення визначається як здатність особистості самостійно мислити, ставити запитання, перевіряти припущення та приймати рішення на основі логіки й доказів.

Формування критичного мислення є одним із ключових завдань компетентнісного підходу в освіті. Воно тісно пов'язане з розвитком математичної, інформаційно-цифрової та навчально-пізнавальної

компетентностей. Критичне мислення на заняттях математики проявляється в умінні не просто виконувати дії за правилами, а аналізувати, оцінювати і робити висновки про математичні ситуації, аналізувати умову задачі, добирати оптимальні способи її розв'язання, оцінювати правильність отриманого результату та обґрунтовувати власні міркування.

Важливу роль у формуванні критичного мислення відіграє активна пізнавальна діяльність здобувачів освіти, організація проблемного навчання, використання дослідницьких і проєктних методів.

Цифрові технології в освіті охоплюють широкий спектр інструментів: інтерактивні платформи, електронні підручники, математичні онлайн-середовища, системи комп'ютерної алгебри, динамічну геометрію, освітні мобільні додатки та сервіси для спільної роботи.

Використання цифрових технологій на заняттях математики сприяє:

- візуалізації абстрактних математичних понять;
- організації дослідницької діяльності здобувачів освіти;
- розвитку навичок аналізу та порівняння;
- формуванню вміння перевіряти гіпотези;
- стимулюванню самостійної та групової роботи.

Зокрема, середовища динамічної математики (GeoGebra, Desmos тощо) дозволяють студентам експериментувати з математичними об'єктами, змінювати параметри, спостерігати закономірності та робити висновки. Такий підхід активізує пізнавальну діяльність і сприяє розвитку критичного мислення через дослідження та аналіз.

GeoGebra поєднує можливості геометрії, алгебри, математичного аналізу та статистики. Середовище дозволяє створювати динамічні моделі, змінювати параметри в реальному часі, досліджувати властивості функцій і геометричних фігур. Особливо цінною є можливість інтеграції кількох подань одного об'єкта: алгебраїчного, графічного та табличного, спонукаючи до дослідження задач, розвитку просторової уяви, логічного мислення здобувачів освіти, а також вміння прогнозувати результати дослідження. А це є основою для того, щоб заняття з математики стали більш змістовними й ефективними.

Desmos, у свою чергу, вирізняється простотою інтерфейсу та потужним графічним калькулятором. Він дає змогу швидко будувати графіки складних функцій, досліджувати вплив параметрів, створювати анімації та інтерактивні навчальні завдання. Desmos є ефективним інструментом для формування інтуїтивного розуміння функціональних залежностей.

Онлайн-платформи для тестування та опитування (Google Forms, Kahoot, Quizizz) можуть використовуватися не лише для контролю знань, а й для формування рефлексії, аналізу помилок і самооцінювання результатів навчання.

Ефективне формування критичного мислення на заняттях математики можливе за умови цілеспрямованого використання відповідних методів і прийомів.

До них належать:

проблемне навчання. Використання цифрових ресурсів для створення проблемних ситуацій, що потребують аналізу та пошуку шляхів розв'язання. Наприклад, здобувачам освіти пропонується дослідити залежність між величинами за допомогою інтерактивної моделі;

дослідницькі завдання. Здобувачі освіти працюють з цифровими інструментами, формулюють гіпотези, перевіряють їх і роблять висновки. Така діяльність сприяє розвитку аналітичного мислення та вміння аргументувати;

проектна діяльність. Виконання математичних проєктів із використанням цифрових технологій стимулює самостійність, відповідальність і критичне ставлення до інформації;

рефлексія та самооцінювання. Використання опитувань або форумів для аналізу власних досягнень і труднощів сприяє усвідомленню процесу навчання.

На заняттях математики формування критичного мислення реалізовується через поєднання традиційних і цифрових методів навчання. Наприклад, під час вивчення функцій студенти можуть будувати графіки за допомогою цифрових інструментів, аналізувати їх властивості, порівнювати різні способи подання інформації та робити узагальнення.

У процесі навчання математики цифрові технології використовуються для візуалізації абстрактних понять (графіків функцій, геометричних фігур, статистичних даних), автоматизації обчислень, моделювання математичних ситуацій, перевірки гіпотез, організації диференційованого та індивідуалізованого навчання, а також для здійснення формувального оцінювання й зворотного зв'язку в режимі реального часу.

Таким чином, цифрові технології підвищують пізнавальну активність здобувачів освіти, сприяють усвідомленому засвоєнню математичних знань і формують здатність критично мислити, що є важливою складовою підготовки сучасної особистості до навчання та професійної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гончарова І. П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання. URL: <http://surl.li/mhoxb>.

2. Гулай О., Кабак В., Герасимчук Г. Засоби та технології цифрового навчання: теоретичний та практичний аспекти : Монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2025. 160с.

3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): посібник для вчителя / С. О. Терно. - Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. - 105 с.

4. Худoley О.М., Бех І.М. Використання інтерактивних технологій на уроках фізики та математики. Наука і освіта. 2019. № 2(61). С. 60-65.

5. Цифрові інструменти для організації змішаного навчання в шкільній природничо-математичній освіті : науково-методичний посібник / О.О. Буряк та ін. Житомир: ТОВ «Видавничий дім "Бук-Друк"», 2021. 22 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В РАМКАХ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

БУРЧАК НАТАЛІЯ,

асистент вчителя інклюзивного класу
Золочівський ЗЗСО І - III ст. №1,
магістрант хіміко-біологічного факультету,
ТНПУ, м. Тернопіль;

Здоров'я підлітків є критично важливим для їхнього благополуччя. Дослідження НВ8С виявляє значні нерівності: країни з комплексними політиками охорони здоров'я, як Норвегія та Швеція, мають кращі результати, тоді як регіони з обмеженими ресурсами стикаються з серйозними проблемами доступу до медичних послуг. Ці нерівності зумовлені економічними умовами та різноманітним шкільним програмами. Дослідження підкреслює необхідність культурно адаптованих втручань для покращення здоров'я підлітків та зменшення нерівності в цій сфері [4].

Здоров'язберігаючі технології - це невід'ємний складник сучасної педагогічної системи, який визначається її здатністю забезпечувати соматичне та психологічне благополуччя всіх учасників навчального процесу. Рівень безпеки освітнього середовища для викладачів і здобувачів вищої освіти є ключовим критерієм успішності здоров'язберігаючих технологій. Таким чином, стратегії захисту здоров'я формують фундаментальну платформу для реалізації принципів сучасної гуманістичної педагогіки [3].

Здоров'язбережувальні технології поділяються на наступні напрямки: медико-гігієнічні технології, фізкультурно-оздоровчі, компесоторно-нейтралізуючі та стимулюючі технології [1].

В рамках педагогіки, а саме в НУШ (нова українська школа) розглядають підтримання всіх ланок здоров'я сучасного покоління шляхом урахування впливу аспектів навколишнього середовища (сучасні тренди та вимоги, індивідуальний підхід до аспектів здоров'я, арт-залученість) на фізичне та психологічне благополуччя здобувача [2].

Європейські вчені Varga E., Varga G., Pup S., вважають що, навчальна програма з біології має діяти як каталізатор для привернення уваги громадськості до важливих питань охорони здоров'я, таких як профілактика захворювань та індивідуальне благополуччя, що одночасно заохочує почуття відповідальності за сталий розвиток навколишнього середовища та збереження нашого світу [5].

Таким чином, важливо підкреслити, що здоров'язберігаючі технології в освітніх процесах мають забезпечуватися наявністю кваліфікованих та мотивованих вчителів до просування здоров'я в школах, а також наявності приміщень, ресурсів та матеріалів для його просування та зміцнення, що зокрема відображають біологічні дисципліни [7]. Розробка такого типу програм, що сприяють просуванню здоров'я, підтверджує цінність мотивації та зацікавленості учнів для творчого і критичного розвитку [6], міжособистісного

мислення та навичок самосвідомості, які є фундаментальними для життя. Учні навчаються таким чином і, застосовуючи ці навички на практиці, відповідально стикатися з проблемами, пов'язаними зі здоров'ям, що створює базову стратегію просування та зміцнення здорових звичок та поведінки.

Література

Застосування здоров'язбережувальних технологій здобувачами вищої освіти в умовах дистанційного навчання та воєнного стану / А. І. Кришталь, В. В. Тютюнник, І. М. Щербак, Л. В. Дрожик, П. П. Пашинський // Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти: зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди [та ін.; за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. – Харків, 2022. – С. 104–106.

Інноваційні здоров'язберігаючі технології у закладах освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. В. Танської, О. А. Сорочинської, О. В. Павлюченко. – Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2020. – 112 с.

Переворська О. І., Кобзева І. М. Здоров'язберігаючі технології в освітньому процесі вищого навчального закладу. Вісник університету імені Альфреда

Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2018. № 2 (16). С. 85-90.
<https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-16-14>

Alshahrani M. S., Gannamaneni V. K., Kakaraparathi V. N., Alahmari K. A., Alkhamis B., Reddy R. S., Tedla J. S., Dixit S., Kakaraparathi L., Nambi G. Health behaviors in school-aged children: global trends in education, socioeconomic status, and adolescent health. *Frontiers in Public Health*. 2025. №13:1514386.
<https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1514386>

Bara E., Bara G., Pupe S. The role of biology curriculum in promoting student health, environmental awareness, and academic success: Teacher responsibilities. *Edelweiss Applied Science and Technology*. 2024. Vol. 8, No. 2. P. 1-14.
<https://doi.org/10.55214/25768484.v8i2.1081>

Dobbie F., Purves R., McKell J., Dougall N., Campbell R., White J., Amos A., Moore L., Bauld L. Implementation of a peer-led school-based smoking prevention programme: A mixed methods process evaluation. *BMC Public Health*. 2019. № 19:742. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7112-7>

Pérez-Jorge D., González-Luis M. A., Rodríguez-Jiménez M. d. C., Ariño-Mateo E. Educational Programs for the Promotion of Health at School: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021. №18(20):10818. <https://doi.org/10.3390/ijerph182010818>

ПСИХОЛОГІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ «ГЛИБИННОЇ ЕКОЛОГІЇ»

СВІТЛАНА ЄВГЕНІВНА БУХАЛЬСЬКА,

КЗВО «Рівненська медична академія»

м. Рівне, Україна

заступник директора Фахового медичного коледжу

кандидат педагогічних наук, доцент, викладач-методист

ORCID 0000-0003-2804-6441

e-mail: bukhaliskasvitlana@gmail.com

ОЛЬГА ЗАХАРІВНА БУРАЧИК,

Загрозлива екологічна ситуація планетарного масштабу, що виникла на межі ХХ-ХХІ століття, торкнулась усіх сфер життя та діяльності людини. Задля уникнення екологічної катастрофи перед суспільством постала проблема пошуку нових шляхів формування свідомої відповідальності на основі прогресивних світоглядних орієнтирів. Тому у науковій царині великого значення надається вивченню взаємовідносин між «Людиною і Суспільством» та «Людиною і Природою», в розрізі яких здійснюється розв'язання гострих екологічних проблем сьогодення.

Зауважимо, що нині значимості набувають не лише знання про природні закономірності та явища навколишнього середовища, а й самоусвідомлення себе як невід'ємної частини світу. Все це надає людині розуміння цілісності й системності існування природи та особистісної ролі в ній як біосоціальної форми живого.

Екологічна освіта відіграє надважливу роль у формуванні еколого-психологічних характеристик особистості, зокрема світогляду, свідомості, мислення, екологічної інтелігентності та духовності. Адже в екологічній освіті інтегруються раціональне та емоційне у взаємовідносинах людини з природою за принципами патріотизму й правової відповідальності за збереження природного багатства, краси й добра, свідомості й інтелекту [3, с. 208].

Проблема екологічної освіти, виховання, культури є предметом досліджень українських науковців В. Грицанюк, Н. Пустовіт, К. Ситник, Н. Степанюк, І. Цимбалюк та ін. Водночас питання інтеграції психологічної та екологічної науки щодо формування відповідальності за збереження природи недостатньо висвітлено.

Ціннісне ставлення до природи, яке формується в процесі екологічної освіти, виявляється в таких ознаках як усвідомленні значимості природи в житті людини, почутті особистої причетності до її збереження, здатності гармонійно співіснувати з природою, бути екологічно духовною, що є ключовим для формування екологічно відповідального світогляду. Підкреслимо, що екологічна духовність – це не просто знання, а ціннісне ставлення, що формує особистість – педагога, здобувача освіти, які будуть дбати про здоров'я людей і планети [1].

Зауважимо, що ключовими орієнтирами сучасної екологічної освіти визначено:

- засвоєння наукових знань про взаємозв'язок природи, суспільства і людської діяльності;
- розуміння багатогранної цінності природи для людства;
- оволодіння нормами поведінки в природному середовищі та відповідальне дотримання правил;
- формування потреби у спілкуванні з природою;
- активізація діяльності з проблеми охорони довкілля [5, с. 232].

Вважаємо, що досягнути такої органічної взаємодії: «Природа → Людина → Природа» з огляду особистісної психології відповідальності можливо в контексті технології «глибинної екології».

Вперше поняття «глибинної екології» запропонував норвезький філософ Арне Наесс, в змісті якого науковець передбачав системний підхід до вивчення світу, що допомагає осягнути те, наскільки ми тісно пов'язані з Природою і водночас перебороти уникнення та відчуження від наявних екологічних проблем. Технології «глибинної екології» посилюють уяву та відчуття особистості на вплив, силу та виклики нашої Землі [2, с. 3].

Завдання, що окреслені в контексті «глибинної екології», спонукають до формування й розвитку пріоритетів та цінностей особистісної відповідальності за збереження природи, зокрема:

- усвідомлення Людиною важливості гармонійної взаємодії її з Природою як системою, здатною до саморозвитку, самовідновлення та самовідтворення;
- прагнення Людини віднайти своє місце в системі Природи, не як домінуючою постаті її створення та впливу, а рівноцінного природного компоненту;
- актуалізація ознак дотичності, включеності особистого «Я» Людини як складової загальної системи організації природи і суспільства;

- моделювання Людиною своєї поведінки, ставленням до процесів довкілля насамперед не з позиції особистих потреб і бажань, а прагнення зберегти Природу нащадкам.

На сучасному етапі розвитку екологічної освіти в технологіях «глибинної екології» проявляються такі тенденції як екологізація освітнього процесу з фокусом на формування відповідальності за збереження довкілля; посилення ціннісних аспектів змісту екологічної освіти; диференціація та індивідуалізація еколого-психологічних впливів на особистість.

З огляду на вище зазначене в змісті «глибинної екології» вбачаємо неперервний процес набуття поведінкових характеристик та засвоєння цінностей, які спрямовані на виявлення психологічних рис особистості, необхідних для розуміння, аналізу взаємозв'язків на рівні природи й суспільства. Такі здатності надають змогу людині приймати екологічно доцільні рішення, дотримуватись екологічного права щодо використання та збереження природних ресурсів.

Отож екологічно відповідальна особа за будь-яких життєвих, соціально-економічних, професійних обставин приймає рішення відповідно до наукових принципів цілісності природи. Означена чеснота пов'язана з усіма виявами екологічних взаємин. Тому визнання такого зв'язку надає кожному з нас відчуття власної цінності як біосоціальної істоти.

Сутність екологічної відповідальності відображає зацікавленість суспільства в збереженні різноманіття природного світу, в узгодженні соціальних потреб із запасами природних ресурсів. Саме екологічна свідомість і відповідальність сприяє подоланню прагматичного ставлення до природного оточуючого середовища, зняттю антропоцентристських світоглядних установок [4, с. 224].

Психологічні аспекти відповідальності віднайшли своє пояснення у використанні технологій «глибинної екології», зокрема таких інтерактивних психоемоційних й інтелектуально-пошукових форм:

- інтелектуально-пошукові розвідки щодо розв'язування локальних і вивчення глобальних екологічних проблем;

- психологічний семінар «Екологія природи – екологія душі», на меті якого викликати співпереживання до інших мешканців планети Земля; виявлення стурбованості за сучасний стан довкілля; виховання екологічної духовності, культури;

- аутотренінг «Ми у відповідальності за тих, кого приручили (Антуан де Сент-Екзюпері)», що сприяє виявленню екстрарецептивно-інтравертного самоусвідомлення особистої причетності до екологічної деформації й еволюційних змін Природи, формування екологічного мислення;

- психологічний тренінг «Відновлюємо природу разом», що спонукає до формування відповідальності за співучасть і співпричетність до екологічно ушкоджених компонентів природи;

- активності з елементами рольової гри, що передбачають моделювання ситуацій із виявами психологічних особливостей відповідальності; пошук психолого-емоційних інструментів щодо формування знань, умінь і навичок природоохоронної діяльності.

Отож вище означене дає можливість узагальнити, що формування особистості з високим рівнем екологічної свідомості, духовності, культури, відповідальності на засадах гармонійного співіснування природи і суспільства є одним із головних важелів впливу на вирішення екологічних викликів сьогодення.

Екологічна освіта є найбільш ефективним інструментом формування екологічного світогляду, інтелекту, духовності, відповідальності.

«Глибинна екологія» покликана сформувати розуміння людини про природу як цілісну систему світу, відчуття особистого «Я» як частини Природи, відповідальності за її збереження засобами інтерактивних психоемоційних та інтелектуально-пошукових технологій.

Список використаних джерел

1. Бухальська С. Екологічна духовність як складова педагогічної компетентності викладача медичного коледжу в контексті сталого розвитку. *Нова педагогічна думка*. Рівне. 2011. С. 26-27.
2. Воронюк М., Грубінко В. Екологічна освіта та виховання в контексті теорії та методів «глибинної екології». *Актуальні питання організації навчально-виховного процесу у медичному вузі* : збірник матеріалів конференції. 21 травня 1998 р. Тернопіль. 1998. С. 3-7.
3. Грицанюк В. Особливості екологічної освіти у вищій школі. *Нова педагогічна думка*. Рівне. 2014. №3 (79). С. 207-209.
4. Степанюк Н. Особливості формування екологічної культури особистості. *Нова педагогічна думка*. Рівне. 2014. №3 (79). С. 222-224.
5. Цимбалюк І. Психолого-педагогічні аспекти формування духовно-моральних цінностей особистості в умовах реалізації нової моделі школи екологічної культури у світлі нової парадигми освіти. *Нова педагогічна думка*. Рівне. 2014. №3 (79). С. 231-234.

КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ

ВАСИЛЕВИЧ ІВАННА МИКОЛАЇВНА,

завідувач відділення, викладач вищої категорії, «старший викладач»,

ВП «Дубенський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

ORCID ID: 0000-0003-2328-5005

Анотація: У роботі розглянуто актуальну проблему формування медико-біологічної грамотності як фундаментальної складової професійної підготовки сучасного медичного працівника. Проаналізовано виклики, що стоять перед медичною освітою в умовах інтенсивного розвитку геномних досліджень, молекулярної діагностики та впровадження штучного інтелекту.

Обґрунтовано, що медико-біологічна грамотність є інтегративною характеристикою, яка поєднує системні біологічні знання з умінням їх критично осмислювати та застосовувати у клінічній практиці. Доведено, що глибоке розуміння клітинних та молекулярних механізмів є передумовою для розвитку клінічного мислення та переходу від симптоматичного лікування до патогенетично обґрунтованого.

Ключові слова: медико-біологічна грамотність, медична освіта, компетентнісний підхід, клінічне мислення, доказова медицина, молекулярна біологія, інноваційні технології.

Сучасна медицина розвивається в умовах інтенсивного науково-технологічного прогресу, що супроводжується стрімким зростанням обсягу біологічної, клінічної та міждисциплінарної інформації. Геномні дослідження, молекулярна діагностика, клітинні технології, біоінженерія та цифрові рішення на основі штучного інтелекту докорінно змінюють уявлення про механізми розвитку захворювань, підходи до діагностики, лікування та профілактики.

У цих умовах медичний працівник дедалі частіше постає не лише як виконавець клінічних протоколів, а як фахівець, здатний самостійно аналізувати складну наукову інформацію, критично оцінювати нові медичні технології та інтегрувати фундаментальні біологічні знання у практичну діяльність. Однак традиційна модель медичної освіти не завжди забезпечує достатній рівень сформованості відповідних компетентностей, що зумовлює

розрив між темпами розвитку науки та готовністю медичних працівників до її впровадження у клінічну практику.

Таким чином, проблема формування компетентностей медико-біологічної грамотності набуває особливої актуальності, оскільки саме вони є інтелектуальним підґрунтям для доказової медицини, персоналізованих підходів до лікування та безпечного використання інноваційних технологій.

Медико-біологічна грамотність розглядається як інтегративна характеристика професійної підготовки медичного працівника, що поєднує системні знання з біології людини, здатність до їх осмислення, інтерпретації та практичного застосування у клінічному контексті. Вона охоплює не лише знання анатомії, фізіології, біохімії, генетики чи імунології, а й уміння працювати з науковими джерелами, аналізувати результати досліджень та робити обґрунтовані висновки [4].

Компетентності медико-біологічної грамотності формуються, зокрема, і на заняттях з медичної біології. В процесі вивчення цієї навчальної дисципліни відбувається перетворення теоретичних знань про живу природу на інструменти для майбутньої клінічної практики. Це фундамент, без якого неможливо зрозуміти патогенез хвороб, принципи спадковості чи механізми адаптації.

Так, вивчаючи рівні організації життя студенти вчать бачити людський організм не як набір органів, а як ієрархічну систему: від молекул ДНК до цілісного біосоціального організму, зокрема, через порівняльний аналіз норми та патології на різних рівнях. Наприклад, вивчаючи будову плазматичної мембрани вони пояснюють, як дефект лише одного рецептора на мембрані призводить до розвитку цукрового діабету II типу.

Медична біологія закладає розуміння спадкових хвороб, що є критичним для діагностики та консультування. Вивчаючи тему «Спадкові хвороби» здобувачі освіти отримують розуміння того, як дефект лише одного гена може призвести до невиліковної хвороби, що характеризується значним поліморфізмом клінічних ознак. Компетентність формується шляхом розв'язання ситуаційних задач із медичної генетики та побудови родоводів.

У сучасній медицині фундаментальні біологічні знання виконують роль методологічної основи клінічного мислення. Розуміння клітинних, молекулярних та системних механізмів функціонування організму дозволяє усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між етіологією захворювання, патогенезом і клінічними проявами. Такий підхід сприяє формуванню цілісного бачення пацієнта, а не фрагментарного сприйняття окремих симптомів [1].

Медико-біологічна грамотність забезпечує здатність працювати в умовах наукової невизначеності, що є характерною рисою сучасної медицини. Нові дослідження, клінічні рекомендації та технології з'являються з високою

частотою, тому фахівець повинен уміти самостійно оцінювати їхню наукову обґрунтованість, біологічну доцільність та клінічну релевантність. Саме високий рівень медико-біологічної грамотності дозволяє медичному працівнику адекватно орієнтуватися у нових медичних технологіях.

Важливо підкреслити, що медико-біологічна грамотність є основою для реалізації принципів доказової медицини. Саме глибоке розуміння біологічних механізмів дозволяє медичним працівникам коректно інтерпретувати результати клінічних досліджень, розуміти обмеження статистичних моделей та адекватно застосовувати їх у конкретних клінічних ситуаціях.

Результати теоретичного аналізу дозволили виділити ключові групи компетентностей медико-біологічної грамотності, що мають вирішальне значення для професійної діяльності медика у XXI столітті.

Табл. 1 Основні компетентності медико-біологічної грамотності

Група компетентностей	Змістова характеристика	Практичне значення
Когнітивні	Системні знання про будову і функції організму, молекулярні та клітинні механізми патологій	Науково обґрунтоване клінічне мислення
Аналітичні	Уміння аналізувати лабораторні, генетичні та біомедичні дані	Точна діагностика та прогнозування
Інтегративні	Поєднання біологічних знань з клінічними протоколами і цифровими інструментами	Реалізація персоналізованої медицини
Критичного мислення	Оцінка якості наукових доказів і медичних інновацій	Запобігання помилковим клінічним рішенням
Комунікативні	Пояснення біологічних механізмів	Підвищення довіри та якості

	пацієнтам та колегам	медичної допомоги
--	----------------------	-------------------

Узагальнення результатів дослідження дозволяє стверджувати, що компетентності медико-біологічної грамотності є не допоміжним, а базовим елементом професійної ідентичності сучасного медичного працівника. Вони формують наукову картину світу фахівця, забезпечують цілісне бачення організму людини як складної біологічної системи та сприяють переходу від симптоматичного до патогенетично обґрунтованого лікування [5].

Розвинена медико-біологічна грамотність підвищує здатність до усвідомленого використання інноваційних медичних технологій, мінімізує ризики механічного запровадження нових методів без розуміння їхніх біологічних обмежень та побічних ефектів. Це особливо важливо в умовах швидкого впровадження геномних досліджень, клітинної терапії та алгоритмів штучного інтелекту, де помилки інтерпретації можуть мати серйозні клінічні наслідки [3].

Важливим висновком є те, що медико-біологічна грамотність виступає інструментом розвитку критичного мислення. Вона забезпечує здатність відрізнити науково обґрунтовані підходи від псевдонаукових концепцій, оцінювати якість доказів та приймати рішення на основі принципів доказової медицини. Таким чином, зазначені компетентності мають безпосередній вплив на безпеку пацієнтів і якість медичної допомоги.

Крім того, встановлено, що медико-біологічна грамотність має важливий комунікативний вимір. Глибоке розуміння біологічних механізмів дозволяє доступно пояснювати пацієнтам суть захворювання, логіку лікування та прогноз, що сприяє підвищенню довіри до медицини та дотриманню терапевтичних рекомендацій.

У цілому, результати дослідження підтверджують, що формування компетентностей медико-біологічної грамотності повинно розглядатися як стратегічний пріоритет розвитку медичної освіти та охорони здоров'я.

Перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямку пов'язані з необхідністю розробки та впровадження цілісних освітніх моделей, орієнтованих на формування медико-біологічної грамотності на всіх етапах підготовки медичних працівників — від коледжу до безперервного професійного розвитку.

Доцільним є проведення емпіричних досліджень, спрямованих на оцінку рівня сформованості медико-біологічних компетентностей у студентів-медиків, а також аналіз їхнього впливу на якість клінічних рішень. Окремого вивчення потребує питання інтеграції біологічних дисциплін із клінічними на основі проблемно-орієнтованого та міждисциплінарного навчання. [2].

Подальші дослідження також можуть бути спрямовані на формування національних стандартів медико-біологічної грамотності медичного працівника, що відповідатимуть сучасним викликам медицини та стратегічним потребам системи охорони здоров'я України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бойчук Т. М., Гринчук І. М. Біологічні основи сучасної медицини. Чернівці: Медичний університет, 2018.

Вороненко Ю. В., Мінцер О. П. Медична освіта в Україні: компетентнісний підхід. Київ: ВСВ «Медицина», 2019.

Міністерство охорони здоров'я України. Стратегія розвитку медичної освіти. Київ, 2019.

Москаленко В. Ф. Система охорони здоров'я України: виклики та перспективи розвитку. Київ: Медицина, 2017.

Чайковський Ю. Б. Клітинна біологія та регенеративна медицина. Київ: Наукова думка, 2020.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ТА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ У СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ

ВАСИЛЕНКО ОЛЕКСІЙ ЄВГЕНОВИЧ,

аспірант кафедри педагогіки та психології,

Міжнародного гуманітарного університету, м. Одеса

У сучасний період життя суспільство опиняється в умовах тривалої кризової нестабільності, що супроводжується постійною загрозою життю, невизначеністю майбутнього, масовими втратами, вимушеною міграцією населення та руйнуванням звичних соціальних і професійних структур [1]. Такі обставини суттєво змінюють психологічні умови життєдіяльності та створюють надмірне навантаження на адаптаційні механізми людини. У цих реаліях особливої актуальності набуває проблема особистісних ресурсів як внутрішніх психологічних чинників, що забезпечують збереження психічної стійкості, здатність до саморегуляції та підтримку психологічного благополуччя [5]. Життєдіяльність особистості в умовах воєнних дій зумовлює підвищений ризик психологічної дезадаптації, емоційного виснаження та втрати суб'єктивного відчуття контролю над власним життям. Оскільки зовнішні ресурси в цей період часто є обмеженими або нестабільними, саме внутрішні властивості особистості набувають провідного значення як інструменти подолання стресу й кризових ситуацій. Таким чином, у період війни ресурси особистості стають ключовим фактором підтримки психологічного здоров'я в екстремальних умовах. Дослідження свідчать, що такі властивості, як резилієнтність, оптимізм, самоефективність і смисложиттєві орієнтації, виступають фундаментальними чинниками збереження психологічної рівноваги та ефективної адаптації [2;3]. Особливе значення має життєстійкість, яка інтегрує установки контролю, залученості та прийняття викликів, дозволяючи індивіду інтерпретувати стресові події не лише як загрозу, а й як можливість для розвитку [8].

У контексті ресурсного підходу С. Хобфолла особистісні ресурси трактуються як внутрішні психологічні змінні, що забезпечують людині можливість зберігати, відновлювати та нарощувати адаптивний потенціал. До них автор відносить самооцінку, оптимізм, почуття контролю, особистісні цінності та інші властивості, безпосередньо пов'язані зі структурою особистості [4,10]. Аналіз праць О. Штепи підтверджує, що ресурсність людини є інтегративною характеристикою, яка включає автономію, відповідальність, здатність до саморегуляції та життєстійкість, що виконують функцію внутрішніх ресурсів у стресових умовах [6]. О. Чиханцова та Л. Сердюк розглядають життєстійкість, самоприйняття, осмисленість життя та суб'єктивний контроль як особистісні властивості-ресурси, що детермінують успішність психологічної

адаптації [5]. У межах концепції психологічного благополуччя К. Ріфф підкреслює роль автономії, позитивних стосунків, самоприйняття та наявності життєвих цілей як стійких особистісних характеристик, які виконують ресурсну функцію, забезпечуючи внутрішню рівновагу та суб'єктивне відчуття повноцінності життя [7]. Таким чином, воєнні події створюють екстремальні умови, в яких властивості особистості набувають статусу провідних особистісних ресурсів, що забезпечують адаптацію, збереження психологічного благополуччя та можливість посттравматичного зростання. Розгляд властивостей особистості у парадигмі ресурсів дозволяє зрозуміти механізми життєстійкості та відкриває перспективи для розробки програм розвитку особистісних ресурсів у кризові періоди [1,2,3,4].

Мета статті – дослідження взаємозв'язків між властивостями особистості та життєстійкістю в умовах воєнних викликів.

Емпіричне дослідження було проведено у три етапи: підготовчий, діагностичний та аналітико-інтерпретаційний. На підготовчому етапі здійснювалося формування вибірки та створювалися організаційні умови для проведення дослідження, на діагностичному етапі було здійснено діагностику властивостей особистості та життєстійкості. Для дослідження властивостей особистості використовувався «П'ятифакторний особистісний опитувальник «Велика п'ятірка» (модифікація А.Г. Грецова), а рівень життєстійкості вимірювався за допомогою Шкали життєстійкості Коннора–Девідсона. Аналітико-інтерпретаційний етап передбачав статистичну обробку даних, включаючи кореляційний аналіз взаємозв'язків між показниками п'ятифакторної моделі особистості та життєстійкістю, а також інтерпретацію результатів у рамках ресурсного підходу. Для проведення дослідження була сформована вибірка, що включала 147 осіб віком від 16 до 52 років. Вибірка формувалася з урахуванням принципів репрезентативності та забезпечення об'єктивності дослідження.

Викладено результати кореляційного аналізу між показниками властивостей особистості та життєстійкістю, що отримані за допомогою методик: «П'ятифакторний особистісний опитувальник «Велика п'ятірка»» (модифікація А.Г. Грецова) «Шкала життєстійкості Коннора-Девідсона». Результати кореляційного аналізу представлено у табл. 1.

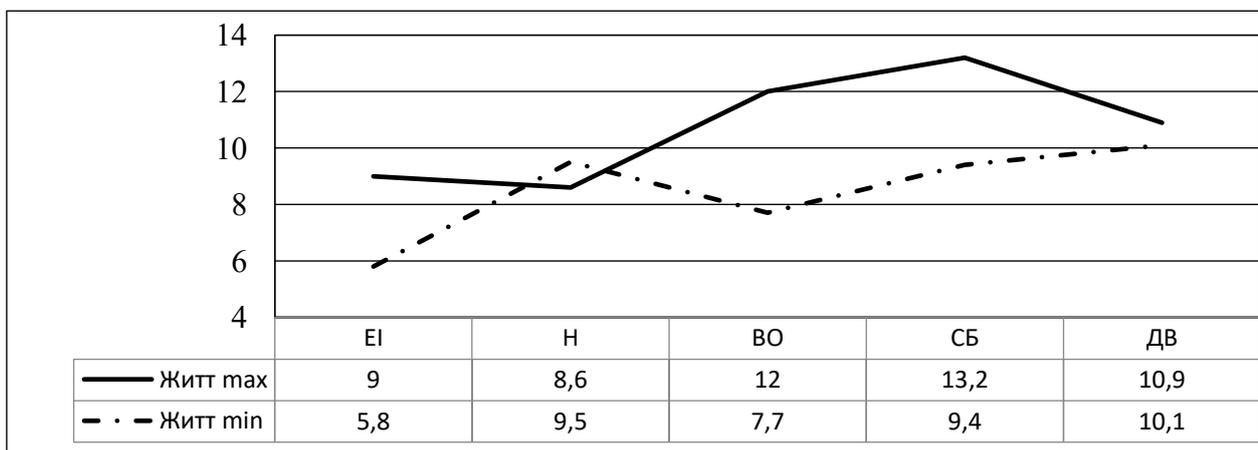
Показник		П'ятифакторний особистісний опитувальник «Велика п'ятірка» (модифікація А.Г. Грецова)		
		ЕІ	ВО	СБ
Шкала життєстійкості Коннора-Девідсона	Ш Ж	326**	343**	275**

Примітка: 1) позначення ** – значущість зв'язку на рівні $p \leq 0,01$; * – $p \leq 0,05$.; 2) умовні позначення: показники П'ятифакторний особистісний опитувальник «Велика п'ятірка» (модифікація А.Г. Грецова): ЕІ (екстраверсія – інтроверсія); Н (нейротизм - емоційна стійкість); ВО (відкритість новому досвіду – обмеженість); СБ (сумлінність – безтурботність); ДВ (доброзичливість – ворожість). Шкала життєстійкості Коннора-Девідсона ШЖ (шкала життєстійкості).

Аналіз отриманих даних кореляційного аналізу Пірсона свідчить про наявність додатних статистично значущих зв'язків. Так, показник ЕІ (екстраверсія – інтроверсія) має додатній статистично значущий зв'язок на рівні 1% зі ШЖ (шкалою життєстійкості). Показник Н (нейротизм - емоційна стійкість) не встановлено статистично значущого зв'язку зі шкалою життєстійкості Незважаючи на те, що високий рівень емоційної нестабільності та тривожності теоретично може знижувати здатність долати стресові ситуації, у досліджуваній вибірці цей ефект не проявляється. Ймовірно, компенсаторну роль відіграють інші ресурси особистості, такі як екстраверсія, відкритість до досвіду та сумлінність, що знижує потенційно негативний вплив невротизму на життєстійкість. Показник ВО (відкритість новому досвіду – обмеженість) демонструє додатній статистично значущий зв'язок на рівні 1% зі шкалою життєстійкості. Показник СБ (сумлінність – безтурботність) виявляє додатній зв'язок на рівні 1% зі ШЖ (шкалою життєстійкості). Показник ДВ (доброзичливість – ворожість) не демонструє зв'язку з показником ШЖ (шкала життєстійкості, вони не визначають здатність до стійкого реагування на стрес. Отже, аналіз кореляційних зв'язків між додатні кореляційні зв'язки між екстраверсія та відкритість до досвіду, сумлінність та життєстійкістю.

За результатами якісного аналізу встановлено відмінності між властивостями особистості та показниками життєстійкості. Так, на рис. 1. Представлені профілі показників властивостей особистості осіб високого і низького рівня життєстійкості.

Рис. 1. Профілі властивостей особистості осіб високого і низького рівня життєстійкості

Встановлено, що представники високого рівня життєстійкості характеризуються високою екстраверсією, що забезпечує активну соціальну взаємодію та підтримку оточення. Низький рівень нейротизму відображає високу емоційну стійкість і здатність зберігати внутрішню рівновагу навіть у критичних умовах. Важливою складовою є висока відкритість до нового досвіду, що дозволяє реагувати на зміни та формувати креативні рішення в нестандартних ситуаціях. Крім того, такі особи відзначаються високою сумлінністю — відповідальністю та цілеспрямованістю у подоланні труднощів, а також доброзичливістю, яка сприяє формуванню міцних міжособистісних зв'язків. особистісних рис формують специфічні адаптаційні профілі.

Особі з низьким рівнем життєстійкості характеризуються інтроверсією, високим нейротизмом, а також низьким рівнем сумлінності та доброзичливості. Висока інтроверсія і схильність до соціальної ізоляції зменшують соціальну підтримку — критично важливого ресурсу в кризових ситуаціях. Підвищений нейротизм проявляється емоційною вразливістю, тривожністю та гострими афективними реакціями, що ускладнює ефективну саморегуляцію і прийняття зважених рішень. Низька сумлінність обмежує здатність до планування та наполегливості, а низька доброзичливість, що проявляється через недовіру та ворожість, посилює соціальну ізоляцію та відчуття самотності. У комплексі ці риси підвищують ризик емоційного вигорання та тривалого стресового реагування. Аналіз отриманих даних підтверджує, що властивості особистості відіграють роль внутрішніх ресурсів, які визначають рівень життєстійкості особистості. Кореляційний аналіз показав, що екстраверсія, відкритість до досвіду та сумлінність мають додатній статистично значущий зв'язок із життєстійкістю, тоді як нейротизм та доброзичливість не демонструють суттєвого впливу на здатність стійко реагувати на стресові ситуації. Ці результати узгоджуються з концепцією ресурсного підходу, відповідно до якої особистісні характеристики є ключовими психологічними ресурсами, що забезпечують адаптаційні можливості в умовах стресу та соціальної нестабільності [4,5]. Зокрема, життєстійкість, інтегруючи контроль, залученість та прийняття виклику, сприяє ефективному протистоянню стресовим впливам, а відкритість до нового досвіду та сумлінність підтримують гнучкість мислення, організованість поведінки та стабільність емоційної реакції [3]. Отримані дані можуть бути використані для розробки програм розвитку особистісних ресурсів та підвищення життєстійкості у ситуаціях соціальної нестабільності та воєнних викликів.

Список літератури

Музичко Л. Психологічна ресурсність особистості та її резилієнтність // Журнал соціальної та практичної психології. 2023. С. 28–33.

Ващенко І. В., Іваненко Б. Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології". 2018. №40. С. 33–49.

Лящ О. П. Психологічні ресурси особистості в подоланні важких життєвих ситуацій // Журнал сучасної психології. 2022. №2. С. 44–50.

Хобфолл С. Е. Conservation of Resources: A New Attempt at Conceptualizing Stress // American Psychologist. 1989. Vol. 44(3). P. 513–524.

Чиханцова О. А., Сердюк Л. З. Особистісні ресурси як чинники життєстійкості . Актуальні проблеми психології. 2020. Т. 11. С. 145–156.

Штепа О. С. Психологічна ресурсність особистості: структура та діагностика . Психологія і особистість. 2018. №2. С. 98–108.

Ryff C. D. Psychological Well-Being Revisited: Advances in the Science and Practice of Eudaimonia. Psychotherapy and Psychosomatics. 2014. Vol. 83. P. 10–28.

Maddi S. R. Hardiness: The Courage to Grow from Stresses // Journal of Positive Psychology. 2006. Vol. 1(3). P. 160–168.

Bonanno G. A. Loss, Trauma, and Human Resilience: Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? // American Psychologist. 2004. Vol. 59(1). P. 20–28.

Oshio, A., Taku, K., Hirano, M., & Saeed, G. (2018). Resilience and Big Five personality traits: A meta-analysis. Personality and Individual Differences, 127, 54–60.

СИНЕРГІЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ І ТРЕНІНГУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

ЯРОСЛАВ ГАРБИЧ,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Тернопільський
національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Туризм в нашій країні під час російсько-української війни зазнав доволі вагомих втрат та деякого занепаду. Однак після закінчення війни у цій сфері очікується відродження. З огляду на даний факт, ми вважаємо, що «розвиток світового та внутрішнього туризму, зміни в попиті на туристичні послуги, інтеграція національної туристичної сфери в міжнародний ринок зумовлює підвищення вимог до рівня підготовки майбутніх фахівців туристичної індустрії, які повинні бути готовими до швидких змін на ринку праці та володіти сучасними знаннями, навичками, компетентностями» [1, с. 103].

Насамперед варто акцентувати увагу на тому, що система закладів фахової передвищої освіти у сфері туризму більш повно, ніж ЗВО, відповідає вимогам галузі. Однак варто відзначити, що освітній процес у коледжах має певні прогалини у системному використанні тренінгів у професійній підготовці фахівців – майбутніх туризмознавців. Окрім того, як свідчить наш досвід, випускники коледжів відчують психологічні труднощі з адаптацією в туристському бізнесі. Науковці [2; 3; 4] акцентують увагу на тому, що нині у плані підвищення професійної підготовки кадрів у сфері туризму слід робити акцент на поєднання теорії та практики. У нашому баченні доцільно активно синергувати самоменеджмент та тренінгові технології.

Отже, доволі перспективною інновацією у професійній підготовці майбутніх фахівців у сфері туризму нині стає самоменеджмент, який передбачає послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів і практичних прийомів роботи в повсякденній діяльності для підвищення ефективності виконуваних процедур і операцій, досягнення намічених цілей. Так, у методичному контексті самоменеджмент – актуальний і перспективний напрям у менеджменті, що покликаний підвищити ефективність діяльності людини, на основі досягнення її особистих і професійних цілей. У нашому баченні для сфери туризму самоменеджмент набуває особливого значення, оскільки керівники туристичних фірм через специфіку свого бізнесу (як правило, невеликий розмір фірм, сезонний характер робіт, ненормований робочий день) особливо потребують набуття навичок управління самим собою та своїм власним часом.

Можемо відзначити, що самоменеджмент є актуальним напрямом сучасної концепції менеджменту туризму.

У нашому розумінні самоменеджмент має поєднуватися (синергуватися) із тренінговою технологією. Так, саме тренінг є найпоширенішою формою сучасної бізнес-освіти, яка активно впливає на здатність здобувачів освіти системно мислити. Ще одна особливість тренінгу – активність учасників навчання, що підвищує його ефективність. Причому основний акцент ставиться на отриманні практичних навичок, необхідних у повсякденній роботі. Бізнес-тренінг дає можливість студентам стати співробітниками туристичних фірм та дозволяє пережити ту чи іншу ситуацію, що часто виникає на практиці. Цінним є той факт, що весь процес ненав'язливо контролює викладач-тренер, допомагаючи майбутнім фахівцям у сфері туризму зафіксувати корисну модель майбутньої професійної поведінки. Вважаємо, що тренувати можна все – від навичок із продажу та взаємодії з клієнтами до злагодженої роботи з колегами, розробляти та реалізовувати креативні проекти робочими групами.

Відзначимо, що тренінги можна умовно поділити на загальні та спеціальні. Загальний тренінг, як правило, розрахований на загальні питання, тоді як спеціальний розробляється спеціально під конкретну проблему туристичної організації. До найбільш актуальних методів проведення тренінгів для майбутніх фахівців сфери туризму, які здобувають освіту у закладах фахової передвищої освіти відносимо: інтерв'ювання, анкетування, тестування, рольові та ділові ігри.

З метою синергії самоменеджменту і тренінгової технології найефективнішими є такі тренінги:

1) тренінг створення часу (тайм-менеджмент), що спрямований на зміну ставлення у здобувачів освіти до феномену часу, навчання технології «створення» часу через вивчення технік його ефективного використання.

2) тренінг з управління часом (стрес браку часу у менеджера туристичного бізнесу, спонукає його до системного аналізу особистої ефективності, чіткої організації робочого часу на основі аналізу тимчасових втрат й вивчення прихованих можливостей, розробки основних правил планування часу, дослідження графіку працездатності, самоконтролю за використанням часу).

Синергія самоменеджменту і тренінгових технологій сприятиме вдосконаленню практичних умінь, які мають набути майбутні фахівці туристичної індустрії. У практичному контексті вони полягають у:

– вивченні функцій сучасного менеджера сфери туризму та ґрунтовному аналізі системи мотивації персоналу в сучасних умовах управління групами, конфліктами, важкими співробітниками, дослідженні особливостей організаційних структур та управління в туристичній індустрії;

– визначенні власного стилю керівництва, раціональному використанні робочого часу, управлінні фінансами, використанні ефективних методик боротьби зі стресом, освоєння сучасних технологій неконфліктного спілкування, ведення ділових переговорів та організації робочих зустрічей, оцінці та підвищенні особистої компетентності.

Майбутній фахівець, який працюватиме в сфері туризму, приймає самостійні рішення, повністю організує весь процес своєї роботи з клієнтами, партнерами та інформацією загалом. Ефективність його діяльності залежить від його вміння керувати собою, власними ресурсами (часом, інформацією, інтелектом, навичками), здатність удосконалюватись, нарощувати свій потенціал. Останні дві обставини підкреслюють актуальність самоменеджменту для майбутніх фахівців туристичної індустрії.

Досліджуючи актуальність самоменеджменту та тренінгових технологій у туристській індустрії не можна не відзначити і ту обставину, що кадрова ситуація в цій сфері діяльності в нашій країні далека від досконалості. Про це свідчить такий факт, як нестача, а часто й повна відсутність серед керівників туристичних, готельних та інших підприємств осіб, які мають високий рівень фахової компетентності та здобули належний рівень освіти.

Резюмуючи, можна відзначити, що до сьогоднішнього дня основними недоліками професійної підготовки кадрів у сфері туризму залишається відсутність чітких критеріїв оцінки якості професійної підготовки майбутніх фахівців та несистемне поєднання теоретичного навчання з практикою. Саме самоменеджмент і тренінгові технології зможуть зменшити дані недоліки та суттєво підвищити рівень професійної підготовки.

Література:

1. Гарбич Я. В. Інтерактивні технології як головні орієнтири організації якісної професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у закладах передвищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2024. С. 102–107. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/78.1.18>

2. Кожушко С. П., Бойко Л. Г. Компетентнісний підхід у підготовці фахівців туристичної сфери до роботи в умовах кризових станів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2023. № 1 (25). С. 194–203.

3. Кожушко С. П. Інтерактивні технології навчання у підготовці фахівців туристичної галузі до професійної взаємодії. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. № 2 (14). С. 244–249.

4. Літовка-Деменіна С. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 27. С. 189–192.

СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МІЖПРОФЕСІЙНОЇ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

ГАЛИНА ГВОЗДЕЦЬКА - доктор філософії, викладач- методист, завідувачка сестринським відділенням;

ОЛЕКСАНДР БУГЕРЧУК - к.мед. наук, доцент, декан стоматологічного факультету;

СВІТЛАНА ПЕТРИШИН - к.мед.наук, викладач методист,

ЗІНОВІЙ ОЖОГАН - д.мед.наук, професор, завідувач кафедри ортопедичної стоматології .

АННА ГРУШЕЦЬКА - викладачка основ медсестринства

ВОЛОДИМИР РИПАН - викладач ортопедичної стоматології, завідувач зуботехнічного відділення.

Івано-Франківський національний медичний університет,

м. Івано-Франківськ

Вступ. Сучасна система охорони здоров'я висуває високі вимоги до ефективної міжпрофесійної співпраці в межах мультидисциплінарної команди.[1, с.381-382] У стоматології результативність лікування значною мірою визначається не лише рівнем клінічної підготовки лікаря-стоматолога, а й злагодженістю його взаємодії з медичною сестрою, яка забезпечує асистування, організацію лікувального процесу, дотримання вимог інфекційного контролю, підготовку пацієнта та робочого середовища. [3, с.59-61] Водночас традиційні освітні програми здебільшого зосереджені на формуванні індивідуальних професійних умінь, тоді як розвиток командної компетентності, комунікаційних навичок та усвідомлення ролей інших фахівців часто залишається недостатньо опрацьованим. Симуляційне навчання створює безпечний освітній простір для відпрацювання як технічних, так і поведінкових навичок, необхідних для ефективної командної взаємодії, прийняття спільних рішень і управління складними клінічними ситуаціями.[2, с.2780-2784].

Основна частина. Починаючи з 2024 року на кафедрі ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету було організовано симуляційний майстер-клас, спрямований на формування командної роботи в умовах стоматологічної практики. У заході взяли участь студенти старших курсів стоматологічного факультету та здобувачі освіти 4 курсу сестринського відділення фахового медичного коледжу ІФНМУ. Перед початком тренінгу для студентів сестринського відділення проведено підготовчі

заняття, що включали ознайомлення зі стоматологічним інструментарієм і матеріалами, особливостями професійної діяльності медичної сестри в стоматології, а також основами інфекційного контролю. Навчальний сценарій був побудований на основі реалістичної клінічної ситуації та передбачав організацію робочого простору стоматологічного кабінету, асистування під час лікування і підготовки до протезування, ефективну комунікацію з пацієнтом та командну взаємодію для ухвалення узгодженого клінічного рішення. Робота здійснювалася в парах «лікар–медична сестра» з чітким розподілом професійних ролей. Тренінг проводився в умовах симуляційного кабінету із застосуванням фантомів, сучасного стоматологічного обладнання та мультимедійних засобів. Під час аналізу практичного етапу викладачі оцінювали якість комунікації між учасниками, дотримання стандартів інфекційного контролю, рівень володіння стоматологічним інструментарієм, розуміння меж професійної відповідальності, здатність до адаптації в змінених умовах, а також етичні засади та взаємоповагу в команді. За результатами післятренінгового анкетування та дебрифінгу більшість учасників відзначили підвищення впевненості у власних професійних діях, краще розуміння психологічних аспектів командної роботи та значення координації дій у стресових і нових клінічних ситуаціях. Отримані результати підтверджують високу ефективність симуляційного формату навчання у формуванні міжпрофесійних компетентностей у стоматологічній освіті.

Висновки. Використання симуляційних технологій сприяє глибшому засвоєнню функціональних ролей членів стоматологічної команди, що не завжди можливо забезпечити в межах традиційного аудиторного навчання. Спільна підготовка майбутніх лікарів-стоматологів і медичних сестер формує відчуття колективної відповідальності за якість стоматологічної допомоги та безпеку пацієнта. Учасники тренінгу продемонстрували покращення комунікативних і командних навичок, що підтверджено результатами анкетування та педагогічними спостереженнями. Доцільно систематично інтегрувати подібні симуляційні майстер-класи в освітній процес закладів медичної освіти як важливий компонент професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Haresaku S, Naito T, Aoki H, Miyoshi M, Monji M, Umezaki Y, et al. Development of interprofessional education programmes in nursing care and oral healthcare for dental and nursing students. *BMC Med Educ.* 2024;24(1):381. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05227-2>
2. Hung M, Birmingham WC, Tucker M, Schwartz C, Mohajeri A. Integrating Dentistry into Interprofessional Healthcare: A Scoping Review on Advancing Collaborative Practice and Patient Outcomes. *Healthcare.* 2025;13(21):2780. <https://doi.org/10.3390/healthcare13212780>
3. Meneses-La-Riva ME, Fernández-Bedoya VH, Suyo-Vega JA, Ocupa-Cabrera HG, Grijalva-Salazar RV, Ocupa-Meneses GdD. Enhancing healthcare

efficiency: the relationship between effective communication and teamwork among nurses in Peru. *Nurs Rep.* 2025;15(2):59. <https://doi.org/10.3390/nursrep15020059>

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ КЗВО «РІВНЕНСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ» В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ АКУШЕРСЬКО-ГІНЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

**ГЕЛЕТЕЙ ЛЮДМИЛА ЙОСИПІВНА
НИЧИК БОГДАН ВОЛОДИМИРОВИЧ
ОКСЮТА ВАЛЕРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ**

Циклова комісія хірургічних дисциплін

Фаховий медичний коледж

КЗВО «Рівненська медична академія»

Актуальність проблеми

Повномасштабна війна в Україні зумовила суттєві зміни в організації освітнього процесу закладів вищої освіти, зокрема медичного профілю. В умовах військового стану питання збереження якості професійної підготовки майбутніх медичних фахівців набуває особливої актуальності. Найбільш вразливою складовою освітнього процесу стала практична підготовка студентів, адже вона потребує безпосереднього контакту з пацієнтами, клінічним середовищем та відпрацювання мануальних навичок.

Особливе значення практична складова має при вивченні дисциплін акушерсько-гінекологічного спрямування, які формують професійні компетентності майбутніх фельдшерів та медичних сестер. Від якості практичної підготовки з акушерства та гінекології залежить готовність випускників до надання невідкладної допомоги, ведення фізіологічних і патологічних пологів, надання допомоги жінкам з гінекологічною патологією та збереження репродуктивного здоров'я населення.

У зв'язку з обмеженим доступом до клінічних баз, повітряними тривогами, вимушеним переміщенням студентів і викладачів, заклади освіти були змушені активно впроваджувати змішане навчання, поєднуючи очні та дистанційні форми освітньої діяльності.

Мета та завдання

Метою даної роботи є висвітлення особливостей організації практичної підготовки студентів Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична

академія» в умовах військового стану та змішаного навчання при вивченні дисциплін акушерсько-гінекологічного спрямування.

Основними завданнями є:

- аналіз викликів, що постали перед практичною підготовкою студентів у воєнний період;
- визначення ефективних форм і методів змішаного навчання;
- обґрунтування ролі цифрових освітніх технологій у формуванні практичних компетентностей;
- узагальнення досвіду викладачів Фахового медичного коледжу академії щодо адаптації практичних занять до нових умов.

Особливості практичної підготовки в умовах військового стану

В умовах воєнного часу організація практичної підготовки студентів відбувається з урахуванням безпекових вимог, гнучкого розкладу занять та можливостей клінічних баз. Частина занять проводиться дистанційно з використанням електронних освітніх платформ, що дозволяє забезпечити безперервність навчального процесу навіть під час повітряних тривог або тимчасових обмежень доступу до навчальних приміщень.

Очні практичні заняття з акушерства та гінекології проводяться малими групами з дотриманням правил безпеки та алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях. Значна увага приділяється відпрацюванню алгоритмів дій медичного персоналу при невідкладних акушерських станах, які є особливо актуальними в умовах обмежених ресурсів системи охорони здоров'я.

Змішане навчання як ефективна модель підготовки

Змішане навчання стало оптимальною моделлю організації освітнього процесу в Фаховому медичному коледжі КЗВО «Рівненська медична академія». Теоретичні аспекти дисциплін акушерсько-гінекологічного циклу, а також частина практичних навичок опановуються дистанційно з використанням платформи MOODLE, відеолекцій, інтерактивних презентацій, тестових завдань і клінічних кейсів.

Практична підготовка реалізується через:

- відеодемонстрації маніпуляцій і клінічних процедур;
- віртуальні симуляції клінічних ситуацій;
- розбір клінічних випадків з елементами проблемного навчання;
- самостійну роботу студентів із подальшим контролем та зворотним зв'язком від викладача.

Очна складова навчання спрямована на відпрацювання практичних навичок у кабінетах доклінічної практики, Навчальної лабораторії практичної підготовки «Симуляційний центр SiRiMeds» та на клінічних базах, що дозволяє інтегрувати отримані теоретичні знання у практичну діяльність.

Роль цифрових освітніх технологій

Цифрові технології відіграють ключову роль у забезпеченні якості практичної підготовки в умовах змішаного навчання. Використання електронних курсів, відеоматеріалів, онлайн-тренажерів і тестових систем дозволяє стандартизувати процес навчання та забезпечити доступність навчальних матеріалів для всіх студентів незалежно від їх місця перебування.

Платформа MOODLE забезпечує системний контроль навчальних досягнень, фіксацію результатів виконання практичних завдань та формування індивідуальної освітньої траєкторії кожного студента. Особливу увагу приділено формуванню клінічного мислення шляхом аналізу ситуаційних задач та алгоритмів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці.

Роль викладача у формуванні практичних компетентностей

В умовах змішаного навчання значно зростає роль викладача як наставника, координатора та мотиватора навчального процесу. Викладачі акушерсько-гінекологічних дисциплін Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» адаптують методи навчання до сучасних викликів, поєднуючи традиційні та інноваційні підходи.

Особлива увага приділяється індивідуальній роботі зі студентами, розвитку професійної відповідальності, етичних якостей та готовності до роботи в умовах підвищеного стресу, що є характерним для медичної діяльності у воєнний час.

Висновки

Досвід Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» свідчить, що практична підготовка студентів з дисциплін акушерсько-гінекологічного спрямування в умовах військового стану можлива за умови ефективного поєднання очної та дистанційної форм навчання. Змішане навчання, впровадження цифрових освітніх технологій та гнучка організація освітнього процесу дозволяють зберегти якість професійної підготовки майбутніх медичних фахівців.

Подальший розвиток симуляційного навчання, удосконалення цифрових ресурсів та розширення можливостей практичної підготовки на клінічних базах є перспективними напрямками підвищення ефективності медичної освіти в умовах сучасних викликів.

ПРОЄКТУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ФАХІВЦЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІТОТЕРАПІЇ

МАРИНА ГІНДІНА,

викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії,

Кременчуцький медичний фаховий коледж

імені В.І. Литвиненка,

м. Кременчук, Полтавська обл.

Вступ. Фітотерапія – наука, яка вивчає біологічно активні речовини лікарських рослин та їх вплив на організм; а також їх застосування для лікування й профілактики захворювань.

Метод «лікування травами» відомий з давніх-давен – в окремих джерелах інформації вказується термін у тисячі років. Класична фітотерапія стала праматір'ю сучасної фармакотерапії.

Як відомо, індивідуальна траєкторія навчання здобувача освіти передбачає вивчення вибіркового освітніх компонентів. Так, вибіркова дисципліна «Фітотерапія» надає здобувачам освіти знання, вміння і уявлення про можливості, форми і методи сучасної фітотерапії, розуміння її місця й ролі в комплексному лікуванні, реабілітації та профілактиці. Її опанування охоплює широке коло питань, спрямованих на всебічне визначення ключових понять фітотерапії, трактування взаємозв'язку між вмістом біологічно активних речовин лікарських рослин та їх фармакологічною дією.

Для цього здобувач повинен оволодіти методикою виготовлення основних лікарських форм з рослинної сировини і використання фітозасобів; вибирати фітопрепарати залежно від наявних функціональних розладів у пацієнтів різного профілю. При необхідності він повинен уміти надати професійну консультацію пацієнту та його рідним з питань вибору оптимальних лікарських засобів рослинного походження в рамках власної компетентності, висвітлити особливості приготування водних витяжок із лікарської рослинної сировини та їх безпечного використання .

Провідна мета дисципліни – формування у майбутніх медичних фахівців цілісного уявлення про можливі методи фітотерапії, розуміння її місця і ролі в медицині та комплексному лікуванні й профілактиці різних захворювань.

Мета роботи: висвітлити методи проектування та розвитку професійної успішності фахового молодшого бакалавра в процесі вивчення вибіркової дисципліни «Фітотерапія»

Основний зміст. Вибіркова дисципліна «Фітотерапія» надає можливості не тільки засвоїти основні теоретичні аспекти фітотерапії та узагальнити отримані в процесі навчання знання про лікарські рослини і засоби рослинного походження, а й набути практичних навичок з їх використання для профілактики та в комплексному лікуванні на різних етапах захворювання, а також реабілітації пацієнтів. Предметом вивчення навчальної дисципліни є лікарські рослини, лікарська рослинна сировина, деякі продукти рослинного і тваринного походження як джерела лікарської сировини, рослинні препарати, лікарські рослинні засоби (настої, відвари, настойки, екстракти тощо), лікарські рослинні збори і чаї.

Для досягнення мети навчання — сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про можливості використання лікарських рослин та фітопрепаратів в комплексному та безпечному лікуванні, реабілітації та профілактиці захворювань, а також ускладнень фармакотерапії, у нашому закладі освіти запроваджуються різноманітні форми, методи та прийоми.

Викладання фітотерапії в медичному коледжі базується на поєднанні теоретичних знань про лікарські рослини та їх цілющі властивості з практичними навичками їх застосування, інтегруючи традиційні методи народної медицини з сучасними науковими підходами, із висвітленням доказової бази, ознайомлення здобувачів освіти із даними клінічних випробувань, висвітлення протиріч, з якими можна зіткнутися в різних джерелах інформації, наголошенні на необхідності дотримання основного постулату медицини: «Noli nocere!» - «Не зашкодь!».

Серед причин вибору дисципліни здобувачі освіти відмічають: бажання повторити фармакологічні властивості ліків, зокрема рослинного походження; вміння кваліфіковано застосовувати рослини рідного краю, готувати фітокомпозиції для конкретного пацієнта, існуючі в родині традиції надання переваги рослинам синтетичним препаратам тощо.

На заняттях використовуються інтерактивні методи: лекції-візуалізації, для проведення яких постійно удосконалюються мультимедійні презентації та відео фрагменти; розв'язання ситуаційних та фітотерапевтичних задач, обговорення клінічних випадків та доцільності використання фітотерапії, фітопрофілактики, фітодієтології та фітобальнеології; відвідування підрозділів закладів охорони здоров'я, в яких здійснюються лікувальні процедури з використанням лікарських рослин та фітопрепаратів; майстер-класи з виготовлення водних витяжок із несильно діючої рослинної сировини та фіточайні дегустації.

Оскільки фітотерапія вивчається в останньому семестрі випускного курсу, здобувачам освіти можна запропонувати на вибір виконання як індивідуальних, так і групових проєктів, які передбачають використання набутих на клінічних дисциплінах знань та практичних навичок: створення клінічних ситуаційних та фітотерапевтичних задач за зразком в певній галузі, наприклад, в кардіології; презентацій, наприклад, «Фітодієтологія в гастроентерології». Заохочується виконання творчих завдань, наприклад: створення кросвордів «Біологічно активні речовини лікарських рослин», схеми «Заготівля лікарської рослинної сировини», відеофрагментів «Лікувальні процедури з використанням лікарських рослин», буклетів: «Седативні рослини», «Адаптогени рослинного походження», створення тематичних ілюстрованих альбомів: «Лікарські рослини, що містять антраглікозиди», «Гемостатики рослинного походження» та інші. Можна також запропонувати здобувачам освіти створити тематичні гербарії, набори лікарської рослинної сировини, виставки зразків фітопрепаратів. Цікаво та змістовно проходять майстер-класи з виготовлення фітопрепаратів, зокрема водних витяжок, та фіточайні дегустації.

У процесі проведення профорієнтаційної роботи серед потенційних абітурієнтів традиційно запроваджуються бесіди «Лікарські рослини на столі та в аптечці».

Одна із проблем сьогодення – лікування та реабілітація постраждалих внаслідок війни. Так, один із напрямків гурткової роботи - використання лікарських рослин та фітопрепаратів у реабілітації військовослужбовців.

Також обов'язково слід висвітлити правила техніки безпеки при роботі з лікарськими рослинами та лікарською рослинною сировиною, основні симптоми уражень отруйними і сильнодіючими рослинами; принципи надання першої й невідкладної допомоги при отруєннях. Для кращого засвоєння цих аспектів можна запропонувати рольові та ділові ігри.

Жваво та емоційно проходять ігри: «Найрозумніший з фітотерапії», «Брейн-ринг» та інші.

У рамках студентоцентрованого навчання оновлена роль викладача. Він діє як партнер і наставник, створюючи умови для активного навчання, саморозвитку й самореалізації здобувачів фахової передвищої освіти. Тому доречно анкетування, яке дозволяє вивчити потреби майбутніх медичних працівників та враховувати їх очікування в процесі проведення занять, наприклад, як відрізнити лікарський вид звіробою від інших; які види ромашки використовуються в медицині тощо.

Висновки. Фітотерапія – потужна складова сучасної фармакотерапії, що має свої переваги та недоліки, яка потребує глибокого та багатогранного вивчення.

Судентоцентризм передбачає необхідність формування внутрішньої мотивації навчання, зацікавленість самих здобувачів освіти в надбанні глибоких знань та корисних практичних вмінь та навичок.

Запровадження різноманітних інноваційних та інтерактивних форм й методів навчання дозволяє досягнути мети вивчення освітнього компонента.

У перспективі опанування та впровадження нових форм та методів роботи, а саме: створення «фітотерапевтичних детективів», відвідування місць культивування лікарських рослин, співпраця з іншими закладами освіти, зокрема, з кафедрою екології та біотехнологій Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, підготовка здобувачів освіти до участі в науково-практичних конференціях.

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ХІМІЧНИЙ ДИКТАНТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

ГОЛОБОШ Галина Василівна

КЗВО “Рівненська медична академія”

Викладач хімічних дисциплін

ОНИЩУК Тамара Данилівна

КЗВО “Рівненська медична академія”

Викладач хімічних дисциплін

СТБИШ Людмила Миколаївна

КЗВО “Рівненська медична академія”

Викладач хімічних дисциплін

Сучасна медична освіта орієнтована на формування ключових і професійних компетентностей здобувачів освіти. Дисципліни хімічного циклу посідають провідне місце у цьому процесі, адже вони слугують підґрунтям для вивчення клінічних дисциплін. Ефективним засобом інтеграції теоретичних знань із майбутньою практичною діяльністю є використання професійно орієнтованих хімічних диктантів. Це дозволяє не лише перевірити рівень засвоєння фактичного матеріалу, а й комплексно формувати фахові компетентності, необхідні для майбутньої професійної діяльності медика.

Практичний досвід викладання засвідчує, що розвиток вміння швидко застосовувати знання на практиці, здатність до самостійного прийняття рішень у професійно орієнтованих ситуаціях, безпосередньо залежить від структури та наповнення навчально-контрольних завдань.

У ході дослідження нами визначено, що найбільш ефективними для досягнення цієї мети є такі типи диктантів: кейсові (ситуаційні), вибіркові (графічні), фразеологічні, стехіометричні, формульні та логічно-ланцюжкові [3].

Кейсовий диктант (ситуаційний) — це інтерактивний метод контролю, що базується на методі case-study, описує клінічні ситуації або професійні проблеми. Студент повинен за описом зрозуміти, про яку хімічну речовину або процес йдеться і запропонувати шляхи розв’язання проблеми.

Приклад: Під час обробки гнійної рани розчином гідроген пероксиду спостерігається інтенсивне спінювання. Який процес відбувається та який газ

виділяється? *Відповідь:* Ферментативний розклад гідроген пероксиду, виділення кисню ($2\text{H}_2\text{O}_2=2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$). *Приклад:* При отруєнні солями важких металів як антидот використовують білки (молоко, яєчний білок). На якій хімічній властивості білків базується цей метод? *Відповідь:* Здатність білків до денатурації та утворення нерозчинних комплексних сполук із солями важких металів [1].

Поряд із аналізом ситуаційних задач, не менш важливим є розвиток швидкості мислення та вміння аналізувати отриману інформацію. Для реалізації цієї мети доцільно використовувати *вибіркові (графічні) диктанти*. Це форма перевірки знань, де замість написання слів або формул здобувачі освіти відповідають за допомогою певних графічних символів («+» або «-»). *Приклад:* Крохмаль є основним структурним полісахаридом стінок рослинних клітин, який не засвоюється людиною (Ні: «-»). *Приклад:* Гліцерол входить до складу тригліцеридів (жирів) і широко використовується у фармації як основа для мазей (Так: «+»). *Приклад:* Амінокислоти є амфотерними сполуками і тому входять до складу білкових буферних систем крові (Так: «+») [2].

Фразеологічні хімічні диктанти — це оригінальний і дуже ефективний педагогічний інструмент, коли завдання будуються на основі сталих виразів, медичних метафор. Викладач зачитує незавершені фрази або фразеологічні конструкції, а студенти доповнюють або відновлюють пропущені терміни. *Приклад:* «Сіль життя» — це 0,9% розчин ..., який називають фізіологічним, оскільки він ізотонічний відносно плазми крові. *Відповідь:* Натрій хлориду (NaCl). *Приклад:* «Паливо для мозку» - головне джерело енергії для нервових клітин, рівень якого в крові є критичним показником при цукровому діабеті. *Відповідь:* Глюкоза ($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$).

Такий підхід активізує емоційну пам'ять: яскраві порівняння (наприклад, «паливо для мозку») зберігаються в ній надовше, ніж абстрактні формули.

Стехіометричний диктант — це форма перевірки, яка базується на кількісних співвідношеннях: обчисленні молярних мас, визначенні кількості речовини, розрахунку масових часток чи встановленні стехіометричних коефіцієнтів у рівняннях реакцій.

Приклад: Скільки грамів натрій хлориду (NaCl) міститься у 100 г фізіологічного розчину (0,9%)? *Відповідь:* 0,9 г. *Приклад:* Розрахуйте масову частку йоду в аптечній настоянці, якщо в 50 г розчину міститься 2,5 г чистого йоду. *Відповідь:* 5%.

Зазначений вид роботи поєднує в собі контрольну та тренувальну функції, дозволяючи не лише перевірити знання, а й автоматизувати навички професійних розрахунків.

Формульний диктант — це перевірка знань хімічних символів, номенклатури та здатності миттєво відтворювати структуру речовини за її назвою. *Приклад:* Запишіть хімічні формули речовин, що використовуються в

медичній практиці: калій перманганат (марганцівка), гідроген пероксид (перекис водню), хлоридна кислота (складова шлункового соку). *Відповідь:* KMnO_4 , H_2O_2 , HCl .

При викладанні хімічних дисциплін доцільно використовувати й інші модифікації формульних диктантів. Наприклад, викладач показує картки з формулами або зображенням лікарських препаратів, а студенти записують назву речовини і її медичне застосування; або диктант «Знайди помилку», коли викладач записує формули з навмисними помилками, а здобувачі освіти мають записати вірний варіант. Це формує уважність та аналітичні навички. Особливо результативним при вивченні органічної хімії є проведення структурних диктантів, під час яких студенти пишуть структурні та електронні формули сполук. Такий диктант розвиває моторну пам'ять і забезпечує швидке розпізнавання хімічних структур, що є важливим при роботі з інструкціями до складних фармацевтичних препаратів у майбутній професійній діяльності.

Логічно-ланцюжковий диктант спрямований на перевірку здатності студентів встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між класами сполук та етапами їх перетворень. Під час його виконання здобувачі освіти не просто відтворюють знання, а й прогнозують властивості речовин, де кожен наступний крок базується на результаті попереднього. *Приклад:* Доповніть ланцюжок утворення речовини, що входить до складу антацидних препаратів (засобів від печії): Магній (Mg) → Магній оксид (MgO) → (?). *Відповідь:* Магній гідроксид (Mg(OH)₂). *Приклад:* Продовжте ланцюжок перетворення вуглеводів у м'язах під час інтенсивного фізичного навантаження: Глікоген → Глюкоза → (?). *Відповідь:* Молочна кислота (лактат).

Результати аналізу ролі та функціонального призначення розглянутих диктантів представлено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Ефективність застосування хімічних диктантів у формуванні професійних компетентностей студентів

Тип диктанту	Основна мета	Формування професійної компетентності
Кейсовий	Розв'язування ситуаційних задач	Вміння застосовувати хімічні знання в реальних медичних ситуаціях.
Вибірковий	Швидка класифікація знань	Розвиток структурно-логічного мислення та

		оперативності прийняття рішень.
Фразеологічний	Закріплення базових хімічних термінів та понять	Формування хіміко-фармацевтичної грамотності майбутнього фахівця.
Стехіометричний	Формування розрахункових навичок	Точність у роботі з концентраціями лікарських засобів.
Формульний	Знання номенклатури	Швидке розпізнавання діючих речовин за назвами та структурними формулами.
Логічно-ланцюжковий	Встановлення генетичних зв'язків	Здатність до прогнозування результатів ступінчастих хімічних реакцій та їх біологічного значення.

Застосування розробленого комплексу професійно орієнтованих хімічних диктантів є ефективним інструментом формування фахових компетентностей, що забезпечує перехід від репродуктивного відтворення знань до їхнього аналітичного застосування. Використання різноваріативних форм контролю дозволяє розвивати у майбутніх медиків хімічну грамотність, клінічне мислення, швидкість прийняття рішень у професійно орієнтованих ситуаціях.

Перспективою подальших розвідок є розширення банку інтерактивних завдань із залученням відео-питань, посилення міжпредметної інтеграції хімії з профільними медичними дисциплінами.

Список використаних джерел

1. Музиченко В. П., Луцевич Д. Д., Яворська Л. П. Медична хімія : підручник / за ред. Б. С. Зіменковського. 3-тє вид., випр. Київ : ВСВ «Медицина», 2018. 496 с.
2. Романишина Л. М., Сабадишин Р. О., Хмеляр І. М., Лукашук М. М. Органічна хімія : підручник для вищих мед. закл. I–II рівнів акредитації. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2006. 504 с.

3. Сікорська С., Зільберман Х. Хімічні диктанти як засіб контрольної-оцінної діяльності вчителя в системі особистісно зорієнтованого навчання. Хімія. Біологія. 2005. № 23 (419). С. 9–14.

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Віта Іванівна ГОЛОВЧЕНКО

викладач циклової комісії дисциплін

терапевтичного профілю та основ медсестринства

Фаховий медичний коледж

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

м. Рівне, Україна

Актуальність проблеми. Сучасна медична освіта стикається з численними викликами: змінюються пріоритети студентів, стрімко розвиваються медичні технології, зростають вимоги до професійної компетентності та підвищується увага до безпеки пацієнтів. Медична сестра є ключовою ланкою у системі охорони здоров'я, адже вона забезпечує постійний догляд за пацієнтами, їх підтримку та комфорт у процесі лікування. Від рівня професійної компетентності медичної сестри залежить ефективність медичної допомоги, тому особливу увагу слід приділяти практичній підготовці майбутніх фахівців.

Сучасні умови охорони здоров'я вимагають не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й відточених практичних навичок, які гарантують безпеку пацієнтів та якість надання медичної допомоги. У таких умовах традиційні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень практичної підготовки майбутніх медичних працівників. Це може призводити до зниження клінічної впевненості, помилок у роботі з пацієнтами та недостатнього розвитку критичного мислення.

Впровадження симуляційного навчання дозволяє подолати ці прогалини, створюючи безпечне, контрольоване середовище, максимально наближене до реальної клінічної практики. Завдяки симуляціям студенти можуть відпрацьовувати як технічні, так і комунікативні навички, моделювати складні ситуації та навчатися приймати обґрунтовані рішення без ризику для здоров'я пацієнтів, що робить цей підхід надзвичайно актуальним у сучасній підготовці медичних фахівців.

Мета дослідження: обґрунтувати важливість симуляційного навчання як невід'ємної складової сучасної підготовки майбутніх медичних фахівців та визначити його роль у формуванні професійних, комунікативних і командних

навичок, необхідних для якісного та безпечного надання медичної допомоги.

Методи:

- вивчення науково-методичної літератури з питань розвитку симуляційного навчання у системі медичної освіти;
- порівняння традиційних підходів до навчання з методами симуляції, із визначенням їхніх переваг та недоліків у формуванні професійних компетенцій;
- узагальнення досвіду використання симуляційних технологій у підготовці студентів закладів фахової передвищої та вищої медичної освіти України.

Симуляційне навчання є одним із найбільш ефективних сучасних методів підготовки майбутніх медичних сестер. Його сутність полягає у відтворенні клінічних ситуацій за допомогою спеціально створеного навчального середовища, яке максимально наближене до реальних умов професійної діяльності, але водночас є повністю безпечним для здобувачів освіти та пацієнтів.

У процесі симуляційного навчання використовуються різні засоби: манекени та фантоми різного рівня складності, стандартизовані пацієнти, а також спеціалізовані навчальні програми. Це дає змогу майбутнім медичним сестрам не лише відпрацьовувати технічні маніпуляції, а й розвивати комунікативні навички, клінічне мислення та здатність приймати обґрунтовані рішення в умовах, наближених до реальної практики.

Важливою перевагою симуляційного навчання є можливість багаторазового повторення одних і тих самих процедур до повного засвоєння навички. Студенти можуть припускатися помилок, аналізувати їх і виправляти без ризику для життя та здоров'я людини. Крім того, симуляції дозволяють моделювати складні та рідкісні клінічні стани, з якими майбутні медичні сестри можуть не зіткнутися під час традиційної клінічної практики, але до яких повинні бути готовими професійно й психологічно.

Окреме місце у симуляційному навчанні займає розвиток командної взаємодії. Під час виконання сценаріїв студенти вчаться ефективно комунікувати з лікарями, колегами, пацієнтами та їхніми родичами, що є надзвичайно важливим у реальних умовах медичного закладу. Робота в змодельованих стресових ситуаціях також сприяє формуванню стресостійкості та впевненості у власних професійних діях.

Невід'ємною складовою симуляційного заняття є етап обговорення результатів — дебрифінг. Саме під час нього студенти мають можливість проаналізувати свої дії, оцінити правильність прийнятих рішень, отримати зворотний зв'язок від викладача та усвідомити власні сильні сторони й напрями

для подальшого вдосконалення.

Практика показує, що здобувачі освіти, які проходили навчання із застосуванням симуляційних технологій, демонструють вищий рівень упевненості, кращу орієнтацію в клінічних ситуаціях та більш якісне виконання практичних навичок порівняно зі студентами, які навчалися виключно за традиційними методами.

Результати дослідження. Дослідження проводилося на базі навчальної лабораторії практичної підготовки «Симуляційний центр SiRiMeds» у 2024 – 2025 навчальному році та було спрямоване на порівняння ефективності традиційних методів навчання і симуляційного навчання у підготовці майбутніх медичних сестер. У дослідженні взяли участь студенти II курсу спеціальності 223 Медсестринство. Було сформовано дві групи студентів: контрольну та експериментальну. Контрольна група навчалася за традиційною програмою з дисципліни «Основи медсестринства», де лекційний матеріал доповнювався класичними практичними заняттями. Експериментальна група проходила навчання із використанням практико-орієнтованого підходу та симуляційних технологій, що включали роботу за чек-листами, пребрифінг (підготовчі інструктажі перед симуляцією) та дебрифінг (аналіз і обговорення виконаних завдань після симуляції).

За результатами аналізу було виявлено суттєві відмінності між контрольною та експериментальною групами.

Рівень навчальної мотивації у групі, де застосовувалося симуляційне навчання, був вищим у 78 % студентів, тоді як у групі з традиційними методами навчання високий рівень зацікавленості продемонстрували лише 52 % здобувачів освіти.

Якість засвоєння навчального матеріалу (за результатами поточного та підсумкового оцінювання) в експериментальній групі була високою у 74 % студентів, у той час як у контрольній групі цей показник становив 49 %.

Успішне та самостійне виконання практичних навичок за чек-листами відзначалося у 81 % студентів експериментальної групи, порівняно з 56 % у групі традиційного навчання.

Рівень упевненості під час виконання маніпуляцій у симуляційному середовищі був високим у 76 % студентів, тоді як у контрольній групі – лише у 48 %.

Отримані результати свідчать про те, що симуляційне навчання не лише підвищує рівень практичної підготовки майбутніх медичних сестер, а й позитивно впливає на мотивацію до навчання, формування клінічного мислення та готовність до реальної професійної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Симуляційне

навчання у підготовці медичних сестер значно підвищує ефективність навчального процесу та якість формування професійних компетентностей. Симуляційне навчання дозволяє без ризику для пацієнта відпрацювати складні маніпуляції, що є ключовим фактором формування практичних компетентностей. Такі інновації у навчанні мотивують студентів до активної участі, підвищують їхню відповідальність та готовність до реальної клінічної практики.

Перспективи подальших досліджень полягають у:

- впровадженні симуляційних технологій у більшу кількість навчальних дисциплін медсестринського циклу;
- оцінюванні довгострокового впливу симуляційного навчання на професійну компетентність випускників;
- розробці та вдосконаленні інтегрованих сценаріїв симуляційних занять, що поєднують технічні та комунікативні навички.

Перспективним напрямом подальшого розвитку медичної освіти є розширення мережі симуляційних центрів у закладах фахової передвищої та вищої освіти України, а також удосконалення симуляційних сценаріїв з урахуванням сучасних вимог охорони здоров'я, що дозволить готувати висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців. Симуляційне навчання сьогодні є не тимчасовим трендом, а необхідною складовою якісної підготовки майбутніх медичних сестер, що поєднує технічні вміння з розвитком критичного мислення, комунікації та командної роботи.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко І. І. Сучасні технології у медсестринській освіті. Київ : Здоров'я, 2022. 176 с.
2. Гнатюк О. М. Симуляційне навчання у підготовці медичних фахівців. Львів : Новий Світ, 2021. 142 с.
3. Ковальчук Т. В. Інноваційні методи навчання у медичній освіті. Харків : Фактор, 2023. 128 с.
4. Шевченко Л. М. Професійна компетентність медичної сестри в умовах сучасної клінічної практики. Медична освіта України. 2022. № 3. С. 45–51.
5. Вища освіта і практика в медсестринстві: матеріали XVI науково-практичної конференції з міжнародною участю, Житомир, 24 жовтня 2025 р./ за ред. В.Й. Шатила. – Житомир, 2025. – 310 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ БІОТЕХНОЛОГІВ

Грищенко Ірина

Сучасні розробки у галузі медичної біотехнології є актуальним та дуже динамічним напрямком, який активно розвивається в умовах ринку медичних послуг. Тож, англійська мова є важливим інструментом доступу до бази наукових та прикладних знань, передачі професійних здобутків, відкриває широкі можливості для професійного зростання. Студенти спеціальності «Біотехнологія та біоінженерія» володіють базовою професійною термінологією.

Медична біотехнологічна галузь передбачає послуговування складних абстрактних понять (генетичні модифікації, клітинні сигнальні шляхи, імунні відповіді) та опис складних лабораторних процесів. Традиційні методи навчання, які ґрунтуються винятково на практикуванні текстових матеріалів, не завжди можуть надати достатньо часу сформулювати повноцінне уявлення про процес та пояснити деталі англійською мовою. Як засвідчують дослідження, використання візуальних засобів значно підвищує результати освоєння навчальної дисципліни та сприяє засвоєнню навчального матеріалу за майбутнім професійним профілем англійською мовою. Що значно підвищує конкурентоспроможність майбутніх випускників. В аспекті підготовки майбутніх біотехнологів особливо актуальним є розвиток умінь пояснювати складні наукові процеси англійською мовою, що виходить за межі традиційного лексико-граматичного підходу [2, С. 416].

Викладання англійської мови для біотехнологів ставить перед викладачем додаткові завдання. Наприклад, цей процес вимагає не лише глибокого розуміння мовних аспектів, але й знання професійної специфіки, володіння вузькопрофільною лексикою. Завдання викладача іноземної мови полягає у розвитку навичок наукової комунікації (*Science Communication*). Це відкриває перспективи для участі у міжнародних проєктах, грантових програмах та участі у презентації своїх розробок.

В умовах сучасного освітнього простору особливого значення набуває візуальний компонент у процесі отримання знань та набуття практичних навичок. Оскільки візуалізація є однією з основних характеристик професійної діяльності працівників медичної біотехнології. На практичних заняттях з англійської мови студенти-біотехнологи мають можливість опрацювати складний біохімічний процес іноземною мовою, а також унаочнювати його за допомогою сучасних цифрових інструментів. Об'єднання вербальної та візуальної інформації значно підвищують рівень розуміння, запам'ятовування та відтворення навчального матеріалу дисципліни. Тут є доречним та актуальним використання на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням спеціалізованого візуального контенту. Тому, задіяння сучасних

ІКТ розробок, зокрема, використання платформи «*BioRender*» сприяє унаочненню складних процесів.

BioRender є хмарною платформою, також її називають «*Adobe Illustrator* для біологів». Тут вміщено велику бібліотеку готових «іконок» та шаблонів (клітини, білки, ДНК, лабораторне обладнання і тощо), які можна використовувати для створення візуалу, наочності, ілюстрацій і т. д. для презентації результатів проведених досліджень. Такий інструментарій стане у пригоді для створення візуалу у процесі підготовки матеріалів до сучасних наукових журналів.

Уведення *BioRender* до процесу викладання англійської мови для біотехнологів дозволяє реалізувати міждисциплінарний підхід та вирішити певну кількість дидактичних завдань. Зокрема, можна використовувати як інструмент професійної комунікації для розвитку, для розвитку *hard skills* та *soft skills*. Зокрема, для творчої роботи студентам пропонується актуальна тема з біотехнологічної галузі медицини. Для цього обираються автентичні дослідження, що має сприяти розвитку навичок читання, розуміння та аналізу професійних текстів англійською мовою. Після опрацювання тексту студенти отримують завдання створити візуальну схему, описати та презентувати її. *BioRender* дозволяє вирішити значні завдання, які постають перед викладачем англійської мови. Як-от, на етапі створення схеми процесу саме використання *BioRender* дозволяє уточнити правопис складних термінів та правильне вживання прийменників місця та напрямку тощо. Також студенти опановують алгоритми створення схем, необхідний для написання майбутніх статей та грантових заявок; навчаються презентувати свої роботи англійською мовою, описують хід процесу створення. Залучення платформи до процесу вивчення англійської мови ESP дозволяє опрацювати навчальний матеріал за алгоритмом: «*Create* → *Describe* → *Present*». На етапі підготовки проєкту акцентується увага відпрацювання правопису термінів англійською мовою. На етапі презентації результатів своєї практичної роботи студенти використовують граматичні конструкції та відповідну лексику для вербалізації причинно-наслідкових зв'язків. Наприклад, ***Verbs of process: to inhibit, to bind, to trigger, to catalyze, to transcribe. Connectors: consequently, thereby, leading to, resulting in. Passive Voice: is activated by, is transported into*** і т.д.

Дослідники вказують, що формування навчальної мотивації формується поетапно та залежить від застосування комплексу методів навчання – від традиційних до інноваційних та ініціативно-передових, які сприяють розвитку критичного мислення та готовності студентів до розв'язання професійних завдань [1, С. 29, 49]. Досвід використання подібних завдань та ініціативним методів навчання демонструє досить високий інтерес та значну зацікавленість студентів, підвищення вмотивованості до освоєння навчальної дисципліни. Такі новації наближають навчальний процес до реальної професійної діяльності. Об'єднання візуального та вербального каналів сприйняття інформації сприяє глибшому засвоєнню фахової лексики. Використання

візуальних засобів у поєднанні з вербальним коментуванням активізує емоційно-когнітивні механізми навчання, що, згідно з нейронауковими дослідженнями, позитивно впливає на розвиток іншомовної комунікативної компетентності та емоційного інтелекту здобувачів освіти [3, С. 159]. Залучення *BioRender* занять з англійської мови для студентів-біотехнологів сприяє активізації комунікативних навичок, стимулює використання спеціалізованої термінології та послуговування академічною лексикою. Дозволить розвивати навички командної роботи, проявляти креативність, стимулюватиме критичне мислення тощо.

Модернізація методичних підходів до викладання англійської мови для студентів біотехнологічного напрямку є надзвичайно актуальним, це приєє підвищенню якості підготовки бакалаврів і магістрів. Інтеграція новітніх досягнень у навчальний процес значно покращує процес засвоєння англійської мови, сприяє перетворенню його на динамічний та цілеспрямований процес для досягнення результатів.

Отже, залучення *BioRender* є потужним сучасним інструментом розвитку професійної комунікації. Використання цієї платформи на заняттях з англійської мови для студентів-біотехнологів є ефективним методом реалізації CLIL-підходу (*Content and Language Integrated Learning*). Подібний формат навчальної роботи дозволяє змінити пасивне знання термінології на активні навички професійної презентації. Студенти не лише вивчають мову, а й підвищують цінність випускника на ринку праці, отримують потужний інструментарій, вагомі навички для побудови майбутньої кар'єри. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи вправ для опису динамічних процесів та створення відео-анотацій англійською мовою.

Список використаних джерел:

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів: монографія. Київ, 2015. 240 с.

2. І. Сучасні тенденції викладання англійської мови у ЗВО для студентів-біотехнологів. *Philological Studies in the Era of Globalization Changes: European and National Contexts*: Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2025. Pp. 411-435. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-619-5-2>

3. Smolikevych N., Kyriazova O, Radchenko O., Hryshchenko I. Kravchuk O, Snigovska O. Linguocultural Aspect as a Factor in the Development of Emotional Intelligence in the Process of Learning a Foreign Language: Neuroscientific Aspects *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. Vol 16, No 2 (2025): Volume 16, Issue 2 С. 156-168. DOI: <https://doi.org/10.70594/brain/16.2/12>

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

СТАНІСЛАВ ДУШКІН,

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри екології,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-9345-9632>

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти України функціонує в умовах підвищеної соціальної, економічної та безпекової невизначеності, зумовленої воєнним станом, глобальними екологічними загрозами та швидкими трансформаціями освітнього простору. За таких обставин особливої актуальності набуває проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців-екологів, здатних до професійної діяльності в умовах нестабільності, ризиків та постійних змін.

Традиційні підходи до організації освітнього процесу не завжди забезпечують належний рівень сформованості професійної компетентності здобувачів екологічної освіти, зокрема в аспектах критичного мислення, адаптивності, міждисциплінарної взаємодії та практичної орієнтованості знань. У зв'язку з цим зростає потреба у впровадженні освітніх інновацій, спрямованих на оновлення змісту, форм і методів навчання з урахуванням сучасних викликів і потреб суспільства.

Недостатня розробленість теоретико-методичних засад застосування освітніх інновацій у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців-екологів в умовах невизначеності зумовлює необхідність наукового осмислення цієї проблеми та пошуку ефективних шляхів її розв'язання, що й визначає актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців-екологів є складним багатовимірним процесом, що поєднує набуття фахових знань, практичних умінь, ціннісних орієнтацій та здатності до саморозвитку. В умовах невизначеності, спричиненої воєнним станом, екологічними кризами та цифровою трансформацією освіти, зростає роль освітніх інновацій як інструменту підвищення якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти екологічного спрямування.

Освітні інновації в екологічній освіті доцільно розглядати як цілеспрямоване впровадження нових або вдосконалених педагогічних технологій, форм і методів навчання, що забезпечують практичну спрямованість підготовки та розвиток ключових професійних компетентностей. До таких інновацій належать інтерактивні методи навчання, проблемно-орієнтоване та проєктне навчання, використання цифрових платформ, геоінформаційних систем, дистанційних лабораторних практикумів і міждисциплінарних кейсів.

Наукові дослідження українських авторів засвідчують, що застосування інноваційних підходів у підготовці екологів сприяє формуванню системного екологічного мислення, підвищенню рівня навчальної мотивації та розвитку здатності приймати обґрунтовані рішення в умовах ризику й невизначеності [2–4]. Особливе значення має поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, що дозволяє майбутнім фахівцям адаптуватися до реальних професійних викликів.

Важливим аспектом упровадження освітніх інновацій є орієнтація на компетентнісний підхід, який передбачає інтеграцію знань із природничих, соціальних та технічних наук. Як зазначається в сучасних екологічних дослідженнях, ефективна підготовка еколога неможлива без формування навичок аналізу стану довкілля, прогнозування екологічних наслідків антропогенного впливу та розроблення заходів сталого розвитку [5].

Особливу увагу в контексті даного дослідження приділено науковим підходам до оновлення змісту екологічної освіти, представленим у працях українських учених, опублікованих у фахових виданнях упродовж 2020–2025 років. Зокрема, у роботах, присвячених проблемам біологічної та екологічної освіти, наголошується на необхідності впровадження інноваційних освітніх моделей, здатних забезпечити формування професійної компетентності здобувачів освіти в умовах сучасних викликів [1].

Таким чином, освітні інновації виступають важливим чинником формування професійної компетентності майбутніх фахівців-екологів, забезпечуючи їх готовність до професійної діяльності в умовах невизначеності та динамічних змін освітнього й соціального середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження встановлено, що освітні інновації є важливим чинником формування професійної компетентності майбутніх фахівців-екологів в умовах невизначеності. Їх упровадження в освітній процес сприяє підвищенню якості фахової підготовки, розвитку системного екологічного мислення, формуванню здатності до адаптації, самостійного прийняття рішень та професійної відповідальності.

З'ясовано, що використання інноваційних педагогічних технологій, зокрема інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, цифрових освітніх ресурсів і міждисциплінарних підходів, забезпечує практичну

спрямованість екологічної освіти та підвищує мотивацію здобувачів вищої освіти до професійного саморозвитку. Особливої значущості набуває компетентнісний підхід, який дозволяє інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками, необхідними для розв'язання актуальних екологічних проблем у сучасних умовах.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в поглибленому дослідженні ефективності окремих освітніх інновацій у підготовці фахівців-екологів, розробленні та впровадженні моделей індивідуальних освітніх траєкторій, а також у вивченні можливостей цифрових технологій для формування професійної компетентності здобувачів освіти в умовах тривалої соціальної та екологічної нестабільності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Vitvytska S., Tanska V. The problem of forming environmental competence of future primary school teachers in the process of professional training. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*. 2025. № 2 (121). P. 195-209. DOI: 10.35433/pedagogy.2(121).2025.15

2. Душкін С. С. Впровадження ділової гри «Водний баланс: стратегії оптимізації та екологічної сталості» в контексті навчальної дисципліни «Водопостачання, водовідведення та покращення якості води». *Вісник ХНАДУ*. 2025. Вип. 111. С. 171-183. DOI: 10.30977/BUL.2219-5548.2025.111.0.171

3. Нищак І. Екологічна компетентність учителя технологій: основні підходи до професійної підготовки. *Молодь і ринок*. №4/235. 2025. С. 37-41. DOI: 10.24919/2308-4634.2025.329071

4. Титаренко В., Титаренко О. Формування екологічної компетентності у майбутніх фахівців технологічної та професійної освіти при вивченні технологій сучасного виробництва. *Витоки педагогічної майстерності*. 2025. Вип. 35. С. 231–236. DOI: 10.33989/2075-146x.2025.35.331181

5. Чистякова Л., Бондаренко В. Оцінювання рівнів екологічної культури майбутніх педагогів професійного навчання. *Молодь і ринок*. №10/242. 2025. С. 31-37. DOI: 10.24919/2308-4634.2025.344547

ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

ЖУРАВЛЮК ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності Середня освіта (Інформатика),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
zhuravlyuk_vv@fizmat.tnpu.edu.ua

БАРНА ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
barna@tnpu.edu.ua

Постановка проблеми. Розвиток цифрових технологій торкнувся усіх сфер життя сучасної людини, зокрема й освіти. У межах сучасної наукової парадигми знання розглядаються не лише як теоретичні відомості, а й як вміння застосувати їх на практиці. У зв'язку з цим з'явилася потреба у використанні ефективних прийомів та засобів навчання. Особливо це стосується навчання математики. Адже математика – це наука, яка вимагає засвоєння абстрактних понять. В здобувачів освіти часто виникають проблеми з цим. Зокрема, дослідження показують, що особливо виникають труднощі з візуалізацією просторових фігур. Ілюстрації в підручниках не завжди можуть повноцінно сформулювати уявлення про деякі поняття. Це знижує мотивацію та рівень засвоєння матеріалу в здобувачів освіти. Технологія доповненої реальності допомагає зробити навчання ефективнішим та цікавішим, надаючи можливість накладати віртуальні об'єкти на реальне середовище в режимі реального часу [1].

Актуальність теми зумовлена потребою модернізації процесу навчання та пошуку ефективних методів та засобів навчання.

Виклад основного матеріалу. Доповнена реальність (AR) – це технологія, яка накладає цифрові елементи (тривимірні моделі, текст, графічні

елементи) на реальний світ в режимі реального часу через камеру смартфона, планшета або AR-окуляри. «Доповнена реальність не створює повністю віртуальне середовище, а поєднує віртуальні елементи з реальним світом» (4, с. 115). Доповнена реальність є кращим варіантом для використання у навчальному процесі, ніж віртуальна реальність, оскільки не вимагає дороговартісного обладнання і не повністю занурює користувачів у віртуальний світ. Кожен здобувач освіти може навчатися за допомогою доповненої реальності, використовуючи свій смартфон. За словами Лесі Паршукової та Сергія Паршукова, 91% учнів закладів загальної середньої освіти України беруть із собою гаджети на заняття [3, с. 77]. Отже, логічним є використання цифрових технологій у сфері освіти.

Існує декілька способів використання доповненої реальності на уроках математики. Першим напрямком є візуалізація геометричних фігур, особливо стереометричних. Учні зможуть розглянути об'єкт з різних сторін та поекспериментувати зі зміною параметрів. Наступним напрямком застосування доповненої реальності на уроках математики є візуалізація графіків функцій. Використовуючи AR учні зможуть розглянути графік функції та дослідити її властивості. Також технологію доповненої реальності можна використовувати для тестів та вікторин. Такий формат беззаперечно зацікавить учнів та буде корисним на уроках закріплення або контролю знань.

У сучасному світі існує багато програмних засобів для створення та використання об'єктів доповненої реальності. Наприклад, застосунок GeoGebra 3D Calculator дозволяє побудувати будь-який геометричний об'єкт і побачити його на реальній поверхні за допомогою функції AR. Платформа Assemblr Studio Web надає можливість не лише візуалізувати 3D-об'єкти, а й створювати AR-вікторини. На рис. 1 зображено приклад створення запитання для вікторини з використанням AR-технології. Учні можуть взаємодіяти з вікториною за допомогою своїх гаджетів. Просканувавши QR-код або спеціальний маркер, можна побачити віртуальний об'єкт у реальному просторі. Використання таких тестів та вікторин допомагає зацікавити учнів.

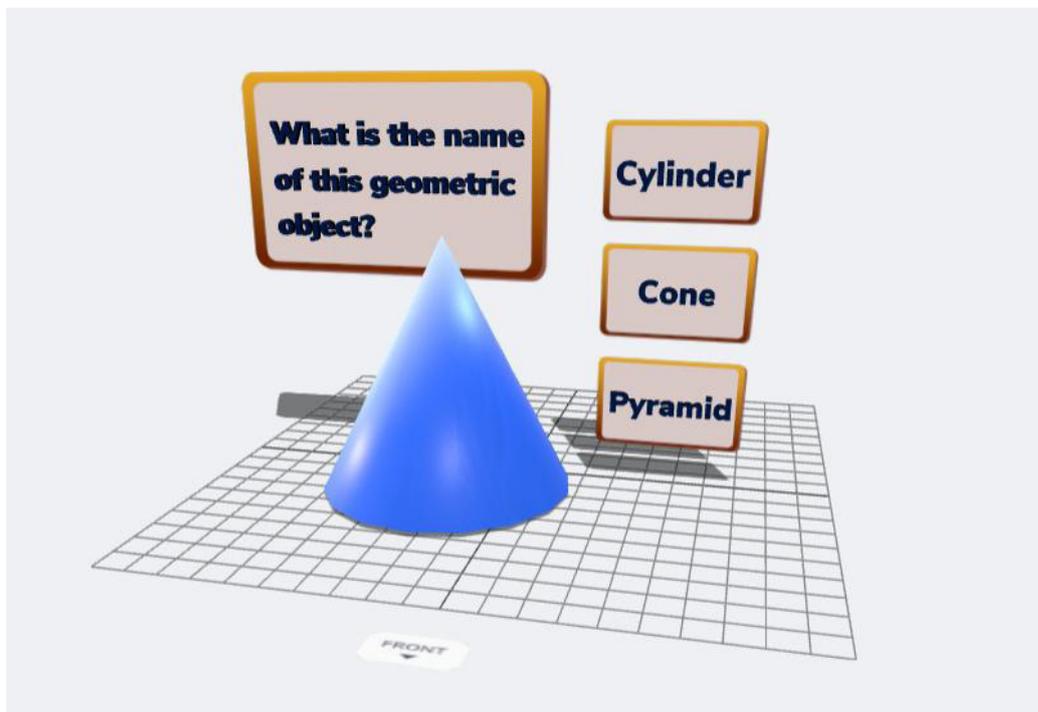

Рис. 1. Створення вікторини на платформі Asseblr Studio Web

Застосування AR-технології на уроках має цілий ряд переваг, таких як полегшення вивчення складного матеріалу, підвищення залученості учнів в освітній процес та накопичення досвіду роботи з різними технологіями [4].

Важливо, що перед використанням технології доповненої реальності у навчальному процесі вчителів варто ознайомитися з рекомендаціями щодо техніки безпеки. Оскільки робота з AR передбачає тривале фокусування зору на екрані смартфона чи планшета, то доцільно встановлювати часові обмеження використання цифрових пристроїв [2].

Висновок. Використання доповненої реальності робить процес вивчення математики більш цікавим та зрозумілим. Платформа Asseblr Studio Web надає можливість створення інтерактивного навчального контенту, зокрема AR-вікторин. Використання таких вікторин є хорошим способом організації навчальної діяльності та підвищує рівень мотивації в учнів, а також сприяє розвитку цифрової грамотності.

Перспективи подальших розвідок полягають у створенні повноцінних AR-вікторин для різних вікових груп учнів. А ще дослідження будуть спрямовані на вивчення впливу використання доповненої реальності на уроках математики на рівень навчальної діяльності учнів.

Список використаних джерел

1. Барна О.В., Грод І.М. Дидактичний потенціал функції доповненої реальності у пошуку Google на уроках природничого циклу. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. 20 травня 2021 р., м. Тернопіль. – С. 310-314.

2. Гриб'юк О. О. Дидактична модель дослідницького навчання: віртуальна та доповнена реальність у школі в стилі експериментальної математики. *Імерсивні технології в освіті*: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: ЦО НАПН України, 2023. С. 101-111. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737753/>

3. Паршукова Л. М., Паршуков С. В. (2023). Доповнена реальність як спосіб урізноманітнення освітнього процесу. *Věda a perspektivy*. 2023. №1(20). С. 74–83. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1\(20\)-74-83](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1(20)-74-83)

4. Ткачук Г., Стеценко В. Технологія доповненої реальності: поняття, особливість, класифікація. *Věda a perspektivy*. 2022. №10(17). С. 115–126. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10\(17\)-115-126](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10(17)-115-126)

СЛЕНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ: ЯК ЗРОЗУМІТИ СУЧАСНУ МОЛОДЬ

ЛЕСЯ ЗАВОДНА,

методист кабінету інформаційних комунікацій

і видавничої діяльності

Рівненського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

XXI століття – це епоха швидкісного розвитку нанотехнологій, роботів і ... хайпових молодіжних слів. *Крінж, вайб, рофл, краш, скам, хайп, ізі* – ці та безліч інших подібних слів і виразів стали сьогодні частиною життя та мовлення сучасної молоді. І звичайно, ми, дорослі, майже не розуміємо про що йдеться та що мається на увазі.

Подібний пласт мови іменують *сленгом*, або *сленгізмами*, під якими розуміють емоційно забарвлену лексику, характерну для мовлення певних соціальних і вікових груп (як-от молоді, учнівства, субкультур, професійних спільнот), що складається з нових, змінених або специфічних слів і виразів [1]. Сленг є неофіційною, живою та вкрай динамічною лексикою, що швидко змінюється, відображає культуру та інтереси спільноти і може бути незрозумілою для сторонніх.

Найнеординарнішою та найнесподіванішою частиною сленгізмів, безперечно, є *молодіжний сленг* – сукупність неформальних, дещо специфічних слів і виразів, які використовуються насамперед підлітками та молоддю у повсякденному живому спілкуванні (сленг, як правило, в офіційній розмовній і писемній мові не використовується). Він допомагає молоді відокремитися від світу дорослих та, експериментуючи з мовою, створити власну субкультуру, віднайти своє місце в соціумі, відчутти приналежність до певної групи, виявити власну креативність, зробити своє мовлення експресивнішим, емоційнішим і нестандартним, невимушеним та емоційно забарвленим, передусім у «своїй» компанії, а також встановити соціальні зв'язки. Мовознавці молодіжний сленг ще іменують *соціолектом*, тобто мовленнєвою особливістю, характерною для певної групи, переважно це стосується осіб віком 12–22 років [2].

Варто наголосити, що сленгізми були популярними серед молоді завжди. І, що важливо, кожне покоління використовувало у спілкуванні свої «коронні» слова і вирази. Так, у 90-ті роки ХХ ст. серед молоді поширення набули такі слова: *без базару, давити либу, тетріс, шухер, тусовка, понса, стрелка*,

барсетка, пейджер, плеєр, відік, мобіла та ін. Молодіжні новотвори 2000-х почали формуватися передусім під впливом західної культури, комп'ютерних ігор та інтернету, а як наслідок – популярними стали такі слова, як: *юзер* (користувач), *проги* (програми), *вінди* (програма Windows), *собака* (символ @), *дрова* (драйвери), *клава* ([клавiатура](#)), *мило* (e-mail), та ін. Про надмірну емоційність, неофіційність і невимушеність молоді цього часу свідчили такі вирази, як: *фуфло, лажса, фігово, галімо, кумарний, кльово, чотко, в натурі, базарю, злиняти* тощо.

Але час не стоїть на місці. Із приходом ери комп'ютеризації та інтернет-технологій, з розвитком блогерства та соціальних мереж, цифрової комунікації та всюдисущих гаджетів молоді люди стали більше спілкуватися онлайн, зокрема завдяки посиленому вивченню іноземних мов зросла міжнародна комунікація молоді. І сучасна молодь уже вживає свої «коронні» слова і вирази, які можна об'єднати під назвою «молодіжний сленг цифрової епохи». Він включає насамперед англіцизми, аббревіатури, скорочення, інтернет-меми, комп'ютерну, ігрову, музичну, спортивну, соціальну лексику, фразеологізми, емоційні, гумористичні та видозмінені вирази тощо [3].

У молодіжному середовищі сленг стає мовою довіри та близькості, своєрідним захистом від стороннього втручання, зокрема й дорослих (передусім батьків), що допомагає зберегти приватність спілкування. Завдяки йому в мову вкраплюється не тільки частка гумору, а й грубості, а інколи й шоку. Розглянемо деякі приклади сленгу та його значення.

Отже, молодіжний сленг класифікують:

1) За джерелами походження:

Англіцизми: *агрити* (від англ. «agression» – агресія) – дратувати, викликати агресію; *го* (від англ. «to go» – йти) – йдемо, заклик кудись піти; *донатити* (від англ. «to donate» – дарувати) – жертвувати, надавати матеріальну допомогу; *ізі* (від англ. «easy» – просто, легко) – на мові підлітків означає простоту і легкість; *мерч* (від англ. «merchandise» – товар) – одяг і сувеніри із символікою популярних музичних груп та інших комерційних проєктів (ігор, фільмів тощо).

Абревіатури: *ОМГ* (Oh My God!) – О Боже мій!; *ІМО/ІМНО* (In My Humble Opinion) – на мою думку; *ЛОЛ* (Laughing Out Loud) – голосно сміюся вголос; *ROFL* (Rolling on the floor laughing) – дуже смішний жарт або історія; *BRB* (Be right back) – зараз повернуся; *FYI* (For your information) – для вашої інформації.

Інтернет-сленг: *скрин* – знімок екрана; *мем* – вірусні зображення, відео, фрази; *фейк* – підробка, брехня; *вайб* – атмосфера, настрої; *топ* – найкраще, чудово; *хайп* – галас, раптова популярність; *шеймити* – публічно засуджувати або критикувати когось за його дії чи слова, зазвичай з метою принизити.

Японські запозичення: *тян* – красива дівчина; *кун* – симпатичний хлопець; *трабуру* – мати проблеми; *місуру* – помилятися; *даббуру* – подвоюватися; *хамору* – гармоніювати.

2) За сферою вживання:

Комп'ютерний / ігровий сленг: *баг* – помилка; *лаг* – затримка; *нуб* – новачок; *кемпінг* – сидіти на одному місці; *юзати* – щось використовувати, наприклад, програму, гру, браузер, код, гаджет або іншу техніку; *тащер* – хороший гравець у відеоігри.

Музичний сленг: *бенгер* – хіт, що запам'ятовується; *слей* – щось дуже круте, що викликає захват.

Спортивний сленг: *група смерті* – група з приблизно рівними командами; *гол у роздягальню* – у футболі гол наприкінці першого тайму; *засушити* – грати від оборони, зводячи матч до мінімальної кількості голів.

Соціальний сленг: *жиза* – життєва ситуація; *скам* – афера; *зашквар* – ганебний вчинок, що псує репутацію.

3) За тематикою:

Люди, їхні якості, поведінка, зовнішність: *душила* – нудна людина; *скуф* – чоловік, який не стежить за собою; *краш* – об'єкт закоханості; *крейзі* – божевільний; *токсик* – токсична людина, яка постійно на щось скаржиться, ніс і псує іншим настрій; *бро* – друг, товариш; *норміс* – типова, середньостатистична людина, яка не виділяється з-поміж інших.

Емоції і стани: *крінж* – почуття сорому та незручності за себе або інших; *ауф* – кайф, круто; *кріповий* – страшний; *рофлити* – голосно сміятися; *тільт* – напружений стан; *флейм* – розпалена до межі дискусія в інтернеті; *хайп* – галас, ажіотаж навколо якоїсь події або людини; *мімі* – щось дуже миле, привабливе.

Певні дії: *байтити* – провокувати; *чілити* – відпочивати; *хейтити* – відкрито ненавидіти когось чи щось, цькувати словами; *чєкати* – перевіряти; *тролінг* – провокаційні, підбурливі дії в інтернеті або реальному житті для розпалювання конфлікту, відповідно «*годувати тролів*» – дозволяти себе дражнити; *флексити* – поводитися хвальковито, зухвало, вдавати із себе того, ким ти не є насправді.

Поняття та предмети: *пранк* – розіграш, жарт, витівка; *паль* – підробка, неякісна річ; *К* – тисяча (1к – одна тисяча); *двіж* – активність, рух, тусовка; *зашквар* – щось ганебне, немодне, неприємне; *топчик* – найкращий варіант із запропонованих або можливих.

Представлені вище слова – лише невелика частинка молодіжного сленгу, але вона яскраво демонструє, що цей мовний пласт має право на існування.

Більше того, прикметно, що такі слова, як *дейлайн*, *фейк*, *лайфхак*, *месендж*, *скрин*, *донатити*, *фідбек*, *кемпінг*, *гуглити* та багато інших, які з'явилися в нашій мові саме як сленгізми, стали загальноновживаними, і сьогодні активно використовуються в розмовній мові поряд зі звичайною лексикою.

Насамкінець варто зауважити: щоб завжди бути в тренді та розуміти про що говорять не лише чужі, а й свої діти, варто прислухатися до порад фахівців-психологів [4] :

Буди відкритими до нового. Пам'ятаймо, що молодіжний сленг – це природна частина розвитку мови, сприймаймо його як цікавий феномен, а не як щось негативне і непотрібне.

Слухати та спостерігати. Прислухаймося до того, як говорять ваші діти або учні. Спостерігаймо за їхньою реакцією на певні слова та фрази – це допоможе нам краще зрозуміти контекст і значення сленгу.

Не боятися зайвий раз перепитати та цікавитися значенням нових слів. Більшість підлітків із задоволенням пояснять значення нових слів, якщо відчують нашу щире зацікавленість ними.

Використовувати інтернет-ресурси – саме вони допоможуть нам більше дізнатися про молодіжний сленг, зокрема корисними джерелами інформації можуть стати онлайн-словники молодіжного сленгу, форуми та соціальні мережі, де молодь часто використовує сленг.

По можливості інтегрувати сленг у своє спілкування з молоддю, щоб краще порозумітися з нею. Це допоможе зблизитися з дітьми і підлітками, підштовхне до думки, що ми цікавимося їхнім світом і готові до відкритого діалогу.

Залишатися толерантними і пам'ятати, що ми також колись були молодими. Тож не засуджуймо підлітків і поважаймо такий їхній вибір, а ще пам'ятаймо слова геніальної Ліни Костенко: *«Ох, не повчайте молодих! Нехай побудуть молодими!»*.

Отже, мовна креативність сучасної молоді – це не перешкода і не загроза, а навпаки, дієвий ресурс, що демонструє, як мова здатна реагувати на сучасні цифрові зміни та виклики сьогодення, як молодь конструює свою ідентичність, сприяючи виникненню нових мовних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ – Ірпінь : Перун, 2005. С. 1342.

Корольчук М. Як зрозуміти підлітка: словник молодіжного сленгу. *Learning.ua*: освітня онлайн-платформа. 2020. URL: <https://learning.ua/blog/202004/yak-zrozumity-pidlitka-slovnyk-molodizhnoho-slenhu/> (дата звернення: 07.10.2025).

Марченко М. Молодіжний сленг: повний посібник із сучасних термінів. *ВІДКРИТИЙ*: сайт телеканалу. 2024. URL: <https://opentv.media/ua/molodizhnij-sleng-povnij-posibnik-iz-suchasnih-terminiv> (дата звернення: 07.10.2025).

Підгорна, А. (2024). Як зрозуміти підлітка: словник молодіжного сленгу. *AR Book*. URL: <https://arbook.info/yak-zrozumity-pidlitka-slovnyk-molodizhnogo-slengu/> (дата звернення: 07.10.2025)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ LMS MOODLE ТА GOOGLE CLASSROOM В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

ЗАЯЦЬ АДАМ ОЛЕКСІЙОВИЧ ,

здобувач першого рівня вищої освіти спеціальності

Середня освіта (Інформатика),

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

zayats_ao@fizmat.tnpu.edu.ua

ЛЕЩУК СВІТЛАНА ОЛЕКСІЇВНА,

доцент кафедри інформатики та методики її навчання,

кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

leshchuk_so@tnpu.edu.ua

В умовах воєнного конфлікту в Україні традиційне очне навчання зазнало суттєвих обмежень. Навчальні заклади були вимушені стрімко пристосувати освітній процес до дистанційних форм, що спричинило виклик для викладачів та студентів. Ключовим пріоритетом виступило гарантування неперервності освітнього процесу, моніторингу академічних досягнень здобувачів освіти та підтримання активної комунікації в електронному форматі. Сучасні технології дистанційного навчання пропонують різні платформи для реалізації цих завдань, серед яких LMS Moodle та Google Classroom є найбільш поширеними. Постає потреба проведення порівняльного аналізу їхніх можливостей та ефективності, зокрема в умовах воєнного часу, коли важлива доступність, стійкість та гнучкість освітнього процесу [1, 2, 3, 4].

LMS Moodle дає усебічні інструменти для влаштування дистанційного навчання. Функціональні можливості LMS Moodle узагальнені на рис. 1.

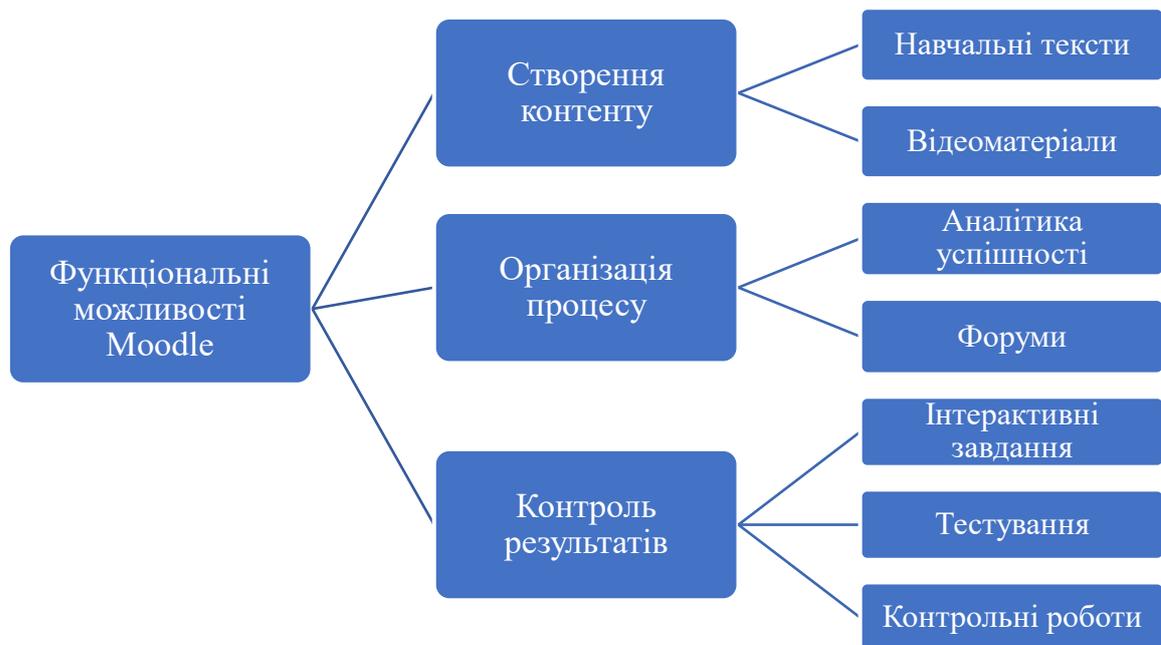

Рис. 1. Функціональні можливості LMS Moodle

Використання Moodle у закладах вищої освіти продемонструвало, що ця платформа дає змогу вносити корективи до навчальних програм відповідно до особливих освітніх вимог, посилює впорядкованість та керованість усієї системи навчання, а також створює передумови для персоналізованої взаємодії зі здобувачами освіти. Крім того, Moodle дає змогу приєднувати додаткові інструменти, приміром, для проведення анкетувань, опитувань та оцінки активності студентів, що має значну вагу у процесі дистанційного навчання.

Google Classroom виділяється своєю зрозумілістю у використанні, а також тісною інтеграцією з іншими продуктами екосистеми Google, зокрема з Google Docs, Drive та Meet. Функціональні можливості Google Classroom подані на рис. 2.

Рис. 2. Ключові переваги використання Google Classroom в умовах обмеженого доступу

Дослідження показують, що Google Classroom дає змогу забезпечити оперативність та доступність навчальних матеріалів під час надзвичайних ситуацій, що особливо актуально в умовах воєнного конфлікту [2].

З огляду на військовий час, досвід українських освітніх установ продемонстрував, що найоптимальнішим підходом є поєднання обох цих платформ. Moodle застосовується для структурованого викладання курсу та контролю навчального процесу, тоді як Google Classroom використовується для стрімкого розповсюдження матеріалів, ведення комунікації та організації оперативних завдань [3]. Ця «комбінація» дає змогу зменшити ймовірність збоїв у здобутті освіти, збільшує гнучкість освітніх процедур та покращує пристосованість як самих здобувачів знань, так і їхніх викладачів.

У контексті воєнного часу особливого значення набуває не лише технічна ефективність платформ, а й психологічна підтримка студентів. Використання електронних платформ дає змогу підтримувати регулярний контакт між усіма залученими до навчання сторонами, що сприяє збереженню їхньої зацікавленості та формуванню почуття захищеності серед тих, хто навчається. Водночас, поєднання Moodle і Google Classroom формує сприятливі умови для гнучкого й стабільного освітнього простору, який може миттєво реагувати на зовнішні зміни [4].

Порівняльний аналіз показує:

- Moodle пропонує значну гнучкість у навчанні, дозволяє ефективно відстежувати досягнення учнів, об'єднувати різноманітні навчальні ресурси та надає інструменти для аналізу динаміки навчання студентів [1];
- платформа Google Classroom дає змогу оперативно впорядковувати роботу з навчальними матеріалами, налагоджувати дієву комунікацію та здійснювати інтеграцію з іншими сервісами від Google [2];
- комбіноване використання обох платформ підвищує ефективність дистанційного навчання, зменшує ризики зриву освітнього процесу та підтримує адаптивність учасників навчання [3, 4].

Результати порівняльного аналізу платформ за визначеними критеріями функціональності та стійкості наведено у Таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика LMS Moodle та Google Classroom

Критерій порівняння	LMS Moodle	Google Classroom
Основне призначення	Комплексне управління навчанням та глибока аналітика.	Оперативна організація роботи та швидка комунікація.
Стійкість	Залежить від стабільності серверів закладу освіти.	Висока (хмарні технології Google), працює при слабкому інтернеті.
Складність інтерфейсу	Висока (потребує попередньої підготовки користувачів).	Низька (інтуїтивно зрозумілий для викладачів і студентів).
Контроль знань	Широкий спектр типів тестів, захист від плагіату.	Базові форми та тести через Google Forms.
Мобільність	Потребує значного трафіку; мобільний додаток має обмеження.	Оптимізована для мобільних пристроїв та роботи в умовах переміщення.

Підсумовуючи результати, слід зазначити, що за умов воєнного стану успішність освітнього процесу визначається не пошуком єдиної ідеальної платформи, а їхньою вдалою комбінацією. LMS Moodle дає змогу зберегти фундаментальність та академічні стандарти підготовки, тоді як Google Classroom забезпечує оперативний доступ до матеріалів у критичних ситуаціях.

Саме інтеграція системності першої та мобільності другої платформ формує необхідну стійкість освітнього процесу, дозволяючи адаптуватися до технічних та безпекових викликів.

Список використаних джерел

1. Мельник, Т. А. Досвід застосування LSM Moodle при дистанційному навчанні у закладах вищої освіти. Т. А. Мельник, Г. К. Волчкова. Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. – № 192. – С. 106 –111.

2. Bakhmat, N., Krasnoshchok, I., & Voron, O. (2023). International Experience of Using E-Learning during Pandemics and Military Conflicts. *E-Learning Innovations Journal*, 1(2), 68–85. DOI: <https://doi.org/10.57125/ELIJ.2023.06.25.04>

3. L. Londar and M. Pietsch, “PROVIDING DISTANCE EDUCATION DURING THE WAR: THE EXPERIENCE OF UKRAINE”, *ITLT*, vol. 98, no. 6, pp. 31–51, Dec. 2023, DOI: 10.33407/itlt.v98i6.5454

4. Pustovoichenko D., Matkivskyi M., Petrovska K., Kornieva I., Solomakha O. Education and Resilience in the Context of War: Challenges and Solutions in Ukraine // *Futurity Education*. 2024. Vol. 4(4). P. 240–256. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2024.12.25.16>

ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

МАРИНА ЗУБІЛЕВИЧ,

доцентка, кандидатка педагогічних наук,

Рівненська медична академія м. Рівне

Постановка проблеми. Процес державотворення в Україні в умовах воєнного стану вимагає реформування всіх галузей соціальної сфери, народного господарства та суспільних відносин.

Істотна роль у цьому процесі відводиться висококваліфікованим фахівцям різних галузей. Від рівня їх професіоналізму, особистісних якостей і громадянської позиції залежить здебільшого успіх цих реформ.

Саме тому дослідження, зорієнтовані на фаховий та особистісний розвиток, що в поєднанні дасть змогу вийти на рівень досягнення професійної успішності особистості. Такі дослідження потребують передусім вивчення теоретичних напрацювань щодо різних аспектів становлення та розвитку професіоналізму, а відтак створення сучасної концептуальної моделі професійної успішності фахівців різних галузей практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно виокремити декілька напрямків наукового дослідження, що сприяли розробці проблеми професійної успішності, а саме:

1) Філософське осмислення сутності професійної освіти, професійного розвитку, адаптації, компетентності, мотивації та інших аспектів досягнення професійної успішності. Праці В. Андрющенка, А. Брокса, К. Біницької, П. Гуревича, О. Дахіна, К. Дж. Джерджен, Дж. Дьюї, В. Кременя, О. Кузьменко, В. Ламанаускас, О. Мороз, В. Огнев'юка, Дж. Равена, С. Сисоєвої, І. Соколової, К. Хорстемке, К. Ясперса та ін. можуть слугувати суттєвим теоретичним та методологічним підґрунтям для вивчення специфіки професійної успішності особистості.

2) Психологія професіоналізму як напрям наукового дослідження уможлиблює виокремлення ряду проблем, пов'язаних з пошуком системного бачення професіоналізму та професійного розвитку. Йдеться про сукупність ознак, станів, процесів, характерних для професійного розвитку особистості.

Крім того, слід враховувати психологічні особливості тієї чи іншої професії. Свідченням багатоплановості даного напрямку є численні публікації з

різних питань психології професіоналізму. В полі зору дослідників знаходиться широке коло проблем:

- психологія праці як загальнотеоретична проблема (М. Армстрон, О. Бондарчук, Н. Волянук, Г. Ложкін, Н. Лукашевич, та ін.);

- психологія кар'єри та професійного розвитку (Г. Балл, О. Бондарчук, А. Деркач, Л. Карамушка та ін.);

- психологічні аспекти професійної ідентичності (Г. Балл, Н. Волянук та ін.);

- професійна компетентність (А. Ангеловський, Р. Бояцис та ін.);

- мотивація професійної діяльності (І. Арендачук, Ж. Вірна, М. Овчинніков, Т. Приходько, І. Трушина, Д. Циринг та ін.);

- самовдосконалення як психологічна проблема розвитку професіоналізму (Г. Балл, В. Семиченко, Л. Карамушка, С. Максименко, В. Моргун, Т. Титаренко, О. Філь, Н. Чепелева та ін.);

- інші аспекти (рівні, критерії, функції) професійної діяльності (В. Татенко, Е. Шейн, Т. Яценко та ін.).

Мета статті – проаналізувати теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми професійної успішності особистості.

Виклад основного матеріалу. У процесі теоретичного дослідження проблеми професійного розвитку науковці звертаються до понять «результативність», «ефективність», «успіх», «успішність», що дає змогу підсумувати та узагальнити досягнення у тій чи іншій галузі професійної діяльності, визначити рівень цих досягнень та критерії їх оцінки. Разом з тим, поєднання професійного розвитку та успішності створює додаткові теоретико-методологічні труднощі з огляду складного механізму дослідження зазначених процесів. Йдеться про необхідність системного бачення професійної успішності, а відтак урахування численних аспектів цього багатогранного явища. У пошуках відповідної моделі професійної успішності науковці використовують різні підходи: особистісний, акмеологічний, діяльнісний, структурно-функціональний, інтегративний.

Без сумніву, застосування особистісного підходу та теоретичних концепцій розвитку особистості сприяє розумінню сутнісних ознак формування професіоналізму та його психологічних особливостей. Аналіз існуючих теорій особистості дозволяє виявити важливі теоретичні засади розвитку професіоналізму. Концепції особистісного розвитку А. Адлера, А. Бандури, А. Маслоу, К. Роджерса, Г. Саллівана, К. Хорні, та ін. [1; 8] слугують вагомим підґрунтям для дослідження джерел формування, ресурсного і творчого потенціалу професійних здобутків.

Зокрема, концепція А. Адлера про суттєву роль соціальних процесів у розвитку особистості. Так, за А. Адлером, на поведінку і діяльність особистості істотно впливають: почуття неповноцінності і компенсація, що виникають у зв'язку з переживанням соціальної чи психологічної неспроможності; прагнення до досконалості, досягнення найбільш можливого; соціальний інтерес як вроджене прагнення людини до співпраці з підпорядкуванням приватних інтересів загальному благу; творче «Я» як засіб досягнення сенсу життя [1].

У творчому доробку А. Бандури знаходимо продовження переліку якостей, які впливають на поведінку і продуктивність діяльності особистості: цілепокладання як здатність передбачати майбутнє і самомотивація; когнітивні компетентності як засіб вирішення завдань і подолання життєвих проблем; мотиваційні процеси, які включають систему внутрішніх стандартів для оцінювання своєї поведінки і поведінки інших людей; саморегуляція діяльності як здатність ставити цілі і винагороджувати себе за їх досягнення; і самоефективність як усвідомлена здатність переборювати труднощі. Особливого значення в сучасних дослідженнях професіоналізму набуває застосування акмеологічного підходу, в рамках якого з'ясовується цінність саморозвитку особистості, її самовдосконалення, у тому числі професійного (А. Деркач, Н. Джига). Зокрема, підкреслюється, що процес професійного розвитку сприяє «зміні мотиваційної сфери особистості, в якій відображаються загальнолюдські цінності; зростанню вмінь до здійснення вчинків, що відповідають зазначеним цінностям; об'єктивному оцінюванню своїх сильних і слабких рис».

Не викликає сумнівів доцільність використання діяльнісного підходу в предметних рамках дослідження професійної успішності.

Особливістю психологічного аналізу професійної діяльності є виокремлення її психологічної структури.

Для окреслення усіх елементів психологічної структури професійної діяльності важливо враховувати специфіку тієї чи іншої професії, гендерні, вікові особливості, умови праці, наявність творчих здібностей тощо. Проблема ускладнюється, коли звертаємося до дослідження феномену професійної успішності. Насамперед науковці підкреслюють, що:

- професійні здобутки не тотожні професійній кар'єрі;
- соціальні здобутки не тотожні професійним досягненням;
- професійна успішність тісно пов'язана з впливом соціальних чинників (соціальний статус, соціальне середовище тощо);
- успішна діяльність не зводиться до успішного вирішення окремих професійних завдань;
- професійна успішність слабо корелює з іншими видами соціальної успішності [3; 4 та ін].

Саме тому доцільним у дослідженні професійної успішності є також структурно-функціональний підхід.

Застосування структурно-функціонального підходу «дало життя» численним складовим професійної успішності. На сьогодні структурними елементами професійної успішності вважаються: інтелект, здібності, знання, вміння, навички, професійно важливі якості особистості, професійна компетентність, психологічна культура особистості, мотивація, воля, комунікаційний потенціал особистості, рівень її самовдосконалення, самооцінки, самоактуалізації, професійна поведінка, професійне спілкування, професійний досвід, готовність до змін тощо [3; 7; 9; 10; 11; 13; 14 та ін.]. Зазначений перелік не є вичерпним, з'являються нові складові професійної успішності внаслідок вимог сучасного глобалізованого світу, нових інформаційно-комунікаційних технологій, формування нової світоглядно-ціннісної парадигми тощо.

Отже, напевно чи є доречним йти шляхом додавання нових ознак професіоналізму чи професійної успішності до вже існуючих. Прогресивнішим і результативнішим, на думку автора, буде застосування комплексного підходу до вивчення професійної успішності з визначенням її системоформуючих складових, умов, чинників та показників. У цьому плані перспективним видається застосування інтегративного підходу з урахуванням сучасних вимог до особистості та її професійної успішності; наявного новітнього теоретико-методологічного інструментарію у галузі психологічних досліджень загалом та організаційної психології зокрема. Актуальність застосування інтегративного підходу підтверджують дослідження Г. Балла, О. Завгородньої, В. Ямницького та ін. [6; 16].

З методологічної точки зору для даного дослідження істотними є два висновки професора Г. Балла:

1) Психологічне трактування особистості як системної якості індивіда бажано не обмежувати фіксацією її головної функції (забезпечення здатності цього індивіда бути відносно автономним та індивідуально своєрідним суб'єктом культури), більше того, з'ясовувати засоби такого забезпечення.

2) Додаткові можливості для аналізу особистості й культури загалом надає розгляд останньої як системи моделей, за допомогою яких реалізуються репродуктивно-нормативна і діалогічно-творча функції у життєдіяльності людства, людських спільнот і окремих людей [4, с. 49].

Такий підхід закладає основи створення моделі професійно успішної особистості, виокремлення складових цієї моделі та критеріїв її ефективного використання у професійному середовищі.

Традиційні підходи, що використовуються в психології для пояснення професійного розвитку (суб'єктивний, діяльнісний, суб'єктивно-діяльнісний,

системний тощо) допомагають розкрити сутність та особливості професійного розвитку особистості. Водночас сучасні суспільні перетворення, а відтак зміни в ціннісній та ментальній парадигмі не завжди узгоджуються з традиційними теоріями. Виникає ряд запитань, на які намагаються відповісти сучасні дослідники психології професіоналізму, а саме: як змінюється ставлення до професії зі зміною особистісних домагань та суспільних вимог? Як наслідок, – формуються нові теоретико-методологічні підходи, що стає свідченням ускладнення і самих процесів професійного розвитку, і механізмів його дослідження.

Останнім часом, окрім вже згадуваного вище інтегративного підходу, ряд авторів (К. Карпінський, О. Харитонова, О. Обознов, А. Лактіонова, Ю. Поварьонков, А. Журавльов та ін.) спирається на застосування поліфункціонального, метасистемного, системно-генетичного, психосоціального та інших підходів у дослідженні особистісних та корпоративних особливостей професіоналізму [16].

Як бачимо, різні аспекти професійного розвитку та професійної успішності досліджуються із застосуванням як усталених, так і нових теоретико-методологічних підходів. Однак переважають розробки, що торкаються окремих проблем, пов'язаних з професійною успішністю. Така дослідницька позиція є виправданою з точки зору поглибленого вивчення окремих психологічних процесів, які згодом можна використати для формування цілісної концепції. Зокрема, роботи з проблем професійного становлення, адаптації, компетенції, ідентифікації, мотивації, саморозвитку тощо слугують теоретико-методологічним підґрунтям для формування концепції професійної успішності.

На сьогодні проблема професійної успішності майбутнього фахівця є актуальною з огляду формування нової світоглядної парадигми українського суспільства, у тому числі нових особистісних цінностей. Така ситуація обумовлена змінами в усіх сферах суспільного життя, що вимагає нових фахових підходів для зміцнення української держави та посилення її конкурентоздатності на світовій арені в умовах воєнного стану. Не останню роль в цьому процесі відіграють професійно успішні особистості, здатні змінити фаховий імідж України. Отже, виникає нагальна потреба у дослідженні психологічних засад професійної успішності з точки зору узгодження особистісних та суспільних вимог, пошуку ефективних критеріїв оцінки та прогнозування можливих наслідків успішної професійної діяльності.

Висновки. Все вищезазначене вкотре засвідчує актуальність теоретичних розробок щодо проблеми професійної успішності; необхідність посилення уваги до вивчення психологічних механізмів формування професійно успішної особистості; вироблення виваженої концептуальної моделі професійної успішності тощо. Тому доцільним розвиток зазначених напрямків з метою вдосконалення теоретико-методологічної та методичної бази дослідження професійної успішності майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Алексєєва А. В. Застосування тренінгових технологій у процесі підвищення професійної конкурентоздатності особистості / А.В. Алексєєва // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 9. – С. 34-42.
2. Антоненко Т. Л. Психологічні основи впливу ціннісно-сислової сфери на професійне становлення майбутнього фахівця / Т. Л. Антоненко // Педагогіка і психологія. – 2019. – № 4. – С. 26-36.
3. Балецька Л. М. Психологічні особливості атрибуції успіху у професійному самовизначенні студентів вищих навчальних закладів: дис. канд. психол. наук:19.00.07 / Л.М. Балецька ; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. – К., 2014. – С. 254.
4. Балл Г. Інтегративно-особистісний підхід у психології: впорядкування головних понять / Г. Балл // Психологія і суспільство. – 2014 – № 4. – С. 25-53.
5. Балл Г. О. Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці : монографія / Г. О. Балл, О. В. Губенко, О. В. Завгородня, В. Л. Зливков, Ю. М. Крилова, Грек; ред.: Г. О. Балл; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка . – К. : Імекс, 2012. – С. 205.
6. Євсюков О. Індивідуально-психологічні особливості педагогів: вплив на мотивацію інноваційної діяльності / О. Євсюков // Новий колегіум. – 2010. – № 6. – С. 39-44.
7. Завгородня О. В. Проблема особистості з позицій інтегративного підходу // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 5. – С. 44-49.
8. Ложкін Г. В. Психологія праці : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Воляннюк, О. О. Солтик. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 191 с.
9. Мурована Н. М. До проблеми професійного саморозвитку вчителів: основні теоретичні підходи // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. – 2011. – № 15. – С. 47-51.
10. Панок В. Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі / В. Г. Панок // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4 . – С. 14.
11. Семиченко В. А. «Я» в структурі професійно надійної особистості / В. А. Семиченко // Наука і освіта. – 2009. – № 3. – С. 30-33.
12. Сергеєнкова О. П. Професійна ідентичність в практиці професійної підготовки особистості / О. Сергеєнкова // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. – 2012. – № 18. – С. 82-86.

13. Сергеєнкова О.П. Психологічні основи формування професійної індивідуальності майбутніх учителів: автореф. дис. д-ра психол. наук: 19.00.07 / О.П. Сергеєнкова ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2007. – С. 36.

14. Титаренко Т. Впливи сучасності на самоконституювання особистості / Т. Титаренко // Соціальна психологія. – 2009. – № 3. – С. 3-12.

15. Ямницький В. Професійний розвиток особистості в контексті психології життєтворчості / В. Ямницький // Освіта регіону. – 2019 – № 1. – С. 94-96.

16. Elman N. S. Professional Development: Training for Professionalism as a Foundation for Competent Practice in Psychology / Elman N. S. Ilfelder-Kaye J., Robiner W. N. // Professional Psychology: Research and Practice. – 2020 – Vol. 36(4). – P. 367-375.

17. Hyland T. Book review of Competency Based Education and Training: a world perspective by A. Arguelles and A. Gonczi (eds.) // Journal of Vocational Education and Training. – 2016. – Vol. 53 (3). – P. 55.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЛЮДМИЛА КОБА,

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВП «Дубенський фаховий медичний коледж»

ОЛЕНА ЛИСЕЦЬКА,

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВП «Дубенський фаховий медичний коледж»

Ключові слова: воєнний стан, освітні інновації, цифровізація, змішане навчання

Анотація. У статті розглядаються особливості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти України в умовах повномасштабного вторгнення. Акцентується увага на необхідності поєднання професійної підготовки з гнучкими навичками (soft skills), навичками виживання (survival skills), психологічною стійкістю та впровадженням інноваційних цифрових технологій.

Актуальність теми. Сучасна парадигма освіти в Україні зазнала докорінних змін після 24 лютого 2022 року. Питання підготовки фахівців тепер розглядаються не лише через призму фахових компетентностей (hard skills), а й через здатність функціонувати в умовах граничної невизначеності, психологічної напруги та постійної зміни безпекової ситуації. Освітні інновації стали не просто трендом, а інструментом виживання суспільства та збереження інтелектуального потенціалу нації.

Повномасштабне вторгнення стало критичною точкою перелому. Якщо раніше освітня система орієнтувалася на поступову адаптацію до європейських стандартів, то сьогодні вона змушена працювати в режимі екстремального менеджменту. Традиційні підходи до підготовки фахівців постали перед необхідністю змін.

В сучасних реаліях підготовка медичних фахівців стає фундаментом обороноздатності держави. Ринок праці стикнувся з критичною нестачею медичних фахівців, професіоналів, які володіють компетенціями на стику цивільної та військової медицини. Особлива роль належить середній ланці:

медсестрам, фельдшерам, акушеркам. Без них неможлива екстрена допомога в зоні обстрілів, на них тримається весь тил в шпиталях, на них велика надія під час тривалого процесу відновлення нації. Основним викликом для країни на найближче десятиліття стане масштабна фізична та психологічна реабілітація ветеранів і цивільних. Стратегічним інструментом вирішення проблеми нестачі кадрів стають мікрокваліфікації - короткі інтенсивні освітні програми, які дозволяють закрити потребу у фахівцях за кілька місяців. Перепідготовка вже сьогодні ведеться за напрямками: тактична медицина, асистування в протезуванні, кризова психологічна допомога.

Виходячи із сучасних реалій ринок праці та Українське суспільство очікують від випускників медичних спеціальностей особливого набору якостей: емпатії, адаптивності та життєстійкості, цифрової грамотності. Фахівець нової реальності - це професіонал, який знає як вижити самому і допомогти іншим в критичній ситуації, залишається ефективним навіть з підвалу іншого міста чи за відсутності світла, освіта якого ніколи не закінчується. А це означає, що в процесі підготовки фахівців потрібно змістити пріоритети від орієнтації на те скільки ти знаєш (IQ) на те як швидко ти можеш пристосуватися до змін, тобто коефіцієнт адаптивності (AQ).

Першою і головною трансформацією в підготовці фахівців став перехід від парадигми «знання понад усе» до парадигми «безпека і емоційний стан понад усе». Сьогодні безпекова ситуація визначає форму навчання (очне/дистанційне) більше, ніж педагогічна доцільність. Коледжі вимушено переходять від сталого розкладу до гібридних моделей поєднання офлайн-занять у сховищах із синхронним та асинхронним дистанційним навчанням, з огляду на повітряні тривоги та відсутність електроенергії. Укриття стали обов'язковою частиною освітнього простору, фактично-новими аудиторіями. Створення безпечного освітнього середовища, окрім фізичного захисту охоплює психологічну підтримку всіх учасників освітнього процесу. Формування простору спокою, безпеки та довіри має йти попереду засвоєння знань та супроводжувати його.

Відбувається трансформація змісту навчання. Особливого змісту набуло формування у здобувачів освіти «м'яких навичок» Soft skills. Ми стоїмо на порозі відродження гуманності в медицині. І в цьому процесі особлива роль належить медичній сестрі. Вона перестає бути просто виконавцем маніпуляцій, вона стає фахівцем з емпатії. Терапевтичної цінності набувають дотик, перебування поруч з пацієнтом, спілкування.

Наскільки готові наші освітні програми до зміщення акцентів на soft skills? Сьогодні є чітке розуміння того, медичний працівник без емпатії, це лише половина фахівця, проте немає повного розуміння як це реалізувати. Інноваційними проривами, які реалізуються вже сьогодні є: впровадження в програми підготовки гуманітарних блоків з медичної психології, біоетики, лідерства; впровадження структурованого клінічного іспиту, де поряд з

практичними вміннями перевіряють навички комунікації; використання штучного інтелекту як «тренера з емпатії», який аналізує не лише слова, а й тон, темп мовлення, дає можливість створення різноманітних ситуацій.

Проте є й виклики, які потребують вирішення. Головний з них – це пошук об'єктивної шкали вимірювання суто внутрішніх якостей: емпатії, вміння слухати, здатності до вирішення конфлікту в команді. Створення досконалого інструменту для оцінювання людського характеру та емоційного інтелекту залишається відкритим питанням для сучасної науки. Поряд із цим викладачі «старої школи» нерідко вважають «м'які навички» чимось другорядним порівняно зі знанням анатомії чи клінічних дисциплін та часто самі не володіють ними.

В умовах сучасних викликів в Україні і світі особливого значення набуває формування у здобувачів освіти адаптивного інтелекту (AQ), який є не лише основою майбутнього кар'єрного успіху, а й психологічної стійкості. Це є важливим з огляду на те, що ми живемо у крихкому і тривожному світі, де швидкість змін є надзвичайно високою. Здатність до адаптивності дозволить фахівцю в майбутньому не завмерти від шоку і нових змін, а швидко аналізувати нову реальність і діяти. Адаптивність можна тренувати і розвивати. У викладачів для цього є досить дієві підходи: навчання через дезорієнтацію і хаос, коли здобувач не отримує чіткі інструкції до ситуації, а змушений самостійно конструювати шлях до рішення в умовах невідомості; розвиток сценарного мислення, коли будь яку теорію чи кейс розглядають під кутом зміни умов реальності; виконання завдань з перешкодами: в умовах обмежень у часі, використанні певних інструментів, у команді з незнайомими людьми; заохочення здобувачів до перенавчання - пошуку нової інформації, яка спростовує те, що вивчали рік тому. Ці та багато інших педагогічних прийомів навчають як перебудувати мислення, коли все йде не за планом, розвивають здатність змінювати траєкторію руху, коли попередні умови перестали існувати, привчає постійно накопичувати нові знання.

В умовах воєнного стану, поряд із професійними Hard skills та надпрофесійними Soft skills компетентностями все більшого значення набувають Survival skills - комплекс знань та умінь, необхідних для життєзабезпечення, безпеки та орієнтування в екстремальних ситуаціях. З огляду на це, актуальним є інтеграція в освітні програми підготовки медичних працівників освітніх компонентів з цивільного захисту, військової медицини, медіаграмотності, психосоціальної підтримки.

Інновацією в українській освіті став примусовий, але необхідний фокус на ментальному здоров'ї. Впровадження елементів соціально-емоційного навчання у професійну підготовку дозволяє готувати фахівців, які здатні не лише виконувати завдання, а й підтримувати працездатність команди в кризових ситуаціях.

Сучасна комунікація, навчання та професійна діяльність неможливі без розвитку цифрової компетентності. Випускник коледжу має бути готовий до роботи в цифровому середовищі, де технології безпосередньо впливають на безпеку пацієнта. Ключовими напрямками навчання мають бути навички роботи з медичними інформаційними системами, оволодіння інструментами для дистанційного моніторингу стану пацієнта, розуміння етичних та юридичних аспектів конфіденційності в мережі. Цифрові інструменти повинні вивчатися не окремо, а під час занять з фахових дисциплін за допомогою віртуальних тренажерів, де студенти працюють з програмним забезпеченням, ідентичним до того, що встановлене в закладах охорони здоров'я. Здобувачі освіти мають розуміти різницю між вільним використанням ресурсів і плагіатом. Це також стосується етики використання штучного інтелекту, який має бути інструментом підсилення власних здібностей, а не імітації знань. Формування цих навичок дозволяє випускнику швидше адаптуватися на першому робочому місці, мінімізувати кількість помилок, пов'язаних з людським фактором, здійснювати безперервний професійний розвиток через онлайн-платформи.

Висновок: Трансформація підготовки медичних фахівців в умовах воєнного стану – це болісний, але необхідний процес. Ми переходимо від статичної моделі навчання до динамічної системи, яка базується на прагматизмі, цифровізації та людяності. Український фахівець сьогодні – це професіонал, загартований кризою, здатний ефективно працювати в умовах, де інші зупиняються.

Література:

1. Андрущенко В. П. Трансформація вищої освіти в умовах воєнних викликів. Педагогіка і психологія. 2023. № 2. С. 15–24.
2. Васильєва О.Г. Формування soft skills у студентів закладів фахової передвищої освіти як чинник конкурентоспроможності. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2023. № 208. С. 45-51
3. Державна служба якості освіти України. Якість освіти в умовах війни: результати моніторингового дослідження (2023–2024 н.р.). URL: <https://sqe.gov.ua/>.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в умовах війни: запити, виклики, рішення. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. Т. 4, № 2. С. 1–7.
5. Цифрова трансформація освіти і науки в умовах війни: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 травня 2023 р.). Київ : ДНУ «ІОА», 2023. 140 с.

6. Шайнер Г. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в кризових умовах : метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 88 с.

НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ТА ПРОГРЕСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

СВІТЛАНА КОХАНСЬКА

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

зі спеціальності А1 Освітні науки ,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький

XXI століття характеризується підвищеною конфліктністю в усіх сферах життєдіяльності. Узагальнення досліджень українських науковців дає нам змогу констатувати, що конфліктогенність є об'єктивною закономірністю функціонування освітнього соціуму і характеризується такими загальними рисами, як-от: високим рівнем напруженості педагогічної праці; стійким характером міжособистісних конфліктів; підвищеним емоційним фоном усіх учасників конфлікту; стресонасиченістю взаємовідносин між учасниками конфлікту; незбалансованістю формальних та неформальних відносин в освітньому колективі. Для освітнього соціуму характерні конфлікти між усіма учасниками. Так, «по типу дорослий – дорослий доволі часто виникають конфлікти типу: «педагог – батьки здобувачів освіти», «педагог – педагог», «педагог – адміністрація»; по типу дорослий – дитина: «педагог – учень», «батьки – учні»; по типу дитина – дитина найчастіші конфлікти «учень – учень», «учень – учнівський колектив»» [2, с. 163]. Причому значна частина цих конфліктів пов'язана із неналежним виконанням професійних функцій педагогами у сфері освітньої взаємодії.

У майбутніх педагогів необхідно упродовж навчання формувати належний рівень конфліктологічної культури. Теоретичні та практичні питання сутності конфліктологічної культури та її методологічна характеристика представлена у напрацюваннях українських фахівців (І. Агалець, Л. Березовська, Т. Браніцька, С. Калаур, І. Козич, Н. Султанова). Підтримуємо Т. Браніцьку у тому, що конфліктологічна культура – «багатогранна якість особистості, що ґрунтується на гуманістичних, духовних цінностях та світоглядних позиціях; включає культуру мислення, почуттів, поведінки, комунікативну культуру» [1, с. 236]. До цього визначення варто додати те, що конфліктологічна культура педагогів виступає компонентом їхньої професійної компетентності, що базується на сформованій здатності до управління конфліктами в освітній установі з метою їх успішного вирішення.

Відзначимо, що конфліктологічна культура безпосередньо пов'язана зі здібностями особистості здійснювати зусилля в попередженні, розв'язанні (при

потребі стимулюванні) реального конфлікту. Цю культуру фахівець має проявляти під час мінімізації деструктивних форм конфлікту та його конструктивне вирішення. Вона включає систему конфліктологічних умінь вирішення професійних конфліктів і виконує перетворювальну функцію по відношенню до професійного конфліктогенного середовища.

Конфліктологічна культура педагога сприймається нами як складна система знань і умінь, внутрішніх психічних станів, властивостей особистості, що виконує інтегративну функцію, стимулює предметно-пізнавальну діяльність, сприяє продуктивному вирішенню професійних проблем. Вона увібрала в себе всю сукупність конфліктогенних індивідуальних і особистісних характеристик особистості, які відображають усі етапи професійної конфліктологічної діяльності. У нашому баченні провідною функцією конфліктологічної культури є конструктивне вирішення конфлікту.

Наукова концепція формування конфліктологічної культури майбутніх педагогів базується на таких основних ідеях, як: конфліктологічна культура розглядається як еталонна мета конфліктологічної підготовки педагогів; методологічною основою процесу формування конфліктологічної культури педагогів є середовищний підхід, який дозволяє здійснювати конфліктологічну підготовку педагога з максимальним врахуванням його майбутнього професійно-предметного середовища; даний підхід враховує природу виникнення, специфіку та логіку конфліктних процесів; провідним є принцип функціонально-предметної диференціації, що враховує особливості фахової діяльності педагогів.

Технологія формування конфліктологічної культури у студентів ЗВО включає три взаємопов'язані напрями: теоретичну підготовку, соціально-психологічний вплив в управлінні педагогічним процесом, розвиток особистісних ціннісно-сміслових характеристик (рис та якостей характеру). Результатом реалізації даної технології є не лише сформовані системні знання, навички та компетенції (загальні та фахові), що становлять основу конфліктологічної культури майбутнього педагога, але і його здатності до вирішення внутрішньоособистісних та міжособистісних конфліктів, що виникають у процесі професійної діяльності.

Процес формування конфліктологічної культури досить тривалий і має неоднозначний характер. Все розпочинається із накопичення та осмислення знань та вдосконалення рівня рефлексії своєї майбутньої діяльності, що стимулює професійне зростання майбутнього педагога. У найбільш загальному вигляді цей процес включає декілька основних етапів: 1) етап становлення конфліктологічних знань; 2) етап розвитку творчого мислення особистості та формування у неї загальнотеоретичних знань про сутність, структуру, типології, причини виникнення, особливості розвитку та діагностики конфліктів в освітньому середовищі 3) етап формування у студентів базової конфліктологічної культури та конфліктологічної готовності, що дозволяють

здійснювати професійну взаємодію в конфліктних ситуаціях; 4) етап остаточного формування конфліктологічної культури фахівця та його адекватної «Я-стратегії», високого рівня самоконтролю, розвиток здатності творчо вирішувати професійні конфліктні завдання з управління конфліктами.

Варто акцентувати увагу на тому, що процес формування конфліктологічної культури у ЗВО здійснюється безпосередньо під час аудиторних занять на основі системного використання діалогових, ситуаційних, імітаційних, проєкційних та ігрових технологій навчання. У процесі безпосередньої взаємодії студентів відбувається розвиток у них самостійних зусиль щодо пізнання свого «Я» як в особистісному плані так і в професійному. Вагомою також є цілеспрямована діяльність щодо розвитку у майбутніх педагогів готовності до участі у конфліктологічному навчанні (формальному та неформальному) та удосконаленні їхньої конфліктологічної культури. Доцільно також активно залучати до діяльності з формування конфліктологічної культури роботодавців (стейкхолдерів).

Отже, процес формування та розвитку конфліктологічної культури здійснюється протягом усієї життєдіяльності особистості. Навчання у ЗВО є найефективнішим періодом формування конфліктологічної культури, оскільки у період як інтенсивно забезпечується отримання теоретичних знань про конфлікт, а й активно формуються компетенції управління професійним конфліктом. Відзначимо, що основними ідеями концепції формування конфліктологічної культури майбутніх освітян є наступні положення: цей вид культури має розглядатися як еталонна мета усієї конфліктологічної підготовки майбутніх педагогів; методологічною основою її формування є середовищний підхід; провідним має виступати принцип функціонально-предметної диференціації.

Література:

1. Браніцька Т. Р. Критерії та показники сформованості конфліктологічної культури майбутніх фахівців соціономічних професій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2018. Вип. 52. С. 235–239.

2. Калаур С. М. Потенціал педагогічної конфліктології у формуванні конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, Україна, 09 жовтня 2025 року) / Редколегія: О.М. Петровський та ін. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В. 2025. С. 163–165.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗУМІННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ САМОДИСЦИПЛІНИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

РУСЛАН ЗУРАБОВИЧ КРАЄВСЬКИЙ,
методист КЗВО “Рівненська медична академія”РОР,
викладач суспільно-гуманітарних дисциплін,
викладач психології, бжд та охорони праці в галузі,
Фахового медичного коледжу КЗВО
Рівненська медична академія РОР

Анотація

В статті здійснено аналітичне осмислення проблеми розуміння самодисципліни здобувачами фахової передвищої медичної та фармацевтичної освіти в сучасних умовах трансформації освітнього простору. Актуальність дослідження зумовлена впливом війни, пандемії COVID-19, цифровізації освіти та зміни ціннісних орієнтацій студентської молоді, що суттєво позначається на мотивації до навчання та здатності до саморегуляції. На основі педагогічних спостережень і аналізу міжособистісної взаємодії в освітньому процесі виявлено, що самодисципліна часто не сприймається здобувачами освіти як інструмент досягнення навчальних і професійних цілей у зв'язку з відсутністю усвідомленої мети навчання. У роботі запропоновано авторську концептуальну модель розуміння самодисципліни, яка розглядає її як результат взаємодії смислового, регулятивного та інституційного компонентів. Зроблено висновок про необхідність переорієнтації освітньої політики фахових медичних коледжів із формального контролю дисципліни на формування внутрішньої відповідальності та професійної свідомості здобувачів освіти. Матеріали тез можуть бути використані викладачами, методистами та адміністрацією закладів фахової передвищої освіти для вдосконалення організації навчального процесу.

Ключові слова: самодисципліна, фахова передвища освіта, медичний коледж, освітня мотивація, освітня політика, саморегуляція.

Постановка проблеми в загальних рисах. Сучасна система фахової передвищої медичної та фармацевтичної освіти функціонує в умовах глибоких соціальних, технологічних і ціннісних трансформацій. Війна, пандемія COVID-19, прискорена цифровізація освітнього простору та загальна невизначеність майбутнього суттєво змінили не лише організацію навчального процесу, але й внутрішню позицію здобувачів освіти щодо навчання як такого. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розуміння самодисципліни студентами, оскільки саме вона є базовою передумовою професійної відповідальності майбутнього медичного працівника. Традиційно самодисципліна в освітньому процесі розглядається як індивідуальна здатність дотримуватися правил, виконувати вимоги та контролювати власну поведінку.

Мета цієї статті. Враховуючи результати педагогічних спостережень свідчать про те, що для значної частини здобувачів освіти самодисципліна не

усвідомлюється як внутрішній ресурс досягнення освітньої або професійної мети. Навпаки, вона часто сприймається як зовнішній тиск або формальна вимога, що підлягає мінімальному виконанню. У зв'язку з цим постає необхідність переосмислення підходів до формування самодисципліни в освітньому процесі фахової передвищої медичної та фармацевтичної освіти, а також розроблення концептуальної моделі, яка враховує сучасні соціальні виклики та реальний досвід здобувачів освіти.

1. Розробити концептуальну модель формування самодисципліни в контексті медичної/фармацевтичної освіти. Ця дія є найважливішою, бо вона безпосередньо відповідає головній меті публікації – запропонувати новий акцент. На відміну від типових загальних порад (наприклад, просто додавати більше контролю чи нагород), власна модель враховуватиме особливості аудиторії і програми. Недооціненою може бути складність такого завдання: щоб модель була реальною та переконливою, потрібно глибоко інтегрувати теорії саморегуляції та конкретні умови коледжу (навчальне навантаження, методи викладання, мотивацію студентів). Це вимагає ретельної аналітичної роботи і персоналізації підпрограм.

2. Зібрати емпіричні дані про розуміння самодисципліни шляхом опитування або інтерв'ю серед студентів та викладачів. Так можна отримати інформацію з перших рук, яка дозволить уточнити й обґрунтувати модель. Ця дія важливіша за розробку типових заходів (семінари з “тим, як бути дисциплінованим”), оскільки базується на реальних поглядах цільової аудиторії. Без неї можна неправильно оцінити ключові чинники – наприклад, недооцінити внутрішні мотивації чи зовнішні бар'єри студентів. Проте такий підхід потребує часу й ресурсів (а також продуманих запитань), тому часто його недооцінюють. Однак результати опитування значно підсилять вагу висновків і зроблять рекомендації більш адресними.

Узгодити пропоновану модель із освітньою політикою коледжу та профільними стандартами. Навіть ідеальна модель залишиться декларацією, якщо її не “продавати” керівництву. На відміну від поодиноких педагогічних нововведень, узгоджені з цілями навчального закладу пропозиції мають набагато більший шанс вплинути на політику. Недооцінюється, що це потребує активної комунікації: можливо, залучення адміністрації чи методистів ще на етапі обговорення ідей. Потрібно показати, як дана модель підвищить якість підготовки майбутніх фахівців та відповідає внутрішнім критеріям успішності (що зробить її прийнятнішою для втілення).

Пріоритети розставлено так: спочатку створити ґрунтовну модель (високий вплив і високий рівень здійсненності), далі – підтвердити її через збір даних (середній вплив, середня здійснюваність), і нарешті – адаптувати рекомендації під політику коледжу (додатковий вплив, але складніша реалізація). Така послідовність враховує і очікуваний ефект, і реальні ресурси для втілення.

Основний матеріал дослідження. Аналітичне узагальнення результатів міжособистісних спостережень за поведінкою здобувачів освіти під час навчальних занять що засвідчує наявність стійкої тенденції до зниження внутрішньої навчальної мотивації. У процесі спілкування зі студентами та

аналізу їхньої навчальної активності було виявлено, що значна частина здобувачів не формулює для себе чітких освітніх або професійних цілей. В умовах професійної медичної/фармацевтичної освіти студенти стикаються з високим обсягом самостійної роботи та новими освітніми технологіями. Водночас їхнє розуміння самодисципліни нерідко є нечітким – зазвичай дисципліну сприймають як підкорення зовнішнім правилам, а не як внутрішню мотивацію. Це є особливо небезпечним, адже, як підкреслюють дослідники, самостійна робота допомагає студентам розвивати критичне мислення і самодисципліну, що є ключовими для успішної медичної кар'єри.

За відсутності усвідомленої мети самодисципліна втрачає для них сенс як інструмент саморозвитку і трансформується в формальну вимогу «витримати» навчальне заняття з мінімальними зусиллями. Поширеною є позиція, за якої основним прагненням студента стає якнайшвидше завершення заняття, мінімізація обсягу завдань і збереження часу для діяльності, не пов'язаної з навчанням. Така установка свідчить не про лінощі як особистісну рису, а про зміщення ціннісних орієнтирів у бік ситуативного задоволення замість довготривалого професійного розвитку. У цьому контексті самодисципліна не сприймається як необхідна умова досягнення результату, оскільки сам результат не має для здобувача внутрішньої значущості. Вагомим чинником формування такого ставлення є тривалий вплив кризових умов. Війна та пандемія сприяли формуванню в молоді відчуття нестабільності, зниженого контролю над майбутнім і знецінення довгострокового планування. Цифровізація освіти, з одного боку, розширила доступ до знань, а з іншого — посилила фрагментарність уваги, зменшила глибину залученості та створила ілюзію навчання без зусиль. У таких умовах самодисципліна дедалі частіше ототожнюється із зовнішнім контролем, а не з внутрішньою відповідальністю.

Отже, без чіткого концепту самодисципліни студенти можуть залишатися пасивними учасниками процесу. При аналізі слід зауважити розрив між потребою у внутрішній мотивації та поточними практиками коледжу: існуюча політика, більше орієнтується на традиційні заходи контролю, а не на розвиток саморегуляції студентів. Важливо врахувати, що в теорії самодисципліна розглядається як «форма глибокої усвідомленості необхідних сумісних дій при досягненні кінцевих позитивних результатів». Іншими словами, це внутрішня установка, що спрацьовує навіть за відсутності зовнішнього контролю.

На підставі здійсненого аналізу пропонується концептуальна модель розуміння самодисципліни, у якій вона розглядається не як окрема індивідуальна якість, а як результат взаємодії трьох взаємопов'язаних компонентів:

1. смислового — наявність або відсутність усвідомленої освітньої та професійної мети;
2. регулятивного — здатність організувати власну діяльність в умовах автономії та цифрового навчання;
3. інституційного — характер освітньої політики закладу, яка або стимулює внутрішню мотивацію, або зосереджується виключно на формальному контролі.

Самодисципліна в межах цієї моделі постає як похідна від смислу навчання для здобувача освіти. За відсутності особистісно значущої мети жодні

адміністративні або методичні заходи не забезпечують її сталого формування. Водночас освітня політика коледжу здатна або поглиблювати цей розрив, або створювати умови для переорієнтації студентів від пасивного перебування в освітньому процесі до усвідомленої професійної підготовки.

Висновок. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що проблема самодисципліни здобувачів фахової передвищої медичної та фармацевтичної освіти має не індивідуальний, а системний характер. Її коріння полягає у втраті смислової складової навчання, посиленій кризовими соціальними умовами та суперечностями цифрової трансформації освіти. Запропонована концептуальна модель дозволяє розглядати самодисципліну не як об'єкт примусу, а як індикатор якості освітньої політики закладу. Перехід від контролю до формування смислів, від зовнішньої регламентації до розвитку внутрішньої відповідальності змінює логіку управління освітнім процесом у медичному фаховому коледжі. Таким чином, стратегічним завданням сучасної фахової передвищої медичної освіти є не посилення вимог до дисципліни, а створення умов, за яких самодисципліна стає для здобувача освіти природним наслідком усвідомленого професійного вибору.

Джерела: використано сучасні наукові розвідки з питань самонавчання та самоорганізації, а також аналіз освітніх практик.

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-ЕТИЧНИХ ТА ПАТРІОТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОГО МЕДИЧНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ВІТАЛІЙ КУЛЬЧИЦЬКИЙ,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки

вищої школи та суспільних дисциплін,

Тернопільський національний медичний

університет імені І. Я. Горбачевського

Міністерства охорони здоров'я України,

Тернопіль Україна

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства, що відбувається в умовах повномасштабної війни та воєнного стану, позначений глибокими соціальними, політичними, культурними й духовними трансформаціями. Ці процеси істотно впливають на всі сфери суспільного життя, зокрема на систему охорони здоров'я та підготовку медичних фахівців, актуалізуючи проблему переосмислення ціннісних засад медичної професії. Війна загострила питання людяності, моральної відповідальності, громадянської зрілості й патріотизму, перетворивши медичну діяльність із суто професійної сфери на простір морального вибору та служіння людині й державі.

У цих умовах професійна діяльність медичного фахівця не може обмежуватися лише високим рівнем спеціальних знань, клінічного мислення та технічної майстерності. Вона передбачає сформованість стійких ціннісно-етичних і патріотичних орієнтацій, які визначають світоглядні позиції, мотивацію професійної поведінки та характер взаємодії з пацієнтом, суспільством і державою. Саме такі орієнтації становлять внутрішній духовно-моральний фундамент гуманістичної місії медицини.

Водночас сучасна медична освіта значною мірою зберігає ознаки технократичної парадигми, зорієнтованої на опанування технологій лікування, дотримання клінічних протоколів і формування вузькопрофесійних компетентностей. За таких умов філософсько-світоглядний, аксіологічний і морально-етичний виміри професійної підготовки нерідко залишаються

фрагментарними, формальними або зводяться до декларування окремих гуманістичних принципів без їх глибокого особистісного засвоєння.

Наслідком цього є ослаблення ціннісно-сміслових орієнтирів професійної діяльності, формалізація етичних норм і зниження ролі емпатійного ставлення до пацієнта. Людина дедалі частіше сприймається не як унікальна особистість із власним життєвим досвідом, цінностями та внутрішніми переживаннями, а як носій певного діагнозу або «клінічний випадок». Такий підхід сприяє знеособленню пацієнта, підриває довіру до медичної системи та ускладнює реалізацію гуманістичного потенціалу медицини.

Особливо загострюється ця проблема в умовах війни, коли медичний фахівець щоденно стикається з масовими пораненнями, смертю, фізичними й психологічними травмами, екзистенційними кризами людей. У таких екстремальних обставинах професійна діяльність спеціаліста системи охорони здоров'я потребує не лише фахової компетентності, а й внутрішньої моральної стійкості, здатності до співчуття, відповідальності, самопожертви та усвідомлення власної ролі як громадянина й патріота [2, с. 25-30]. Саме тому проблема формування ціннісно-етичних і патріотичних орієнтацій майбутніх медичних фахівців набуває філософсько-методологічного та суспільно-морального значення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософсько-методологічний підхід дає змогу розглядати ціннісно-етичні та патріотичні орієнтації не як сукупність окремих моральних якостей чи ситуативних установок, а як цілісну світоглядну систему, що визначає професійну ідентичність сучасного медичного фахівця. У межах такого підходу особистість працівника медичної сфери постає як суб'єкт професійної, моральної та громадянської відповідальності, здатний до рефлексивного осмислення власної діяльності в контексті суспільних викликів, зокрема умов воєнного стану. Саме світоглядна цілісність забезпечує стійкість моральних орієнтирів фахівця, узгодженість його професійних дій із загальнолюдськими та національними цінностями.

У цьому контексті професійна культура медичного фахівця постає як інтегративне утворення, що поєднує систему цінностей, норм, переконань, ідеалів і смислів, які регулюють не лише фахову діяльність спеціаліста системи охорони здоров'я, а й формують його громадянську позицію та соціальну відповідальність. Вона є результатом взаємодії індивідуального досвіду, професійної освіти, соціокультурного середовища та національно-історичного контексту, в якому здійснюється медична практика. За таких умов професійна культура виконує функцію морального орієнтира, що спрямовує поведінку медичного працівника в ситуаціях етичного вибору та підвищеного морального напруження.

Ціннісно-етичні орієнтації медичного фахівця формуються на засадах гуманізму, поваги до людської гідності, визнання унікальності кожної особистості, а також усвідомлення особливої відповідальності за життя і здоров'я пацієнта. Вони забезпечують здатність до емпатійного розуміння іншої людини, розвитку моральної рефлексії та прийняття професійних рішень на основі етичних принципів, а не лише клінічних протоколів. У цьому вимірі професійна діяльність працівника медичної сфери набуває не тільки техніко-практичного, а й глибокого морального змісту.

Емпатія в такому філософсько-методологічному контексті постає не лише як психологічна характеристика міжособистісної взаємодії, а як філософська категорія співбуття, що ґрунтується на визнанні іншого як самоцінної істоти. Вона дозволяє медичному фахівцю сприймати пацієнта не лише як об'єкт лікувального впливу, а як цілісну особистість у її тілесному, духовному та соціальному вимірах. Саме емпатія забезпечує гуманістичний характер медичної допомоги, сприяє збереженню довіри між медичним фахівцем і пацієнтом та утворює моральні засади професії в умовах суспільної нестабільності й воєнних викликів.

Морально-етичні орієнтації виконують регулятивну функцію професійної поведінки, визначаючи готовність діяти відповідно до принципів медичної етики та деонтології [1, с. 89-94]. Вони проявляються у відповідальному ставленні до професійного обов'язку, дотриманні етичних норм, повазі до прав і автономії пацієнта, здатності приймати рішення в умовах морального вибору, обмежених ресурсів і високого ризику. В умовах війни ці орієнтації набувають особливої ваги, адже кожне рішення медичного фахівця може мати критичні наслідки для людського життя.

Патріотичні орієнтації сучасного медичного фахівця формуються в контексті громадянської відповідальності та усвідомлення своєї причетності до долі держави й народу. Вони виявляються не лише в емоційно-ціннісному ставленні до Батьківщини, а й у реальній професійній та соціальній діяльності: наданні допомоги пораненим і постраждалим від війни, участі в медичних і гуманітарних місіях, волонтерських ініціативах, готовності працювати в екстремальних і небезпечних умовах [2, с. 25-30]. Таким чином, патріотизм у медичній професії постає як форма морального служіння та відповідального громадянського вибору.

Методологічною основою формування ціннісно-етичних і патріотичних орієнтацій майбутніх медичних фахівців є інтеграція аксіологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Аксіологічний підхід забезпечує засвоєння системи гуманістичних, професійно-етичних і національно значущих цінностей як світоглядного підґрунтя професійної діяльності. Особистісно орієнтований підхід сприяє розвитку моральної рефлексії, самосвідомості та внутрішньої мотивації діяти відповідально й гуманно.

Компетентнісний підхід орієнтує на формування здатності реалізовувати ціннісні орієнтації в реальних професійних ситуаціях, а діяльнісний – забезпечує їх закріплення через практичний досвід, участь у соціально значущих, громадянських і волонтерських проєктах. Важливою умовою є створення такого освітнього середовища, у якому морально-етичні та патріотичні цінності не декларуються, а переживаються й осмислюються у процесі реальної діяльності.

Особливу роль у цьому процесі відіграє викладач як носій професійних, моральних і громадянських цінностей. Його особистий приклад, стиль взаємодії та громадянська позиція мають потужний виховний потенціал і сприяють формуванню у здобувачів освіти стійких ціннісних орієнтацій.

Висновки. Отже, формування ціннісно-етичних і патріотичних орієнтацій сучасного медичного фахівця є складним філософсько-методологічним процесом, що охоплює становлення світогляду, професійної ідентичності та громадянської зрілості особистості. В умовах воєнного стану ці орієнтації набувають особливої значущості, оскільки визначають здатність працівника медичної сфери діяти гуманно, відповідально й самовіддано в екстремальних ситуаціях, зберігаючи вірність професійному обов'язку та національним цінностям. Саме рівень їх сформованості зумовлює гуманістичну спрямованість сучасної медицини, її моральний авторитет і довіру суспільства.

Література:

1. Гутор Л. Філософські та морально-етичні засади деонтологічної підготовки майбутніх лікарів. *Молодь і ринок*. 2025. № 7-8 (239-240). С. 89-94.

2. Дерев'янку Т. В., Звягольська І. М., Полянська В. П. Пріоритети національно-патріотичного виховання здобувачів вищої медичної освіти в парадигмі сучасних викликів. *Медична освіта*. 2023. № 2. С. 25-30.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПРІОРІТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ

КУПЧИК РУСЛАН,

викладач екології

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

КОНДРАТЮК ІННА,

викладач біології і екології

методист коледжу.

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП» ,

Для України питання екологічної освіти набуло особливої актуальності з огляду на воєнні дії, масштабні техногенні ризики, екологічні втрати, необхідність післявоєнного відновлення. Як зазначають зарубіжні науковці, «метою екологічної освіти є формування відповідальних громадян, які володіють знаннями про екологічне середовище та його проблеми, усвідомлюють трансформаційні стратегії, що можуть бути застосовані для розв'язання соціальних і економічних проблем, а також активно залучені до пошуку й реалізації шляхів їх вирішення. Екологічна освіта передбачає впровадження сталих практик на основі набутої екологічної грамотності у процесі прийняття рішень, а також самостійне формування й зміну моделей поведінки та ціннісних орієнтацій щодо питань, які стосуються соціальної, економічної та фізичної якості навколишнього середовища» [4, с. 2-3]. Таким чином, посилення екологічної компетентності молоді та фахівців є невід'ємним елементом якісної освіти. І саме природничо-математична освіта формує систему знань про взаємодію суспільства та природи, розкриває закономірності природних явищ, знаходить широке розв'язання багатьох питань екології.

Екологічні проблеми набули глобального характеру і становлять реальну загрозу соціально-економічному та культурному розвитку країн. Поглиблення кліматичної кризи, розв'язання воєнних дій, зменшення біорізноманіття, забруднення води, ґрунтів і повітря, неконтрольоване споживання ресурсів та урбанізаційний тиск потребують не лише технологічних рішень, а й формування нової екологічної культури. Одним із ключових механізмів її створення є формування екологічного мислення, що є важливим фактором зміцнення людського потенціалу, формування екологічно свідомих громадян і розвитку компетентностей, необхідних для ухвалення відповідальних рішень. Саме тому необхідно йти шляхом екологізації навчальних предметів.

Екологічна грамотність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що поєднує знання про екологічні системи, усвідомлення взаємозв'язку між діяльністю людини та станом довкілля, сформовані ціннісні орієнтації і готовність до екологічно відповідальної поведінки. Для студентської молоді вона включає розуміння глобальних і локальних екологічних проблем, здатність критично оцінювати інформацію, приймати зважені рішення та прогнозувати наслідки власних дій.

Реалізація засад сталого розвитку, здоровий спосіб життя, гармонійний розвиток суспільства – всі ці компоненти неможливо розглядати ізольовано від екологічного контексту. Заклади освіти мають значний потенціал у формуванні екологічної грамотності та екологічного мислення. Взаємозв'язок людини і довкілля існує і розвивається з тих часів, коли людина виникла як об'єкт природи. Викладачі природничо-математичних дисциплін коледжу активно працюють над втіленням напрямку інтеграції екологічної проблематики у навчальні програми різних спеціальностей, що сприяє міждисциплінарному розумінню взаємозв'язку «довкілля – здоров'я – якість життя». Особливої ефективності набувають інтерактивні та студентоцентровані методи навчання, зокрема проектна діяльність, кейс-стаді, проблемно-орієнтоване навчання, польові дослідження, а також участь у громадських та волонтерських екологічних ініціативах. Такі підходи сприяють розвитку критичного мислення, відповідальності та здатності приймати обґрунтовані рішення у реальних життєвих ситуаціях. Вони дозволяють студентам не лише засвоювати теоретичні знання, а й формувати практичні навички екологічно доцільної та здоров'язбережувальної поведінки, навички раціонального природокористування та активної участі у створенні екологічно безпечного освітнього і соціального середовища. До прикладу вдалим є застосування при подачі навчального матеріалу з «Екології і біологічної безпеки», «Біології і екології», «Математики» проведення розрахунку разом зі студентами їх «Екологічного сліду» [1; 2]. Завдання передбачає обрахунок показників, що відображає потреби людської популяції на природній капітал, вираженого у одиницях площі біологічно продуктивних земель і вод, необхідних для забезпечення цими ресурсами на поточному рівні споживання (їжа, енергія, матеріали), а простими словами кажучи скільки «природних можливостей» ми використовуємо порівняно з тим, скільки планета може відновити і допомагає зрозуміти чи є наш спосіб життя сталим і раціональним. Попит на природні ресурси досяг історичного максимуму й продовжує зростати для забезпечення продовольства, одягу, води, житла, інфраструктури та інших аспектів життя. Видобуток ресурсів з 1970 року зріс більш ніж утричі. У країнах із високим рівнем доходу матеріальний слід на одну особу, тобто обсяг первинних матеріалів, необхідних для задоволення потреб, більш ніж у 10 разів перевищує відповідний показник у країнах із низьким рівнем доходу. Крім того, на країни «Групи двадцяти» (G20) припадає 78% світових викидів парникових газів. Для підтримання сучасного способу життя людство використовує ресурси,

еквівалентні 1,8 планети Земля, і екосистеми не встигають відновлюватися відповідно до наших потреб [3].

Стандартизований метод обчислення екологічного сліду на національному рівні приводить Global Footprint Network. На основі цього методу Програма ООН з навколишнього середовища – UN Environment Programme щорічно проводить відповідні розрахунки і публікує звіт про екологічний слід людства .

Студентський вік є критично важливим етапом становлення життєвих установок і звичок. Саме в цей період формуються моделі споживання, ставлення до власного здоров'я, довкілля та соціальної відповідальності. Екологічна грамотність і мислення сприяють поширенню таких практик, як усвідомлене споживання, зменшення кількості відходів, енерго- та водозбереження, використання екологічного транспорту, активний відпочинок на природі. Ці дії не лише знижують екологічне навантаження, а й позитивно впливають на фізичний і психічний стан молоді. Від успішного формування нового екологічного мислення, використовуючи в повному обсязі потенціал природничо-математичних дисциплін, залежить наше майбутнє, майбутнє наших дітей, майбутнє держави. Системна екологічна освіта, підтримка студентських ініціатив забезпечують формування покоління, здатного відповідально реагувати на сучасні екологічні виклики.

У пропагуванні екологічних знань важливо застосовувати сучасну, цікаву, підтверджену фактами інформацію. На заняттях та при підготовці до них ми застосовуємо онлайн-платформи і ресурси для розвитку екологічної грамотності і мислення, які доступні для студентів, викладачів та всіх, хто цікавиться екологічною освітою. Вони містять курси, навчальні модулі, інтерактивні матеріали та інформаційні ресурси з екології, сталого розвитку, зміни клімату та пов'язаних тем (eePRO / eeLEARN – професійна спільнота та онлайн-курси з екологічної освіти, серед яких короткі модулі з основ екологічної грамотності; WYAEЕ eeCOURSES – онлайн-курси для екологічних педагогів та активістів, у тому числі з питань зміни клімату, екологічної справедливості та навчання на відкритому повітрі; AEOE Online Courses (Association for Environmental & Outdoor Education) – курси про кліматичну грамотність, традиційні екологічні знання та інклюзивну екологічну освіту; Virtual EE Resources (Environmental Education Alliance) – збірка інтерактивних онлайн-ресурсів для самостійного вивчення екології: віртуальні лабораторії, симуляції, навчальні ігри з водних циклів, енергії, природничих наук; Environmental literacy courses (Foggy Outline) – тематичні курси, які пояснюють екологічні процеси, вплив людини на довкілля і способи змінювати поведінку для сталого життя.

Таким чином, посилення значення екологічної освіти, її цілісний і практикоорієнтований характер є важливою передумовою охорони довкілля та гарантування екологічної безпеки нинішнього й прийдешніх поколінь.

Список використаних джерел

1. European Commission. *Environmental Footprint*. European Platform on LCA | EPLCA. Режим доступу: <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/EnvironmentalFootprint.html> (дата звернення: 18.01.2026).
2. Living Planet Ukraine. *Калькулятор екологічного сліду*. Режим доступу: <https://livingplanet.org.ua/en/projects/kalkulyator-ekologichnogo-slidu> (дата звернення: 18.01.2026).
3. UN Environment Programme. *Off target. Continued collective inaction puts global temperature goal at risk*. Emissions Gap Report 2025. Режим доступу: <https://wedocs.unep.org/items/9f0bf855-2069-42a6-a856-4b389f740c5c> (дата звернення: 18.01.2026).
4. Velempini, K. (2025). Assessing the role of environmental education practices towards the attainment of the 2030 Sustainable Development Goals. *Sustainability*, 17(5). <https://doi.org/10.3390/su17052043>

ПРОБІОТИКИ: ЛІКАРСЬКІ ПРЕПАРАТИ, ДІЄТИЧНІ ДОБАВКИ ЧИ ПСИХОТЕРАПІЯ ДЛЯ КИШКІВНИКА

ІЛІЯ СЕРГІЙОВИЧ ЛАБА

викладач фармацевтичних дисциплін

Фаховий медичний коледж

Комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

ОЛЕКСАНДРА АНДРІЇВНА ЛАБА

викладач фармацевтичних дисциплін

Фаховий медичний коледж

Комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

АНАСТАСІЯ ЮРІЇВНА СКОРОПАДА

викладач фармацевтичних дисциплін

Фаховий медичний коледж

Комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

м. Рівне, Україна

Постановка проблеми. Пробиотики протягом останніх десятиліть набули надзвичайної популярності як серед лікарів, так і серед пацієнтів. Їх застосування охоплює широкий спектр клінічних ситуацій — від профілактики антибіотикоасоційованої діареї до корекції психоемоційних розладів. Попри значну кількість експериментальних та клінічних досліджень, статус пробіотиків залишається дискусійним: у різних країнах вони реєструються як лікарські препарати, дієтичні добавки або функціональні продукти харчування. Крім того, концепція осі «кишківник-мозок» сформулировала новий напрям — психобиотики,

що зумовлює необхідність комплексного аналізу сучасних даних щодо механізмів дії та клінічної ефективності пробіотиків.

Матеріали дослідження. Пробіотики визначаються Всесвітньою організацією охорони здоров'я як живі мікроорганізми, які при застосуванні в терапевтичних концентраціях приносять користь здоров'ю пацієнта [1, с. 34]. Основними представниками пробіотиків є бактерії родів *Lactobacillus*, *Bifidobacterium*, *Saccharomyces* та деякі штами *Streptococcus*.

Класичними механізмами дії пробіотиків вважаються: конкуренція з патогенними мікроорганізмами за адгезію до епітелію кишківника, синтез антимікробних сполук, модуляція імунної відповіді, покращення бар'єрної функції кишкової стінки та регуляція метаболічної активності мікробіому [2, с. 118]. Метааналізи рандомізованих контрольованих досліджень підтверджують ефективність пробіотиків у профілактиці антибіотикоасоційованої діареї, зниженні ризику розвитку інфекції *Clostridioides difficile* та скороченні тривалості гострих кишкових інфекцій [3, с. 214; 4, с. 76].

Водночас клінічні результати є значною мірою штам-специфічними, що обмежує можливість узагальнення ефективності всієї групи пробіотиків. Доведено, що *Lactobacillus rhamnosus GG* та *Saccharomyces boulardii* мають найбільш переконливу доказову базу у профілактиці антибіотикоасоційованої діареї, тоді як для багатьох дієтичних добавок відсутні якісні клінічні дослідження [5, с. 49].

Особливий інтерес викликає концепція психобіотиків — пробіотичних штамів, здатних впливати на функціонування центральної нервової системи через нейроендокринні, імунні та метаболічні механізми [6, с. 102]. Дослідження свідчать, що деякі штами *Lactobacillus* та *Bifidobacterium* можуть знижувати рівень тривоги, депресивних симптомів і стрес-індукованої дисфункції кишківника [7, с. 331]. Основним механізмом реалізації психотропних ефектів пробіотиків вважається модуляція синтезу нейромедіаторів (серотоніну, гамма-аміномасляної кислоти), регуляція гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі та зниження системного запалення [8, с. 58].

Разом із тим значна гетерогенність досліджень, відмінності у дозуванні та тривалості терапії ускладнюють формування єдиних клінічних рекомендацій. Окремою проблемою є маркетингове позиціонування пробіотиків як універсального засобу для «відновлення мікрофлори», що часто не має достатнього наукового обґрунтування [5, с. 17].

Окремої уваги заслуговує питання безпеки застосування пробіотиків. Хоча більшість клінічних досліджень свідчать про їх добру переносимість, у пацієнтів з імунодефіцитними станами, тяжкими супутніми захворюваннями або критичними станами описані поодинокі випадки бактеріємії та фунгемії, асоційовані з пробіотичними штамами [6, с. 42]. Це зумовлює необхідність

індивідуалізованого підходу до призначення пробіотиків та чіткого дотримання принципів доказової медицини.

Важливим сучасним напрямом досліджень є вивчення впливу пробіотиків на метаболічні процеси, зокрема регуляцію маси тіла, інсулінорезистентність та ліпідний обмін. Дані клінічних спостережень свідчать, що модифікація кишкової мікробіоти може позитивно впливати на перебіг метаболічного синдрому, цукрового діабету другого типу та неалкогольної жирової хвороби печінки [7, с. 67]. Однак отримані результати залишаються суперечливими та потребують подальшої верифікації у багатоцентрових рандомізованих дослідженнях.

Перспективним напрямом також є розробка синбіотиків та постбіотиків — препаратів, що поєднують пробіотичні штами з пребіотичними субстратами або містять біологічно активні метаболіти мікроорганізмів. Такий підхід дозволяє підвищити стабільність, біодоступність та клінічну ефективність терапії, а також зменшити ризик побічних реакцій [8, с. 29]. У контексті фармакології це відкриває нові можливості для створення цілеспрямованих мікробіом-модуючих засобів із прогнозованими клінічними ефектами.

Висновки. Таким чином, пробіотики займають проміжне положення між лікарськими препаратами, дієтичними добавками та потенційними психотропними агентами. Їх клінічна ефективність є доведеною лише для окремих штамів та конкретних нозологій. Подальші дослідження мають бути спрямовані на проведення масштабних рандомізованих клінічних випробувань, розробку штам-специфічних рекомендацій, вивчення довгострокових наслідків застосування пробіотиків та поглиблення розуміння ролі мікробіому в регуляції нейропсихічних процесів. Особливу перспективу має розвиток напряму психобіотиків як нового інструменту комплексної терапії функціональних та психосоматичних розладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губський Ю.І., Чекман І.С., Горчакова Н.О. Фармакологія: підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 784 с.
2. Сіренко О.Ю., Бабак О.Я., Харченко Н.В. Мікробіота кишечника та її роль у формуванні метаболічних і психоемоційних порушень. Український терапевтичний журнал. 2019;2:5–13.
3. Степаненко В.І., Гладких О.І., Костенко О.М. Клінічна ефективність пробіотиків у гастроентерологічній практиці. Сучасна гастроентерологія. 2020;4(114):37–44.
4. Бондаренко О.О., Яковлєва Л.В. Пробіотики та антибіотик-асоційована діарея: сучасний стан проблеми. Фармацевтичний журнал. 2021;1:23–31.

5. Звягінцева Т.Д., Чернобровий В.М. Вісь «кишківник–мозок» у нормі та патології. Український медичний часопис. 2022;3(149):12–18.
6. Ковальчук Л.В., Бойко Т.В. Безпека застосування пробіотиків у клінічній практиці. Ліки України. 2020;6:39–44.
7. Дяченко В.Г., Пилипенко М.М. Кишкова мікробіота та метаболічний синдром: сучасні уявлення. Ендокринологія. 2021;26(1):62–70.
8. Яковлєва Л.В., Ткаченко О.В. Синбіотики та постбіотики: нові можливості фармакотерапії. Фармацевтичний часопис. 2022;2:25–32.

ІНТЕГРАЦІЯ КАФЕДР ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ЛІСЕЦЬКА ІРИНА СЕРГІЇВНА,

к.мед.н., доцент кафедри дитячої стоматології

Івано-Франківського національного медичного університету

Івано-Франківськ

БАРЧУК РОМА РОМАНІВНА,

асистент кафедри анатомії людини

Івано-Франківського національного медичного університету

Івано-Франківськ

ПАВЛЮК ОЛЕКСАНДРА ДМИТРІВНА,

асистент кафедри медичної біології та медичної генетики

Івано-Франківського національного медичного університету

Івано-Франківськ

КУЛИНИЧ ГАЛІЯ БОГДАНІВНА,

к.мед.н., завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології

Івано-Франківського національного медичного університету

Івано-Франківськ

АТАМАНЧУК ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА,

к.мед.н., доцент кафедри гістології, цитології та ембріології

Івано-Франківського національного медичного університету

Івано-Франківськ

Міжкафедральна інтеграція є важливим елементом сучасного медичного освітнього процесу, оскільки забезпечує цілісне формування професійних компетентностей майбутніх лікарів-стоматологів. Міжкафедральна інтеграція між кафедрою дитячої стоматології та фундаментальними кафедрами (анатомії, біології, гістології, біохімії, фізіології, мікробіології, патофізіології) є

необхідною умовою формування цілісного клінічного мислення майбутнього лікаря-стоматолога. Фундаментальні дисципліни створюють теоретичну основу для розуміння вікових особливостей розвитку зубощелепової системи, механізмів росту, прорізування зубів, формування прикусу та реакцій дитячого організму на патологічні процеси. Міжкафедральна інтеграція сприяє реалізації компетентнісного підходу в освіті, забезпечуючи зв'язок між теоретичними знаннями та їх клінічним застосуванням у дитячій стоматологічній практиці [1, с. 45, 2, с. 1-28, 3, с. 1337, 4, с.551].

Сучасна підготовка майбутніх лікарів-стоматологів потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й опанування інноваційних технологій, що сприяють глибшому розумінню складних анатоμο-функціональних і біологічних процесів. Важливу роль у цьому відіграє міжкафедральна інтеграція кафедри дитячої стоматології з фундаментальними кафедрами в медицині, яка в останні роки доповнена використанням електронного анатомічного стола, можливостями генетичної лабораторії та сучасних підходів до вивчення гістогенезу зубощелепової системи.

На кафедрі анатомії ІФНМУ людини на занятті було залучено електронний анатомічний стіл, який дозволяє студентам в інтерактивній формі вивчати тривимірні моделі черепа, щелеп, зубів, м'язів та нервів, що мають важливе значення у дитячій стоматології. Можливість віртуальних “розтинів”, пошарового аналізу тканин, демонстрації вікових варіантів будови та аномалій розвитку сприяє кращому розумінню. Такий формат навчання підвищує точність клінічного мислення та формує здатність оцінювати анатомічні ризики при роботі з маленькими пацієнтами.

Співпраця з генетичною лабораторією кафедри медичної біології та медичної генетики ІФНМУ дозволила студентам глибше зрозуміти молекулярні основи формування зубо-щелепної системи, зокрема: генетичну зумовленість аномалій прикусу, спадкові форми амело- і дентиногенезу, механізми схильності до карієсу, роль генетичних маркерів у діагностиці спадкових стоматологічних синдромів у дітей. Практичні демонстрації методів генетичного і цитогенетичного аналізу, пояснення про генотип і фенотип допомогли студентам усвідомити природу патологій “від гену до фенотипу”, що є важливим у сучасній дитячій стоматології, орієнтованій на персоналізовану медицину.

На кафедрі гістології, цитології та ембріології ІФНМУ студенти нагадали стадії ембріонального розвитку зубів, особливості диференціації амело-, одонто- і цементобластів, формування коміркових відростків і пародонту, ліпше зрозуміли закономірності мінералізації і дозрівання твердих тканин зуба. Це допоможе їм правильно оцінювати терміни формування і прорізування зубів, розуміти причини гіпоплазій і порушень мінералізації, прогнозувати наслідки впливу загальних чинників (інфекцій, дефіцитів, медикаментів) на ранніх етапах розвитку, формувати індивідуалізовані профілактичні програми.

Узагальнюючи, інтеграція традиційних теоретичних дисциплін з сучасними цифровими та лабораторними методами створює багатовимірну освітню платформу, яка забезпечує майбутніх лікарів-стоматологів комплексним, глибоким і практично орієнтованим розумінням розвитку та патології зубощелепової системи у дітей. Такий підхід значно підсилює якість підготовки та формує професійне мислення нового покоління фахівців. Узгодженість навчальних програм та спільні інтегровані заняття підвищують мотивацію студентів, активізують аналітичне мислення та формують здатність до міждисциплінарного аналізу клінічних випадків. Інтеграція між кафедрами є підґрунтям для науково-дослідної діяльності, сприяє розвитку доказової медицини та впровадженню інноваційних методів діагностики і лікування у дитячій стоматології. Міжкафедральна взаємодія забезпечує безперервність медичної освіти та підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних комплексно оцінювати стан здоров'я дитини.

Література.

1. Загребельна О.В., Литвиненко І.С. Міждисциплінарна інтеграція у викладанні клінічних дисциплін // Медична освіта. – 2020. – № 2. – С. 45–49.
2. Стандарт вищої освіти України. Спеціальність 221 «Стоматологія»: затв. наказом МОН України № 600 від 01.07.2019 р. – К., 2019. – 28 с.
3. Hendricson W.D., Cohen P.A. Oral health education: improving learning through integration // Journal of Dental Education. – 2001. – Vol. 65, № 12. – P. 1337–1344.
4. Harden R.M. The integration ladder: a tool for curriculum planning // Medical Education. – 2000. – Vol. 34, № 7. – P. 551–557.

Матвєєв Сергій Вікторович
викладач інформатики Фахового медичного коледжу
КЗВО «Рівненська медична академія»

Лотушко Наталія Миколаївна
методист КЗВО «Рівненська медична академія»

Литвин Ігор Леонтійович
викладач Захисту України Фахового медичного коледжу
КЗВО «Рівненська медична академія»

ГІБРИДНІ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ

Анотація.

У статті здійснено теоретико-аналітичний огляд гібридних моделей навчання (офлайн + онлайн) як інноваційного освітнього підходу в умовах цифрової трансформації та кризових викликів. Розкрито сутність понять «blended learning», «hybrid learning», «HyFlex», «flipped classroom». Проаналізовано педагогічні переваги, ризики та організаційні особливості впровадження гібридного навчання у закладах загальної середньої та вищої освіти. Визначено перспективи розвитку гібридних моделей як інструменту забезпечення безперервності освіти, формування цифрової компетентності та індивідуалізації освітніх траєкторій.

Ключові слова: гібридне навчання, blended learning, HyFlex, цифровізація освіти, освітні інновації, змішане навчання, дистанційна освіта.

Вступ

Глобальна цифровізація, пандемія COVID-19 та воєнні виклики стали катализаторами глибоких змін в освітніх системах. Освітні інституції змушені були оперативно адаптуватися до нових умов, забезпечуючи безперервність навчання через інтеграцію онлайн-технологій із традиційними формами роботи. У цьому контексті гібридні моделі навчання набули особливої актуальності.

Гібридне навчання не є тимчасовим рішенням кризових ситуацій, а постає як стратегічний напрям модернізації освіти XXI століття.

1. Теоретичні засади гібридного навчання

У науковому дискурсі поняття «blended learning» трактується як цілеспрямоване поєднання очного та онлайн-навчання з метою оптимізації освітнього процесу (Horn & Staker, 2015). Дослідники підкреслюють, що ефективність гібридної моделі залежить не від механічного поєднання форматів,

а від педагогічно обґрунтованої інтеграції цифрових і традиційних методів (Garrison & Vaughan, 2008).

Основні моделі:

Rotation Model — чергування очних та онлайн-форм за визначеним графіком.

Flipped Classroom — засвоєння теорії онлайн, аудиторний час присвячено практиці.

Flex Model — основний контент подається онлайн із періодичною очною підтримкою.

HyFlex (Hybrid-Flexible) — студенти самостійно обирають формат участі (Beatty, 2019).

Таким чином, гібридне навчання є не форматом, а комплексною педагогічною системою.

2. Методологічні підходи до впровадження

Ефективність гібридної моделі забезпечується через:

- ✓ педагогічний дизайн курсу;
- ✓ інтерактивні методи навчання;
- ✓ цифрові платформи управління навчанням (LMS);
- ✓ формувальне оцінювання;
- ✓ підтримку академічної доброчесності.

Важливою умовою є формування цифрової компетентності викладачів і здобувачів освіти.

3. Переваги гібридного навчання

Однією з ключових переваг гібридного навчання є можливість адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб здобувачів освіти. Поєднання аудиторного та дистанційного форматів дозволяє студентам обирати оптимальний темп засвоєння матеріалу, повторно опрацювати складні теми та планувати власний навчальний час.

Цифрові платформи забезпечують доступ до навчальних матеріалів у будь-який час, що сприяє формуванню персоналізованих освітніх траєкторій. Викладач отримує можливість диференціювати завдання за рівнем складності, використовувати адаптивні ресурси та враховувати індивідуальні навчальні стилі студентів.

Таким чином, гібридне навчання переходить від моделі «єдиного темпу для всіх» до студентоцентрованого підходу.

Онлайн-компонент гібридного навчання суттєво посилює роль самостійної роботи студентів. Навчання перестає бути виключно керованим викладачем і передбачає активну участь здобувача освіти у плануванні власної діяльності.

Студенти навчаються:

- ✓ самостійно організовувати навчальний процес;
- ✓ визначати пріоритети;
- ✓ працювати з різними інформаційними джерелами;
- ✓ здійснювати самооцінювання результатів навчання.

Розвиток академічної автономії сприяє формуванню відповідальності за власні освітні результати, що є важливою складовою навчання протягом життя (lifelong learning).

Гібридне середовище передбачає постійну взаємодію з цифровими інструментами, платформами дистанційного навчання та онлайн-сервісами. У процесі навчання студенти набувають практичних навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Формуються такі компетентності:

- ✓ цифрова грамотність;
- ✓ інформаційна культура;
- ✓ навички онлайн-комунікації;
- ✓ робота з хмарними сервісами;
- ✓ створення цифрового контенту.

Ці вміння відповідають сучасним вимогам ринку праці та підвищують конкурентоспроможність випускників у цифровій економіці.

Гібридна модель забезпечує безперервність освітнього процесу незалежно від зовнішніх обставин. Досвід останніх років (пандемія, воєнні виклики, енергетичні обмеження) продемонстрував необхідність гнучких освітніх систем.

Поєднання очного та дистанційного навчання дозволяє:

- ✓ швидко змінювати формат навчання;
- ✓ мінімізувати перерви в освітньому процесі;
- ✓ забезпечувати доступ до освіти незалежно від місця перебування студентів;
- ✓ підтримувати академічну мобільність.

Таким чином, гібридне навчання виступає інструментом підвищення стійкості та адаптивності освітніх інституцій.

4. Виклики та ризики впровадження гібридного навчання

Попри значний потенціал, реалізація гібридних моделей супроводжується рядом організаційних, технологічних та соціально-педагогічних труднощів.

Не всі здобувачі освіти мають стабільне інтернет-з'єднання або сучасні технічні пристрої. Це створює ризик освітньої нерівності та зниження доступності навчання.

Недостатня цифрова інфраструктура закладів освіти, перевантаження платформ або відсутність технічної підтримки можуть ускладнювати проведення занять та контроль знань.

Необхідність одночасного поєднання очного та онлайн-викладання значно підвищує навантаження на викладачів. Постійна цифрова взаємодія, підготовка електронних матеріалів та адаптація курсів можуть спричиняти емоційне виснаження.

Тривале дистанційне навчання може обмежувати живе спілкування, формування командних навичок і соціальної взаємодії між студентами.

Організація занять для студентів, які одночасно перебувають онлайн та офлайн, потребує нових педагогічних підходів і технічних рішень.

Подолання цих викликів можливе лише за умов системної державної політики цифровізації освіти та інституційної підтримки педагогічних працівників.

5. Перспективи розвитку гібридного навчання

Подальша еволюція гібридної освіти пов'язана з активним впровадженням інноваційних технологій та нових освітніх моделей.

Системи штучного інтелекту дозволяють:

- ✓ аналізувати навчальні досягнення;
- ✓ формувати персоналізовані рекомендації;
- ✓ автоматизувати оцінювання;
- ✓ прогнозувати освітні результати.

Освітні середовища майбутнього автоматично підлаштовуватимуться під рівень підготовки студента, пропонуючи індивідуальні навчальні маршрути.

Зростає попит на короткострокові освітні програми, сертифікати та модулі, які дозволяють швидко оновлювати професійні компетентності.

Гібридні формати відкривають можливості участі студентів у міжнародних курсах, спільних освітніх програмах та глобальних навчальних спільнотах без фізичного переміщення.

Гібридне навчання — це не просто формат, це стратегія освітнього розвитку. Воно поєднує гнучкість, технологічність та орієнтованість на навчальні потреби сучасного студента. Успішна реалізація гібридних моделей вимагає не лише технічних рішень, а й підтримки на рівні державної політики, інституційної підготовки викладачів та рівного доступу до цифрових ресурсів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Beatty, B. (2019). Hybrid-Flexible Course Design. EdTech Books.
2. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended Learning in Higher Education. Jossey-Bass.
3. Horn, M. B., & Staker, H. (2015). Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools. Jossey-Bass.
4. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., & Baki, M. (2013). The Effectiveness of Online and Blended Learning. Teachers College Record, 115(3), 1–47.
5. Graham, C. R. (2006). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In The Handbook of Blended Learning. Pfeiffer.
6. OECD. Education at a Glance 2022 — аналіз глобальних тенденцій в освіті.
7. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2023 — цифрові навички і майбутні професії.
8. UNESCO. Reimagining Education: Towards a Post-COVID Agenda (2021) — перспективи цифрової освіти.
9. Національна стратегія розвитку освіти України до 2031 року — документи щодо цифровізації та гібридних моделей.
10. МОН України — рекомендації щодо дистанційного та змішаного навчання — офіційні методичні матеріали.
11. Аналітичні доповіді НаУКМА / КНУ ім. Шевченка з питань цифрової трансформації освіти.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ ЕКОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У ВИКЛАДАННЯ ХІМІКО- ФАРМАКОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

МИКОЛА ЛУКАЩУК

к.п.н., доцент, викладач хімії

ЮРІЙ ЛУКАЩУК

викладач фармакології

Костопільський фаховий медичний коледж,

Рівненська медична академія, м. Рівне

lukashchuk.m.m@rma.edu.ua

Постановка проблеми у загальному вигляді та її актуальність.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим впливом екологічних факторів на здоров'я людини та необхідністю підготовки медичних фахівців, здатних ефективно реагувати на екологічно обумовлені захворювання. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, забруднення повітря щороку спричиняє щонайменше сім мільйонів передчасних смертей у світі [1]. У контексті сталого розвитку медичні працівники зобов'язані володіти екологічною компетентністю, яка охоплює знання про хімічні та фармацевтичні забруднювачі, механізми їхнього впливу на організм людини, а також методи профілактики й моніторингу [2].

Сучасні навчальні програми медичних закладів України приділяють недостатню увагу системній інтеграції екологічних аспектів у хіміко-фармакологічні дисципліни [3]. Це обмежує формування у студентів цілісного розуміння взаємозв'язку між хімічними процесами, фармакологічними препаратами та станом довкілля. Проблема полягає у відсутності системного підходу до інтеграції екологічних тем у викладання хімії та фармакології, що знижує здатність майбутніх медичних працівників застосовувати отримані знання в професійній діяльності, зокрема в профілактиці екологічно залежних патологій.

Дослідження спрямоване на подолання цієї прогалини шляхом розробки та впровадження інноваційних педагогічних підходів.

Мета дослідження – розробити та обґрунтувати педагогічні підходи до формування екологічної компетентності майбутніх медичних працівників через

інтеграцію екологічних компонентів у викладання хіміко-фармакологічних дисциплін.

Матеріали та методи. Для досягнення мети застосовано комплекс теоретичних і емпіричних методів. Теоретична база сформована на основі аналізу наукових публікацій з екології, хімії, фармакології та педагогіки вищої школи, індексованих у базах Scopus та PubMed (2020–2025 рр.) [2, 4], а також чинних навчальних програм і стандартів медичної освіти України [3].

Проведено контент-аналіз робочих програм дисциплін «Загальна та неорганічна хімія», «Органічна хімія», «Медична хімія» та «Фармакологія» з метою оцінки наявності та обсягу екологічного компонента.

Емпірична частина включала опитування 120 студентів 1–2 курсів і 10 викладачів хіміко-фармакологічних дисциплін, а також педагогічний експеримент протягом одного семестру (вересень–грудень 2025 р.).

У рамках експерименту інтегровано екологічні підходи: теми про хімічний склад забруднювачів (фталати, діоксини, важкі метали), фармацевтичні забруднювачі (залишки антибіотиків, гормональних препаратів, нестероїдних протизапальних засобів), їхній токсичний вплив на організм та методи детоксикації й моніторингу (адсорбція, фотокаталіз, біодеградація).

Застосовувалися інтерактивні методи: кейс-стаді, групові дискусії, проблемні лекції та лабораторні роботи з аналізом реальних екологічних зразків (визначення нітратів і важких металів у воді та ґрунті, оцінка залишків фармацевтичних сполук).

Результати. Аналіз робочих програм показав, що екологічний компонент у хіміко-фармакологічних дисциплінах займає в межах 10–15 % навчального часу і переважно перебуває в рамках базових відомостей без міждисциплінарного зв'язку з медичною практикою.

У рамках експерименту розроблено та апробовано модулі інтеграції, серед яких:

- у медичну й загальну та неорганічну хімію – теми «Важкі метали: джерела надходження, токсичність», «Хімічний склад і токсикологічний вплив атмосферних забруднювачів на дихальну систему»;
- у фармакологію – теми «Фармацевтичні забруднювачі довкілля: антибіотики, гормональні контрацептиви та формування антимікробної резистентності», «Екологічні аспекти утилізації лікарських засобів».

Лабораторні заняття доповнено практичним визначенням нітратів та нітритів, якісне виявлення важких металів (Pb, Cd, Hg, Cu) груповими та специфічними реакціями, якісне виявлення залишків фармацевтичних сполук у модельних зразках води та інші.

Результати педагогічного експерименту засвідчили зростання рівня екологічної компетентності: 79% студентів значно покращили знання про вплив хімічних і фармацевтичних забруднювачів; 72% здобувачів освіти продемонстрували практичні вміння аналізу екологічних проб. Опитування викладачів виявило підтримку розширення екологічного блоку (87%), але також потребу в додаткових методичних матеріалах (65%) та забезпеченні сучасним лабораторним обладнанням (80%).

Обговорення. Запропоновані підходи продемонстрували переваги над традиційними методами: мотивація студентів зросла (активність на заняттях збільшилася на 20–25%), сформовано стійкіші практичні навички та міждисциплінарне мислення. Інтеграція екологічних тем у хіміко-фармакологічні дисципліни сприяє розвитку ключових складових екологічної компетентності: знань, умінь ідентифікації ризиків та усвідомлення професійної відповідальності.

Обмеженнями залишаються недостатній доступ до сучасного аналітичного обладнання та потреба в систематичному професійному розвитку викладачів. Перспективу подальшого розвитку вбачаємо у створення міждисциплінарного курсу «Екологічна хімія та фармакологія для медичних працівників», розробку електронних навчальних модулів, а також співпрацю з екологічними та фармацевтичними організаціями.

Запропоновані підходи відповідають Цілям сталого розвитку ООН, зокрема Цілі 3 (міцне здоров'я та благополуччя), Цілі 4 (якісна освіта) та Цілі 6 (чиста вода та санітарія).

Висновки. Інтеграція екологічних підходів у викладання хіміко-фармакологічних дисциплін є ефективним інструментом формування екологічної компетентності майбутніх медичних працівників. Результати педагогічного експерименту підтверджують, що у 79 % студентів покращилися знання про взаємозв'язок хімічних і фармацевтичних процесів з екологічними ризиками, а у 72 % сформовано практичні навички аналізу забруднень.

Практичне значення дослідження полягає в можливості модернізації навчальних програм медичних закладів освіти, що сприятиме підготовці фахівців, орієнтованих на принципи сталого розвитку та профілактику екологічно обумовлених захворювань.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні екологічного компонента на клінічні дисципліни, оцінці довгострокового впливу на професійну діяльність випускників, розробці цифрових освітніх платформ.

Список використаних джерел

1. Health community calls for urgent action for clean air ahead of WHO conference. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/news/item/27-01->

2025-health-community-calls-for-urgent-action-for-clean-air-ahead-of-who-conference

2. Brown, T., & Lee, M. (2020). Integrating Ecological Competence in Medical Education. *Medical Education Review*, 12(2), 67–75.

3. Міністерство освіти і науки України. (2022). Державні стандарти вищої медичної освіти. Київ: МОН.

4. Kim, S., & Park, J. (2021). Chemical Contaminants and Their Impact on Health: Educational Approaches. *Journal of Environmental Health*, 83(6), 45–53.

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

МИРОСЛАВА МАЗУРОК,

завідувач кабінету інформаційних комунікацій

і видавничої діяльності,

старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти

Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Постановка проблеми у загальному вигляді. Чи потрібно навчати дітей толерантності як мистецтва взаємодії у вимірі сьогодення? Означене питання все частіше постає у сучасному світі, який дедалі більше стає різноманітним. Нерідко в освітній практиці ми спостерігаємо прояви нетолерантності, булінгу та байдужості, а тому важливо змалечку привчати дітей із розумінням ставитися до проявів інакшості у поведінці, зовнішності та переконаннях людей.

Формування толерантності в дітей стає одним із найважливіших завдань сучасної освіти. Водночас означена проблема є однією з найбільш складних і суперечливих сьогодні та актуальною при нестійких суспільних відносинах в освітній, культурній, релігійній, політичній, соціальній сферах життя. Питання толерантних стосунків – це не лише про етику, а й про ефективність інклюзивної освіти, за формуванням якої можна судити про рівень розвитку будь-якого сучасного суспільства.

Різні аспекти виховання гуманістичних цінностей та осмислення значущості формування толерантності дітей та молоді досліджувалися у різноманітних контекстах, приміром: буття людини у міжкультурному суспільстві (І. Зязюн, В. О. Пометун, О. Сухомлинська, Т. Устименко, та ін.); обґрунтування педагогічних стратегій формування етнічної толерантності (Г. Абдулаєва, І. Квасниця, І. Лощенова та ін.); закордонний досвід виховання толерантності (Н. Бідюк, О. Матієнко та ін.); соціально-педагогічні засади формування толерантності в учнівської молоді (О. Вишневський, О. Волошина, М. Рожков, І. Тараненко та ін.); формування толерантності у майбутніх фахівців (В. Деляченко, Л. Гончаренко, В. Кузьменко, О. Романовський, С. Сисоєва, І. Соколова, О. Столяренко та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як свідчить більшість досліджень, толерантність – це саме те, чого не вистачає сьогодні в інклюзивному

середовищі, адже інклюзія – це не лише про пандуси, шрифт Брайля чи спеціальні навчальні програми, це й про повагу, емпатію, співчуття, створення такого простору, де кожна дитина, незалежно від її особливостей, відчувала б себе цінною, прийнятою та захищеною.

Іншими словами – обмежують людські можливості передусім бар'єри, зокрема: ментальні – стереотипи та судження людей; економічні та освітні – доступ до якісної освіти, неможливість отримати гідну роботу; бар'єри через певні ознаки – вік, стать, колір шкіри, мова; бар'єри навколишнього середовища – фізична недоступність, обмеження в інформації та комунікації. Незнання елементарних норм толерантної взаємодії у сучасному світі створює чимало бар'єрів передусім для людей з особливими потребами, призводить до психологічного дискомфорту, зниження успішності та соціальної ізоляції як дітей з особливими освітніми потребами, так і їхніх однолітків.

Однак ніхто з нас не народжується толерантним – це культурна звичка, що формується з дитинства, яку ми самостійно розвиваємо в дорослому житті. Кожен з нас у чомусь унікальний, і інклюзивна освіта – перший крок до визнання цінності і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві.

Термін «толерантність» є досить багатоаспектним, тобто його не можна повноцінно описати, зважаючи лише на одне поняття. Знайти чітке визначення толерантності досить складно, так як дане поняття по-різному формулюється у певних галузях знань: психології, медицині, економіці, філософії, математиці, політології та ін. Воно охоплює різні сфери людських стосунків та передбачає комплексний підхід до розуміння і прийняття відмінностей.

У контексті сучасної освіти толерантність розглядається як здатність до прийняття та розуміння різноманітності, зокрема особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Метою виховання толерантності має стати розуміння суспільством, що:

- всі люди різні – не кращі, не гірші а просто різні;
- варто сприймати всіх людей такими, якими вони є, не намагаючись змінити в них те, що нам не подобається;
- важливо цінувати кожну людину як особистість, поважати її думки, почуття, ідеї та вірування.

Хоча «толерантність» поняття не нове і кожен розуміє його по-різному, однак його суть і мета незмінні – сформувати суспільну думку щодо ставлення до інших людей, їхніх манер, зовнішнього вигляду, поглядів на життя тощо. В умовах інклюзивної освіти – це невід'ємний елемент стосунків, як стала манера, прояв поведінки, котрі означають суспільну норму.

Толерантність характеризується готовністю приймати інших людей такими, якими вони є, взаємодіяти з ними на засадах безумовного прийняття і розуміння, поважати багатогранність проявів у міжособистісній взаємодії, запобігати ескалації конфліктів, шукати порозуміння.

Маркерами толерантності є: співчуття, емпатія, повага та прийняття, знання про особливі освітні потреби, розуміння значення та потреб інклюзії, усвідомлення стереотипів і упереджень щодо дітей з особливими освітніми потребами. Вони служать орієнтирами для педагогів, батьків та суспільства загалом, сприяючи створенню комфортних умов для навчання та розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Означені маркери допомагають оцінити, наскільки толерантним є ставлення до дітей з особливими освітніми потребами в конкретній освітній установі або в конкретного педагога.

Формування ставлення школярів з типовим розвитком до дітей з особливими освітніми потребами передусім залежить від позиції вчителів і психологічного клімату інклюзивного класу. Для роботи з дітьми необхідно використовувати виховні години, уроки доброти, толерантності, але найкращим способом є спільна ігрова й навчальна діяльність, наприклад, створення різних проєктів, де діти працюють разом, розуміють, що у всіх однакові інтереси, потреби до навчання. Особливої уваги заслуговує групове навчання. Передусім необхідно культивувати в класі повагу до однолітків, аби діти розуміли, що вони принципово не відрізняються від однокласників щодо командної роботи на результат.

Основна роль у формуванні толерантності, безумовно, належить педагогу. Від його особистісного потенціалу, професійної компетентності, переконань, поглядів залежить продуктивність насамперед двох чинників впливу на особистість – спілкування та спільної діяльності. Діти переймають від педагога не тільки манеру поведінки, але й уявлення про цінності, переконання, філософію життя.

Учитель має поєднувати професійну культуру з чуйним ставленням до учня. Поведінка, тактика роботи педагога інклюзивного класу повинна залежати від індивідуальних особливостей учня з обмеженими можливостями, його характеру, рівня виховання, важкості захворювання. До кожної дитини потрібно знайти індивідуальний підхід, підібрати індивідуальні види роботи. Вчитель має ставитись до учня з особливими освітніми потребами не просто як до учасника освітнього процесу, а як до особистості зі своїм духовним світом, своїми бажаннями, сподіваннями, надіями, острахами тощо.

Формування позитивного психологічного клімату в інклюзивному класі має обов'язково здійснюватися у контексті тісної взаємодії закладу освіти та сім'ї, за участі батьків усіх дітей, які навчаються в інклюзивному класі. Важливо, щоб педагоги проводили просвітницьку роботу серед усіх учнів та їхніх батьків щодо розуміння сутності і важливості інклюзивної освіти,

профілактики дискримінації прав дітей на освіту та формування толерантного ставлення до школярів з особливими освітніми потребами.

Висновки з даного дослідження. Отже, інклюзивна освіта – це не лише навчання дітей з особливими потребами, а й створення атмосфери толерантності та взаємоповаги між усіма учасниками освітнього процесу. Головна мета толерантної взаємодії – розуміння та прийняття людських відмінностей, адже відомо, що людяність і толерантність будь-якого суспільства перевіряється ставленням до людей з особливими потребами.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні конкретних методів та прийомів формування толерантної взаємодії в інклюзивному класі залежно від вікових особливостей здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карпенко С., Кобилянська Н., Краєвська К. Формування толерантності до осіб з особливими освітніми потребами як умова соціалізації. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти : конференція. Житомир, 2018. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/12/blog-post22.html> (дата звернення: 21.01.2026).
2. Коврігіна Л. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу до дітей з особливими освітніми потребами за умов інклюзивного навчання. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2020. С.103. URL: https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2020_2/16.pdf (дата звернення: 20.01.2026).
3. Сакунова Є. Р., Дегтяренко Т. М. Виховання гуманного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/346/9540/19889-1?inline=1> (дата звернення: 21.01.2026).
4. Теоретико-методологічні засади впровадження інклюзії в закладах освіти: монографія / за ред. М. Є. Чайковського. Київ: Університет «Україна», 2019. 460 с.
5. Ходанич Л. П. Інклюзивна освіта у світлі проблем гуманізму. 2022. URL: <https://zakinppo.org.ua/kabineti/oblasnij-resursnij-centr-zpidtrimki-inkljuzivnoi-osviti/metodichni-materiali/1181-inkljuzivna-osvitau-svitli-problem-gumanizmu43> (дата звернення: 21.01.2026).

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

МАКСИМЧУК АЛЛА АНДРІЇВНА,

викладач відокремленого підрозділу

«Дубенський фаховий медичний коледж»

комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

Сучасний етап розвитку медичної освіти та практичної медицини характеризується суттєвими якісними трансформаціями, що виявляються у відмові від традиційної вертикальної моделі професійної взаємодії та утвердженні партнерських відносин між лікарем і пацієнтом. За таких умов ефективність професійної діяльності фахівців медичної сфери зумовлюється не лише рівнем сформованості клінічного мислення та володіння професійними вміннями й навичками (hard skills), а й розвитком комплексу «м'яких навичок» (soft skills), серед яких важливу роль відіграє комунікативна компетентність.

Комунікативна компетентність медичного працівника розглядається як адаптивна здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, що включає сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують ефективний перебіг процесу комунікації.

Професійний імідж медика сьогодні - це складна синтезована формація, що включає візуальний компонент, етико-деонтологічні установки та, перш за все, майстерність міжособистісної взаємодії. Актуальність проблеми підсилюється ще й тим, що за даними досліджень, переважна більшість скарг пацієнтів зумовлені саме дефіцитом порозуміння, невмінням лікаря слухати та проявляти емпатію, а не помилками в лікуванні. Таким чином, формування комунікативної компетентності стає стратегічним завданням проектування успішної кар'єри майбутнього фахівця медичної галузі.

На шляху формування професійного іміджу медика варто виділити три вектори впливу комунікації:

- зовнішній (пацієнтоцентрований): здатність завоювати довіру, знизити рівень тривожності хворого, підвищити комплаєнс (дотримання рекомендацій);

- внутрішньокорпоративний: ефективна взаємодія в команді, що знижує ризики професійних медичних помилок;

- особистісний: профілактика професійного вигорання через володіння техніками психологічного розвантаження та безконфліктного спілкування.

Для ефективного розвитку цих навичок у майбутніх фахівців сфери медицини доцільно застосувати наступні освітні та професійні технології:

1. Тренінгові технології як основу формування професійної поведінки. На відміну від лекцій, тренінг дозволяє відпрацювати конкретні вербальні та невербальні прийоми. У медичному коледжі тренінг доцільно розглядати як модель професійного середовища, максимально наближену до реальних умов майбутньої діяльності. Його метою є не лише розвиток мовлення, а формування стійких алгоритмів поведінки.

Практичні техніки:

- техніка «Я-повідомлень» - відпрацювання навичок коректного висловлення зауважень (наприклад, у спілкуванні з колегами): «Я хвилююся, коли інструкції не виконуються повністю, бо це може завдати шкоди хворому»;

- вправа «Емпатійна відповідь» - здобувач освіти має відреагувати на емоційний стан пацієнта не порадою, а визнанням почуттів: «Я бачу, що вам зараз тривожно, це природно в такій ситуації»;

- мікротренінги невербальної комунікації - робота над поставою, дистанцією, зоровим контактом, тембром голосу.

Такі тренінги сприяють формуванню впевненості, що безпосередньо відображається на професійному іміджі майбутнього медика. Особлива увага приділяється технікам «активного слухання» та вмінню інтерпретувати невербальні сигнали пацієнта (міміку, жести, інтонацію). Згідно з дослідженнями О. Коваленко, використання тренінгових ігор дозволяє студентам відчувати себе в ролі «складного пацієнта», що радикально змінює їхній підхід до побудови діалогу.

2. Симуляційні технології та методика «Стандартизований пацієнт». Це одна з найбільш дієвих технологій у світовій практиці. Студент взаємодіє з підготовленим актором, який відтворює певний клінічний та психологічний сценарій. Це дозволяє в безпечних умовах відпрацювати техніки повідомлення «поганих новин» (за протоколом SPIKES) або поведінки з агресивно налаштованими відвідувачами медичних закладів. Симуляційне навчання в умовах фахового коледжу доцільно поєднувати з комунікативними чек-листами, що дозволяє структурувати досвід здобувача освіти.

Практичні техніки:

- сценарій «Перший контакт з пацієнтом»: привітання, представлення, пояснення своєї ролі, отримання згоди на процедуру;
- алгоритм роботи зі скаргами: вислухати – перефразувати - підтвердити розуміння - запропонувати рішення;
- міні-дебріфінг після симуляції: рефлексія студента «Що я сказав?», «Що відчував хворий?», «Що можна покращити?».

Систематичне використання таких сценаріїв формує у студентів усталені моделі професійного спілкування.

3. Технології нарративної медицини. Впровадження елементів нарративу (вміння слухати історію хвороби як життєву історію людини) сприяє розвитку емпатії. Для студентів медичного коледжу нарративні практики є особливо важливими, адже саме вони найчастіше здійснюють тривалий догляд за пацієнтом.

Практичні техніки:

- вправа «Історія одного пацієнта» – аналіз клінічного випадку через призму життєвих обставин людини;
- рефлексивні щоденники – короткі письмові нотатки після практичної діяльності з акцентом на комунікацію, а не маніпуляції;
- метод «зміни перспективи» – опис ситуації очима пацієнта або його родичів.

Ці методи сприяють розвитку емоційного інтелекту та гуманістичного стилю професійної поведінки.

4. Цифрова комунікативна грамотність У сучасних умовах частиною іміджу є поведінка медика в цифровому просторі (соціальні мережі, професійні платформи). Формування навичок професійної етики в мережі стає однією з важливих ланок проектування успішності. Для студентів фахового коледжу важливо вже на ранніх етапах навчання сформувати уявлення про цифровий професійний імідж.

Практичні техніки:

- аналіз типових помилок медичних працівників у соціальних мережах;
- моделювання відповідей на онлайн-звернення пацієнтів;
- розбір етичних дилем телемедицини (межі консультації, конфіденційність).

Це дозволяє сформувати відповідальне ставлення до професійної присутності та спілкування в інформаційному просторі.

Аналіз впровадження вказаних вище технологій свідчить, що фахівці медици з високим рівнем комунікативної підготовки мають на 30-40% вищий рівень задоволеності власною діяльністю. Професійний імідж, побудований на грамотній, ефективній комунікації, забезпечує: позитивне сприйняття лікаря як експерта, високий рівень авторитету серед колег, мінімізацію судових позовів та конфліктних ситуацій, стабільний потік пацієнтів (у випадку приватної практики).

Комунікативна компетентність є «соціальним клеєм», який поєднує теоретичні знання медика з потребами пацієнта. Запропонований інструментарій дозволяє перевести проблему формування комунікативної компетентності з теоретичної площини в практичну. Для медичного коледжу особливо ефективними є технології, що моделюють реальні професійні ситуації, поєднують комунікативні та етичні компоненти, стимулюють рефлексію власної поведінки. Системне застосування запропонованих практичних технік забезпечує формування цілісного професійного іміджу молодшого медичного фахівця, конкурентоспроможного та психологічно готового до роботи в умовах сучасної медицини.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що комунікативна компетентність не є вродженим даром, а результатом системного застосування сучасних освітніх технологій. Комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою сучасного медика, що визначає ефективність лікувально-діагностичного процесу. Вона є однією з основних складових професійного іміджу, що безпосередньо впливає на кар'єрну траєкторію та особисту успішність майбутнього медичного фахівця.

Джерела інформації

1. Валентина Кушнір, Ія Камінська, Марина Старченко. Лінгвістична компетентність – запорука розвитку «Soft skills» майбутніх медиків. Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». ПОЧАТОК.
2. Касевич, Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник / Н. М. Касевич. - 3-тє вид. виправлене. - К. : ВСВ " Медицина", 2015. - 200 с.
3. Ковальова, О. М. Деонтологія в медицині: підручник / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргалін-Корнілова, Н. М. Герасимчук. - К. : ВСВ Медицина, 2015. - 240 с.
4. Коваленко О. Г. Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних працівників у вищих навчальних закладах. Актуальні проблеми психології. 2021. Т. 10. Вип. 25.
5. Максименко С. Д. Психологія спілкування. Київ: Форум, 2020. 280 с.

6. Метод SPIKES: як повідомляти погані новини
<https://loyer.com.ua/uk/metod-spikes-yak-povidomlyaty-pogani-novyny/>

КОНТЕКСТУАЛІЗАЦІЯ STEM-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРИКЛАДНІ РОЗРАХУНКИ В ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІНАХ

МАРТИНЮК ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА,

викладач математики

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

БОЛТЕНКО НАДІЯ ЄВГЕНІВНА,

викладач хімії

ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

Традиційна освітня парадигма часто демонструє розрив між теоретичним пластом фундаментальних знань та здатністю здобувачів освіти імплементувати їх у вирішення життєвих завдань. Абстрактні формули сприймаються студентами як інертна інформація, що не має функціональної цінності. Це призводить до зниження мотивації та низької адаптивності випускників на високотехнологічному ринку праці. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю трансформації природничо-математичної освіти в інструментарій «інженерії щоденного життя», де математичний апарат стає базою для прийняття обґрунтованих рішень у фінансовій та побутовій сферах.

Мета написання статті полягає у концептуальному обґрунтуванні та популяризації методики інтегрованого STEM-навчання, яка базується на поєднанні теоретичного апарату природничих дисциплін із практичними запитами повсякденного життя. Дослідження спрямоване на те, щоб змістити фокус навчання з теоретичного відтворення на «навчання заради функціональності» в умовах сучасного технологічного суспільства.[2]

В основі дослідження лежить гіпотеза, що STEM-інтеграція дозволяє перетворити пам'ять із епізодичної (накопичення фактів) на процедурну (стійку навичку). Це досягається через зміщення акценту з вивчення ізольованих предметів на проєктно-орієнтоване навчання та кейс-методи (Case-Study). [4]

Навчальний процес базується на таких принципах:

- **Інтеграція та міждисциплінарність.** Вивчення матеріалу відбувається через контекст фізики, хімії та біології.

- **Контекстуалізація.** Теоретичні моделі адаптуються до неідеальних умов реальності. Наприклад, розрахунок відсоткового вмісту сухої речовини в продуктах при різних способах обробки (свіжа диня проти сублимованої) .
- **Проектно-орієнтоване навчання.** Студенти навчаються планувати та оптимізувати процеси на основі точних розрахунків.

Достовірність та практична цінність результатів дослідження підтверджуються результатами системного аналізу кейсів, реалізованих на базі ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП» у межах впровадження STEM-технологій.

Методична таблиця STEM-орієнтованих кейсів демонструє синергію академічних знань (теорії) та життєвого досвіду через розв'язання прикладних задач.

STEM-кейси «Від теорії до життєвих навичок»

Таблиця 1

Навчальний блок	Академічні знання (теорія)	STEM-кейс (інженерія розрахунків)	Життєвий досвід (функціональна навичка)
Біологія – Сублимація	Склад клітини, випаровування, збереження нутрієнтів та антиоксидантів.	Кейс «Ціна води у фруктах»: розрахунок справжньої ціни продукту без ваги води. Порівняння вартості 100 г поживних речовин у свіжих та сублимованих продуктах.	Раціональне споживання: розуміння, що сублимований продукт може бути на 31% вигіднішим, попри вищу ціну за кілограм, оскільки ви не платите за вагу води.
Хімія – Теплоутримувальна здатність	Властивості волокон: теплоізоляційна здатність натуральної вовни та роль синтетичних домішок (акрил, поліамід).	Кейс «Інженерія зимового одягу»: розрахунок втрати тепла (у кДж) залежно від відсоткового складу волокна. Аналіз теплоутримувальної здатності тканини із 70% вмістом вовни порівняно з 30% .	Критичний вибір товарів: вміння обирати одяг за складом на етикетці, розуміючи, що 30% вміст вовни у виробі призводить до втрати близько 57% теплового потенціалу. Розрахунок втрати 10 кДж тепла при зменшенні частки вовни та визначення «золотої

			середини» складу для зносостійкості та тепла.
Фізика – ККД павербанку	Закон збереження енергії, робота струму, втрати при перетворенні напруги (3.7V до 5V), ККД.	Кейс «Реальна ємність»: розрахунок фактичної кількості зарядів смартфона від пристрою з урахуванням втрат енергії та відсотка ККД контролера.	Технологічна грамотність: об'єктивна оцінка можливостей гаджетів у подорожах чи при блекаутах; уникнення маркетингових пасток щодо експлуатаційної ємності портативного зовнішнього акумулятора.
Математика – Кредит чи розстрочка	Відсоткові розрахунки, складні відсотки, ануїтетні платежі, алгоритми банківських комісій.	Кейс «Фінансовий навігатор»: аналіз фінансової вигоди через порівняння нульової та класичного кредиту: розрахунок фактичної переоплати, виявлення прихованих комісій та оцінка впливу інфляції на купівельну спроможність грошей у часі.	Фінансовий інжиніринг: побудова моделі виплат для мінімізації переоплати; захист власних фінансових інтересів через точні розрахунки.
Географія – Кікшерінг	Геоінформаційні системи (ГІС), аналіз міської інфраструктури, логістика.	Кейс «Урбаністична логістика»: оптимізація маршруту за допомогою картографічних даних для мінімізації часу оренди самоката та вартості поїздки.	Екологічна мобільність: свідоме використання шерингових сервісів як альтернативи авто для зменшення екологічного сліду та економії часу.

1) **Фізико-хімічна верифікація якості та калорійності продукції.** У межах дослідження було проаналізовано динаміку вмісту нутрієнтів у продуктах харчування (зокрема дині) крізь призму процесу сублімації (ліофілізації).

Сублимаційне сушіння, як метод видалення вологи шляхом переходу льоду в газоподібний стан, минаючи рідку фазу, було використане як модель для визначення абсолютного вмісту сухої речовини. Наукові результати підтверджують, що відсоткові співвідношення, отримані після сублимації, корелюють із реальною енергетичною цінністю продукту. Це дозволяє студентам проводити аналіз: обґрунтовувати економічну доцільність придбання товарів, базуючись не на маркетинговій ціні за загальну вагу «брутто», а на розрахунку вартості одиниці маси отриманого сублимату (сухого залишку). Такий підхід детермінує розвиток критичного ставлення до стратегій ритейлу, де вміст води часто маскує реальну нутрієнтну дефіцитність продукту, та демонструє практичне значення знань про фазові переходи речовини у фінансовому плануванні споживчого кошика.

2) **Матеріалознавча експертиза в побуті.** Досліджено теплоутримувальну здатність текстильних виробів залежно від відсоткового вмісту вовни та синтетичних волокон. Обґрунтовано, що за однакової ваги виробу різниця у складі (70% проти 30% вовни) призводить до втрати теплового потенціалу на 57,14% (або близько 10 кДж для виробу вагою 500г).

Дана кількісна оцінка дозволяє трансформувати суб'єктивне відчуття комфорту в об'єктивну фізичну модель енергозбереження організму в умовах низьких температур. Відтак, здатність студента інтерпретувати відсотковий склад матеріалу стає вирішальним чинником превентивної медицини та раціонального споживання, що детермінує функціональну значущість математики для здоров'язбережувальної поведінки.

3) **Фінансовий інжиніринг.** Проаналізовано когнітивні та економічні аспекти вибору між розстрочкою та кредитними інструментами при придбанні побутової техніки та гаджетів. Дослідження базується на порівняльному аналізі ануїтетних та диференційованих платежів, де виявлено, що декларативна «нульова розстрочка» часто нівелюється за рахунок обов'язкового страхування або сервісних зборів, які у відсотковому еквіваленті можуть становити від 10% до 25% вартості активу.

Математичне моделювання графіків виплат дозволило студентам зробити висновок, що науково обґрунтоване розуміння структури прихованих комісій дозволяє не просто мінімізувати перепаати, а детермінує необхідність розрахунку ефективної ставки, щоб побачити реальну вартість грошей. Це перетворює математичну грамотність із сукупності обчислювальних операцій на фундаментальний інструмент економічної безпеки особистості, сприяє формування стратегічного фінансового мислення.

4) **Техніко-енергетичний аудит мобільних пристроїв.** Розрахунок потужності павербанків у межах дослідження є яскравим прикладом технічного

аудиту щоденних гаджетів, що демонструє, як номінальні характеристики пристрою відрізняються від реальних через фізичні обмеження та втрати енергії.

Більшість користувачів вважають, що якщо павербанк має номінальну ємність 10 000 мА·год, а телефон — 4 000 мА·год, то пристрій зможе зарядити смартфон 2,5 рази ($\frac{10000}{4000} = 2,5$). Однак на практиці цей показник сягає 1,5–1,8 рази. Обґрунтування втрат через фізико-математичну складову спрямоване на пояснення цієї відсоткової розбіжності через поняття ККД (коефіцієнта корисної дії). Втрати відбуваються через трансформацію напруги та енергоефективність схем (навіть найякісніші плати мають власний ККД, який зазвичай становить 85 – 90%).

Реальна ефективна ємність павербанку становить лише 60–65% від цифри на упаковці. Студенти роблять висновок: маркування 10000 мА·год — це характеристика внутрішніх елементів живлення, а не вихідна потужність пристрою. Різниця між математичним очікуванням (2,5 рази) та практичним результатом (1,5–1,8 рази) обумовлена не маркетинговим обманом, а фундаментальними законами фізики та електротехніки.

Розуміння цієї відсоткової кореляції дозволяє споживачеві свідомо обирати пристрій під свої потреби. Цей кейс перетворює суху фізичну формулу ККД на практичний інструмент вибору техніки, детермінуючи високий рівень технологічної та фінансової грамотності.

Висновки: STEM-орієнтовані кейси забезпечують перехід від репродуктивного навчання до формування діючого громадянина. Моделювання прикладних життєвих ситуацій через «інженерію щоденних розрахунків» інтегрує академічні знання у практичний досвід. Це дозволяє ефективно розвивати мета-навички: системне мислення, адаптивність та діяльну компетентність, що є фундаментом професійної стійкості сучасного фахівця.

Список використаних джерел

1. Збірник науково-методичних матеріалів «STEM-освіта: теорія та практика». Київ, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2023–2024.
2. Корнієнко О. Р. Про актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. URL: <https://elenakornienko.blogspot.com/2016/02/stem.html> (дата звернення: 12.01.2026).
3. Поліхун Н. І., Сліпухіна І. А., Постова К. Г. та ін. STEM/STEAM-освіта: від теорії до практики: методичний посібник. Київ, Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 121 с.

4. Тріус Ю. В. STEM-орієнтований підхід до навчання математичних дисциплін. Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024.

ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ

МЕЛЬНИК НАДІЯ АДАМІВНА,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки й освітніх інновацій

Рівненського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти,

e-mail: nadia_melnuk@ukr.net

Сучасний розвиток системи освіти України визначається поєднанням кількох ключових чинників: глибинних реформаторських процесів, діджиталізацією та надзвичайних викликів, спричинених воєнними діями. У цих умовах актуалізується питання професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти, зумовлене необхідністю адаптації освітнього процесу до глобальних трансформацій та специфічних викликів українського сьогодення. Світові глобальні тенденції, що формуватимуть освіту до 2030 року, вимагають опанування нових світових технологій та підходів, що робить безперервне навчання педагога критично необхідним.

Український контекст та виклики війни, впровадження інновацій у надскладних умовах перетворюють Україну на майданчик для унікальних освітніх рішень. Педагог стає гарантом стійкості та якості освіти. Головна зміна – це перехід від ролі «транслятора знань» до ролі фасилітатора, ментора та дизайнера освітнього досвіду, це потреба безперервного вдосконалення компетентностей для підвищення якості освіти, самореалізації та ефективного впровадження інновацій в освітній процес. Педагог сьогодні повинен не просто йти в ногу з часом, а активно створювати цей час. Фраза «вчитися все життя» перестала бути гаслом з педагогіки і стала стратегією виживання в професії.

Проблеми професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти висвітлювали у своїх працях такі науковці, як Н. Ничкало (теоретичні основи професійної освіти), В. Кремень (філософія освіти та розвиток людського капіталу), О. Пехота (підготовка вчителя до інноваційної діяльності) та І. Зязюн (розвиток педагогічної майстерності). Питання безперервної освіти та післядипломного розвитку вивчали В. Олійник та Л. Даниленко, акцентуючи увагу на адаптивності педагогів до сучасних соціокультурних трансформацій. Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності закладено у роботах Н. Бібік та О. Савченко. Питання психологічної готовності

вчителя до професійного зростання та подолання професійних криз досліджували С. Максименко і Л. Карамушка. Проблеми розвитку цифрової компетентності педагога детально проаналізовано у працях Н. Морзе та В. Бикова. Концептуальні засади підготовки вчителя в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» розкрито в публікаціях Р. Шияна та О. Локшиної.

Серед ключових векторів, за якими має рухатися сучасний педагог, щоб не просто «відповідати вимогам часу», а випереджати їх, навчаючи покоління Alpha, яке будуватиме Україну майбутнього, – цифровізація, психологічна стійкість, педагогіка партнерства та інклюзія, безперервне навчання.

Цифрова зрілість (Digital Excellence) як фундамент професійного розвитку педагогічних працівників – це не лише технічна вправність, а здатність педагога ефективно вибирати, адаптувати та впроваджувати цифрові інструменти відповідно до педагогічної мети. Це передбачає створення персоналізованого навчального середовища, використання аналітики даних для моніторингу прогресу здобувачів освіти, етичне та безпечне використання цифрових ресурсів. Найпотужнішим проявом цифрової зрілості сьогодні є перетворення штучного інтелекту на власного асистента, що дозволить звільнити час від рутинних завдань для творчої та виховної взаємодії із здобувачами освіти. Серед ефективних ТОП-5 інструментів ШІ, що формують цифрову зрілість фахівця, – ChatGPT (використовується для швидкого проектування навчальних планів, розробки структури занять та генерації ідей для проєктної діяльності), Canva (інструмент для візуалізації складних концептів, що робить навчальний контент естетично привабливим та зрозумілим), Curipod (платформа для створення інтерактивних презентацій, що дозволяє залучати аудиторію в режимі реального часу, збирати думки та проводити миттєве оцінювання), Gamma (сервіс для автоматичної генерації презентацій та лонгвідів за текстовим запитом, що є незамінним при дефіциті часу), Claude (ефективний інструмент для глибокого аналізу великих масивів тексту, виокремлення тез та структурування інформації).

Цифрова зрілість передбачає активне використання методів, що стимулюють когнітивну активність через цифрові формати: скрайбінг та ментальні карти (візуальне структурування знань), кроссенс та QR-коди (створення інтерактивних завдань та швидкий доступ до інформації), меми та сторітелінг (використання цифрової культури для зближення з «цифровим поколінням» здобувачів освіти. Цифрова трансформація освіти стає невіддільною від розвитку навичок 4 К (критичне мислення, креативність, колаборація, комунікація). Цифрові інструменти, зокрема віртуальні дошки Miro, спільна робота в Google Docs, стають середовищем, де ці навички практикуються найефективніше. Використання моделі 5 E (Engage, Explore, Explain, Elaborate, Evaluate) у поєднанні з цифровізацією дозволяє зробити навчання дослідницьким та орієнтованим на дію. Отже, сутність цифрової зрілості як фундаменту професійного розвитку педагогічних працівників полягає

у потребі переходу від споживання контенту до його створення та управління освітнім процесом, адже впровадження інструментів ШІ та інтерактивних технологій не лише підвищує ефективність роботи педагога, а й створює нову якість освіти, що відповідає вимогам сьогодення.

Сучасна освітня парадигма в Україні вимагає від педагога не лише високої фахової кваліфікації, а й надзвичайної психологічної витривалості. Фундаментальними складниками професійної життєздатності педагога стає емоційний інтелект та життєстійкість (Resilience). У світі, що характеризується невизначеністю, здатність педагога зберігати внутрішню рівновагу та транслювати її здобувачам освіти стає пріоритетним вектором розвитку. Педагог має стати для дитини тим «острівцем безпеки», де панує підтримка та стабільність. Життєстійкість (resilience) – це насамперед здатність особистості конструктивно долати стреси та відновлюватися після випробувань. Для педагога цей вектор включає когнітивну гнучкість (здатність швидко адаптуватися до нових умов навчання без втрати якості), прийняття викликів (перехід від стратегії уникання проблем до стратегії їх вирішення через правило «маленьких кроків»), концентрацію на зоні контролю (усвідомлення того, на що він може вплинути безпосередньо, і відмова від надмірної тривоги за неконтрольовані фактори).

Емоційний інтелект у педагогічній діяльності реалізується через чотири компоненти: самоусвідомлення (розуміння власних емоційних тригерів, усвідомлення свого стану перед входом в аудиторію), самоуправління (використання технік заземлення, дихальних вправ та майндфулнесу для стабілізації емоційного фону), соціальну чутливість (здатність відчувати стан здобувача освіти, що є критично важливим для інклюзивного та гуманістичного навчання), управління стосунками (побудова доброзичливої атмосфери, де помилка сприймається як досвід, а не як поразка). Професійний розвиток у цьому напрямі передбачає впровадження стратегій підтримки психологічного благополуччя, конкретних ритуалів турботи про себе, серед яких: інформаційна гігієна (обмеження споживання негативного контенту), плекання стосунків (активна участь у професійних спільнотах та підтримка соціальних зв'язків), фізичне відновлення (дотримання режиму сну та фізичної активності як фізіологічної основи стійкості), практика вдячності та фокус на позитиві (щоденне фіксування позитивних моментів у роботі та житті).

У контексті освітніх інновацій педагог перестає бути просто транслятором знань, його роль трансформується у фасилітатора безпечного простору. Це досягається через творення передбачуваного середовища (чіткі правила та рутини), надання емоційної підтримки здобувачам освіти, виховання у них навичок життєстійкості власним прикладом. Базовою передумовою ефективності педагога стає розвиток емоційного інтелекту та життєстійкості. Тільки психологічно стійкий педагог здатний впроваджувати інновації, працювати в інклюзивному середовищі та готувати здобувачів освіти до

викликів майбутнього. Вектор емоційної зрілості стає запобіжником деформації особистості та ключем до професійного довголіття.

Упровадження освітніх інновацій в Україні неможливе без зміни філософії взаємодії між учасниками освітнього процесу. Педагогіка партнерства та інклюзія сьогодні виступають не як окремі методики, а як цілісна стратегія створення безбар'єрного, безпечного та підтримуючого середовища. Це вимагає від педагога відмови від ролі єдиного джерела істини на користь ролі партнера, коуча та фасилітатора. В основі партнерства лежить визнання здобувача освіти як рівноправного суб'єкта освітнього процесу. Цей вектор передбачає довіру та повагу (побудова стосунків на основі доброзичливості та відсутності страху перед помилкою), суб'єктність (спільне цілепокладання, тобто залучення здобувачів освіти до формування мети та цілей, до планування навчального заняття, розроблення критеріїв оцінювання різних видів і форм навчальної взаємодії, рефлексії).

У сучасних умовах важлива роль відводиться інклюзивній освіті, яка виходить за межі роботи лише з дітьми з ООП. Це створення умов, за яких кожен здобувач освіти відчуває себе залученим. Універсальний дизайн у навчанні передбачає гнучкість у способах подачі інформації, вираження знань здобувачами освіти та залучення до роботи, диференціацію (варіювання змісту, процесів та результатів навчання залежно від потреб та здібностей здобувачів освіти), мультисенсорний підхід (використання візуальних, аудіальних та кінестетичних методів одночасно для кращого засвоєння матеріалу). Безпосередньо допомагає реалізувати принципи інклюзії цифрова зрілість педагога. Сучасні інструменти партнерства включають асистивні технології (перетворення тексту в мову, субтитрування, екранні читці), інструменти для колаборації (віртуальні дошки та спільні документи, де кожен може зробити свій внесок у груповий проєкт у зручний для нього спосіб), гейміфікацію (дозволяє нівелювати тривожність і підвищити мотивацію через ігрові механіки (квести, бали, рівні). Зміна вектору професійного розвитку впливає на архітектуру навчального заняття. Отже, педагогіка партнерства та інклюзія стає відповіддю на запит суспільства щодо виховання вільної, відповідальної та емпатичної особистості. Професійний розвиток педагога в цьому напрямі означає розвиток здатності бачити в кожній дитині потенціал і створювати простір, де відмінності сприймаються як цінність, а не як перешкода. Це вектор, що веде від «школи знань» до «школи для життя».

В умовах швидкого застарівання інформації концепція «навчання впродовж життя» стає не просто професійною вимогою, а способом мислення. Для сучасного педагога цей вектор передбачає проактивність (самостійний пошук освітніх дефіцитів та шляхів їх подолання), інноваційність (готовність експериментувати з такими новими методами, як мікронавчання, змішане навчання, мобільне навчання), Self-directed learning (здатність самостійно керувати своїм процесом навчання, вибираючи актуальні курси, вебінари та професійні стажування).

Професійний розвиток базується на сучасних когнітивних моделях, що дозволяють глибше засвоювати інновації, пройти шлях від зацікавленості до критичного оцінювання власного досвіду. На зміну традиційним лекційним курсам приходять горизонтальні форми професійного розвитку, інтерактивні та рефлексивні формати, що базуються на принципах андрагогіки: супервізія та менторинг (професійна підтримка та наставництво, що допомагають подолати труднощі у практичній діяльності), взаємонавчання (обмін досвідом у межах професійних спільнот), EdCamp-технології (формат «неконференцій», що забезпечує вільний вибір тем та високу мотивацію учасників до змін). Ключовим елементом безперервного розвитку стає здатність до рефлексії. Використання таких методів, як «портфоліо», «кейс-стаді» та технік дебрифінгу, дозволяє педагогу усвідомлювати власні досягнення та прорахунки, трансформувати практичний досвід у теоретичні знання, будувати індивідуальну траєкторію розвитку на основі реальних потреб. Успішний педагог сьогодні — це той, хто залишається учнем, зберігаючи допитливість та відкритість до нового. Саме Lifelong Learning дозволяє педагогічним працівникам не лише впроваджувати інновації, а й бути їхніми творцями.

Проаналізовані вектори – цифрова зрілість, емоційна стійкість, партнерство та безперервне навчання – складають цілісну модель професійної компетентності педагога в умовах освітніх інновацій. Професійна зрілість сучасного педагога в умовах сьогодення – це динамічний баланс між Digital Excellence (технологічною досконалістю) та Emotional Intelligence (емоційною мудрістю), що реалізується через партнерство та постійний саморозвиток. Тільки така комплексна трансформація здатна забезпечити перехід української освіти до стандартів майбутнього, де заклад освіти є простором радості, безпеки та успіху для кожного учасника освітнього процесу. Реалізація цих напрямів дозволить забезпечити високу якість освіти в Україні, адаптовану до вимог майбутнього та викликів сьогодення.

Список використаних джерел

Биков В. Ю., Литвинова С. Г., Мірошніченко О. А. Професійний розвиток вчителя в умовах цифрової трансформації освіти. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка. 2022. Т. 13, № 25. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-13\(25\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0255-13(25)-01) (дата звернення: 04.01.2026).

Лаврентьєва О. О., Пащенко А. І. Технології навчання дорослих: сучасний стан і перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Педагогіка та психологія. 2025. № 9. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-9-02-01> (дата звернення: 06.01.2026).

Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya / za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD, 2019. 208 s. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/nus-poradnyk.pdf> (data zvernen'nyia: 05.01.2026).

Titarenko T. M. Psichologichne zdorov'ya osobystosti: zasoby samodopomohy v umovakh voennoho stanu. Kyiv : Instytut sotsialnoi ta politychnoi psichologii NAPP Ukrainy, 2022. 54 s.

Formuvannia konceptualnykh zasad cyfrovoi transformatsii osvity ta nauky Ukrainy / O. F. Novikova ta in. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy. 2021. № 1. S. 190–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2021_1_26 (data zvernen'nyia: 05.01.2026).

ОРТОБІОТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Галина Мешко,

доктор педагогічних наук, професор,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Олександр Мешко,

кандидат психологічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Сьогодні, в час війни, закладам освіти, як ніколи, потрібен керівник, котрий вміє знаходити вихід зі складних життєвих і професійних ситуацій, протистояти професійним труднощам, стресам та емоційному вигоранню, зберігати високий рівень працездатності. Ускладнені умови праці, збільшення функцій управлінської діяльності під час воєнного стану, постійна психоемоційна напруга, підвищена персональна відповідальність, часті непередбачувані і позаштатні ситуації, інформаційні перевантаження загрожують професійному здоров'ю менеджерів освіти. Це висуває на передній план проблему збереження і зміцнення психологічного здоров'я менеджерів освіти, гармонійного розвитку й ортобіозу їх особистості.

У науковій літературі ортобіотику досліджують і визначають як: теорію і практику здорового (розумного) способу життя; науку про самозбереження здоров'я, засоби практичного оволодіння технікою збереження власного здоров'я; філософію і практику самозбереження здоров'я; інноваційну технологію самозбереження здоров'я; мистецтво правильного життя; технологію успішної працездатності; здоров'язбережувальну технологію навчання та ін.

Ортобіотика орієнтує на цілісний підхід до життя, активні методи підтримання здоров'я, досягнення успішності професійної діяльності, довголіття, благополуччя і щастя, гармонізацію особистості, оптимальне використання резервів власного організму. Ортобіотику можна вважати визначальною, системоутворювальною умовою професійного довголіття і працездатності людини. Адже вона спрямована на активізацію здатності до самопізнання, саморегуляції та подолання життєвих і професійних

труднощів, досліджує механізми і способи протистояння стресам, перетворення дисгармоній на щасливе життя, що потребує психологічної рівноваги, балансування психологічних ресурсів, оптимістичного ставлення до життя і загалом цілісності особистості.

Ортобіотика – це не новий науковий напрям (вона виникла ще на початку ХХ століття), але надзвичайно важливий сьогодні для збереження і зміцнення власного здоров'я, а також як компонент професійної підготовки майбутніх фахівців. Тому розроблена нами система підготовки майбутніх учителів до збереження і зміцнення професійного здоров'я [3] базується на засадах ортобіотики, психосоматики, психоенергетики, духовної психології, психології здоров'я.

Аналіз освітньої практики свідчить, що ще раніше для підготовки майбутніх психологів запроваджено нормативну дисципліну «Психологія здоров'я та ортобіозу особистості» (автор М. Мушкевич) [4], орієнтовану на вивчення психологічних основ здорової особистості, принципів і чинників, які сприяють підвищенню рівня психічного здоров'я людини, а також вибірккову дисципліну «Ортобіоз особистості» (автор О. Іванашко) [2], яка охоплює узагальнені теоретичні та практичні знання з ортобіотики (психології способу життя дітей та дорослих, психології здоров'я, психології мотивації тощо).

У контексті досліджуваної проблеми інтерес представляє публікація Т. Дороніної [1], в якій задекларовано необхідність введення до навчальних планів підготовки майбутніх учителів дисципліни «Педагогічна ортобіотика». Нам імponує такий підхід щодо запровадження в освітній процес означеної обов'язкової дисципліни. Хоча більш реалістичним видається збагачення змісту професійної підготовки основами ортобіозу особистості, введення певних тем/змістових модулів з ортобіотики як теорії і практики розумного способу життя у наявні курси. Важливим є також питання формування готовності майбутніх фахівців до використання ортобіотики в успішній професійній діяльності.

У професійній підготовці майбутніх менеджерів освіти до збереження і зміцнення професійного здоров'я спираємося на положення ортобіотики про самоорганізацію життя і професійної діяльності на засадах екології, оптимізму й позитивної активності.

Під час читання курсу «Професійне здоров'я менеджера» зосереджуємо увагу на основних аспектах ортобіозу особистості [5], гармонізації особистості у координатах ортобіотики: 1) розумна організація життя та професійної діяльності; 2) оволодіння саногенним мисленням як найкращим психологічним захистом від стресу; 3) опанування практичними знаннями та навичками психології активності і саморегуляції.

У процесі вивчення теми «Гармонія особистості менеджера та його професійне здоров'я» детально характеризуємо і конкретизуємо основні положення ортобіотики:

1. В організмі людини закладені величезні потенційні сили і можливості. Тому потрібно діяти відповідно до законів організму, розуміти його і підтримувати. Необхідно мудро поводитися із резервними можливостями організму – саме так можна продовжити професійне довголіття і покращити якість життя.

2. Між біологією людини та її духовним життям існує тісний органічний зв'язок: тіло не хворіє окремо і незалежно від душі. Акцентуємо увагу на взаємозв'язку психічного і фізичного здоров'я, психологічного, фізичного й емоційного благополуччя, зокрема на тому, що вирішення психологічних проблем сприяє усуненню багатьох фізичних недуг, досягнення емоційного благополуччя детермінує позитивні зміни у фізичному самопочутті, зміцнення психічного здоров'я сприяє покращенню фізичного здоров'я. На підтвердження цього положення наводимо конкретні приклади з кінезіології, яка дає змогу виявити зв'язки структурних, біохімічних та емоційних порушень з боку будь-яких внутрішніх органів і систем організму.

3. Особистість здатна до необмеженого зростання і саморозвитку через самопізнання, самоприйняття, саморозкриття і самореалізацію. Тому на практичних заняттях з курсу «Професійне здоров'я менеджера» використовуємо елементи психолого-педагогічного тренінгу [3, с. 408-427], спрямованого на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток готовності до самозмін і саморозвитку, активізацію психологічних механізмів саморегуляції, навчання основам саморегуляції, формування вмінь знаходити власні ресурси у складних ситуаціях професійної взаємодії, формування саногенного мислення. Використовуємо техніку «Вікна Джохарі», яка допомагає краще зрозуміти себе, ставлення до себе самого та взаємодію з іншими, дискусії («Дієта від поганих думок», «Секрети душевної рівноваги», «Хвороби нашого тіла – результат хвороб думок» та ін.), психологічні ігри і вправи, притчі та інші методики.

4. Людина ніколи не буває такою щасливою або такою нещасною, як це здається їй самій. Адже щастя людини не поза нею, його джерело – всередині людини, в її душі і розумі, внутрішньому світі. Пропонуємо здобувачам освіти скласти формулу щастя людини, визначити його компоненти.

Зосереджуємо увагу на заходах і конкретних засобах гармонізації особистості, а отже, підвищення рівня стресостійкості: релаксація – шлях до психічного здоров'я (зняття нервової напруги, звільнення від негативних думок, актуалізація позитивних емоцій), рекреація (фізичне зміцнення здоров'я); катарсис – шлях до морального, духовного здоров'я (моральне очищення).

Пропонуємо здобувачам вищої освіти комплексну програму психологічного захисту від професійного стресу, яка передбачає не тільки екологію способу життя, а й екологію думок, почуттів, переживань та духовного світу фахівця, покращення здоров'я радістю («емоційний фітнес»).

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробленні і впровадженні вибіркового курсу «Ортобіотика у професійній діяльності» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та упровадженні розробленого курсу «Стрес-менеджмент у професійній діяльності» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Дороніна Т.О. Ортобіотика як засіб збереження здоров'я майбутнього вчителя. *Сталий розвиток промисловості та суспільства: матеріали Міжнародної науково-технічної конференції (21-22 травня 2015 р., м. Кривий Ріг)*. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2015. Т.2. С. 17.

2. Іванашко О.Є. Ортобіоз особистості : програма вибіркової навчальної дисципліни для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми «Психологія». Східноєвропейський національний університет. Луцьк. 2018. 14 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/14581>

3. Мешко Г.М. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до збереження і зміцнення професійного здоров'я : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 438 с.

4. Мушкевич М. І. Психологія здоров'я та ортобіозу особистості: силабус нормативної навчальної дисципліни для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія)» спеціальністю 053 Психологія галуззю знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк. 2021. 19 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20043>

5. Родіна Н.В., Чернявська Т.П., Кононенко О.І. та ін. Дослідження психології ортобіозу людини: колективна монографія / за заг. наук. ред. проф. Н. В. Родіни. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 234 с.

ФЕНОМЕН ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ

МОХУН МАКСИМ СЕРГІЙОВИЧ,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності А5 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

КАЛАУР СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціальної роботи

та соціальної педагогіки,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Постановка проблеми. Природничо-наукова картина світу – це не просто сукупність знань із фізики, хімії чи біології. Це цілісна система уявлень про загальні властивості та закономірності природи, що виникає внаслідок синтезу фундаментальних наукових теорій.

Однією з центральних проблем сучасної освіти залишається фрагментарність знань учнів та студентів, де біологія, фізика та хімія існують як ізольовані дисципліни. Формування природничо-наукової картини світу в цьому контексті може стати інтегральним інструментом, що дозволить учневі не лише «знати факти», а й розуміти «архітектуру» Всесвіту та своє місце в ньому. Тому метою статті є обґрунтування ролі природничо-наукової картини світу як фундаменту для формування цілісного світогляду особистості в умовах глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу. Поняття «картина світу» пройшло тривалий шлях формування [1], відображаючи зміну наукових парадигм, який прийнято поділяти на три ключові етапи (рис. 1).

Класична природничо-наукова картина світу базувалася на механіці Ньютона. Світ сприймався як гігантський механізм, де панує жорсткий детермінізм, а простір і час є абсолютними та незмінними.

Некласична природничо-наукова картина світу сформована під впливом квантової механіки та теорії відносності. Вона ввела ідею відносності, імовірності та залежності об'єкта від засобів спостереження.

Постнекласична природничо-наукова картина світу ґрунтується на синергетиці та ідеях самоорганізації. Природа розглядається як складна система, що еволюціонує, де людина є внутрішнім елементом (антропний принцип).

Рис. 1. Еволюція поняття «картина світу» [1]

Сучасна природничо-наукова картина світу в освітньому процесі не може бути зведена лише до суми фактів. Вона є триєдиною структурою. У традиційній освіті природничо-наукова картина світу часто сприймалася як певний багаж знань: учень знає формулу всесвітнього тяжіння, цикл Кребса та будову атома. Проте сума фактів не завжди дорівнює системі знань, оскільки без цілісної структури знання з різних предметів (фізики, хімії, біології) існують у голові учня як окремі «файли», що ніяк не пов'язані між собою.

Розвиток науки йде швидкими темпами, тому часто факти, подані учням стають застарілими або такими, що потребують уточнення. Це призводить до того, що якщо ми вчимо лише факти, то освіта стає неактуальною вже через кілька років.

У сучасному світі неможливо знати «все». Тому природничо-наукова картина світу має слугувати фільтром, який допомагає відсіювати псевдонауку від перевірених даних.

Коли ми говоримо про триєдину структуру, ми маємо на увазі, що природничо-наукова картина світу формує особистість на трьох рівнях (рис. 2).

Рис. 2. Триєдина структура природничо-наукової картини світу

Онтологічний складник (буття) відповідає на питання: «Як влаштований світ?». Він включає фундаментальні об’єкти (кварки, атоми, клітини, планети, зорі, галактики) та фундаментальні взаємодії. В освіті цей рівень забезпечує розуміння єдності матерії, енергії та інформації, а також усвідомлення ієрархічності рівнів організації живої та неживої природи.

Гносеологічний складник (пізнання) відповідає на питання: «Як ми пізнаємо світ?», визначає методи та межі наукового пізнання. У контексті освіти це формування критичного мислення – розуміння різниці між фактом, гіпотезою та теорією, усвідомлення модельного характеру науки (наука будує моделі реальності, а не копіює її).

Ціннісний (аксіологічний) складник відповідає на питання: «Навіщо нам ці знання і яка відповідальність людини?». Це найбільш критичний елемент для сучасної освіти. Він пов’язує об’єктивні знання з людським буттям – розуміння наслідків наукових відкриттів, усвідомлення природи не як ресурсу, а як цілісної системи, частиною якої є людина.

Формування природничо-наукової картини світу має бути не просто «темою уроку», а фундаментальною стратегією розвитку сучасної школи та університету.

Традиційна освіта будувалася за принципом диференціації – кожен предмет має свої межі. Проте природа не знає кордонів між фізикою та біологією чи хімією. Сучасний підхід вимагає трансдисциплінарності.

Наприклад, у межах природничо-наукової картини світу другий закон термодинаміки (зростання ентропії) перестає бути просто сухою формулою

фізики. Він стає ключем до розуміння – «Чому організми споживають їжу?» (біологія), «Чому ресурси планети обмежені?» (екологія).

Впровадження STEM-проектів дозволяє учням бачити природничо-наукову картину світу в дії. Наприклад, створення «розумної теплиці» потребує знань з фізики (світловий спектр), хімії (склад добрив та рН ґрунту) та біології (фізіологія рослин).

Висновки. Природничо-наукова картина світу є динамічним феноменом, що відображає інтелектуальний прогрес людства. У сучасній освіті природничо-наукова картина світу виступає не просто як сукупність знань, а як складна світоглядна матриця.

Освіта має дати не лише карту місцевості (факти), а й навчити мандрівника користуватися компасом (методом) та розуміти мету своєї подорожі (цінності).

Список використаних джерел

1. Мохун М.С., Калаур С.М. Історико-педагогічний аналіз становлення поняття «природничо-наукова картина світу» та його сучасні інтерпретації в контексті STEM-освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*: матеріали XVI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 6-7 листопада 2025 р. С. 296-299.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАТАЛІЯ МУРИНОВИЧ,

старший викладач кафедри педагогіки,

методики та менеджменту освіти

Навчально-наукового інституту

«Українська інженерно-педагогічна академія»

Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна,

Харків, Україна

Швидкі темпи розвитку ІТ-сфери зумовлюють зростання попиту на фахівців високого рівня в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а також на професіоналів, спроможних здійснювати їх якісну підготовку. Відповіддю на ці виклики є діяльність інженерів-педагогів комп'ютерного спрямування, які поєднують професійні компетентності у розробленні, апробації та впровадженні цифрових рішень із педагогічними вміннями навчання майбутніх ІТ-спеціалістів у закладах професійної освіти.

Підготовка інженерів-педагогів комп'ютерного профілю в закладах вищої освіти України здійснюється за напрямом 015 «Професійна освіта» в межах таких освітніх спеціалізацій, як «Комп'ютерні технології», «Цифрові технології», «Комп'ютерні технології. Освітньо-професійна», «Цифрові технології. Освітньо-професійна» та «Цифрові технології. Освітньо-наукова».

Ключовим моментом під час підготовки майбутніх інженерів-педагогів є інтеграція технічних і педагогічних аспектів. Формування компетентності відбувається через систему навчальних дисциплін, серед яких: педагогіка, психологія, методика викладання спеціальних дисциплін, інформаційні технології в освіті. Професійна підготовка майбутніх спеціалістів включає загальну, професійну та практичну компоненти, які реалізуються одночасно.

Вивчення педагогічних дисциплін сприяє формуванню ключових професійних компетентностей, розвитку педагогічної майстерності та інноваційного підходу в мисленні майбутніх інженерів-педагогів. Це дозволяє поєднати технічні знання з сучасними освітніми технологіями, розвиває здатність адаптувати навчальний процес до умов цифрового середовища та застосовувати інтерактивні методи викладання. Завдяки цьому студенти не лише

опановують сучасні ІТ-інструменти, а й набувають практичних навичок їх ефективного використання у навчанні, що відповідає вимогам сучасного ринку праці.

Не менш важливим елементом підготовки є розвиток soft skills, зокрема комунікативних, організаційних та управлінських здібностей. Саме це формує здатність до взаємодії з учнями, колегами, здобуття довіри та підтримки в навчальному процесі, вміння чітко і зрозуміло пояснювати складні теми, мотивувати студентів та застосовувати сучасні педагогічні підходи.

Таким чином, підготовка майбутніх інженерів-педагогів у сфері комп'ютерних технологій базується на поєднанні технічної, педагогічної та цифрової компонент, що забезпечує формування конкурентоспроможних спеціалістів, здатних відповідати вимогам сучасної освіти та впроваджувати інноваційні технології у навчальний процес.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбатюк Р. М., Кабак В. В. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами комп'ютерних технологій: монографія / Луцьк. ВМА «ТЕРЕН», 2015. 264 с.
2. Муринович Н.Ю., Синельник І.В. Проблеми формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. Актуальні проблеми та перспективи технологічної і перспективної освіти. *Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – ТНПУ ім. В. Гнатюка, 25-26 квітня 2024 р.* С.139-140.
3. О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Харків: Укр. інж.-пед. акад., 2005. Вип. 9. С. 7 – 20.
4. Освітні програми і внутрішні стандарти вищої освіти. URL: <https://uepa.karazin.ua/ua/educative-work/osvitni-prohramy>.____(дата звернення: 13.01.2025)

АКТУАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

ОРДАТІЙ Н.М.,

PhD, асистент кафедри медичної психології та психіатрії

ВНМУ ім.М.І.Пирогова,

м. Вінниця

Постановка проблеми. Особистісні характеристики здобувачів вищої освіти у поєднанні з показниками їх ментального здоров'я є базою, що забезпечить успішне здійснення адаптивних процесів та якісне засвоєння професійних знань на високому рівні. Освітнє середовище є основою щодо здійснення моніторингу та підтримки ментального здоров'я шляхом забезпечення соціально-психологічного супроводу усіх учасників освітнього процесу, зокрема для здобувачів. Система міжособистісних взаємин в межах ЗВО впливає на їх стан самопочуття, академічну успішність, зацікавленість у майбутній професії та формує відчуття долученості до академічної спільноти. Соціально-психологічний супровід як складна система взаємопідсилюючих комплексних впливів та заходів, що направлені на соціалізацію, підтримку та захист ментального здоров'я, адаптацію в рамках середовища ЗВО, активізацію власних ресурсних систем, також впливає на оптимізацію начального процесу та вибір ефективних психологічних стратегій у майбутньому, а тому є націленою на досягнення та підтримку особистісно-професійних компетентностей

Виклад основного матеріалу. У процесі здобуття світи в умовах закладів вищої освіти освітньо-професійні програми містять спеціальні (фахові, предметні) компетентності, орієнтовані на розвиток особистісно-професійних якостей. Здобуття цих результатів здійснюється в рамках аудиторного та позааудиторного часу, відведеного на період навчання. Розробка нових освітньо-професійних програм спирається на Закон України «Про вищу освіту» (зі змінами), Стандарт вищої освіти. До цілей навчання відносяться підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні задачі та проблеми інноваційного характеру у сфері охорони психічного здоров'я населення, що готові приймати рішення в умовах невизначеності, за наявності неповної або обмеженої інформації [1], здатних надавати психологічну допомогу особам різного віку, неспроможним справитись з несприятливими умовами, що склались у їхньому житті, визначати принципи, тактику та методик (інтервенції) з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта, зокрема тих, хто отримав психологічну

травму внаслідок війни [2]. Серед загальних компетентностей вказана здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді. Новації у розвитку вищої освіти в умовах сьогодення полягають у комплексних прискорених змінах щодо гуманізації освіти, переорієнтування на наповнюваність освітніх програм та методичного матеріалу, залежно від ринку праці, їх постійне оновлення, з урахуванням поточних наукових позицій, важливою є перспектива на персоніфікованість та студентоцентрованість вищої освіти. Формування конкурентноспроможного фахівця є головною метою вищої освіти та забезпечується навчання майбутнього професіонала сучасним викладацьким складом на клінічних базах, у симуляційних центрах та залучення відповідного матеріально-технічного забезпечення. Заохочення студентства до науково-дослідницької діяльності буде розвивати коло наукових інтересів, формувати пошуково-аналітичну діяльність активізуватиме критичне мислення. Із зазначеного у операційній цілі 4-сприяння соціальній відповідальності закладів вищої освіти з метою розв'язання соціальних та екологічних проблем є запровадження експериментального проекту університетських психологічних клінік на 2027 у спільній співпраці МОЗ та МОН [7]. Орієнтування на збереження ментального здоров'я усіх учасників освітнього процесу, що випробовується в умовах військового часу та невідкладними змінами у самому освітньому процесі, що в комплексі становить порушення адаптаційних механізм, ставить виклики щодо забезпечення надання психологічної підтримки [6, с.123]. Підвищення рівня психологічної освіченості щодо технік відновлення ментального здоров'я попереджує порушення у здоров'ї та визначає формування цілісної особистості, готової успішно долати виклики невизначеного сьогодення та [5, с.188]. Характеристики екосередовища ЗВО, психологічний супровід учасників освітнього процесу, орієнтування на цілі Стандарту вищої освіти є важливими для побудови та збереження стійкої та якісної освітньої інфраструктури [5, с. 190]. Середовище ЗВО є фундаментом реалізації та розвитку особистісних якостей, прояву лідерських, ініціативних, організаційних здібностей. Переорієнтування нашого суспільства в умовах критичних ситуацій через воєнний стан, що проявилось і в межах ЗВО, дозволило виокремитись молоді, що орієнтована на здобуття якісної освіти, поєднання навчання та волонтерської діяльності з надання психологічної чи медичної допомоги [4, с. 31], що підвищує їх практичну та комунікативну складову. ЗВО є інституцією із формування не просто професіонала, а лідера, здійснюючи виховання молоді на базі духовно-моральних цінностей із формуванням резильєнтності, активності, що може бути здійснено шляхом підтримки всередині ЗВО усіх учасників освітнього процесу. Соціально-психологічний супровід в рамках ЗВО представляє собою не тільки корекційні впливи, а і навчання студентів та подальший розвиток навичок ефективної взаємодії, само та взаємодопомоги. Соціально-психологічний супровід може реалізовуватись через доступність психологічної допомоги в психологічних кабінетах, в університетських клініках, організацією освітнього процесу відповідно до індивідуальних характеристик студентів соціальна складова реалізовується через тренінги,

групові зустрічі, волонтерську діяльність, організацію вебінарів, тематичних зустрічей, майстер-класів, тощо [3, с. 173] .

Висновки Середовище ЗВО є місцем формування та розвитку особистісних характеристик здобувачів, що забезпечуватимуть їх професійну та особистісну складову життя, визначатимуть прояв життєстійкості, готовність до змін, здатність пристосовуватись до них та активно діяти в рамках змінюваних обставин, регулювати власний емоційний стан. Задля такого успішного формування особистості необхідно вдосконалити освітні програми, додати предмети, що на теоретичному та практичному рівні дозволять формувати власну думку, усвідомлювати власні емоційні стани, поглиблено розуміти потреби та мотиви інших людей, ефективно з ними взаємодіяти, уникаючи конфліктних ситуацій чи непорозумінь. Залученість студентської молоді до соціальних програм дозволить розвинути комунікативні та організаторські здібності, розширить перспективи працевлаштування. Актуальність соціально-психологічного супроводу здобувачів вищої освіти полягає у створенні демократичного та підтримуючого середовища ЗВО, формуванні та розвитку важливих особистісних якостей, необхідних для ефективного професійного та особистісного шляху. Перспективи подальших досліджень полягатимуть у створенні ефективних соціально-психологічних програм супроводу здобувачів вищої освіти

Література:

1.Крупник З.І. Соціально-психологічний супровід освітнього процесу закладів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка, Розділ 4. Соціальна педагогіка 2025*. 172, Вип. 85. Том 1. С.172-176. <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.34> (дата звернення 26.01.2026)

2. Наказ МОН України №96 від 26.01.2024р. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/Nakaz-96.vid.26.01.2024.pdf> (дата звернення 26.01.2026р.)

3. Наказ МОН України №1583 від 29.12.2023р. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/Nakaz-1583.vid.29.12.2023.pdf> (дата звернення 26.01.2026р.)

4. Омельченко М., Ордатій Н., Ордатій А., Ангельська В., Гуменюк Н. Актуальні аспекти діяльності української вищої школи в умовах війни. *European Humanities Studies: State and Society*. International Publishing / Międzynarodowe Wydawnictwo. 2024. Вип. 1. С. 23-41. DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2024.1.02>

5. Ордатій Н.М. Актуальність психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах викликів воєнного часу. *Подільська науково-*

практична інтернет-конференція «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічного супроводу педагогічних працівників в умовах безперервності освіти»: тези доп., 15 січ.2026р., КЗВО" Вінницька академія безперервної освіти", 2016р. С.187-191.

6. Періг І.М. Психологічний супровід учасників освітнього процесу закладів вищої освіти в контексті підтримки ментального здоров'я. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія.*2024. Том 35 (74) № 4. С. 120-124. DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.4/19>

7. Розпорядження Кабінету міністрів України від 3 грудня 2025р. №1383-р Київ Про затвердження операційного плану заходів з реалізації у 2025-2028 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та внесення змін до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1383-2025-%D1%80#Text> (дата звернення 26.01.2026р.)

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

ОСТАПЧУК ОЛЬГА,

керівник відділу сприяння працевлаштування

Рівненської медичної академії, м. Рівне.

СУТОРМІН ДЕНИС,

викладач хімії та біології

Київського професійного коледжу з посилено

військовою та фізичною підготовкою,

м. Київ.

ШЕЙКО ВІТАЛІЙ,

доктор біологічних наук, професор

Тернопільського національного педагогічного університету

ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль.

В умовах збройного конфлікту Україна постає перед викликом збереження якості освіти, і дистанційне навчання стає не лише альтернативою, а й стійкою тенденцією в освітньому процесі. Водночас успішна реалізація дистанційного навчання вимагає системного забезпечення доступу до освітніх ресурсів, впровадження адаптивних методик та постійної підтримки як учнів, так і викладачів [2].

Дистанційне навчання – форма організації і реалізації освітнього процесу за допомогою віддаленого зв'язку із застосуванням цифрових, інформаційних технологій, які дозволяють не бути присутніми у приміщенні навчального закладу, але отримувати знання. Інтернет-навчання, як основа безперервної освіти націлене на оволодіння здобувачами освіти навичок самостійної освітньої роботи та формуванню у них ключових компетентностей. Цифрові навчальні платформи, які використовуються для навчання біології та дотичних їй дисциплін, мають містити мультимедійні елементи (зображення, графіку, анімацію, симуляції, аудіо та відео), інтерактивні функції та зручні інтерфейси

для зацікавленості здобувачів та подальшого їх мотивування до глибшого вивчення біологічних концепцій [4].

На даний період основні дистанційні моделі навчання в Україні підпорядковують за собою три варіанти для організації освітнього процесу, що містять різнорівневий тип адміністрування та консультуванням через їх складність (Рис.1) [1].

<i>Характеристики</i>	<i>1 варіант</i>	<i>2 варіант</i>	<i>3 варіант</i>
Платформа для дистанційного навчання	Одна для всієї школи (G Suite, Office 365, Edmodo, Moodle тощо)	Перелік ресурсів, які використовуються в закладі (наприклад, Zoom, Google Forms, Моя школа)	Кожен учитель використовує цифрові ресурси на свій розсуд
Наявність адміністратора, цифрових ресурсів	Адміністратор відповідає за реєстрацію учнів і вчителів, консультує	Кожен учасник володіє запропонованими цифровими інструментами, у разі проблем консультують одне одного	Вчитель сам створює для учнів інструкції для роботи з цифровими інструментами і сам їх консультує

Рис.1. Моделі дистанційного навчання [1, с.40]

Зокрема, автори Radanović I., Šimić Šašić S., Sertić Perić M., в дослідженнях щодо офлайн, онлайн та гібридного формату навчання, вказують, що успіх викладання дисциплін природничого циклу — як контактного, так і онлайн — залежить від цілеспрямованого проектування науково-орієнтованого навчального досвіду, орієнтованого на студента, який сприяє автономії, залученості та змістовному розумінню. Чітко враховувати точки зору студентів, вчителів та батьків, а також пов'язуючи ці точки зору з результатами успішності студентів для покращення викладання природничих наук в очних та онлайн-форматах [3].

Таким чином успішність дистанційне навчання залежить від активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу (учні, студенти, вчителі, викладачі, адміністрації закладу освіти та батьків), що визначають оптимальну модель та платформи, які будуть задовольняти особливості викладання природничих дисциплін, в тому числі і біології.

Література:

1. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.:

Воротникова І.П., Чайковська Н.В. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.

2. Хома К. Переваги і недоліки дистанційної форми навчання в кризових умовах війни. Теоретична і дидактична філологія. 2023. №36. С. 93-100. <https://doi.org/10.31470/2309-1517-2023-36-93-100>

3. Radanović I., Šimić Šašić S., Sertić Perić M. Comparative Analysis of the Effects of Contact and Online Biology Teaching. Education Sciences. 2025. №15(8):1000. <https://doi.org/10.3390/educsci15081000>

4. Yanti F., Lufri Ahda Y., Sepriani R., Yovhandra Ockta. Web-based biology learning media for distance education: Systematic literature review. Multidisciplinary Reviews. 2024. №8(5):2025109. <https://doi.org/10.31893/multirev.2025109>

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА У МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ КЗВО «РІВНЕНСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ» З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ОКСЮТА ВАЛЕРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ,

к.мед.н., доцент ,

ПАЛАПА ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ,

к.мед.н., доцент ,

Кафедра медико-профілактичних дисциплін

та лабораторної діагностики

КЗВО «Рівненська медична академія»

Постановка проблеми

Сучасна медична освіта України зазнає значних трансформацій, спричинених вимогами до якості практичної підготовки випускників, численними освітніми реформами та змінами у підходах до професійної підготовки викладачів. У цьому контексті розвиток викладача є ключовою умовою забезпечення високого рівня професійної компетентності здобувачів освіти.

Викладач медичного закладу вищої освіти має не лише передавати теоретичні знання, а й забезпечувати формування клінічних навичок, критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень у клінічних умовах. Це потребує поєднання фахових, педагогічних і цифрових компетентностей, а також здатності до безперервного професійного зростання [2, 3].

Теоретичні засади професійного розвитку викладача

Професійний розвиток викладача у медичній освіті розглядається як безперервний процес удосконалення фахових, педагогічних і цифрових компетентностей, що забезпечують досягнення результатів навчання здобувачів [2]. Він включає участь викладачів у навчально-методичних заходах, підвищенні кваліфікації, стажуваннях, а також рефлексивних практиках, спрямованих на аналіз власної діяльності.

Важливо також відзначити, що симуляційне навчання стає невід'ємною складовою компетентнісної професійної підготовки медичних студентів,

оскільки забезпечує можливість моделювання клінічних ситуацій у безпечному середовищі, відпрацювання практичних навичок і оцінювання навчальних досягнень [5].

Ефективні моделі розвитку викладача

У КЗВО «Рівненська медична академія» доцільно використовувати такі моделі розвитку викладача:

1. **Компетентнісна модель** – орієнтована на формування фахових, педагогічних і цифрових компетентностей викладача відповідно до стандартів медичної освіти [4].

2. **Модель безперервного професійного розвитку (CPD)** – передбачає систематичну участь у тренінгах, конференціях, симуляційних курсах і міжнародних стажуваннях, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу [1].

3. **Рефлексивна модель** – фокусується на самооцінці, аналізі результатів власної діяльності та впровадженні педагогічних інновацій на основі зворотного зв'язку зі здобувачами.

4. **Інноваційно-цифрова модель** – передбачає використання цифрових технологій та симуляційних тренажерів, які дозволяють інтегрувати практичну підготовку у віртуальному чи змішаному форматі [7].

Педагогічні умови впровадження моделей розвитку викладача

Ефективне впровадження моделей розвитку викладача можливе за умови:

- розбудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- створення стимулів для участі в міжнародних науково-освітніх заходах;
- розвитку симуляційної інфраструктури та підтримки цифрових освітніх платформ;
- формування науково-педагогічних спільнот та наставництва.

Зокрема, симуляційні технології навчання сприяють не лише розвитку практичних навичок студентів, а й покращенню педагогічних компетентностей викладачів у моделюванні навчального середовища та оцінюванні результатів навчання [6].

Вплив професійного розвитку викладача на якість підготовки здобувачів освіти

Підвищення компетентності викладача позитивно впливає на результати навчання студентів, зокрема:

- Покращення клінічних навичок;

- Зростання рівня мотивації та професійної відповідальності;
- Формування здатності працювати в міждисциплінарних командах;
- Підвищення якості симуляційних та практичних занять.

Ці ефекти підтверджуються дослідженнями, що демонструють зв'язок між впровадженням симуляційного навчання та розвитком професійних умінь студентів медичних спеціальностей [8].

Висновки

Упровадження ефективних моделей розвитку викладача у медичній освіті КЗВО «Рівненська медична академія» сприяє підвищенню професійної компетентності здобувачів освіти. Системне використання компетентнісної, безперервної, рефлексивної та цифрової моделей розвитку забезпечує відповідність освітнього процесу стандартам медичної підготовки і сприяє підвищенню якості практичних навичок майбутніх медичних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Steinert Y. Faculty Development in the Health Professions. Springer, 2019.
2. World Federation for Medical Education. Global Standards for Quality Improvement in Medical Education. Copenhagen, 2020.
3. World Health Organization. Transforming and Scaling Up Health Professionals' Education and Training. Geneva, 2016.
4. Міністерство освіти і науки України. *Стандарти вищої освіти. Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»*. Київ, 2019–2023.
5. Моцюк Ю. Б., Остафійчук С. О., & Басюга І. О. Використання симуляційних методів навчання у вивченні дисципліни «Акушерство та гінекологія» // *Медична освіта*. 2023. № 3. С. 73–78.
6. Гудима А. А., Ляхович Р. М., & Кіцак Я. М. Досвід використання симуляційних методів навчання із впровадженням клінічних протоколів // *Медична освіта*. 2024. № 2. С. 102–108.
7. Бойчук Т. М., & Попова І. С. Симуляційні технології навчання як невід'ємна складова компетентнісного підходу у сучасній медичній освіті // *Медична освіта*. 2024. № 3. С. 70–76.
8. Фіра Д. Б. Симуляційне навчання студентів як один із перспективних методів формування професійних навичок у майбутніх лікарів // *Медична освіта*. 2017. № 4. С. 58–62.

ТЕЗИ ДОПОВІДІ НА ТЕМУ «ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ ХХІ СТОЛІТТЯ»

ПЕРЕХОДЬКО ПОЛІНА ГЕОРГІЇВНА,

голова циклової комісії природничо-наукових дисциплін,

викладач біології і екології

ВП «Костопільський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

Анотація

Ці тези підкреслюють фундаментальну роль досліджень у підготовці фахівців 21-го століття в умовах соціальних, технологічних та глобальних змін. Вони наголошують на важливості залучення студентів до наукових досліджень для розвитку їхнього критичного мислення, аналітичних навичок, креативності та самостійності у прийнятті рішень.

Показано важливість інтеграції теоретичних знань та практичного досвіду, застосування міждисциплінарного підходу та використання цифрових технологій у дослідницькому процесі. Підкреслено, що розвиток дослідницьких навичок сприяє формуванню почуття професійної відповідальності, конкурентоспроможності на ринку праці та забезпечує безперервний професійний розвиток, а також сприяє інноваціям у суспільстві та державі.

Ключові слова: дослідницька діяльність, фахівець ХХІ століття, дослідницькі компетентності, критичне мислення, міждисциплінарний підхід, інновації, цифрові технології, професійний розвиток.

Воєнний стан в Україні глибоко вплинув на систему підготовки медиків-спеціалістів, що зумовило необхідність повного перегляду змісту, методів викладання та підходів до навчання. Сучасний медичний спеціаліст 21-го століття повинен бути не лише висококваліфікованим фахівцем, а й здатним практикувати в умовах підвищених ризиків, дефіциту ресурсів, психоемоційного стресу та постійних змін. У цьому контексті дослідження набувають особливого значення, формуючи основу для розвитку професійних навичок майбутніх медиків.

У медичному навчальному закладі дослідницька діяльність є ефективним способом інтеграції теоретичних знань з практичною підготовкою. Залучення студентів до досліджень, аналіз клінічних випадків та реалізація освітніх і дослідницьких проектів з надзвичайних ситуацій сприяє розвитку їхнього

клінічного мислення, аналітичних навичок та здатності приймати обґрунтовані професійні рішення. Особливо актуальними є дослідження, зосереджені на медичних наслідках конфліктів, психологічних травмах, які переживає населення, та організації медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Міждисциплінарний підхід до досліджень відіграє життєво важливу роль у підготовці майбутніх фахівців охорони здоров'я. Поєднання знань з медицини, психології, фармакології, громадського здоров'я та медичної етики дозволяє провести комплексний аналіз проблем охорони здоров'я в контексті воєнного стану та розробити системний погляд на професійну практику. Такий підхід сприяє підготовці фахівців, здатних ефективно працювати в рамках міждисциплінарних команд.

Контекст воєнного часу сприяв активній інтеграції освітніх інновацій та цифрових технологій у дослідницьку та навчальну діяльність медичних навчальних закладів. Використання симуляційних технологій, віртуальних симуляторів, онлайн-клінічних випадків, телемедицини та віддалених платформ забезпечує безперервність навчання та наближає його до реалій професійної практики. Водночас дослідження сприяють розвитку навичок обробки інформації, доказової медицини та критичного аналізу наукових даних.

Особлива увага в рамках дослідницької діяльності приділяється розвитку почуття професійної відповідальності та етичної культури у майбутніх фахівців охорони здоров'я. Усвідомлення соціальної важливості медичної професії та дотримання принципів гуманізму, деонтології та медичної етики є невід'ємними складовими підготовки спеціаліста з воєнного стану.

Висновок

Отже, дослідницька діяльність у медичному закладі освіти в умовах воєнного стану є ключовим чинником формування фахівця XXI століття, здатного ефективно діяти в кризових та екстремальних ситуаціях. Вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь, розвиток клінічного мислення, професійної відповідальності та етичної культури майбутніх медичних працівників. Використання міждисциплінарного підходу й освітніх інновацій, зокрема цифрових і симуляційних технологій, сприяє безперервності освітнього процесу та підвищенню якості професійної підготовки. Таким чином, системне впровадження дослідницької діяльності в освітній процес медичного закладу освіти є важливою передумовою підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до саморозвитку, впровадження інновацій та активної участі у відновленні й розвитку системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про вищу освіту».

3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

4. Концепція розвитку медичної освіти в Україні.

5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки.

6. Особливості формування дослідницької компетентності у студентів-медиків у рамках роботи студентського наукового товариства — Оковитий С., Ханюков О., Сапожниченко Л.

7. Adapting Ukrainian Medical Education to the Challenges of War — систематичний огляд щодо впровадження інновацій (симуляційного навчання, дистанційних технологій) в медичну освіту під час війни, що сприяє розвитку практичних та дослідницьких навичок студентів.

8. Науково-дослідницька діяльність як чинник формування компетентності професійного саморозвитку майбутніх фахівців — Князян М. (загальні підходи до науково-дослідницької діяльності в освіті, застосовні й для медичної галузі).

ПЕРШИЙ КРОК У ТРАНСПЛАНТАЦІЇ: НАУКОВА СПАДЩИНА ЮРІЯ ВОРОНОГО

ПЕРЕХОДЬКО НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА,

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

ДЕМЯНЧУК МИХАЙЛО РОСТИСЛАВОВИЧ,

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медико-профілактичних дисциплін
та лабораторної діагностики

КЗВО «Рівненська медична академія»

АРТЕМЕНКО ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

ЛІННІК ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

ДОВГАЛЕЦЬ ОКСАНА МИХАЙЛІВНА,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

Актуальність. Історія української науки знає чимало імен, чий внесок у світовий поступ був випереджальним, але належно не оціненим у власній країні. До таких постатей належить Юрій Юрійович Вороний — лікар, учений і патріот, який увійшов в історію медицини як піонер світової трансплантології. Його

життя припало на епоху воєн, революцій і тоталітарних репресій, що визначили не лише долю країни, а й особисту траєкторію вченого.

Юрій Вороний народився 21 серпня 1895 року на Чернігівщині в родині, де інтелект поєднувався з глибоким патріотизмом. Його батько, Георгій Вороний, був математиком зі світовим ім'ям, а родинні зв'язки з колами Армії УНР (дядько Павло Крицький був полковником) визначили світогляд майбутнього лікаря.

1913 року Юрій Вороний вступив на медичний факультет університету Св. Володимира. Будучи студентом-медиком працював у перев'язувальних загонах Центральної Ради, а в 1918 році став одним із тих, хто вийшов на захист української державності у битві під Крутами.

У 1921 році він закінчує Київську державну медичну академію (навчальний заклад, утворений на базі медичних факультетів університету Св. Володимира, Українського народного університету та Жіночого медичного інституту) та вступає до аспірантури. Становлення Вороного як науковця відбулося під впливом Євгена Черняхівського — видатного хірурга та ініціатора українізації медичної освіти. Саме Черняхівський зацікавив юного лікаря трансплантологією. Спільні експерименти та робота над першими україномовними підручниками сформували Юрія не лише як професіонала, а й як інтелектуала-новатора.

У 1926 р. Юрій Вороний був переведений до Харківського медичного інституту на посаду асистента науково-дослідної кафедри факультетської хірургії, де працював під керівництвом видатного вченого Володимира Шамова і виконав низку наукових робіт з трансплантації органів.

За ініціативи Володимира Шамова у Харкові створено Всеукраїнський інститут невідкладної хірургії та переливання крові з філіями-опорними пунктами. Завідувачем Херсонського опорного пункту призначено старшого наукового співробітника Юрія Вороного, який одночасно обіймав посади завідувача Херсонської міської лікарні, її хірургічного відділення та директора Херсонського виробничого медичного інституту. Саме у Херсоні, у 1933 році Вороний здійснив те, що раніше вважалося неможливим: він пересадив нирку від померлої людини живій жінці. Це була перша в історії медицини успішна пересадка цілого органу. Хоча пацієнтка прожила лише дві доби через тогочасну відсутність методів подолання імунологічного бар'єру, операція довела головне: технічна можливість пересадки цілого органу людині існує. Це був виклик світовій спільноті, зроблений у українській провінційній лікарні в роки Голодомору.

Замість світового визнання та Нобелівської премії, на яку він заслуговував, радянська система віддячила Юрію Вороному підозрою. Публікації про його успіх у закордонних журналах стали приводом для «заслання» вченого у 1938 році до Харкова на другорядну кафедру стоматологічного інституту.

Друга світова війна стала новим випробуванням. Вороний оперував у підпіллі, рятував поранених у шпиталі с. Нові Водолаги, пережив нацистський полон та втечу. Але для радянської влади він залишився «підозрілим» — членом сім'ї контрреволюціонера та «залишенцем» на окупованій території.

Післявоєнний період життя Ю. Вороного був трагічним. Людина, що відкрила шлях до сучасної трансплантології, працювала звичайним урологом у Житомирі. Коли у 1950 році йому дозволили повернутися до Києва, він змушений був жити в підвалі Інституту експериментальної біології. Лише завдяки випадку — вдалій операції партійного чиновника — вчений отримав гідне житло.

Юрій Вороний помер у 1961 році, залишивши після себе фундамент, на якому стоїть уся сучасна хірургія.

Внесок Юрія Вороного у розвиток світової медицини, зокрема трансплантології, випередив свій час і заклав підґрунтя для подальших досягнень у цій галузі. Водночас доля вченого засвідчує, наскільки руйнівним для науки може бути політичний тиск. Замовчування його імені, професійні обмеження та післявоєнні переслідування призвели до втрати належного визнання в рідній країні, тоді як світова наукова спільнота високо оцінила його відкриття.

Література:

1. Лісовий В. М., Перцева Ж. М., Гарагатий І. А. Вороний Юрій Юрійович // Вчені Харківського державного медичного університету (1805–2005). Харків : ХДМУ, 2005. С. 112–115.

2. Лісовий В. М., Перцева Ж. М. Юрій Юрійович Вороний : біографічні матеріали, документи, спогади. Харків : ХНМУ, 2015. 124 с.

3. Вороний Юрій Юрійович (1895–1961) : біобібліографічна довідка / Нац. наук. мед. б-ка України. Київ, 2021.

4. Шевчук С. М., Загорулько А. М., Третяк М. М. Юрій Вороний: медична історія першої у світі трансплантації трупної нирки // Актуальні проблеми нефрології. 2023. № 1. С. 45–53.

5. Верстюк В., Скальський В., Ральдугіна Ю. Постаті Центральної Ради: Біографічні довідки. — К.: Дух і Літера, 2013. — (Містить інформацію про громадську діяльність Вороного та його участь у подіях Української революції).

6. Маринежа В. Юрій Вороний: Хірург, який випередив час. // Журнал «Український тиждень». — (Аналіз життєвого шляху від битви під Крутами до першої операції).

7. Онищенко О. С. Історія української науки на межі тисячоліть. — К.: НАН України, 2000. — (Загальний контекст розвитку медицини та місце в ній Ю. Вороного).

8. Пиріг Л. А., Перцева Ж. М. Юрій Юрійович Вороний — піонер світової клінічної трансплантології. // Часопис «Мистецтво лікування». — 2011. — № 5.

9. Шайда Л. Перша в світі пересадка нирки: внесок Юрія Вороного у світову медицину. // Науковий вісник національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИКИ

ПІДДУБНА ЛЮДМИЛА АНАТОЛІЇВНА,

викладач фізики і астрономії

ТАДЄЄВ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ,

викладач математики

ВСП «Рівненський економіко-технологічний

фаховий коледж НУВГП»

м. Рівне, Україна

Вступ. Трансформація сучасної освіти вимагає переходу до активної пізнавальної суб'єктності здобувача. В умовах стрімкого технологічного прогресу викладання фізики та астрономії має базуватися на розвитку критичного мислення та цифрової грамотності. Згідно з актуальними освітніми стратегіями, пріоритетом є впровадження інноваційних методик, що забезпечують підготовку адаптивного фахівця до умов мінливого світу [1, с. 12].

Основна частина. Інтерактивне навчання дозволяє перетворити заняття з фізики на простір активного дослідження. Це створює безпечні умови для самореалізації студента та апробації його творчих ідей. За формою організації освітньої діяльності ми виокремлюємо чотири ключові групи інтерактивних технологій: індивідуальні, парні, колективні та фронтальні [3, с. 45].

У практичній діяльності найбільш ефективними зарекомендували себе такі методи:

1. «Акваріум»: розвиває вміння вести дискусію. Група студентів обговорює завдання у центрі аудиторії, тоді як інші аналізують аргументацію та хід рішення.

Приклад. Вивчаючи розділ «Термодинаміка», застосовуємо проблемне завдання: Чи реально створити вічний двигун другого роду, враховуючи сучасний розвиток нанотехнологій?

2. «Карусель»: використовується для динамічної актуалізації знань (перевірка формул, констант та одиниць вимірювання) через зміну партнерів у парах.

Приклад. При вивченні розділу «Квантова фізика»

Назви зупинок:

- а) Фотоефект (квантові властивості світла);
- б) Хвильові властивості світла;
- в) Будова атома, постулати Бора.

Студенти переходять від зупинки до зупинки, дописуючи на плакатах приклади, де проявляються ці явища

3. «Синтез думок» та «Спільний проєкт»: спрямовані на командну роботу. Студенти поетапно доповнюють результати дослідження один одного, формуючи комплексне розуміння теми.

4. Метод проєктів: практика особистісно орієнтованого навчання. Студенти самостійно обирають тему дослідження, аналізують дані та презентують результати, що значно підвищує мотивацію [2, с. 88].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика результативності інтерактивних та традиційних методів навчання на заняттях фізики

Параметр порівняння	Традиційні методи (лекція, опитування)	Інтерактивні методи (дискусії, кейси, проєкти)
Роль викладача	Джерело інформації, основний контролер.	Модератор, фасилітатор, партнер.
Роль студента	Пасивний слухач, об'єкт впливу.	Активний учасник, суб'єкт навчання.
Засвоєння матеріалу	Переважно запам'ятовування фактів та формул.	Глибоке розуміння фізичних процесів та причинно-наслідкових зв'язків.
Рівень мотивації	Середній або низький (навчання "через обов'язок").	Високий (через залученість та інтерес до дослідження).
Критичне мислення	Розвивається слабо, акцент на відтворенні.	Формується активно через аналіз та вирішення проблемних задач.
Комунікативні навички	Мінімальні (відповідь "викладач-студент").	Високі (робота в групах, обговорення гіпотез).
Зворотний зв'язок	Відстрочений	Миттєвий (під час виконання)

Параметр порівняння	Традиційні методи (лекція, опитування)	Інтерактивні методи (дискусії, кейси, проєкти)
	(контрольні роботи, іспити).	вправи чи експерименту).
Запам'ятовування	Швидко втрачається без постійного повторення.	Довготривале (завдяки власному досвіду та емоційному залученню).

Цифрові інструменти. Використання інтерактивних технологій сьогодні нерозривно пов'язане з ІКТ. Цифрові рішення не замінюють реальний експеримент, а доповнюють його:

- Віртуальні симуляції (напр. PhET): моделювання процесів, недоступних для прямого спостереження (ядерні перетворення, квантування орбіт).
- Мультимедійний супровід: використання інтерактивних моделей та відеоматеріалів для візуалізації складних фізичних явищ.
- Хмарні сервіси: спільна обробка експериментальних даних, побудова графіків у реальному часі та автоматизований контроль знань [4, с. 102].

Висновок. Інтерактивне навчання сприяє формуванню ключових компетентностей студента: здатності критично мислити, приймати рішення та ефективно комунікувати. Поєднання традиційних методів із цифровими інструментами виводить освітній процес на якісно новий рівень, створюючи «ситуацію успіху» для кожного здобувача.

Література

1. Атаманчук П. С., Семерня О. М. Методика навчання фізики: інноваційні підходи та цифрові трансформації. Кам'янець-Подільський, 2021. 212 с.
2. Пометун О. І. Практична педагогіка: інтерактивні технології навчання. Київ: Оріон, 2020. 192 с.
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 25.01.2026).
4. Шарко В. Д. Сучасний урок фізики в умовах цифрового освітнього середовища. Київ, 2022. 180 с.

ІНТЕГРАЦІЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНІ ДИСЦИПЛІНИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

А.В. ПРОХОРЕНКО

ВП «Рокитнівський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

***Анотація.** У статті розглянуто актуальні підходи до організації та впровадження математичної підготовки студентів медичних коледжів. Робота розглядається у контексті медичної реформи та інтенсивної цифровізації навчального процесу. Проведено аналіз теоретичних моделей навчання, орієнтованого на компетентності, контекстного, інтегративного та проєктно-орієнтованого навчання, а також висвітлено роль цифрових технологій у процесі формування майбутніх медичних працівників. Показано, що модернізація змісту математичної освіти та активне впровадження інноваційних методів безпосередньо сприяють підвищенню рівня професійної кваліфікації та розвитку сучасних математичних компетентностей майбутніх спеціалістів.*

***Ключові слова:** математичні компетентності, контекстне навчання інтегративний підхід, проєктне навчання.*

Актуальність проблеми.

Сфера охорони здоров'я переживає постійну трансформацію, що вимагає нових навичок: впроваджуються цифрові системи для обліку даних, використовуються інструменти статистичного аналізу, розвивається доказова медицина, а стандартизовані протоколи вимагають високої математичної грамотності від медичного працівника [14]. Проте традиційні методи викладання математики у медичних коледжах часто зосереджені на засвоєнні теоретичного матеріалу й виконання шаблонних вправ, що не забезпечує готовності випускників до ефективної роботи з реальними медичними даними [2].

Недостатня інтеграція математики та фахових дисциплін, а також обмежене використання цифрових інструментів та відсутність прикладів з реального професійного контексту, актуалізують потребу реформування підходів до викладання предмета [10; 17]. Це ініціює пошук більш ефективних навчальних підходів, що відповідають сучасним вимогам медичної сфери.

Реформування природничо-математичної освіти є частиною комплексного оновлення української освітньої системи. Ці зміни передбачають розробку нових освітніх стандартів, коригування навчальних програм, перегляд

змісту навчальних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Якісна підготовка майбутніх фахівців повинна не лише надавати теоретичні знання, але й розвивати вміння застосувати математичні ідеї та методи до вирішення практичних задач, знаходити вихід із скрутних життєвих ситуацій.[19,21].

Професійна підготовка студентів медичних коледжів ґрунтується на навчально-професійній діяльності, метою якої є опанування наукових знання з галузі охорони здоров'я населення; профілактики, діагностики та лікування захворювань та індивідуальному, родинному та популяційному рівнях, формування готовності до виконання професійних обов'язків і вміння застосування ці знання при розв'язанні практичних професійних завдань. Таким чином, поліпшення якості освіти є пріоритетним завданням. Реалізація цього процесу залежить, з одного боку, від здатності і готовності викладачів працювати в нових умовах, а з іншого – від навчальної мотивації студентів, їх активності та самостійності в здобутті знань. Інноваційними методами в освіті є застосування проблемно-орієнтованих педагогічних технологій та методів, заснованих на вивченні практики, технологій роботи в команді над комплексним рішенням практичних задач (малі групи), методів контекстного навчання та ін. [22,24].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові джерела свідчать про зростання значення інтеграції математичної та медичної освіти. У працях Г. Бевза та Г. Кравченко підкреслюється, що формування прикладних математичних умінь студентів нематематичних спеціальностей вимагає зміни методики навчання [1; 2].

Компетентнісний підхід, який детально аналізує І. Зимня, орієнтує освіту на розвиток реальних професійних умінь, а не лише засвоєння знань [6]. Варіативні педагогічні технології, які пропонують Пометун і Пироженко, слугують основою для активізації освітнього процесу [7].

Теорія контекстного навчання А. Вербицького обґрунтовує важливість моделювання професійних ситуацій у процесі навчання, що особливо актуально для медичних спеціальностей [5].

У дослідженнях, присвячених медичній освіті, підкреслено роль міждисциплінарної інтеграції та структуризації навчального матеріалу з огляду на специфіку медичної діяльності [10; 11; 12; 13].

Окрема група досліджень зосереджена на цифровізації освіти: використанні LMS-платформ, мультимедійних засобів та адаптивних технологій [15; 16; 17; 18; 19]. Вони підтверджують, що цифрові інструменти підсилюють мотивацію до навчання та забезпечують глибше розуміння математичних процесів.

Мета статті: обґрунтувати сучасні підходи до викладання математики у медичних коледжах та визначити шляхи підвищення ефективності

математичної підготовки студентів, проаналізувати теоретичні основи сучасних освітніх підходів, визначити математичні компетентності, необхідні майбутньому медичному працівникові, охарактеризувати інноваційні методи та цифрові технології, придатні для впровадження у навчальний процес, сформулювати рекомендації щодо покращення якості математичної підготовки студентів медичних спеціальностей. Навчання студентів в коледжі, щодо підготовки майбутніх фахівців з високим рівнем фахової та соціальної компетенції для медичної галузі є метою освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу.

Сьогодні вища освіта зосереджена на якісній підготовці конкурентоспроможного фахівця. Ця мета може бути досягнута лише через постійне вдосконалення математичної підготовки майбутніх фахівців [6]. Студент повинен володіти навичками знаходження відсоткового вмісту, обчислення пропорцій, усвідомлювати правила концентрації розчинів, знати співвідношення між одиницями виміру об'ємів. Особливе значення математика має для майбутніх медиків, оскільки медична статистика безпосередньо пов'язана з вирішенням найгостріших проблем здоров'я населення. Ключові виклики у цій сфері включають необхідність зниження захворюваності, смертності та збільшення тривалості життя населення. Відповідно студенти-медики повинні вміти опрацьовувати дані, що описують різні фактори, які призводять до смерті, захворюваності, а також частоту і особливості взаємодії пацієнтів з медичними установами, що необхідно для забезпечення нефективного лікування. У зв'язку з вищезазначеним, при вивченні математики в медичному коледжі варто пропонувати студентам розв'язувати задачі професійного спрямування.

Практичний досвід підтверджує, що професійна спрямованість математичної підготовки в медичних освітніх закладах сприяє підвищенню рівня математичної компетентності студентів, сприяє усвідомленню цінності математики для майбутньої професійної діяльності, розвитку професійно значущих якостей і прийомів розумової діяльності, освоєнню студентами математичного інструментарію, що дозволяє моделювати, аналізувати та знаходити рішення до елементарних математичних професійних завдань, що мають місце в медичній науці і практиці, забезпечуючи наступність формування математичної культури студентів та виховання потреби в удосконаленні знань у галузі математики і її практичних застосувань.

На перший погляд може здатися, що математика в медицині не потрібна. Проте це хибне уявлення. Сучасна наукова думка наполягає на тому, що медики повинні володіти хоча б базовими математичними знаннями, які просто необхідні для організації оперативної, чіткої та якісної роботи. Кожен студент-медик має усвідомити важливість математики вже на першому курсі. Ці знання знадобляться не лише у професійній діяльності, але і в повсякденному житті, значно його спрощуючи. У своїй практичній роботі медичний фахівець будь-

якого рівня кваліфікації постійно застосовує математичні розрахунки при приготуванні різних розчинів, розведенні лікарських засобів та їх дозуванні. При багатьох видах обстежень використовуються математичні вимірювання та розрахунки. Етап формування завдання, здійснення вимірювань та обчислень буває трудомістким і займає досить багато часу, але це є критично важливим для збереження людського життя. Наприклад, для ефективного лікування хворих, необхідно точно вирахувати потрібну дозу ліків. Для оцінки стану новонародженої дитини та подальшого призначення терапії, потрібно врахувати масово-ростовий коефіцієнт, який обчислюється математично. При багатьох захворюваннях відбувається втрата рідини в організмі та різних мікроелементів. Щоб забезпечити таким хворим відповідне лікування, важливо знати ступінь цих втрат. Для належного вигодовування немовлят, необхідно вміти розрахувати кількість потрібної їжі та харчових добавок. У сфері травматології біомеханічна відповідність кісток і суглобів розраховується за допомогою математичних методів. Під час лікування переломів потрібно точно визначити розмір металевих пластин, гвинтів, шпич, якими вони будуть фіксуватися. Критично важливо розрахувати час іммобілізації та момент початку фізичної активності пошкодженого сегмента. При накладанні гіпсових пов'язок слід точно визначати кути фіксації кінцівок.

Відповідно до поглядів Копетчука В., сьогоденні державні стандарти та чинні навчальні програми медичних закладів визначають ключове завдання вивчення математики. Воно полягає у забезпеченні студентів необхідними математичними знаннями та навичками, які стануть основою для опанування базових спеціальних дисциплін. З огляду на вимоги до професійної підготовленості майбутніх фахівців, наголошується на важливості формування вміння вирішувати професійні завдання з використанням математичних методів. Від них певною мірою залежить рівень професійної компетентності медперсоналу.

Математика становить незамінну частину сучасної підготовки медичних фахівців. Її роль проявляється у кількох ключових напрямках:

1. Розрахунок дозування лікарських препаратів

- визначення індивідуальної дози з урахуванням віку, ваги та загального стану пацієнта;
- конвертація одиниць вимірювання (мг \rightarrow г, мл \rightarrow л);
- обчислення необхідної швидкості інфузій, концентрацій розчинів, загальної тривалості введення препаратів.

Неточність в цих розрахунках може мати критичні наслідки для життя пацієнта, тому глибокі математичні знання є життєво необхідними.

2. Аналіз та інтерпретація медичних та лабораторних даних

- зчитування та детальний аналіз результатів клінічних (кров, сеча) та біохімічних досліджень;
- оцінювання показників рівнів глюкози, електролітів, гормонального фону;
- калькуляція спеціалізованих індексів (ІМТ, СОІ, шкали оцінки ризику тощо).

Це сприяє встановленню точних діагнозів та ефективному моніторингу динаміки лікування.

3. Біостатистика та доказова медицина

- аналіз результатів клінічних випробувань;
- оцінка дієвості лікарських засобів;
- розуміння ризиків, відносного та абсолютного впливу лікування;
- роботи з великими масивами інформації (е-пацієнтські бази).

Застосування математичних методів дозволяє медикам критично оцінювати наукові дані та ухвалювати обґрунтовані клінічні рішення.

4. Моделювання фізіологічних процесів

- прогнозування розвитку та перебігу захворювань;
- розрахунку фармакокінетики та фармакодинаміки;
- вивчення функціонування серцево-судинної, дихальної, ендокринної систем.

Це особливо важливо для лікарів-анестезіологів, кардіологів та лікарів інтенсивної терапії.

5. Робота з медичною апаратурою

- налаштування та перевірка обладнання;
- інтерпретації результатів ЕКГ, КТ, МРТ, УЗД;
- правильного налаштування та використання апаратів ШВЛ, пристроїв моніторингу станів пацієнтів, дозаторів лікарських засобів.

6. Організація та менеджмент у медичній сфері

- визначення необхідних ресурсів (медикаменти, кадри, ліжковий фонд);
- оцінки результативності роботи відділень;
- планування графіків роботи та розподіл робочого навантаження.

7. Формування критичного та логічного мислення

- аналіз;
- висновки;
- логічне та послідовне мислення;
- прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності.

Для медичної практики це має критичне значення — точність думки прямо впливає на результат лікування пацієнта.

Сьогодні усі ми визнаємо той факт, що більшість студентів з кожним роком демонструють зниження рівня якості знань. Це ставить перед викладачем дуже важливе завдання: забезпечити засвоєння навчальної дисципліни на рівні освітньої компетентності.

1. Компетентнісний підхід

Компетентнісний підхід змінює акцент у викладанні математики. Він зміщується з самого процесу навчання на результат, який полягає у формуванні конкретних професійних математичних умінь: аналіз медичних показників, робота з таблицями та графіками, виконання точних розрахунків і дозувань [6; 14], а також статистична обробка даних. Надання завданням практичного змісту може стимулювати розумову діяльність студентів, сприяти появі особистих мотивів до навчання, розвивати їхній інтерес і допитливість, а також поліпшити ставлення до предмета.[20,23]. У повсякденному житті ми часто стикаємося з необхідністю застосовувати знання: від банківських розрахунків та змішування різних субстанцій (рідин, твердих речовин, розведення розчинів) до кулінарії та спостереження за процесами усushки. З такими реальними процесами пов'язано ряд задач на відсотки, які можна розв'язувати як арифметичним та алгебраїчним методами так і за допомогою пропорції. Включення таких задач практичного спрямування є важливим інструментом для формування в студентів позитивного ставлення до математики, розвитку системного мислення, здатності аналізувати різні можливі варіанти і обирати найкращі рішення та прогнозувати їхні результати.

2. Контекстний і проблемно-орієнтований підходи

Сучасна медична освіта активно впроваджує практику роботи з автентичними або симульованими клінічними випадками. Цей підхід є одним із ключових трендів. Прикладами такого застосування є:

- Обчислення необхідної швидкості інфузійних розчинів (крапельниць) на основі даних про масу тіла та стан пацієнта;

- Статистичний аналіз для підтвердження достовірності та ефективності призначеного лікування;
- Опрацювання даних таблиць лабораторних показників та створення відповідних графіків.

Цей підхід до викладання посилює студентську мотивацію та сприяє глибшому розумінню зв'язку між математикою та медичною практикою.

Контекстне навчання пов'язує математичні принципи та реальні життєві ситуації у медицині[5]. Воно передбачає розв'язування клінічних завдань, аналіз фізіологічних даних, моделювання медичних сценаріїв. Широко впроваджене у медичних закладах проблемно-орієнтоване навчання є ефективним інструментом для розвитку критичного мислення і формування навичок прийняття рішень [12; 13].

3. Інтегративний підхід

Об'єднання математичного матеріалу з фармакологією, анатомією та медичною інформатикою сприяє зростанню мотивації студентів, надаючи навчанням глибшого сенсу [8; 10]. Дослідження підтверджують, що міждисциплінарні зв'язки допомагають студентам швидше засвоювати складний матеріал і успішно застосовувати його у своїй майбутній професійній діяльності [11].

Інтегровані заняття полегшують розуміння того, як математичні знання використовуються у медицині.
Приклади інтеграції:

- математика та фармакологія (розрахунок дозувань, концентрацій, рівняння розведень);
- математика та анатомія (визначення площі поверхні тіла);
- математика та фізіологія (аналіз частоти серцевих скорочень, обчислення показників спірометрії).

Інтеграція суттєво підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

4. Використання цифрових технологій у навчанні математики

Інформаційно-комунікаційні технології відкривають широкі можливості для персоналізації та активізації навчання. Цифрові симулятори, інтерактивні платформи, мультимедійні візуалізації та системи автоматичного тестування сприяють глибшому розумінню математичних понять [15; 17; 18].

Впровадження технологій змішаного та дистанційного навчання, описані у дослідженнях Коваль, дозволяють ефективно організувати персональні траєкторії навчання студентів медичних спеціальностей [17]. Теорія

мультимедійного навчання Р. Маєра підтверджує дієвість візуальних та динамічних матеріалів у викладанні, що сприяє глибшому засвоєнню математичних концепцій [18].

Сучасні цифрові платформи значно розширюють інструментарій викладання математики:

- інтерактивні симулятори для відпрацювання навичок обчислення дозувань;
- мобільні застосунки для побудови графіків та проведення статистичного аналізу;
- хмарні середовища для спільної роботи над проєктами;
- системи автоматичного тестування, що адаптують складність завдань до рівня підготовки студента.

Це сприяє розвитку цифрової грамотності — важливої складової сучасної медичної освіти.

5. Проєктна й дослідницька діяльність

Завдяки проєктному навчанню, студенти отримують можливість працювати з медичними даними, проводити статистичний аналіз, створювати графіки та моделі, а також робити висновки щодо стану здоров'я пацієнтів [14]. Це сприяє формуванню ключових компетентностей сучасного фахівця: здатності взаємодіяти з інформацією, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення.

Проєкти, які ґрунтуються на реальних медичних даних дають змогу студентам:

- здійснювати статистичні розрахунки показників, що характеризують здоров'я;
- оцінювати результативність та ефективність певних медичних процедур;
- розробляти математичні моделі, застосовані у біології та медицині.

Проєктне навчання виховує навички самостійності та аналітичного мислення.

Використання квестів, рольових ситуацій, симуляцій медичних завдань активізує навчальний процес, підвищує зацікавленість студентів і допомагає засвоювати навіть складні математичні концепції через практику.

Висновок.

Викладання математики в медичних коледжах орієнтоване на підготовку кваліфікованих спеціалістів, які вміють ефективно обробляти медичні дані, виконувати комплексні розрахунки та застосовувати методи аналізу інформації у практичній діяльності [1; 12; 14]. Застосування компетентісного, контекстного, інтегративного та цифрового підходів надає навчання практичної спрямованості, що відповідає актуальним стандартам медичної освіти [5; 10; 15]. Впровадження інноваційних методик, поєднання математики з фаховими дисциплінами та активне використання цифрових засобів сприяє підвищенню зацікавленості студентів і покращенню якості підготовки майбутніх медиків [8; 17; 19].

Математика — це фундамент, на якому базується велика частина медичної практики. Вона забезпечує майбутніх медичних працівників уміннями, необхідними для точності, безпеки та ефективності лікування. Без математичної компетентності неможливо забезпечити високий рівень професійної діяльності в медицині.

Література:

1. Бевз Г. П., Бевз В. Г. Методика викладання математики. — Київ : Знання, 2020. — 431 с.
2. Кравченко Г. М., Герасименко Т. В. Методика навчання математики у закладах фахової передвищої освіти. — Харків : Основа, 2020. — 240 с.
3. Мерзляк А. Г., Полонський В. Б. Педагогічні аспекти формування математичної компетентності студентів нематематичних спеціальностей. — Київ : Педагогічна думка, 2018. — 214 с.
4. Швець В. О. Формування прикладних математичних умінь у студентів медичних спеціальностей. — Вінниця : Нілан ЛТД, 2021. — 176 с.
1. Вербицький А. А. Контекстное обучение: теория и технология. — Москва : Академия, 2019. — 288 с.
2. Зимня І. А. Ключові компетентності — нова парадигма результату сучасної освіти. — Київ : Педагогічна думка, 2018. — 256 с.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасні педагогічні технології в освіті. — Київ : Генеза, 2017. — 312 с.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. — Київ : Либідь, 2015. — 312 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. — 528 с.
1. Литвиненко С. В. Сучасні методи навчання медичних і фармацевтичних спеціалістів. — Київ : Медицина, 2020. — 224 с.

2. Руденко Г. В., Клименко М. М. Інтегративний підхід у підготовці майбутніх медичних сестер. — Полтава : Техсервіс, 2019. — 182 с.

3. Harden R. M., Laidlaw J. Essential Skills for a Medical Teacher: An Introduction to Teaching and Learning in Medicine. — Edinburgh : Elsevier, 2020. — 350 p.

4. Walsh K. (ed.). Oxford Textbook of Medical Education. — Oxford : Oxford University Press, 2019. — 430 p.

5. Moore R. L., Smith J., Anderson J. Statistical Literacy in Health Education: Approaches and Innovations. — New York : Springer, 2021. — 198 p.

1. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: теорія, методика, практика. — Київ : Педагогічна думка, 2017. — 368 с.

2. Коваль Т. В. Дистанційне та змішане навчання у фаховій підготовці медичних працівників. — Чернівці : Рута, 2021. — 210 с.

3. Mayer R. E. Multimedia Learning. — Cambridge : Cambridge University Press, 2020. — 340 p.

4. Morán M. Digital Competence in Higher Education: Models and Applications. — London : Routledge, 2022. — 276 p.

5. 1. Аксакова В.В. Роль професійної комунікації при вивченні фармакології у фармацевтичному коледжі [Текст] / Аксакова В.В. // Якість вищої освіти: сучасний стан та шляхи забезпечення: матер. всеукр. наук.-метод. інтернет-конференції педагогічних працівників вищих навчальних закладів І-ІІ р.а., 17-18 квітня 2017 р. / ред. кол.: Т.С. Прокопенко та ін. —Х.: Коледж НФаУ, 2017. —312 с, 39-412. 2. Бондар С. П. Методи навчання [Текст] / Бондар С.П. // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Кремень. —К.: Юрінком Інтер, 2008. —1040 с.

6. 3. Бухальська С.Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “ Теорія і методика професійної освіти ” [Текст] / С. Є. Бухальська. —Київ, 2014. —20 с.

7. 4. Бобильов Д.В. Сучасні підходи до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх медичних сестер.[Текст] / Бобильов Д.В // Якість вищої освіти: сучасний стан та шляхи забезпечення: матер. всеукр. наук.-метод. інтернет-конференції педагогічних працівників вищих навчальних закладів І-ІІ р.а., 17-18 квітня 2017 р. / ред. кол.: Прокопенко Т.С. та ін. —Х.: Коледж НФаУ, 2017. —312 с., с.41-46.

8. 5. Воєвода А. Л. Задачі практичного змісту як засіб мотивації навчання математики [Текст] / Воєводова А.Л.// Методичний пошук вчителя математики: зб. наук. праць за матеріалами ІІ Всеукр. дистанц. наук.-практ.

конф., 18 жовтня 2018 р. / ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. –Вінниця, 2018 –с. 76-79 –221с.

9. 6. Радюк,Л.П. Особливості методичного забезпечення викладання математики у процесі професійної підготовки молодших спеціалістів[Текст] / Л.П. Радюк// Якість вищої освіти: сучасний стан та шляхи забезпечення: матер. все-укр. наук.-метод. інтернет-конференції педагогічних працівників вищих навчальних закладів І-ІІ р.а., 17-18 квітня 2017 р. / ред. кол.: Т.С. Прокопенко та ін. –Х.: Коледж НФаУ, 2017. –312 с , 287-288.

10. 7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. No 1556–VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua / laws / show / 1556–18](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18). 8. Наливайко Л.Г. “Шляхи формування математичних компетентностей студентів”, науково технічний збірник "Комунальне господарство міст" / Наливайко Л.Г. / – Випуск м.Харків, ХНУМГ ім.О. М. Бекетова, 2019 р., Том 6, вип.192 – С.79-81.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗНАНЬ ПРО НАНОТЕХНОЛОГІЇ ТА НАНОМАТЕРІАЛИ

ТИМОЩУК ГАЛИНА ВАСИЛІВНА

викладач ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

РЕВУХА АНДРІЙ ІГОРОВИЧ

викладач ВСП «Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП»

Особлива увага в забезпеченні якості освіти зосереджена на організації процесу пізнання, за яким здобувачі освіти можуть використовувати знання та вміння, отримані із предметів природничо-математичного циклу, у реальних життєвих ситуаціях та професійній діяльності.

Саме тому STEM-освіта є підґрунтям підготовки молоді до вимог сучасного світу. Завдяки інтегрованому підходові, практичній спрямованості та акценту на критичному мисленні STEM-навчання сприяє формуванню компетенцій, необхідних для професійного та особистісного розвитку молоді людини. Упровадження STEM-технологій створює навчальне середовище, що відповідає викликам ХХІ століття та готує студентів до успішної кар'єри в глобальному технологічному суспільстві[1].

Упровадження системи STEM-освіти продиктовано вимогою «нової економіки». Здобуття сучасних професій, пов'язаних з високотехнологічним виробництвом на стику з природничими науками, потребує всебічної підготовки та отримання знань із різних освітніх областей природничих наук, інженерії, технологій та програмування [5].

Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics).

Переваги STEM-освіти: інтеграція дисциплін, підготовка до сучасного ринку праці, розвиток критичного мислення, навички розв'язування проблем, розвиток творчих здібностей, формування навичок командної роботи, залучення до наук та техніки, глобальна конкурентоспроможність, адаптація до швидких змін[6].

Розглянемо шляхи реалізації елементів STEM на прикладі впровадження нанотехнологічних інновацій і використання наноматеріалів у процесі викладання природничо-математичних дисциплін:

Математика. Математичні моделі й чисельні експерименти необхідні, щоб контролювати всі етапи утворення наноматеріалів: дизайн і синтез наночастинок сумісних із традиційними матеріалами, конструкцію виробничого процесу і знання того, як нанокompозитні матеріали набувають поліпшених властивостей. Математика є мовою та інструментом для подолання всіх масштабних питань від характеристик атомів до властивостей матеріалу, що пояснює основні принципи фізики та хімії [7].

Фізика. Розрізняють 4 основні типи наноматеріалів: наночастинки (частинки, хоча б один вимір яких не перевищує 100 нанометрів), нановолокна (довгі, тонкі волокна з діаметром у нанорозмірному діапазоні), нанотрубки (трубки зі стінками з одного шару атомів діаметром у нанорозмірному діапазоні), наноламінати (тонкі шари різних матеріалів, що накладаються один на одного, утворюючи композитний матеріал).

Наноматеріали можна використовувати в електронних пристроях, таких як смартфони, ноутбуки та телевізори, для підвищення продуктивності та зменшення енергоспоживання.

Нанороботи як машини, здатні точно взаємодіяти з нанорозмірними об'єктами або здатні маніпулювати об'єктами в наномасштабі. Внаслідок цього, навіть великі апарати, такі як атомно-силовий мікроскоп можна вважати нанороботом, так як він виконує маніпуляції об'єктами на нанорівні. Крім того, навіть звичайних роботів, що можуть переміщатися з нанорозмірною точністю, можна вважати нанороботами. Можливо в найближчому майбутньому вони зможуть повністю або частково замінити практично всю людську діяльність.

За прогнозами експертів, розвиток нанотехнологій через 10—15 років дозволить створити нову галузь економіки з обігом у 15 млрд. доларів і близько 2 млн. робочих місць.

Економіка. Нанотехнології і наноматеріали в економіці — це один із ключових чинників інноваційного розвитку, що забезпечує створення нових продуктів і технологій з покращеними характеристиками. Їх використання сприяє підвищенню продуктивності, енергоефективності та конкурентоспроможності економіки, а також відкриває нові можливості для розвитку промисловості, медицини, енергетики та аграрного сектору.

Нанотехнологічні інновації є стратегічним напрямом розвитку національної економіки України та здатні посилити її конкурентні позиції на міжнародному

рівні. Відповідно до цього урядом України було прийнято Концепцію розвитку нанотехнологій, яка передбачає підтримку та фінансування на державному рівні інноваційних малих та середніх підприємств.

Біологія. За допомогою нанотехнологій людство зможе в майбутньому ліквідувати низку екологічних проблем. Це, насамперед, підвищення температури повітря нашої планети. Учені уже працюють над розробкою нанотрубок, які зможуть перетворювати і акумулювати сонячну енергію. На основі наночастинок і нанофільтрів можна очищати забруднену воду, повітря і ґрунт, видаляючи забруднювачі та хвороботворні мікроорганізми.

Нанотехнології вже використовуються в агропромисловому секторі для створення добрив, що забезпечують рослини поживними речовинами на атомному рівні.

Генна інженерія вносить зміни в організм шляхом додавання, видалення або редагування генів, тим самим знижуючи ризик захворювань.

Хімія. Одним із напрямків застосування нанотехнологій є розробка так званої «м'якої броні» у військовій справі, що може бути застосована для виготовлення екіпірування солдата майбутнього.

На даний час створені нановолокна з поліуретану діаметром близько 100 нм, що структурно схожі на звичайну павутину, тільки гнучкіші, легші і жорсткіші від справжньої павутини. Жорсткість костюма забезпечуватимуть наночастинки, що приєднуються до певних ділянок волокон, поєднуючи їх між собою. Костюм буде здатний розпізнавати хімічну або біологічну атаку. Для цього вже створено чіп, що складається з двох ультратонких пластин кремнію, розділених мікроканалом і розташованих спеціальним чином на костюмі. Як тільки до клітин надійдуть речовини, шкідливі для людини, їх реакція буде інтерпретована «медичним» комп'ютером, і солдат отримає повідомлення про небезпеку. Це дозволить йому захиститися від хімічної або біологічної атаки раніше, ніж вона стане смертоносною.

Наноматеріали – це невидимі для ока частинки, що мають величезний потенціал змінити наш світ. Вони вже зараз використовуються в багатьох галузях і мають безліч застосувань: від медицини до екології [8]. У майбутньому наноматеріали можуть стати ключовим елементом нових технологічних рішень, що допоможуть нам вирішити найгостріші проблеми людства.

Висновки. Упровадження елементів STEM-освіти при вивченні предметів природничо-математичного циклу в контексті використання знань про нанотехнології та наноматеріали є ефективним методом сучасної освіти, що поєднує теоретичну підготовку з практичними навичками. Такий підхід дозволяє

забезпечити міждисциплінарну інтеграцію знань, сприяння розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та здатності до самостійного вирішення науково-технічних завдань.

Використання знань про нанотехнології та наноматеріали робить навчальний процес більш практичним і мотивуючим, демонструє реальні можливості сучасної науки та технологій. Здобувачі освіти отримують досвід роботи з передовими науковими концепціями, що стимулює інтерес до природничо-математичних дисциплін і формує професійні компетентності, необхідні для роботи в інноваційних та високотехнологічних сферах діяльності.

Список використаних джерел

1. Вольянська С.Є. STEM-освіта/С.Є.Вольянська//Довідник сучасного педагога.-Х.: Вид.група «Основа», 2016-с.124-125.
2. Карпова Л.Б. Навчальні та інноваційні навички XXI століття. /Л.Б.Карпова//Фізика в школах України.-2013-№7-с.22-24.
3. Кириленко С. Поліфункціональний урок у системі STEM-освіти: теоретико-методологічні та методичні сегменти. / С.Кириленко, О.Кіян//Рідна школа.-2016-№4-с.50-54.
4. Коваленко О. STEM-освіта: досвід упровадження в країнах ЄС та США./О.Коваленко, О.Сапрунова//Рідна школа.-2016-№4-с.46-49.
5. Корнієнко О.Р. Про актуальність запровадження STEM-навчання в Україні.[Електронний ресурс] ./О.Р.Корнієнко-Режим доступу: //http:elenakornienko.blogspot.com/2016/02/stem.html.-Назва з екрана.
6. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти навчальних закладів України у 2018-2019 навчальному році. (Лист ІЗМО № 22. 1/10-2573 від 19.07.2018 року).
7. STEM-освіта-шлях до майбутнього. // Математика в школах України.-2017-№27 (543)-с.32-35.
8. Nanotechnology made clear. [Електронний ресурс]: Web-сайт. – Освітній ресурс – Режим доступу: <http://www.understandingnano.com>
9. Nanotech School. [Електронний ресурс]: Web-сайт. – Освітній ресурс – Режим доступу: <http://www.nanonet.go.jp/english/school/>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНАТОМІЇ, ФІЗІОЛОГІЇ, ПАТОЛОГІЇ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ПРИ ОНЛАЙН НАВЧАННІ

РЕДЬКО С.В.,

викладач анатомії, фізіології, патології
викладач вищої категорії, викладач-методист.
Рівненського фахового медичного коледжу,
КЗВО «Рівненська медична академія» РОР,

Тези на конференцію.

Без навчання протягом усього життя в сучасному світі не обійтись, адже будь-яка освічена людина має володіти чималим багажем знань. Причому дуже важливо цей багаж постійно оновлювати, інакше важко буде наздогнати стрімкий перебіг життя. А відстати від нього – означає бути неконкурентоспроможним на ринку праці, втратити можливість одержати бажану роботу. Вирішити цю й багато інших проблем допоможе дистанційне навчання.

Дистанційне навчання – це добре організована й контрольована самоосвіта з використанням комп'ютерної техніки й комунікаційних мереж. У світі такий різновид навчання набув поширення досить давно, проте в Україні він існує років 10.

Оскільки дистанційне навчання є досить новим методом отримання знань, воно потребує особливостей контролю цих знань при проведенні практичних занять.

Які ж переваги та недоліки можна виділити, спираючись на досвід проведення дистанційного навчання на заняттях анатомії, фізіології та патології в медичному коледжі під час пандемії covid19 та під час воєнного стану?

Переваги:

- **Можливість навчатися у будь-який час будь-якому місці.** Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу упродовж семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання. Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому чи офісу, перебуваючи у будь-якій точці планети.

- **Можливість навчатися у своєму темпі.** Не обов'язково навчатися у тому ж темпі, що й інші студенти. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати переписку з викладачем, а вже відомі йому теми може пропустити.
- **Доступність навчальних матеріалів.** Доступ до всієї необхідної літературі відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання, або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичок.
- **Мобільність.** Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.
- **Навчання в спокійній обстановці.** Проміжна атестація студентів дистанційних курсів проходить у формі on-line тестів. Тому в студентів менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів, його соціальний статус та інші чинники.
- **Індивідуальний підхід.** При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання.
- **Повторення — мати навчання.** Коли щось незрозуміло, студенти часто соромляться попросити вчителя пояснити матеріал ще раз. В онлайні це не проблема: дитина може прослухати урок чи його частину стільки раз, скільки потрібно, щоб закріпити знання.
- **Знижується психічне та фізичне навантаження.** Не має потреби рано вставати. Не потрібно прасувати одяг і збирати рюкзак; відповідати перед дошкою, навіть якщо дуже поганий настрій чи не дуже хороше самопочуття; намагатися бути на одній хвилі з одногрупниками, а після занять допомагати батькам удома,
- **Навичка самоосвіти.** Навчатися вчитися — топ-навичка не тільки для майбутнього, а тут і зараз. Освітні експерти переконані, що у 2030 році процес навчання стане безперервним. Тож у нинішнього покоління учнів є нагода прокачати цей скіл, більше навчаючись самостійно за умов правильно організованої «дистанційки».

- **Оцінки тепер об'єктивні.** До електронної системи претензій не поставиш. Перевірка знань стала автоматизованою, адже дитина виконує тести, і батьки можуть одразу побачити статистику.

Недоліки:

- **Необхідна сильна мотивація.** Практично весь навчальний матеріал студент-дистанційник освоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю. Швидше за все, ніхто його підганяти чи заохочувати до навчання не стане. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім.

- **Нестача практичних вмінь та навиків.** Неможливо через телефон побачити і пропальпувати кістку або муляж. Неможливо показати той чи інший анатомічний утвір через комп'ютер при опитуванні.

- **Дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності.** При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді.

- **Проблема ідентифікації студента.** Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи студент самостійно здавав іспити чи заліки, - це відеоспостереження, що не завжди можливо. Крім того неможливо оцінити якість вивченого матеріалу. Як показує досвід, невмотивовані студенти або підглядають в підручник чи лекційний матеріал, або користуються допомогою сторонніх (зокрема через навушники). Деякі студенти практикують заходити під чужим логіном і паролем під час здачі тестів і диф.заліка онлайн. І ми мали досвід, що якісна успішність майже по всіх предметах наближалась до 100%. Тому на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до вузу.

- **Проблема якості зв'язку.** Деякі студенти не виходять на зв'язок, мотивуючи відсутністю Інтернету, грошей на рахунку, відсутністю чи поломкою телефону, відсутністю чи поломкою комп'ютера. А це неможливо ні підтвердити ні спростувати. І викладач опиняється в досить незручній ситуації. Якщо проблема дійсно існує і викладач прийме принципову позицію, коледж отримає шквал негативної реакції від батьків. Якщо студент просто скористався ситуацією і викладач йому повірив, через деякий час «студентське радіо» поширить цю інформацію, і студентів, які замість занять будуть спати, гуляти, тощо буде чи не половина.

Особливості організації контролю знань при проведенні практичних занять з анатомії, фізіології та патології:

- **Обов'язкове увімкнення камер.** Тільки контроль з увімкненою камерою дозволить ідентифікувати студента, який відповідає і оцінити оточуючу обстановку.
- **Руки студента при опитуванні мають бути в видимості викладача.** Руки можна розміщувати на шії студента. Це виключить можливість скористатись стороннім матеріалом.
- **В вухах студента не має бути навушників.** Оскільки частина студентів намагатимуться скористатись сторонньою допомогою (друзів, родичів), це дозволить мінімізувати можливість даного обману.
- **Опитування проводиться не по списку.** Таким чином кожен студент буде у відповідному «тонусі».
- **Питання задаються не по порядку викладення матеріалу.** Це дозволить мінімізувати можливість ймовірного вгадування наступного питання і використання гаджетів і шпаргалок.
- **Питання потрібно формулювати не «прямо» а «зворотно».** Тобто дається визначення, а студент має відповісти - чому воно відповідає (наприклад; «який орган є парним, богоподібної форми, розташованим на рівні....»)
- **Використання анатомічних малюнків без підписів.** Це дозволить більш точно оцінити рівень підготовки студента.

ВІДНОВЛЮВАНА СИЛА ЗНАНЬ: НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

САВЕЛЬЄВА Н. М.,

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри стоматології.

Харківський національний медичний університет.

м. Харків, Україна.

ТОМІЛНА Т. В.,

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри стоматології.

Харківський національний медичний університет.

м. Харків, Україна.

ТОМЛІН В. Г.,

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри ортопедичної стоматології.

Харківський національний медичний університет.

м. Харків, Україна.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Починаючи з 2022 року і понині Україна переживає безпрецедентний виклик, пов'язаний із повномасштабною війною, зумовивши глибокі трансформації в освітньому середовищі, системах наукових досліджень та інновацій. Першочергові завдання зумовлені не лише потребою підтримати навчальний процес здобувачів вищої освіти, але й збереженням наукового потенціалу країни, адаптацією методів викладання до кризових реалій, забезпеченням безпеки освітнього середовища та підтримкою соціально-емоційного добробуту учасників освітнього процесу. Умови воєнного стану впливають на доступність ресурсів (електроенергії, інтернету, ліцензійних програм), мобільність надавачів та здобувачів вищої освіти, зменшення інтеркурентних контактів та потребу в нових моделях навчання: дистанційних,

змішаних форм, гібридних та мобільних освітніх платформ. Це ставить перед наукою та освітньою політикою завдання визначити ефективні стратегії збереження якості освіти, забезпечення рівного доступу до неї, розвитку локальних освітніх ініціатив та підтримки національної безпеки через інноваційні підходи [1,2,3].

Перехід від традиційного до кризового освітнього простору вимагає системної відповіді на ключові питання: які освітні інновації найбільш стійкі до руйнувань інфраструктури? Як організувати ефективний дистанційний навчальний процес за відсутності стабільного інтернету та енергозабезпечення? Яким чином забезпечити доступ до наукових ресурсів та лабораторних практик для здобувачів вищої освіти у різних регіонах? Які соціально-етичні аспекти та психологічна підтримка повинні бути інтегровані в освітні рішення? Які нові методології та інструменти досліджень витримують тягар кризових умов та водночас сприяють розвиткові національної науки [4,5,6]?

Матеріали дослідження та результати

Концептуальна рамка та методологія

У дослідженні застосовано компаративний підхід до аналізу освітніх моделей в умовах війни та відновлення, з акцентом на доступність та якість освіти, на інноваційні підходи до навчання в кризових умовах та на роль науки й освітніх інституцій у підтримці суспільної стабільності. Використано змішану методологію: кількісні дані з освітніх реєстрів, індикаторів якості освіти та цифрових платформ; якісні дані з інтерв'ю з надавачами та здобувачами вищої освіти, адміністративним персоналом; кейс-аналіз окремих регіонів України з різним ступенем воєнних дій. Матриця впливів дозволяє оцінити стійкість освітніх інновацій щодо факторів ризику.

Основні напрями освітніх інновацій

Технологічна стійкість навчального процесу: впровадження автономних та розподілених навчальних середовищ, офлайн-ресурсів, офлайн-курсів, локальних серверів знань, мобільних застосунків для навчання з обмеженим доступом до інтернету. Результати свідчать про збереження якості навчання за рахунок локальних пакетів навчального контенту та синхронізації при відновленні з'єднання.

Гібридні моделі навчання: поєднання дистанційного та очного формату з урахуванням логістичних обмежень і безпеки. Виявлено, що гнучкість розкладу, адаптивне тестування та планування з використанням мобільних платформ підвищують залученість та успішність здобувачів вищої освіти навіть у нестійких умовах.

Дистанційні та цифрові ресурси як каталізатор науково-дослідницької діяльності: онлайн-бібліотеки, відкриті освітні ресурси, платформи для спільної роботи і спільні дослідницькі проекти. Вивчені кейси використання

відеоконференцій, віртуальних лабораторій та симуляторів, які дозволяють зменшити залежність від фізичної інфраструктури.

Ролі освітніх інституцій у забезпеченні безпеки та психолого-соціальної підтримки: інтеграція сервісів психологічної підтримки, консультацій для адаптації та наставництва, програм підтримки надавачів та здобувачів вищої освіти у кризових сценаріях.

Розвиток науково-дослідницької бази: підтримка молодих науковців, грантові програми, кооперація з міжнародними партнерами, створення мереж регіональних центрів знань та мобільних лабораторій.

Результати дослідження

Сталість контенту та доступність: локальні офлайн-резерви навчальних матеріалів на 70–85% потреб, в регіонах із відсутнім стабільним інтернетом. Офлайн-курси зберігають успішність здобувачів вищої освіти на рівні 75–82% від довоєнного періоду.

Ефективність гібридних форм: середній приріст залученості здобувачів вищої освіти у регіонах з активними обстрілами становив 12–18% порівняно зі зворотними періодами. Гнучке планування та адаптивне оцінювання знижують кількість пропусків та підвищують успішність здобувачів вищої освіти.

Інноваційні платформи та інструменти: застосування віртуальних лабораторій та симуляторів дозволяє підтримати практичні навички здобувачів вищої освіти у 60–70% випадків, де реальна лабораторна база недоступна. Віддалені наукові проекти з міжнародною співпраця розширюють доступ до ресурсів та забезпечують менторство для молоді.

Вплив на соціальну та національну безпеку

Освіта як стабілізуючий фактор: підтримка навчального процесу та наукового потенціалу допомагає зберегти соціальну динаміку, сприяє адаптивності населення та зменшує ризик відтоку потенціальних здобувачів вищої освіти за кордон.

Рівність доступу: криза поглиблює нерівність між регіонами, тому важливі політики, які забезпечують фінансову та цифрову підтримку для найбільш вразливих груп.

Міжнародна коаліція та наукова мобільність: міжнародні гранти й партнерства зберігають інтеграцію України у світову науку та освіту, що є критично важливим для відбудови після війни.

Обґрунтування наукових висновків

Стійкість освітніх систем визначається здатністю швидко адаптувати наявні ресурси, що включає локальні офлайн-архіви знань, гнучкі навчальні моделі та цифрові інструменти з резервним енергопостачанням та інтернетом.

Інноваційні освітні рішення повинні бути орієнтовані на потреби здобувачів вищої освіти у кризові періоди: зручність доступу, безпека, психологічна підтримка, підтримка практичних навичок та досліджень.

Рівний доступ до освітніх ресурсів є ключем до відбудови науки та економіки: політика повинна зосередитися на підтримці регіонів з обмеженим доступом, забезпеченні фінансування та інфраструктури.

Основні висновки

1. Освіта та наука виступають як критично важливі фактори стабільності суспільства у воєнний час. Інновації в освіті мають бути адаптивними, доступними та стійкими до обмежень інфраструктури.

2. Ефективні освітні рішення в кризових умовах поєднують офлайн-ресурси, гібридні моделі, відкриті цифрові платформи та психолого-соціальну підтримку.

3. Підтримка наукового потенціалу потребує системного підходу: фінансування молодих науковців, міжнародна кооперація, мобільні лабораторії та локальні центри знань.

Перспективи подальших досліджень

Розробка моделі кризової академічної стійкості для українських регіонів з урахуванням різної інфраструктури та рівня загрози.

Інтенсифікація мобільних та локальних лабораторій: створення стандартів для швидкого розгортання мобільних лабораторних комплексів та онлайн-лабораторій з реалістичними моделями.

Вивчення впливу освітніх інновацій на психологічний стан учасників освітнього процесу: розробка підтримуючих програм та моніторингу психоемоційного здоров'я.

Розширення міжнародного партнерства: створення спільних освітньо-наукових програм, обмінів та грантів, що дозволять швидко адаптувати світові досягнення під локальні потреби.

Оцінка довгострокових ефектів кризових освітніх практик на професійний розвиток та економічне відновлення країни.

Практичні рекомендації для закладів освіти та наукових установ

Розробити та підтримати національну стратегію кризової освіти з чіткими пріоритетами: безпека, доступність, якість, психолого-соціальна підтримка та науковий потенціал.

Інвестувати в інфраструктуру автономного навчального контенту: офлайн-бібліотеки, локалізовані ресурси, автономні сервери знань, енергоефективні рішення.

Запровадити гнучке планування навчального процесу: адаптивне оцінювання, зручні формати для різних груп здобувачів вищої освіти, підтримку через мобільні та онлайн-платформи.

Забезпечити фінансову підтримку для регіонів з обмеженим доступом до ресурсів та для молодих науковців, щоб запобігати відтоку кадрів.

Розвивати міжнародне партнерство та кооперацію: спільні гранти, обміни надавачами та здобувачами вищої освіти, доступ до світових наукових ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Міністерство освіти й науки України (МОН). 2022. Положення про дистанційне навчання під час воєнного стану в Україні: рекомендації та порядок реалізації. Київ: Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/>

2. ЮНЕСКО. 2023. Education under Conflict: Guidance for Ensuring Continuity and Inclusion. Paris: UNESCO Publishing. URL: <https://unesco.org/>

3. Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО). 2022–2023. Звіти про адаптацію системи оцінювання та якості освіти в умовах збройного конфлікту. Київ: УЦОЯО. URL: <https://testportal.gov.ua/>

4. Світовий банк. 2023. Ukraine Education and Innovation under Crisis: Policy Briefs and Implementation Reports. Washington, DC: World Bank Group. URL: <https://worldbank.org/>

5. НАН України. 2022–2024. Програми підтримки науково-технічної діяльності та відновлення досліджень після руйнувань: публікації та аналітика. Київ: Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/>

6. Європейська Комісія / ЄС. 2023. European Union Support to Ukrainian Education and Research during Crisis: Grants and Initiatives. Brussels: European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/>

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КУРСУ БІОЛОГІЇ

СКУРІДІН ОЛЕГ,

кандидат сільськогосподарських наук,
вчитель біології Київського професійного коледжу
з підвищеною фізичною та військовою підготовкою,
м. Київ.

Протягом останніх десятиліть відбулася значна цифровізація освітніх практик, що стосується інтеграції різних технологій у навчальне середовище для покращення освітніх результатів. Крім того, глобальна зв'язність може подолати географічні та соціально-економічні бар'єри, забезпечуючи якісну освіту учням у найвіддаленіших або недостатньо обслуговуваних районах, що в подальшому буде підштовхувати створювати більш індивідуалізований формат підходу до здобувачів та їхньої траєкторії навчання [4].

Викладання біологічного контенту вимагає візуалізації невидимих або абстрактних і складних понять, використання цифрових технологій ініціює високоякісні навчальні процеси, перетворюючи навчальну діяльність студентів з пасивної на інтерактивну. Поєднання розширених можливостей репрезентації з орієнтованим на студентів інтерактивним навчанням, дозволяє розробляти розширені навчальні мультисценарії та передбачає відмову від контролю, заохочуючи співпрацю та результативність студентів [3].

Традиційні відеолекції пропонують дуже лінійний навчальний процес, і багато студентів не будуть активно залучені під час перегляду відеозапису, при цьому рівень навчання студентів вважається пропорційним ступеню інтерактивності в навчальному ресурсі. Інтерактивність легше реалізується в невеликих групах, де студенти можуть працювати разом, наприклад, в онлайн-кімнатах синхронних групових занять або в середовищі очного семінару [5].

Онлайн-лабораторії мають здатність компенсувати обмеження, пов'язані з безпековою ситуацією та мобільністю здобувачів, відсутністю матеріально-технічної бази у школах, мінімізувати ризики роботи з небезпечними речовинами та забезпечити доступ до складних експериментів, які неможливо реалізувати у традиційних умовах. Дистанційні (онлайн) лабораторії сприяють розвитку дослідницьких навичок, критичного мислення, самостійності учнів, що є значними аспектами сучасної біологічної освіти, а також ключовими компетентностями Нової української школи [1].

Ресурси онлайн-платформ, що можуть бути використані для: організації навчального простору (Google classroom, Всеукраїнська школа онлайн, Edmodo, щоденник.юа); проведення онлайн-конференцій (Google meet, Zoom, соціальних месенджерів); Гейміфікації освітнього процесу та збільшення інтерактивних взаємодій (classtools, learning app, wordwall, kahoot) [2].

Таким чином, цифровізація освітніх практик відкриває нові горизонти для навчання, особливо у сфері біології, де інтеграція сучасних технологій відіграє ключову роль у формуванні активної участі в навчальному середовищі. Використання онлайн-лабораторій і інтерактивних платформ не лише покращує доступ до якісних освітніх ресурсів, але й сприяють розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок учнів. Акцент на інтерактивності та співпраці у навчальному процесі створює умови для індивідуалізації навчання, що відповідає потребам сучасних здобувачів освіти. Залучення студентів до активної участі через гейміфікацію та використання цифрових ресурсів формує не лише знання, але й важливі компетенції, необхідні для успішної адаптації в швидко змінюваному світі.

Література

1. Гнезділова В., Микитин, Т., Різничук Н., Приймак А. Використання онлайн-лабораторій та симуляторів на уроках біології. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка. 2025. №1(1). С. 143-150. <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-17>
2. Стрельцова В.В Міронець Л.П. МОЖЛИВОСТІ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ: CLASSTOOLS ТА WORDWALL, ДЛЯ СТВОРЕННЯ АКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ. Динаміка, рух та розвиток сучасної науки: матеріали I Міжнародної студентської наукової конференції (5 березня, 2021 рік. м. Луцьк). Луцьк : Молодіжна наукова ліга, 2021. Т. 3. С. 37-39. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/liga/issue/view/05.03.2021/469>
3. Aumann A., Schnebel S., Weitzel H. Teaching Biology Lessons Using Digital Technology: A Contextualized Mixed-Methods Study on Pre-Service Biology Teachers' Enacted ТРАСК. Education Sciences. 2024. №14(5):538. <https://doi.org/10.3390/educsci14050538>
4. Harris R.A., Kazdağlı H. Using TECHNOlogy to predict the future of biomedical education. FEBS Open Bio. 2025. №15. P. 48-55. <https://doi.org/10.1002/2211-5463.13953>
5. Lacey M. M., Francis N. J., Smith D. P. (). Redefining online biology education: a study on interactive branched video utilisation and student learning experiences. FEBS open bio. 2024. №14(2). P. 230–240. <https://doi.org/10.1002/2211-5463.13767>

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДСЕСТРИНСТВО У ВНУТРІШНІЙ МЕДИЦИНІ»

СМОЛЯК ВІРА РОМАНІВНА

викладач- методист,

викладач терапії вищої категорії

циклу терапевтичних дисциплін та основ медсестринства

Актуальність. Самостійна робота студентів – це вид навчальної діяльності, спрямований на засвоєння студентами нових знань, удосконалення практичних навичок, формування практичних вмінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Мета самостійної роботи :

Засвоєння знань, умінь, навиків;

Розвиток самостійних рішень при організації своєї роботи.

Основні результати.

Завдання:

Планування роботи;

Виконання її самостійно;

Самоконтроль, корекція результатів;

Пошук шляхів удосконалення своєї діяльності.

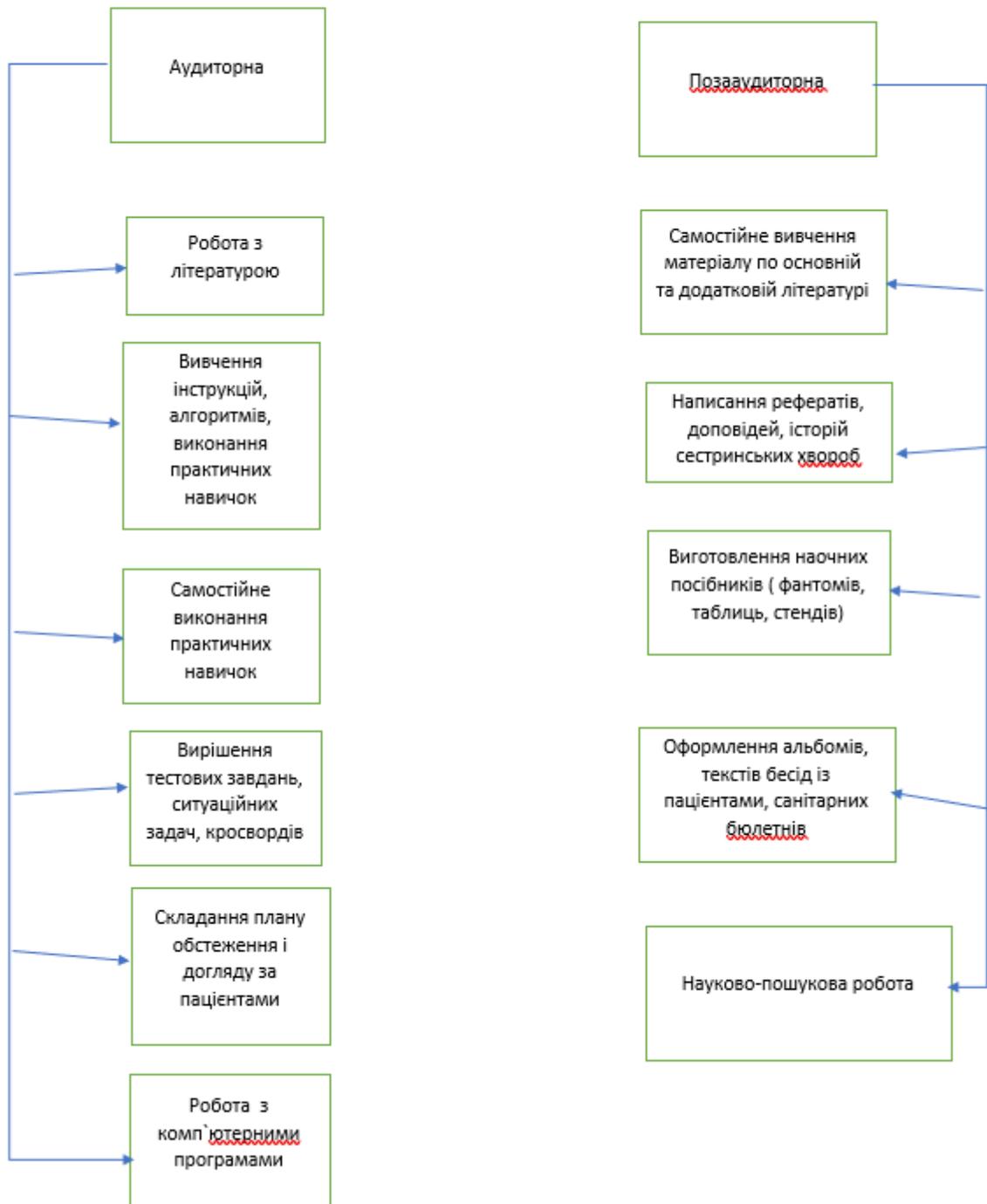
Цілі самостійної роботи студентів:

- вироблення у студентів навичок самостійної роботи з навчальної наукової, додаткової літератури;
- формування вмінь раціонально організовувати розумову працю;
- розвиток здатності до самопізнання, самопостереження;
- підвищення впевненості в собі, самоефективності;
- формування здатності до саморозвитку, самовдосконалення .

Функції самостійної роботи:

Види самостійної роботи

Чинники, що сприяють активізації самостійної роботи :

Участь здобувача освіти у творчій діяльності;

Корисність виконуваної роботи;

Участь в олімпіадах з навчальних дисципліни, конкурсах, наукових конференціях;

Заохочення здобувача освіти за успіхи у навчанні та творчій діяльності (стипендії, преміювання, заохочувальні бали) та санкції за неуспішне навчання;

Використання мотивуючих факторів контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинг, тести);

Індивідуалізація завдань, що виконуються як в аудиторії, так і поза її, постійне їх оновлення;

Особистість викладача.

Навчальна діяльність є основною діяльністю здобувача освіти. Отже, саморозвиток його особистості відбувається невідривно і взаємопов'язано із процесом навчання. Велику роль у цьому процесі відіграє самостійна робота, значення якої поки недостатньо усвідомлено здобувачами освіти і слабо організовано викладачами.

Самостійна робота, що тісно пов'язана з аудиторною роботою, у той же час є найважливішою і головне дієвим джерелом розвитку й саморозвитку особистості студента.

Вона відкриває великі можливості для вдосконалення процесу навчання з погляду сучасних вимог, що висуваються до системи освіти. Для підвищення її ефективності потрібний теоретико– методологічний аналіз форм і методів організації її проведення та забезпечення викладачів і здобувачів освіти методичними матеріалами, сучасними інформаційними технологіями.

Контроль самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів освіти підлягає обов'язковому контролю з боку викладача. Контроль результатів самостійної роботи дозволяє визначити її ефективність і за необхідності, відкоригувати її. Одним із головних завдань є поєднання контролю викладачем за виконання самостійної роботи з самоконтролем здобувачів освіти. Для вдосконалення організації самостійної роботи на цикловій комісії дисциплін терапевтичного профілю та основ медсестринства розробляються найрізноманітніші методичні матеріали, залучаються здобувачі освіти до спільного аналізу виконаної роботи, її контролю і самоконтролю, використовуються в навчальному процесі ситуаційні задачі, ділові ігри, тренінги та інше.

Для формування професійних компетенцій здобувачів освіти потрібно вирішувати два взаємозалежні завдання : розвинути самостійність, навчити їх

самостійно оволодівати знаннями, а з іншого боку навчити самостійно застосовувати знання, не тільки в навчанні, а у професійній діяльності. Оскільки самостійність є однією з характерних ознак людської особистості, то завдання викладача – зробити так, щоб індивідуальний пошук знань став прикметною рисою здобувача освіти.

Організація самостійної роботи здобувача освіти.

Зміст самостійної роботи з дисципліни визначається навчальною програмою та робочою навчальною програмою. На самостійну роботу можуть вноситись:

Перелік питань, що виносяться на семінарські заняття;

Підбірка контрольних завдань, ситуаційних задач, тестів;

Перелік літератури;

Звіт про виконання самостійної роботи (реферат, муляжі, санбюлетні та інше;

Частина теоретичного матеріалу менш складного за змістом;

Окремі практичні завдання, що не потребують безпосереднього керівництва викладача.

У вищих навчальних закладах останнім часом спостерігається тенденція до збільшення годин на самостійну роботу. Згідно з існуючими нормативними вимогами, на самостійну роботу передбачено 2/3 загального обсягу годин відведеного на вивчення конкретної дисципліни.

Розглянемо організацію самостійної роботи здобувачів освіти КЗВО «Рівненська медична академія» РОР Фахового медичного коледжу на цикловій комісії терапевтичних дисциплін та основ медсестринства з предмету «Медсестринство у внутрішній медицині». У навчальних планах самостійна робота складає 30 % від загального обсягу годин на дисципліну.

Самостійна робота з дисципліни «Медсестринство у внутрішній медицині» покликана сформувати практичні навички роботи здобувачів освіти, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне мислення здобутих знань. Для забезпечення здобувачів освіти електронно-навчальними ресурсами було розроблено електронну підтримку дисципліни «Медсестринство у внутрішній медицині» в системі управління навчання MOODLE. Ці електронні навчальні курси включають лекційні заняття, практичну роботу, підручники, посібники, презентації лекцій, тести, методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.

Для перевірки якості засвоєння знань з дисципліни в системі MOODLE використовується тестування, що організується структурним елементом «Тест».

Висновок:

Таким чином, цілеспрямована, методично обґрунтована й контрольована самостійна робота не лише підвищує ефективність навчального процесу, а й формує у здобувачів освіти стійку потребу в безперервному професійному самовдосконаленні, що є особливо важливим для майбутніх фахівців медичної галузі.

Список використаних джерел.

1. Ісаєва, О., & Шайнер, Г. — “Ефективність організації самостійної роботи у вищих медичних закладах” — розглядає мотиваційні, технологічні блоки, індивідуалізацію навчання.

https://mir.dspu.edu.ua/article/view/264615?utm_source

2. Левенець, С. С., Никитюк, С. О. та ін. — “Самостійна робота як засіб формування професійних компетентностей студентів-медиків” — аналіз видів самостійної роботи, труднощі, діяльнісний підхід.

https://nz.npu.edu.ua/article/view/334375?utm_source

3. Скрипник, І. М., Гопко, О. Ф., Маслова, Г. С. — “Організація та наукове спрямування самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Внутрішня медицина»” — про впровадження інноваційних технологій.

<https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/307/304>

4. Ждан, В. М., Бобирьов, В. М., Білаш, С. М. та ін. — “Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів” — багато уваги приділено ІТ, мультимедіа, контролю, мотивуванню.

<https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fa7e5884-b785-44a7-87cd-5e39ef371138/content>

5. Організація самостійної роботи студентів медичних ЗВО”, методичний посібник Запорізького державного медичного університету.

https://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/15355/1/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20133%D1%81.pdf?utm_source

6. Стасишин О.С. Медсестринство у внутрішній медицині: підручник, / О.С. Стасишин, В.В. Стасюк, І.М. Бандура, І.В. Вібла та ін. - 6-е вид. - К.: Медицина, 2023. - 496 с.

7. Внутрішня медицина; за ред. проф. Р. О. Сабадишина: підручник. - Вінниця: Нова книга, 2019. - 551 с.

8. Децик Ю. І. та ін. Пропедевтика внутрішніх хвороб./ За ред. О.Г. Яворського. Київ: ВСВ Медицина, 2020. 552 с.

9. Швед М.І., Пасечко Н.В., Білик Л.С. та інш. Терапія: підручник/ за ред. М.І. Шведа, Н.В. Пасечко. - Тернопіль: ТНМУ Укрмедкнига, 2021. 648 с.

10. Наказ Міністерства освіти і науки України №973 від 09.07.2024

Про внесення змін до стандарту вищої освіти зі спеціальності 223 «Медсестринство» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ЕТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ: ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ВИПРОБУВАНЬ

ОКСАНА СТОЛЯРЕНКО,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов,

Вінницький національний технічний університет,

м. Вінниця

ОЛЕНА СТОЛЯРЕНКО,

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки і освітнього менеджменту,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних трансформацій та локальних збройних конфліктів особливої гостроти набуває питання морально-етичного становлення особистості. Для України, яка проходить крізь випробування повномасштабною війною, проблема формування етики відповідальності майбутнього фахівця трансформується з теоретичної площини у практичну необхідність виживання та відновлення держави. Традиційні освітні парадигми, що фокусувалися переважно на жорстких навичках (*hard skills*), сьогодні виявляються недостатніми. Виникає нагальна потреба в переосмисленні виховного потенціалу вищої освіти як інструменту загартування відповідального громадянина-професіонала, здатного приймати рішення в умовах критичної невизначеності та етичних дилем.

Питання етики відповідальності в гуманітаристиці закладені в працях Ганса Йонаса [2], який наголошував на відповідальності перед майбутніми поколіннями, та Еммануеля Левінаса [3], який пов'язував відповідальність із визнанням Іншого. Зокрема, Г. Сковорода вказував на «сродну працю» як основу гармонії особистості [4], а сучасні дослідники, наприклад Н. Дика, звертають увагу на трансформацію ціннісних орієнтацій студентства під впливом воєнних дій [1]. Проблеми професійної етики та виховання молоді в кризових умовах досліджували такі українські науковці, як В. Кремень [8], І. Бех, С.

Максименко. Проблеми гуманістичного виховання та духовно-інтелектуального розвитку молоді в умовах технократичних змін та соціальної турбулентності є об'єктом досліджень Оксани Столяренко та Олени Столяренко, О. Пінаєвої та Б. Пінаєва [5], [6], [7]. Проте комплексний аналіз виховного впливу освіти на формування етики відповідальності саме в контексті тривалого воєнного стану залишається недостатньо розкритим.

Актуальність статті зумовлена необхідністю подолання когнітивного дисонансу між академічними вимогами та реаліями воєнного часу. Майбутній фахівець сьогодні - це не просто фахівець з дипломом, а суб'єкт, від чийх моральних рішень залежатиме стійкість критичної інфраструктури, безпека людей та повоєнна відбудова. Формування етичного каркаса особистості в період війни стає запобіжником проти професійної деформації та байдужості.

Метою публікації є концептуалізація поняття «етика відповідальності» в системі підготовки майбутніх фахівців та обґрунтування виховних механізмів, які дозволяють закладам вищої освіти ефективно реалізовувати свій потенціал у період воєнних випробувань.

Виклад основного матеріалу. Етика відповідальності майбутнього фахівця в умовах війни виходить за межі суто корпоративної етики. Вона стає екзистенційним вибором, де професіоналізм тісно переплітається з патріотизмом та громадянською позицією. Освітній процес у цей період має базуватися на принципі «педагогіки солідарності», де викладач і студент є партнерами у подоланні спільних викликів. Виховний потенціал освіти реалізується через залучення молоді до волонтерських проєктів, де професійні навички застосовуються для допомоги постраждалим або силам оборони. Такий досвід формує усвідомлення того, що будь-яка дія чи бездіяльність фахівця має конкретні соціальні наслідки.

Важливим аспектом є впровадження в освітній процес кейс-методів, що базуються на реальних етичних дилемах воєнного часу: від вибору між безпекою та виконанням професійного обов'язку до питань академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання під обстрілами. Відповідальність тут розглядається не як зовнішній примус, а як внутрішня потреба суб'єкта. Система освіти повинна не лише транслювати знання, а й створювати середовище «морального резонансу», де цінності честі, гідності та служіння суспільству стають фундаментом професійної ідентичності. Психолого-педагогічна підтримка в цьому контексті є невід'ємною частиною виховання, оскільки лише внутрішньо цілісна особистість здатна нести тягар відповідальності у дестабілізованому світі.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи, зазначимо, що війна виступає каталізатором переосмислення виховної функції вищої школи. Етика відповідальності майбутнього фахівця стає стратегічним ресурсом нації. Виховний потенціал освіти в період воєнних випробувань полягає у переході від формального навчання до ціннісно-орієнтованого

виховання, яке готує фахівця не лише до праці, а й до активної участі в захисті та розбудові держави. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці конкретних методик інтеграції етичних модулів у технічні та природничі дисципліни для посилення гуманістичної складової професійної підготовки.

Література

1. Дика Н. П. Ціннісні орієнтири сучасної студентської молоді в умовах воєнного стану. *Педагогіка та психологія*. 2023. № 4. С. 12–18.
2. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / пер. з нім. Київ : Лібра, 2001. 400 с.
3. Левінас Е. Між нами : дослідження про думку-про-іншого / пер. з фр. Г. Волинки. Київ : Дух і Літера, 1999. 292 с.
4. Сковорода Г. Твори : у 2 т. Київ : Обереги, 2005. Т. 1. 528 с.
5. Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В. Розвиток освіти України: гуманістичні пріоритети виховання особистості. *День Соборності України: історико-політологічні дискусії* : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2025. Вип. 12. 162 с. С. 130–143.
6. Столяренко Ол., Столяренко Ок., Пінаєва О., Пінаєв Б. Молодь і суспільство в умовах технократичних змін і перспективи гуманістичних тенденцій розвитку. *Педагогіка безпеки*. Том 10, вип. 1, С. 33–40, Квіт 2025. DOI: <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2025-10-1-033-040>
7. Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В. Концептуальні антропологічні підходи у визначенні методології гуманістичного виховання та духовно-інтелектуального розвитку молоді. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті* : міжнар. період. зб. наук. пр. / за заг. ред. В. П. Бабича, О. М. Хвостиченка. Харків : НДВП «ІнтелектЕкспрес-Капітал», 2024. Вип. 6. 200 с. С. 10–21. DOI: <https://doi.org/10.58962/2708-4809.SIUTY.2024.01>
8. Теоретичні та практичні аспекти формування етичної культури майбутніх фахівців : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Знання, 2022. 315 с.

РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

ТАБОРОВЕЦЬ Л.М.

викладач української мови та літератури,

кандидат пед. наук, доцент

КЗВО «Рівненська медична академія»

В умовах інноваційних змін, що відбуваються в системі освіти України, особливої актуальності набуває проблема безперервного професійного та особистісно-професійного розвитку викладача. Сучасний педагог має не лише володіти ґрунтовними фаховими знаннями, а й постійно вдосконалювати власну професійну компетентність, творчий потенціал і духовно-моральні якості. Це зумовлює зростання інтересу науковців до феномену професіоналізму педагога як складного інтегративного утворення, що поєднує особистісний та діяльнісний виміри.

У зв'язку з цим **актуальною є проблема осмислення професіоналізму викладача** медичної академії як результату безперервного особистісного та професійного розвитку в умовах сучасних інноваційних змін в освіті.

У статті здійснено аналіз наукових підходів до розуміння професіоналізму педагога, розкрито зміст професіоналізму діяльності та професіоналізму особистості, а також обґрунтовано значення мистецтва як чинника особистісно-професійного розвитку майбутніх медичних фахівців.

Питання розвитку професіоналізму педагога порушуються в дослідженнях таких науковців, як Е.Н. Богданов, К.Дей, Д.Бейджард, П.Мейєр, Н.Верлуп, С.Бошамп, Л.Томас, Д.Шон, Л.Шульман, А.Шляйхер та інші [7]-[13].

Науковці розглядають професіоналізм з системних позицій, а саме з розвитком підсистем професіоналізму особистості та діяльності, нормативного регулювання, мотивації на саморозвиток і професійні досягнення, рефлексивної самоорганізації та у плані розкриття творчого потенціалу особистості. Професіоналізм особистості і професіоналізм діяльності знаходяться у діалектичній єдності та мають тісні функціональні зв'язки [2].

Професіоналізм діяльності – якісна характеристика суб'єкта праці, що відображає високу професійну кваліфікацію і компетентність, різноманітність ефективних професійних навичок і умінь, у тому числі заснованих на творчих рішеннях, володінні сучасними алгоритмами і способами вирішення

професійних задач, що дозволяє здійснювати діяльність з високою і стабільною продуктивністю.

Професіоналізм особистості – якісна характеристика суб'єкта праці, що відбиває (показує) високий рівень розвитку професійно важливих і особистісно-ділових якостей, акмеологічних інваріантів, високий рівень креативності, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця [2].

Головним когнітивним компонентом професіоналізму діяльності, принципово важливим для дослідження педагогічної діяльності, є професійна компетентність. Тут важливу роль відіграє специфіка професійної діяльності. Високий рівень психологічної компетентності забезпечує успішне засвоєння психологічних методів керування «людською складовою». Професіоналізм особистості педагога досягається багато в чому у процесі розвитку здібностей та їх збагачення.

Як викладач української мови та літератури ставлю перед собою питання: як зробити творчу діяльність потребою, необхідною частиною життя, щоб тенденція до байдужості не прогресувала? Безумовно, що у становленні моральності, духовності, внутрішньої культури і гармонії студента-медика важлива роль належить мистецтву. Саме мистецтво є провідним серед усіх психоемоційних чинників впливу на людину, який торкається душі молодої людини. Вирішення проблеми формування духовності людини — одне з важливих завдань Нової української школи.

Стосовно студентів-медиків розуміємо, що суспільство потребує активних та творчих небайдужих професіоналів. Р. Еберхарт сказав: «Не бійся друзів — найгірше, що вони можуть зробити — це зрадити тебе. Не бійся ворогів — найгірше, що вони можуть зробити — це вбити тебе. Бійся байдужих. Через їхню мовчазну згоду у світі є і зрада, і вбивство, і всі нещастя на Землі».

Можливість реалізовувати експерименти і пошуки мені дають заняття української літератури. Акцент вивчення самого предмета перенесено на його використання як засобу культурно-творчого формування особистості студентів, на виховання у кожного з них широкого кругозору та глибоко індивідуального гуманістичного ставлення до навколишнього світу. Ця робота вимагає від викладача високого творчого потенціалу, глибоких знань предмета, специфіки художньо-образної мови кожного з видів мистецтва, їх взаємозв'язки. Сучасні студенти мислять швидше, володіють багатьма джерелами інформації про події, факти та поняття. Тому у своїй роботі надаю перевагу всебічному художньо-естетичному розвитку особистості здобувача освіти, на освоєння ним культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; на плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; на формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, які необхідні для творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Одним з видів мистецтва є художня література. Саме твори вітчизняних і зарубіжних авторів дають можливість студентам отримати знання з такої специфічної галузі як медична деонтологія. На сторінках їх шедеврів можна знайти приклади належної поведінки лікаря біля ліжка хворого. Знамениті письменники завжди торкалися медичних тем. ... Так, Стефан Цвейг писав: «Є два види співчуття: одне слабодухе і сентиментальне, ... що намагається якнайшвидше позбавитись від гнітючого стану, спостерігаючи за чужим болем, бажання відмежуватись від цього.» Інше співчуття «... вимагає активних дій, воно знає, що хоче, і сповнене рішучістю... зробити все, що під силу лікарю.» Саме у цьому намаганні є святе покликання медичного працівника.

За словами В.О. Сухомлинського «мистецтво – це час і простір, у якому живе краса людського духу. «Як гімнастика вирівнює тіло, математика – розум, музика – душу», – писав великий педагог [6]. Це вказує на значення мистецтва на формування емоційноінтелектуальної сутності студентів-медиків у розвитку їх світогляду.

На заняттях української мови та літератури я часто використовую музику. Слова українських поетів звучать у творах композиторів. Музика знаходить себе у єдиному комплексі з гуманітарними, точними, природознавчими науками і є одним із компонентів педагогічного впливу на становлення особистості. Адже ще в Давній Греції, Києво-Могилянській академії музика і поезія були обов'язковими предметами і відігравали провідну роль при підготовці фахівців різних спеціальностей. Вважаю, що для цілісного виховання студентів, їх естетичного та інтелектуального розвитку мистецтво є складовою частиною духовної культури.

На заняттях української літератури чільне місце займає власна думка студента, його «знахідки», навіть найпростіші. Все це в системі створює атмосферу радості пізнання, формує особистість, активізує розвиток творчих здібностей. У Новій українській школі в умовах педагогіки партнерства та компетентнісного підходу, діяльність ґрунтується на багаточисленності «слів»: співпраці, співучасті, співтворчості, співраді... Чинний Закон «Про освіту» декларує досягнення мети повної загальної середньої освіти через формування ключових компетентностей, серед яких – культурна компетентність [4].

Стосовно інших видів мистецької творчості, які використовую на своїх заняттях, а саме: образотворче, музичне, театральне та ін., то це відбувається шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості. Реалізація цілепокладання здійснюється за змістовими лініями: - художньо-творча діяльність; - сприймання та інтерпретація мистецтва; - комунікація через мистецтво [5].

Активне використання елементів мистецтва на заняттях допомагає мені у культурно-творчому формуванні особистості майбутнього медика, у вихованні у кожного з них широкого кругозору та глибоко індивідуального гуманістичного ставлення як до пацієнтів, так і до навколишнього світу, на

плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини, на формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, які необхідні для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Викладачу необхідно обов'язково враховувати специфіку художньо-образної мови кожного з видів мистецтва, наявних між ними взаємозв'язків, спільних освітніх цілей та завдань. Нова методологія вимагає комплексного, багатопланового вирішення, а саме:

- аналізу навчальних планів і програм;
- викладача з високим творчим потенціалом;

науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Оновлення змісту освіти, покращення рівня викладання неможливе без створення належної освітньої підготовки. І тут неймовірно важлива роль викладача, коли студенти навчаються по-справжньому чути музику, бачити картини, малювати, розмірковувати і відтворювати в процесі творчої діяльності [5].

В реаліях сучасного інформаційного суспільства рівень та якість отриманої людиною освіти, відкривають для неї широкі можливості професійної та особистої самореалізації в соціальному житті. Саме тому від інтелектуальних здібностей викладача, його освіченості, вмінь, кваліфікаційної підготовки, яка використовується в процесі здійснення педагогічної діяльності, залежить виховання всесторонньо розвиненого майбутнього спеціаліста [3].

У Рівненському фаховому медичному коледжі велика увага приділяється оцінці професійної діяльності педагогів. Враховується їх професійна активність, організовуються конкурси, зокрема Конкурс педагогічної творчості під назвою «Медична освіта на шляхах реформування», курси підвищення кваліфікації..

Наш коледж тісно співпрацює з Тернопільським національним педагогічним університетом ім. Володимира Гнатюка, який надає нам платформу для проходження таких курсів. Програма курсів складена так, що ми маємо можливість познайомитись з найновішою інформацією стосовно усіх компетентностей. А це, у свою чергу, створює умови для педагогів щодо формування портфоліо власного досвіду, здійснення об'єктивного самоаналізу педагогічної діяльності, сприяє встановленню перспектив розвитку професійної компетентності .

Зроблені висновки дають підстави стверджувати, що безперервний професійний розвиток викладача, заснований на інтеграції мистецьких практик у освітній процес, сприяє формуванню професійної компетентності та духовно-моральних якостей студентів, а подальші наукові розвідки можуть бути

спрямовані на вивчення ефективних інституційних моделей підтримки професійного зростання педагогів.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.- метод. посіб. Київ, 1998. 204 с. 3. Масол Л. М., Очаківська Ю. О., Беземчук Л. В., Наземнова Т. О. Вивчення музики в 1- 4 класах : навч.-метод. посіб. для вчителів. Харків, 2003. 144 с.
2. Бойко І. І. Психологічний супровід професіогенезу: формування професійної компетентності фахівця у системі післядипломної освіти. Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти : зб. наук. праць / за заг. ред. Журби М. А. Ч.
3. Васильєва М. О. Наукові підходи до формування навичок професійної рефлексії фахівців системи «людина-людина» в умовах вищого навчального закладу. Вища освіта України. Додаток 3, том II (9). 2008. Тематичний випуск «Вища освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ, 2008. С. 78–84.
4. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39, ст.380.
5. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька. Київ, 2002. 270 с.
6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю: вибрані твори в 5 т. Київ: Рад. школа, 1976.
7. Beauchamp, C., & Thomas, L. Understanding teacher identity: an overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 2009. 175–189.
<https://doi.org/10.1080/03057640902902252>
8. Beijaard, Douwe, Paulien C. Meijer, and Nico Verloop. “Reconsidering research on teachers’ professional identity.” *Teaching And Teacher Education* 20, no. 2 (2004): 107-128.
9. Schleicher, A. (2016), *Teaching Excellence through Professional Learning and Policy Reform: Lessons from Around the World*, International Summit on the Teaching Profession, *OECD Publishing*, Paris.
10. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252059-en>
11. Day, Christopher. “School reform and transitions in teacher professionalism and identity.” *International Journal Of Educational Research* 37, no. 8 (2002): 677-692.

12. Schön, Donald A. *The reflective practitioner: How professionals think in action*. *Routledge*, 2017.

13. Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
<https://doi.org/10.3102/0013189X015002004> (Original work published 1986)

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ВАЖЛИВІ ЕЛЕМЕНТИ СКЛАДОВОЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

ТАРГОНІЙ ІРИНА ІВАНІВНА,

методист,

ВП «Костопільський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

targonijirina742@gmail.com 0967700140

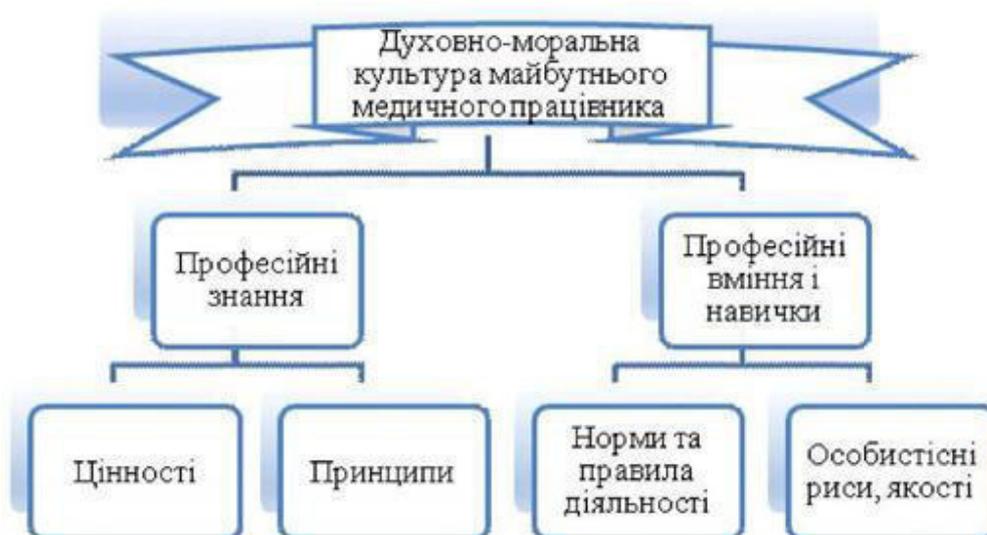
Формування професійної культури майбутнього медичного працівника - процес тривалий та складний, який передбачає вплив на особистість зовнішніх (панівна ідеологія, демократичні цінності, державна політика, специфіка соціально професійних взаємин, національні традиції та звичаї) і внутрішніх (соціокультурний простір, професійне середовище та специфіка взаємин у ньому, власний професійний досвід) чинників.

З іншого боку, на особливу увагу заслуговують суб'єктивні чинники, як-от: рівень загальної культури майбутнього фахівця, прагнення особистості до здобуття професійної освіти, задатки та здібності щодо здійснення професійної діяльності, готовність та саможертвовність тощо. Варто зазначити, що (згідно з теорією І. Моделя) професійна культура медичного працівника містить два основні компоненти: праксеологічний і духовний. Останній формується на тлі особистісних рис, якостей і властивостей, здібностей, задатків фахівця та передбачає тісне поєднання індивідуальних і професійних показників, що засвідчують про належний рівень професіоналізму.

До них належать:

- професійна мораль, що формується у процесі професійної підготовки та практичної діяльності, взаємодії фахівця з пацієнтами, виконання професійного обов'язку на основі власних переконань, моральних норм і цінностей;
- професійна етика, яка базується на принципах, що є керівними у процесі взаємодії з іншими людьми під час професійної діяльності, а також особистісних переконаннях, в основі яких загальнолюдські цінності;
- професійні переконання, що мають важливе значення під час прийняття рішень, у ході надання допомоги пацієнтам, сприяттні їх одужанню тощо;

- культура професійного мислення, що має у своїй основі моральні, суспільні, загальнолюдські та професійні цінності, професійні знання, уміння і навички;
- емоційно-вольова сфера, готовність до реалізації на практиці основних завдань, що поставили перед фахівцем;
- професійна активність у процесі практичної діяльності щодо надання допомоги пацієнтам, саморозвитку, розвитку медичної галузі та інше;
- власне витривалість, здатність правильно реагувати на надмірні напругу та навантаження;
- цілеспрямованість тощо.

Формування професійної культури студента-медика включає також засвоєння певних етичних норм, деонтологічних принципів, гуманістичних цінностей медицини.

Викладачі Костопільського фахового медичного коледжу намагаються надати студентам якісну медичну освіту, яка поєднує теоретичні знання і практичні навички, а також виховують моральні якості особистості.

Велика увага приділяється розвитку комунікативних навичок, формуванню умінь у студентів працювати в команді, прищепленню почуття емпатії та власної відповідальності.

В навчальному закладі регулярно проводяться "майстер-класи", "круглі столи", диспути, проблемні лекції з проблем формування духовно-моральних цінностей у студентській молоді, а також студенти залучаються до волонтерської діяльності, участі у благодійних проєктах, зокрема, постійно допомагають пораненим воїнам ЗСУ у КНП «Костопільська багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування».

У процесі професійної підготовки майбутні медичні працівники повинні підвищити власний загальний культурний рівень сформованості професійно-етичних якостей. Практика засвідчує, що духовно-моральна культура медичного працівника - це не лише властивість, яка слугує створенню позитивної взаємодії, виникненню поваги, а і якість, що визначає рівень професіоналізму. Останній завжди тісно переплітається з етичною культурою, стійкими моральними переконаннями, що загалом дозволяють стверджувати про наявність професійно-етичної культури фахівця.

Підґрунтям духовно-морального виховання майбутніх медичних працівників є створення відповідних умов для оволодіння духовно-моральними та естетичними ідеалами особистості майбутнього фахівця, уміннями їх використання на практиці; розвитку комунікативної компетентності. Сьогодні науковці стверджують, що необхідно розвивати у майбутніх фахівців так звану "біоетичну відповідальність - сукупність інтелектуально-емоційних переконань особистості, форми суспільної свідомості та види суспільних відносин, які визначають моральну спрямованість і поведінку фахівця, його ставлення до себе, людей, професійної діяльності". Це дозволить сформувати висококваліфікованого медичного працівника, здатного надавати якісну медичну допомогу без завдання будь-якої фізичної, моральної чи емоційної шкоди як собі, так і іншим людям.

Професійна підготовка майбутніх медичних працівників передбачає тісне поєднання виховного, дидактичного та розвивального компонентів, які базуватимуться на принципах студентоцентризму, визнання особистості найвищою цінністю у суспільстві. Урахування індивідуальних можливостей, задатків, здібностей та інтересів студентів слугуватимуть належній організації освітнього процесу в закладі вищої медичної освіти, а вивчення та впровадження у практику кращого медичного досвіду щодо розвитку духовності та моральності особистості дозволять сформувати всебічно розвиненого, конкурентоспроможного фахівця інноваційного медичного закладу, котрим має стати результатом сучасної реформи в медичній галузі.

Безперечно, все це сприяє формуванню професійної культури молодої людини, яка завтра прийде працювати з хворими людьми і надавати їм професійну медичну допомогу.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Духовність як предмет соціально-філософського аналізу. Вища освіта України. 2018. № 2. С. 5–12.
2. Васильєва І. В. Деонтологічна підготовка майбутніх медичних працівників: теоретико-методологічний аспект. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Вип. 1(46). С. 45–48.
3. Гіппократ. Етика і деонтологія медицини / пер. з лат. Київ: Медицина, 2015. 160 с.
4. Ковальчук О. Я. Формування професійної культури майбутніх лікарів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 75, Т. 2. С. 132–136.
5. Корольова Т.В. Модель формування професійно-етичної культури майбутнього лікаря у процесі гуманітарної підготовки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 30.
6. Максименко С. Д. Психологія особистості медичного працівника: Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 248 с.
7. Пирогов М. І. Питання життя. Вибрані педагогічні твори. Київ: Знання, 2010. 215 с.
8. Терно П. С. Моральні цінності як основа гуманізації медичної освіти. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2019. Вип. 3(98). С. 88–93.
9. Філоненко М. М. Психологія спілкування: Підручник для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 224 с.
10. Шуст В. В. Духовно-моральне виховання студентської молоді у вищих медичних навчальних закладах. Проблеми сучасної психології. 2022. Вип. 55. С. 110–124.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1991-2025 РР.).

ХАРЛАМОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ,

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси;

КРУПСЬКИЙ СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ,

курсант 3 курсу навчально-наукового інституту
інженерної та спеціальної підготовки
Національного університету цивільного захисту,
м. Черкаси

Процеси державотворення в Україні після здобуття незалежності у 1991 році зумовили докорінні зміни в усіх сферах суспільного життя, зокрема в системі підготовки кадрів для органів державної влади та сил цивільного захисту. Особливого значення в цьому контексті набуває діяльність Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України), професійна ефективність якої безпосередньо залежить не лише від рівня фахової підготовки персоналу, а й від сформованості духовно-моральних якостей майбутніх фахівців. Службова діяльність у сфері цивільного захисту передбачає прийняття відповідальних рішень в умовах підвищеного ризику, загрози життю та здоров'ю людей, що актуалізує потребу у вихованні таких особистісних якостей, як гуманізм, відповідальність, жертвовність, патріотизм, професійна честь, моральна стійкість та готовність до служіння суспільству і державі.

Упродовж 1991–2025 років система вищої освіти України, зокрема заклади вищої освіти системи ДСНС, функціонувала в умовах глибоких соціально-політичних трансформацій, реформування освітнього законодавства, зміни ціннісних орієнтирів суспільства та інтеграції у європейський освітній простір [1, с. 12]. Ці процеси супроводжувалися переосмисленням змісту виховної роботи у закладах вищої освіти, пошуком нових підходів до

формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти, поєднанням національно-патріотичного виховання з загальнолюдськими цінностями та професійною етикою державного службовця. Водночас сучасні виклики, зумовлені глобалізаційними процесами, інформаційним тиском, кризою традиційних моральних орієнтирів, а також воєнною агресією проти України, суттєво загострили проблему духовно-морального становлення молоді. Для майбутніх фахівців ДСНС України ці виклики набувають особливої гостроти, оскільки їхня професійна діяльність пов'язана з безпосереднім захистом життя людини, національної безпеки та стійкості держави. За таких умов формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти перестає бути допоміжним елементом освітнього процесу і стає його стратегічним пріоритетом [2, с. 36].

Отже, існує об'єктивна суперечність між суспільним запитом на підготовку високопрофесійних, духовно зрілих, морально відповідальних фахівців ДСНС України та недостатнім рівнем теоретичного осмислення й узагальнення історичного досвіду формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти у закладах вищої освіти цієї системи. Усунення зазначеної суперечності потребує ґрунтовного наукового аналізу становлення й розвитку духовно-морального виховання в системі вищої освіти ДСНС України в період незалежності, що й зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Розвиток незалежної України супроводжувався глибокими трансформаціями в системі державного управління, безпеки та цивільного захисту населення. Особливу роль у забезпеченні національної безпеки та життєстійкості держави відіграє Державна служба України з надзвичайних ситуацій, професійна діяльність якої має виразно гуманістичний, соціально відповідальний і морально навантажений характер. У цьому контексті підготовка майбутніх фахівців ДСНС не може обмежуватися лише формуванням спеціальних знань і навичок, а потребує цілеспрямованого виховання духовно-моральних якостей особистості [4, с. 5].

Упродовж 1991–2025 років система вищої освіти ДСНС України зазнала суттєвих змін, зумовлених переорієнтацією на національні цінності, демократичні принципи, європейські освітні стандарти та сучасні виклики безпекового середовища. У зв'язку з цим особливої актуальності набувало наукове осмислення історичного досвіду формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти закладів вищої освіти системи ДСНС України в період незалежності. Початковий етап розвитку системи вищої освіти ДСНС України (1991-2004 роки) припав на період становлення державності, реформування радянської системи цивільної оборони та формування національного законодавства. У цей період духовно-моральне виховання здобувачів освіти базувалося на поєднанні традицій військово-службової етики з поступовим утвердженням гуманістичних і національно орієнтованих цінностей. Особливого значення надавалося вихованню дисциплінованості, відповідальності, колективізму, готовності до самопожертви. Водночас відбувався поступовий відхід від ідеологізованих підходів радянської доби та

пошук нових виховних орієнтирів, заснованих на загальнолюдських і християнських моральних цінностях [3, с. 57].

Другий етап розвитку системи вищої освіти в ДСНС України (2005-2013 роки) характеризувався активізацією освітніх реформ, запровадженням Болонського процесу, оновленням змісту професійної підготовки у ЗВО ДСНС України. У цей період духовно-моральне виховання набуло системного характеру та інтегрувалося у навчально-виховний процес через гуманітарні дисципліни, виховні програми, волонтерську діяльність. Формування духовно-моральних якостей розглядалося як складова професійної компетентності майбутнього фахівця цивільного захисту. Значна увага приділялася розвитку моральної рефлексії, професійної честі, толерантності, культури міжособистісного спілкування. Події Революції Гідності, збройна агресія проти України та повномасштабна війна (2014-2025 роки) суттєво актуалізували проблему духовно-морального становлення майбутніх фахівців ДСНС України. У цей період духовно-моральне виховання набуває виразно патріотичного та екзистенційного виміру. Формування таких якостей, як громадянська відповідальність, патріотизм, психологічна стійкість, емпатія, готовність до служіння суспільству, стає ключовим завданням освітнього процесу. Значну роль відіграють приклад особистісної мужності викладачів і практиків, участь здобувачів освіти у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, волонтерських і гуманітарних ініціативах [2, с. 41].

В результаті проведеної роботи ми дійшли до певних висновків. Встановлено, що формування духовно-моральних якостей майбутніх фахівців ДСНС України є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки та ключовим чинником ефективного виконання службових обов'язків у сфері цивільного захисту. Професійна діяльність рятувальника об'єктивно вимагає високого рівня моральної зрілості, духовної стійкості, гуманістичної спрямованості, відповідальності за життя і безпеку людини, що зумовлює пріоритетність виховного компонента в освітньому процесі закладів вищої освіти системи ДСНС України. Доведено, що процес формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти у 1991–2025 роках перебував у тісному взаємозв'язку із суспільно-політичними трансформаціями в Україні, змінами державної освітньої політики та розвитком нормативно-правової бази у сфері цивільного захисту. Перехід від радянської ідеологізованої моделі виховання до національно зорієнтованої, гуманістичної та ціннісно-сислової парадигми освіти визначив зміст, форми й методи духовно-морального виховання у закладах вищої освіти ДСНС України. З'ясовано, що еволюція формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти ЗВО системи ДСНС України відбувалася шляхом поступового переходу від переважно нормативно-дисциплінарних механізмів впливу до особистісно орієнтованих, діяльнісних та рефлексивних моделей виховання. Важливу роль у цьому процесі відіграли гуманітарні навчальні дисципліни, виховна робота позааудиторного характеру, волонтерська діяльність, приклад професійної та моральної поведінки викладачів і практиків служби. Обґрунтовано, що в умовах сучасних викликів,

пов'язаних із воєнною агресією проти України, зростає значення таких духовно-моральних якостей майбутніх фахівців ДСНС України, як патріотизм, громадянська відповідальність, психологічна стійкість, емпатія, готовність до самопожертви та служіння суспільству. Це зумовлює необхідність посилення виховного потенціалу освітнього середовища, інтеграції духовно-морального компонента у всі елементи професійної підготовки. Результати дослідження засвідчують наявність об'єктивної потреби у подальшому науково-методичному забезпеченні процесу формування духовно-моральних якостей здобувачів освіти закладів вищої освіти системи ДСНС України. Перспективними напрямками є розроблення цілісних виховних моделей, оновлення змісту гуманітарної підготовки, удосконалення форм морально-психологічного супроводу здобувачів освіти та підвищення педагогічної культури науково-педагогічних працівників.

Література

1. Агалець І. О. Значимість виховання духовно-моральної особистості: огляд наукових практик українських учених // Педагогічні науки. 2021. № 2. С. 12–18.
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Методичні рекомендації з професійної підготовки та навчання особового складу ДСНС України. Київ : ДСНС України, 2018. 146 с.
3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Навчальні матеріали з професійної та службової підготовки курсантів і слухачів. Київ : ДСНС України, 2020. 132 с.
4. Дубасенюк О. А. Актуальні проблеми духовно-морального виховання студентської молоді // Наукові записки Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки. 2013. Вип. 6. С. 3–9.

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ХМЕЛЯР ІНЕСА МАКАРІВНА,

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівне, Україна

КУШНІР ЛЕСЯ ОЛЕКСАНДРІВНА,

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівне, Україна

ФИЛИПЮК ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри медико-профілактичних дисциплін та лабораторної
діагностики, КЗВО «Рівненська медична академія»,
Рівне, Україна

БУРБАН ОКСАНА ІВАНІВНА,

доктор філософії за спеціальністю
226 «Фармація, промислова фармація»,
старший викладач кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівне, Україна

Актуальність дослідження. Проблемно-орієнтоване навчання (ПОН, Problem-Based Learning, PBL) посідає важливе місце в сучасній педагогічній теорії та практиці, оскільки відповідає запитам суспільства на підготовку компетентних, мобільних і конкурентоспроможних фахівців. В

умовах реформування української освіти та впровадження компетентнісної парадигми PBL розглядається як ефективна альтернатива традиційним репродуктивним методам навчання. Українські вчені наголошують, що проблемно-орієнтоване навчання сприяє переходу від пасивного засвоєння знань до активної пізнавальної діяльності, у межах якої здобувач освіти самостійно конструює знання в процесі розв'язання навчальних і професійно зорієнтованих проблем.

Мета – проаналізувати можливості проблемно-орієнтованого навчання по формуванню ключових компетентностей здобувачів освіти медичних спеціальностей.

Огляд науково-методичних джерел. У науково-педагогічній літературі проблемно-орієнтоване навчання українськими науковцями часто розглядається крізь призму ідей проблемного навчання, діяльнісного та студентоцентрованого підходів. Створення проблемної ситуації є тим механізмом, який стимулює пізнавальну активність, інтелектуальну напругу та пошукову діяльність студентів. В роботах Н. Дмитренко та І. Доля висвітлено основні підходи впровадження ПОН на заняттях з іноземної мови. Автори зазначають, що такий підхід до організації процесу сприяє формуванню формування самостійності та відповідальності здобувачів освіти [1]. Враховуючи напрацювання вище зазначених авторів, ми вважаємо, що впровадження проблемно-орієнтованого навчання ґрунтується на поетапній організації освітнього процесу: постановці проблеми, формулюванні гіпотез, самостійному пошуку інформації, обговоренні результатів та рефлексії навчальної діяльності здобувача освіти. Такий підхід забезпечує цілісність освітнього процесу та сприяє формуванню відповідних груп компетентностей: фахові (hard skills), соціо-психологічні (soft skills), цифрові та управлінсько-правові.

Дослідники наголошують, що проблемно-орієнтованого навчання потребує відповідної перебудови навчальних програм, зміни підходів до оцінювання результатів навчання та активного використання групових форм роботи. Більшість науковців зазначають, що систематичне використання проблемно-пошукових завдань сприяє розвитку дослідницької культури студентів, формуванню вміння аналізувати інформацію з різних джерел та аргументовано відстоювати власну позицію[1-4]. Це забезпечує формування фахових, соціо-психологічних та цифрових компетентностей здобувача освіти.

Окремий пласт наукових досліджень присвячений упровадженню проблемно-орієнтованого навчання у професійно зорієнтованій підготовці, зокрема в медичній освіті. Українські дослідники підкреслюють, що PBL є надзвичайно ефективним у формуванні клінічного мислення, навичок прийняття рішень та професійної відповідальності майбутніх лікарів. У студіях Л. Хламанової та Ю. Чайковського зазначається, що використання клінічних кейсів як проблемних ситуацій дозволяє максимально наблизити навчальний процес до реальної професійної діяльності[6]. Разом із тим вищезазначені

автори наголошують на необхідності поєднання проблемно-орієнтованого навчання з традиційними формами викладання для забезпечення ґрунтовної теоретичної підготовки [6].

У сучасних дослідженнях проблемно-орієнтоване навчання розглядається в тісному зв'язку з компетентнісним підходом. Українські науковці наголошують, що PBL забезпечує формування ключових і професійних компетентностей, зокрема критичного мислення, комунікативних умінь, інформаційної грамотності та здатності до навчання впродовж життя.

Важливим аспектом досліджень є аналіз ролі викладача у проблемно-орієнтованому навчанні. Українські вчені зазначають, що ефективність PBL значною мірою залежить від готовності викладача до виконання ролі фасилітатора навчального процесу. Це передбачає вміння формулювати проблемні завдання, організовувати групову взаємодію, спрямовувати пізнавальну діяльність студентів та здійснювати рефлексію результатів навчання[4;7]. У зв'язку з цим дослідники наголошують на необхідності підвищення кваліфікації викладачів і розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження PBL. При впровадженні ПОН потрібно провести підготовчу роботу в закладі освіти, зокрема: перегляд, осучаснення ОПП та розробка робочих навчальних програм, навчально-методичного забезпечення дисциплін.

При підготовці навчально-методичних комплексів потрібно враховувати: основні дидактичні принципи навчання: науковості, зв'язок із практичною діяльністю, систематичності й послідовності, візуалізації, інтегральності, творчої активності та самостійності, емоційності та мотивації.

На основі опрацювання науково-педагогічної літератури по дослідженню питання впровадження ПОН в освітній процес закладів вищої освіти визначено педагогічні умови створення відповідного освітнього середовища, зокрема: структурування навчального матеріалу за міжпредметним принципом та розроблення робочої навчальної програми; створення навчально-методичного забезпечення із залученням цифрових ресурсів: опорних конспектів, кейсів ситуаційних задач та індивідуальних навчально-дослідних завдань; діяльнісний підхід (передбачає залучення студентів до діагностично-пошукової, дослідницької та аналітичної діяльності); принципу студентоцентрованості (врахування індивідуального рівня підготовки, досвіду та професійних інтересів здобувачів освіти).

Висновок. Результати проведеного аналізу науково-педагогічної літератури дозволяють дійти таких висновків, що проблемно-орієнтоване навчання: є перспективним і науково обґрунтованим напрямом розвитку української освіти; сприяє формуванню підвищенню якості рівня навчальних досягнень, навичок та умінь необхідних для реального знайомства з обраною спеціальністю. Водночас подальших наукових пошуків потребують питання методичного забезпечення, підготовки педагогічних працівників та системної інтеграції проблемно-орієнтованого навчання в освітні програми різних рівнів.

Список літературних джерел:

1. Горяча Л. О., Прокопенко Т. С., Коломієць І. В. Актуальність впровадження проблемноорієнтованого підходу в систему фахової вищої освіти. Управління, економіка та забезпечення якості в фармацевтиці, 2018, № 3 (55), 26-32.

2. Дмитренко Н.Є., Доля І.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі . (2021). *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 46, 166-170

3. Кухнюк О. В. , О. А. Снісар О. А., Коцюрuba В. П., Ліфер К. О. (2025) Формування ключових soft skills на заняттях з хімічних дисциплін в медичних закладах освіти. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2025. – Вип. 105. – С. 69-74.

4. Романовський О. Г. Лапузіна О. М. Проблемно-орієнтоване навчання та його роль у процесі підготовки майбутніх лідерів-професіоналів у технічних університетах України. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2022. № 4. С. 3-15.

5. Рудишин, С.Д., Цибульська С.М., Якунін Я.Ю., Шопіна М.О., Малик В.М. (2025) Developing the readiness of higher school students for research activities through the means of Problem-Based Learning (PBL) *Sapientia: International Journal of Interdisciplinary Studies*, 6 (1). pp. 1-10. ISSN 2675-9780

6. Хламанова Л.І., Чайковський Ю.Б. Проблемно-орієнтоване навчання у вищій медичній освіті. *Медична освіта*, 2019, (1), 41–47.

7. Хмель Л. Л. Інноваційне застосування технології проблемно-орієнтованого навчання (problem based learning PBL) для формування компетентностей майбутніх лікарів і провізорів у студентів ВНМУ ім. М. І. Пирогова на кафедрі нормальної фізіології. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 2025, т. 29, №1. с.118-122

РОЛЬ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАЦІВНИКА.

ЦИМБАЛА М.О.,

Викладач циклової комісії іноземних мов,
КЗВО «Рівненська медична академія», Рівне

Розвиток медичної та фармацевтичної освіти є унікальною можливістю для інтеграції України в глобальний медичний простір. Швидкі темпи розвитку сучасного суспільства, науки і техніки, перехід української вищої школи на навчання за болонською системою освіти вимагають нових підходів до підготовки медичних фахівців ,розвитку їх професійної та особистісної успішності. У сучасних умовах пандемічних загроз, війни , технологічного прогресу та зростаючих потреб пацієнтів освіта в цих галузях має не лише забезпечувати фундаментальні знання, а й формувати нове покоління професіоналів, здатних адаптуватися до стрімких змін [1; 2]. Це комплексний процес , що вимагає поєднання фахових знань та м'яких навичок , самоосвіти та вміння адаптуватися до змін , формуючи компетентну , клієнтоорієнтовану команду з відповідальністю за здоров'я пацієнта та високою етикою .

Зменшення кількості аудиторних годин на користь самостійної підготовки у вищих навчальних закладах призводить до того, що все більшого значення щодо професійного становлення майбутніх медичних фахівців набуває позааудиторна робота зі студентами. Система медичної та фармацевтичної освіти є фундаментальною складовою для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних забезпечувати високу якість медичних послуг.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Медична та фармацевтична освіта є фундаментом для забезпечення якісної системи охорони здоров'я. В Україні, де реформування медичної галузі супроводжується численними викликами, виникає потреба у відповідній

модернізації освітніх програм. Ключовими завданнями є підготовка фахівців, здатних адаптуватися до сучасних умов, інтеграція української освіти до європейського освітнього простору, а також впровадження інноваційних технологій у навчальний процес [1; 2]. Зокрема, інтеграція української медичної освіти у міжнародний освітній простір, впровадження інноваційних технологій та формування цифрових компетенцій студентів є пріоритетними завданнями [1; 2; 3, с. 10].

Важливість проблеми підсилюється зростанням вимог до якості медичних послуг у контексті глобалізації та епідеміологічних викликів (наприклад, пандемія COVID-19). Відповідно, освіта повинна забезпечувати як фундаментальні знання, так і практичні навички, необхідні для ефективної роботи у складних умовах [5, с. 47].

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасний стан медичної та фармацевтичної освіти в Україні

На сьогодні в Україні діє низка медичних та фармацевтичних закладів вищої освіти, які забезпечують підготовку фахівців відповідно до державних та міжнародних стандартів. Проте аналіз сучасного стану показує, що освіта все ще стикається з такими проблемами:

- недостатнє фінансування вищої освіти, що ускладнює модернізацію матеріально-технічної бази
- низький рівень цифровізації навчального процесу;
- нестача практичних навичок у студентів через обмежений доступ до сучасного обладнання;

Інноваційні підходи у медичній освіті

Попри труднощі, впроваджуються інноваційні підходи:

1. Цифровізація навчального процесу. Зокрема, використання віртуальних симуляторів для тренування клінічних навичок. Наприклад, програмне забезпечення для моделювання складних операцій або діагностичних процедур дозволяє студентам відпрацьовувати навички в безпечних умовах [3, с. 48].

2. Міжнародні програми обміну. Багато закладів вищої освіти активно співпрацюють із європейськими та американськими партнерами, що дозволяє студентам проходити практику за кордоном і отримувати досвід роботи в різних системах охорони здоров'я [1]. Здобувати знання законів ринку , управління , маркетингу , що важливо для сучасного фармацевтичного бізнесу.

3. Інтеграція доказової медицини у навчальний процес. Це підхід, який акцентує увагу на використанні сучасних досліджень для прийняття клінічних рішень. Важливу роль тут відіграють фахові знання:глибоке розуміння ліків , їхньої взаємодії , правил відпуску та зберігання , актуальних законодавчих норм.

4. Розвиток міждисциплінарних програм. Удосконалюються навчальні плани, які поєднують медицину, фармацію, інформаційні технології та менеджмент у сфері охорони здоров'я. Володіння сучасними ІТ-інструментами полегшують роботу та обслуговування.

5. Інтеграція штучного інтелекту. Наприклад, використання AI для аналізу медичних даних у процесі навчання та підготовки до клінічної практики [6].

6. Глобальна співпраця. Студенти та викладачі беруть участь у міжнародних конференціях, програмах академічної мобільності та стажуваннях за кордоном [5, с. 42].

7. Особистісна та комунікативна компетентність , що включає комунікативні навички (вміння слухати , пояснювати , будувати довірливі стосунки з пацієнтами та колегами) , психологічну грамотність (розуміння потреб клієнта , емоційна стійкість) , командну роботу , що є основою успішної роботи.

8. Саморозвиток та адаптивність вимагає безперервного навчання, так як медицина швидко розвивається потрібна постійна самоосвіта. Готовність брати на себе відповідальність, впроваджувати інновації.

Перспективи розвитку освіти

1. Розвиток системи оцінки якості освіти. Впровадження незалежних сертифікаційних центрів для перевірки знань і компетенцій випускників [5].

2. Розвиток STEM-компетенцій. Особлива увага приділяється інтеграції сучасних технологій (штучного інтелекту, аналізу великих даних) у процес навчання.

3. Розширення доступу до освіти. Це включає розвиток дистанційного навчання, що дозволить залучати студентів із віддалених регіонів.

4. Покращення фінансування та оновлення інфраструктури. Інвестиції в освіту дадуть можливість оновити лабораторії, симуляційні центри та бібліотеки.

5. Підвищення кваліфікації викладачів. Тренінги, семінари та програми обміну допомагають підвищити педагогічну майстерність викладачів.

6. Активна самоосвіта та моніторинг професійних джерел.

7. Розвиток навичок роботи в команді і з пацієнтами.

Висновки та перспективи подальшого розвитку

Сучасна медична та фармацевтична освіта України має значний потенціал для розвитку. Пріоритетами є адаптація до міжнародних стандартів, розвиток інноваційних технологій навчання та формування мультидисциплінарних компетенцій у студентів. Для досягнення цієї мети необхідно:

- забезпечити якісну інтеграцію української освіти в міжнародний простір;
- розвивати інноваційні технології навчання та міждисциплінарні підходи;
- удосконалити систему фінансування закладів освіти.

- запровадити інноваційні методи навчання з акцентом на практичну підготовку;

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз ефективності впровадження цифрових технологій у навчальний процес, оцінку впливу міжнародного досвіду на якість освіти, а також розробку рекомендацій для забезпечення рівного доступу до освітніх послуг.

Література

1. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII.
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про реформування медичної освіти” від 28.03.2018 № 302.
3. Гончарук, А. В. Інноваційні технології в системі підготовки медичних кадрів в Україні // Науковий вісник Національного університету охорони здоров’я України. – 2022. – № 5. – С. 10-15.
4. Глобальні тренди у розвитку фармацевтичної освіти / О. Іваненко // Освітній простір України. – 2023. – № 12. – С. 45-52
5. Новітні підходи до організації медичної освіти в Україні / Т. Соколова // Медична освіта. – 2022. – № 8. – С. 39-44.
6. Використання штучного інтелекту у медичній освіті / А. Бондаренко // Інноваційні технології в освіті. – 2023. – № 15. – С. 12-16.
7. Інтеграція української медичної освіти у міжнародний простір: виклики та перспективи // Журнал сучасної освіти. – 2023. – № 7. – С. 18-22.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЦИФРОВОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

ТЕТЯНА ЧАЙКА,

кандидат економічних наук,

Відокремлений структурний підрозділ

«Аграрно-економічний фаховий коледж

Полтавського державного аграрного університету»,

м. Полтава

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується суттєвими трансформаціями, зумовленими цифровізацією освітнього процесу, поширенням дистанційного та змішаного навчання, а також викликами, пов'язаними з воєнним станом і загальною нестабільністю соціально-економічних умов [1, 2, 4]. За цих обставин істотно змінюється професійна роль педагога, який дедалі частіше виступає не лише транслятором знань, а проєктувальником освітнього середовища, здатним інтегрувати цифрові інструменти, методичні рішення й аналітичні підходи в єдину систему навчання.

Особливої актуальності набуває питання розвитку професійної компетентності педагога в умовах, коли традиційні форми організації освітнього процесу виявляються недостатніми для забезпечення якості практичної підготовки здобувачів освіти. Необхідність підтримання безперервності навчання, індивідуалізації освітніх траєкторій та об'єктивного контролю результатів навчальної діяльності вимагає від педагога нових професійних ролей і функцій, насамперед – проєктувальної [3, 5, 6].

У цьому контексті проєктування цифрового навчального середовища розглядається не як суто технічне завдання, а як складний педагогічний процес, що потребує сформованості методичної, цифрової й аналітичної компетентностей викладача. Саме через участь у створенні та впровадженні цифрових освітніх рішень відбувається трансформація професійної діяльності педагога та розвиток його особистісно-професійної компетентності.

Професійна компетентність педагога в сучасних умовах розглядається як інтегративна характеристика, що поєднує фахові знання, методичні вміння, цифрову грамотність, аналітичне мислення та здатність до адаптації в умовах

змін. Проектувальна функція педагога стає ключовою складовою цієї компетентності, оскільки саме вона забезпечує цілісність і ефективність організації навчального процесу в цифровому форматі.

Проектування цифрового навчального середовища передбачає свідомий і науково обґрунтований добір форм, методів і засобів навчання, визначення логіки подання навчального матеріалу, структурування завдань і створення механізмів зворотного зв'язку та самоконтролю. У такому підході педагог виконує роль дизайнера навчального середовища, який конструює освітній простір з урахуванням цілей навчання, особливостей контингенту здобувачів освіти й умов реалізації освітнього процесу.

Методична компетентність педагога в процесі проектування цифрового навчального середовища проявляється у здатності трансформувати зміст дисципліни відповідно до нових форматів навчання, адаптувати традиційні методики до дистанційного або змішаного формату, а також забезпечувати логічну послідовність і поетапність формування навчальних результатів. Педагог має не лише володіти методикою викладання дисципліни, а й уміти проектувати навчальні сценарії, що передбачають активну й самостійну діяльність здобувачів освіти.

Цифрова компетентність педагога охоплює вміння добирати та використовувати цифрові інструменти відповідно до дидактичних завдань, а також інтегрувати різні цифрові ресурси в єдине навчальне середовище. Важливо, що цифрові засоби в такому середовищі виконують не допоміжну, а системоутворювальну функцію, забезпечуючи доступність навчальних матеріалів, інтерактивність, персоналізацію та можливість гнучкої організації навчального процесу.

Аналітична компетентність педагога проявляється у здатності аналізувати результати навчальної діяльності здобувачів освіти, оцінювати ефективність застосованих методичних рішень і коригувати освітній процес на основі отриманих даних. Проектування цифрового навчального середовища передбачає створення вбудованих механізмів контролю й самоконтролю, які дозволяють педагогу відстежувати динаміку формування компетентностей і своєчасно реагувати на навчальні труднощі.

Перехід від моделі «викладач-транслятор знань» до моделі «викладач-дизайнер навчального середовища» є закономірною відповіддю на виклики сучасної освіти. У першому випадку педагог зосереджується переважно на передачі інформації, тоді як у другому – на організації навчального досвіду, створенні умов для активного засвоєння знань і формування практичних умінь. Такий перехід супроводжується зростанням відповідальності педагога за якість освітнього середовища та результативність навчального процесу.

В умовах воєнного стану, дистанційності та загальної нестабільності роль педагога як проектувальника цифрового навчального середовища набуває

особливої значущості. Обмежений доступ до традиційних форм навчання, нестабільність освітньої інфраструктури та психологічні чинники вимагають від педагога високого рівня гнучкості, адаптивності та професійної стійкості. Проектування цифрових навчальних середовищ у таких умовах стає інструментом забезпечення безперервності освітнього процесу та підтримання якості професійної підготовки.

Практика показує, що участь педагога в проектуванні цифрового навчального середовища сприяє не лише підвищенню якості організації навчання, а й власному професійному розвитку. У процесі створення й упровадження цифрових освітніх рішень педагог розширює спектр своїх компетентностей, поглиблює розуміння педагогічних процесів і формує нові професійні ідентичності, актуальні для сучасної освіти.

Таким чином, проектування цифрового навчального середовища є важливим чинником розвитку професійної компетентності педагога в умовах сучасних освітніх трансформацій. Проектувальна функція педагога забезпечує інтеграцію методичної, цифрової й аналітичної компетентностей у єдину систему професійної діяльності та сприяє переходу від традиційної трансляційної моделі викладання до моделі педагогічного дизайну.

Участь педагога в створенні цифрових навчальних середовищ дозволяє ефективно реагувати на виклики воєнного стану, дистанційності та нестабільності, забезпечуючи безперервність і якість освітнього процесу. Такий підхід сприяє не лише формуванню компетентностей здобувачів освіти, а й професійному зростанню самого педагога, розвитку його готовності до інноваційної діяльності та педагогічної рефлексії.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі механізмів формування проектувальної компетентності педагога, розробленні критеріїв оцінювання ефективності цифрових навчальних середовищ, а також адаптації запропонованих підходів до різних галузей фахової освіти.

Література

1. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. Випуск 55. С. 11–21.
2. Геревенко А. М., Ільїна Т. В., Ібрагімова Л. А. Використання цифрових платформ для підвищення якості професійної освіти. *Академічні візії*. 2024. Вип. 31. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11442893>
3. Горна М. О., Пронь Н. Б. Навчання під час війни: забезпечення безперервності освітнього процесу в Україні та за її межами. *Освітня аналітика України*. 2022. № 2 (18). С. 112–127. <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-112-127>

4. Грень Є. С. Особливості використання цифрових технологій у дистанційному навчанні. *Академічні візії*. 2023. Вип. 25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10579216>

5. Малихін О. В., Арістова Н. О., Алексєєва С. В. Індивідуалізація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнний час: методичні рекомендації. Київ : Інститут педагогіки НАПН України. 2023. 59 с.

6. Пащенко Т. Ефективність оцінки різних форм контролю знань студентів будівельних коледжів. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724990/1/Пащенко.PDF>.

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ МЕДСЕСТЕР: АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІН У МЕДСЕСТРИНСТВІ

НАТАЛІЯ ЧОРНОБРИВА,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри медико-профілактичних дисциплін

КЗВО «Рівненська медична академія»

Рівненської обласної Ради

Рівне, Україна

nata vital07@gmail.com

Якщо сучасні тенденції в освіті медсестер є певним показником, то сьогоднішні медсестри готові використовувати нові технології, моделі догляду та методи навчання для покращення результатів лікування пацієнтів. Медсестри відіграють значну роль у цих змінах, займаючи своє місце як лідери галузі для впровадження цих досягнень у галузі охорони здоров'я, що розширить можливості та підтримає тих, хто перебуває під їхньою опікою.

Технології значно вплинули на кожен аспект нашого життя, і сфера медсестринства не є винятком (Rosenbusch, 2020). Трансформація в системі медсестринської освіти є неминучою, що вимагає балансу між системою медсестринської освіти та потребами громади (Nakak, Hozni, & Shah, 2018). Кілька ключових чинників спонукають заклади освіти розпочати трансформаційні зміни та реформувати систему медсестринської освіти. Основними чинниками є постійно мінливі потреби громади, швидкий розвиток медичної науки, глобалізація, комерціалізація освіти та несумісність між кваліфікацією медичних працівників та їхніми компетентностями.

Протягом багатьох років технологічний прогрес революціонував спосіб надання медсестринської освіти та здійснення сестринської практики (Kaufman, 2018). Від традиційних аудиторій до онлайн-платформ навчання та високотехнологічного медичного обладнання, технології мали значний вплив на професію медсестри, покращуючи догляд за пацієнтами та підвищуючи навички та знання медсестер. З розвитком електронного навчання студенти-медсестри тепер мають доступ до лекцій, навчальних матеріалів, останніх досліджень, науково обґрунтованих практик та інтерактивних навчальних інструментів з будь-якого місця та в будь-який час (Naregimana, & Mtshali, 2020).

Крім того, технології також покращили якість освіти в галузі медсестринства. Завдяки використанню технології моделювання та передового медичного обладнання та приладів, медсестри та студенти-медсестри тепер

можуть діагностувати та лікувати пацієнтів, практикувати свої навички в безпечному та контрольованому середовищі (Shorey, & Ng, 2021). Це доведено як ефективний метод навчання, оскільки дозволяє студентам робити помилки та вчитися на них, не наражаючи на небезпеку реальних пацієнтів.

Технології сестринської справи постійно розвиваються, і оскільки новатори в галузі охорони здоров'я розробляють нові інструменти, медсестринський персонал може працювати ефективніше, щоб сприяти позитивним результатам лікування пацієнтів.

Для майбутніх медсестер або медичних працівників, які прагнуть просувати кар'єрними сходами, розуміння наявних технологій та їхнього впливу на догляд за пацієнтами є критично важливим.

Всього за десятиліття технології в сестринській справі кардинально змінилися – від носимих пристроїв до штучного інтелекту, медичні пристрої стають лише потужнішими.

Зміна технологій мала значний вплив на освіту медсестер:

1) практичне навчання – під час стажування та практичного навчання студенти-медсестри повинні ознайомитися з найновішими технологіями та продемонструвати власні знання викладачам;

2) навчання на робочому місці – оскільки технології можуть відрізнитися залежно від медичного закладу, процеси орієнтації та навчання для нових співробітників є більш поглибленими, ніж будь-коли раніше;

3) професійний розвиток – з розвитком технологій повинні розвиватися і навички медсестер – багато можливостей професійного розвитку зосереджені навколо використання нових технологій у сестринській справі для покращення догляду за пацієнтами.

Розглянемо деякі інструменти, системи та пристрої, що формують сучасний ландшафт медсестринської справи.

1. *Носимі та портативні технології.* Оскільки технології стають більш просторово ефективними, багато пристроїв стають доступними у портативних або носимих форматах:

- розумні годинники стали повсюдними але особливо корисні для медсестер;

- портативні ЕКГ можуть допомогти медичним працівникам відстежувати життєво важливі показники пацієнтів з часом – не лише в клінічних умовах;

- ультразвукові дослідження, що працюють на портативних зондах та застосунках для смартфонів, вже трансформують медичну галузь – завдяки швидшому та простішому доступу до ультразвукової візуалізації медичні працівники можуть покращити гостру сестринську допомогу (Rosenbusch, 2020).

2. *Робототехніка та автоматизація* лише розширили свою присутність в охороні здоров'я, і два поширених приклади цього:

- автоматизовані внутрішньовенні насоси спрощують для медсестер точне та швидке введення внутрішньовенних препаратів та зменшують кількість людських помилок;

- розумні ліжка – Розумні ліжка можуть покращити комфорт пацієнтів, запобігти виразкам та підвищити безпеку пацієнтів у клінічних умовах.

3. *3D-друк* відіграє дедалі більшу роль в охороні здоров'я, і пацієнти отримали користь від 3D-друку:

- медичні інструменти – 3D-друк медичних інструментів може допомогти вирішити проблеми з постачанням та зменшити витрати;

- протезування – подібно до медичних інструментів, використання 3D-друку для виробництва протезів може знизити витрати пацієнтів та допомогти дизайнерам створити більш інноваційні, корисні та безпечні пристрої;

- моделі – моделі та лабораторії моделювання сестринської справи є корисними інструментами для навчання пацієнтів, моделювання лікування, самооцінки сестринської справи тощо, а завдяки 3D-друку вони стануть лише більш доступними.

Із розширенням застосування 3D-друку різні медичні інструменти та пристрої стануть легшими у виробництві, дешевшими та доступнішими.

4. *Віртуальна реальність*. Як і 3D-друк, віртуальна реальність (VR) має величезний потенціал застосування в охороні здоров'я, і вже використовується в деяких клінічних умовах. Віртуальна реальність, мабуть, є найбільш трансформаційною для студентів та стажерів медичних коледжів. Маючи доступ до складної віртуальної реальності, студенти можуть:

- отримання практичного досвіду раніше – чим раніше студенти отримують практичні навички в медсестринській освіті, тим швидше будуть готові лікувати реальних пацієнтів;

- поєднання аудиторних занять з практичним навчанням – за допомогою віртуальної реальності студенти можуть орієнтуватися в симульованих ситуаціях з пацієнтами, опираючись на поради викладачів та колег;

- зменшення ризиків – студенти можуть розвивати практичні навички у віртуальному середовищі, замість того, щоб наражати на небезпеку реальних пацієнтів.

5. *Телемедицина*. Впровадження телемедицини досягло свого апогею під час пандемії COVID-19, однак пацієнти все ще використовують телемедицину для зручного та безпечного доступу до медичної допомоги. Телемедицина допомогла подолати кілька прогалів, зокрема, у первинній сестринській допомозі, таких як:

- безпечніші візити до лікарів – у разі легких (та дуже заразних) захворювань пацієнтам не потрібно наражати своїх лікарів та інших пацієнтів на інфекційні бактерії та віруси для звернення за лікуванням;

- простіші огляди лікаря та медичні огляди – телемедицина спрощує для здорових пацієнтів проходження планових оглядів та отримання рецептів на повторне лікування;

- більш доступна допомога – для пацієнтів з обмеженими можливостями пересування, обмеженим доступом до транспорту або невеликою кількістю клінік поблизу телемедицина розширює їхні можливості отримання якісної допомоги;

Але телемедицина також має унікальні проблеми – наприклад, проблеми конфіденційності вимагають іншої тактики управління через телемедицину, ніж особисто. Ось чому так важливо, щоб медсестри та майбутні медичні працівники взаємодіяли з клінічними технологіями під час професійної підготовки та розвитку .

6. *Штучний інтелект.* Технології штучного інтелекту (ШІ), такі як автоматизований аналіз даних та прогнозна аналітика, допомогли постачальникам медичних послуг оптимізувати діагностику, підвищити точність та прогнозувати результати лікування пацієнтів. Усе це позитивно впливає на загальні результати лікування пацієнтів та загальну якість медичної допомоги.

Але система охорони здоров'я лише поверхнево торкнулася можливостей ШІ – це одна з причин, чому для медсестер та фахівців у галузі охорони здоров'я зараз важливіше, ніж будь-коли, звертатися до технологічних інновацій. Можливості штучного інтелекту безмежні, і медсестри майбутнього обов'язково зіткнуться з технологіями штучного інтелекту на своїх майбутніх робочих місцях.

Отже, стрімкий розвиток цифрових та інноваційних технологій суттєво трансформує сучасну сестринську справу, підвищуючи ефективність професійної діяльності медсестер і якість догляду за пацієнтами. Носимі й портативні пристрої, робототехніка, 3D-друк, віртуальна реальність, телемедицина та штучний інтелект не лише оптимізують клінічні процеси, а й змінюють підходи до підготовки та професійного розвитку медсестринського персоналу. Використання цих технологій у медсестринській освіті сприяє формуванню практичних навичок у безпечному середовищі, розвитку цифрової компетентності та готовності до роботи в умовах високотехнологічної медицини. Водночас зростає роль безперервного професійного навчання, оскільки постійне оновлення технологій потребує від медсестер гнучкості, здатності до адаптації та критичного мислення.

Таким чином, інтеграція інноваційних технологій у сестринську практику й освіту є необхідною умовою підвищення якості медичної допомоги та забезпечення конкурентоспроможності медсестринських кадрів. Майбутнє

сестринської справи нерозривно пов'язане з цифровими трансформаціями, а готовність медсестер ефективно взаємодіяти з сучасними технологіями стає ключовим чинником успішного розвитку системи охорони здоров'я.

References:

Hakak, M., Hozni, S. A., & Shah, S. N. (2018). Third generation university is an indispensable necessity for health education [Article in Persian]. *Journal of Medical Education Development*, 13(2), 161–163.

Harerimana, A., & Mtshali, N. G. (2020). Conceptualisation of e-learning in nursing education in the context of Rwanda. *Journal of Nursing Education and Practice*, 10(6), 26.

Kaufman, D. M. (2018). Teaching and learning in medical education: How theory can inform practice. In *Understanding medical education: Evidence, theory and practice* (pp. 37–69).

Lee, E. C., Grigorescu, V., Enogieru, I., Smith, S. R., Samson, L. W., Conmy, A. B., & De Lew, N. (2023, April 19). Updated national survey trends in telehealth utilization and modality (2021–2022). U.S. Department of Health and Human Services. <https://aspe.hhs.gov/sites/default/files/documents/7d6b4989431f4c70144f209622975116/household-pulse-survey-telehealth-covid-ib.pdf>

Rosenbusch, K. (2020). Technology intervention: Rethinking the role of education and faculty in the transformative digital environment. *Advances in Developing Human Resources*, 22(1), 87–101.

Shorey, S., & Ng, E. D. (2021). The use of virtual reality simulation among nursing students and registered nurses: A systematic review. *Nurse Education Today*, 98, 104662.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

ЧОРНОУС ВІРА ПЕТРІВНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

КЗВО «Рівненська медична академія»

м. Рівне, Україна

Постановка проблеми у загальному вигляді. Латинська мова відіграє важливу роль у підготовці майбутнього лікаря, оскільки є мовою, яка використовується в медичних термінах, наукових публікаціях та інструкціях. Формування професійної компетентності у студентів медичних факультетів неможливе без розуміння латинської мови, яка сприяє розвитку мовної грамотності, культури мислення та медичної термінології.

Латинська мова має глибоке коріння в історії медицини. Більшість латинських термінів походять саме від латини або грецької мови, яка, в свою чергу, часто використовувала латинські корені. З історичної перспективи значення латинської мови в медичній освіті Європи поступово змінювалося: з одного боку, її статус як мови наукових трактатів та клінічної документації поступово витіснявся національними мовами; з іншого – її роль у закріпленні стандартизованої термінології залишалася незмінною.

Зараз латинська мова хоча й не є мовою безпосередньої комунікації в клінічній практиці, зберігає належне місце в навчальних програмах медичних університетів як елемент академічної традиції та інструмент формування термінологічної культури. У контексті сучасної української медичної освіти латинська мова й основи медичної термінології передбачені Стандартом вищої освіти України для галузі знань 22 «Охорона здоров'я», де вони входять до переліку нормативних дисциплін для бакалаврського та магістерського рівнів [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій розкриває різні підходи до теми дослідження та різноманітні аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології на медичних спеціальностях. Деякі автори (І. Ворона, Н. Дерев'янченко, О. Литовська) підкреслюють, що значення латини полягає не лише в освоєнні анатомічної, фармацевтичної та клінічної термінології, а й у підвищенні рівня професійного медичного спілкування майбутніх лікарів,

оскільки термінологічна компетентність є обов'язковою складовою професійної мовної культури [8; 3]. Інші дослідження зосереджуються на проблемах, з якими зустрічаються студенти під час вивчення латинської мови у закладі вищої освіти, таких як складність термінології, необхідність засвоєння граматичних правил та інші труднощі [4; 7].

Актуальність дослідження зумовлена важливими чинниками, що мають значення для сучасної медичної освіти та обумовлена необхідністю розвитку навичок використання медичної термінології, підвищення вимог до мовної грамотності майбутніх лікарів, а також необхідністю інтеграції медичної освіти з глобальними тенденціями розвитку науки і практики.

Метою дослідження є вивчення впливу латинської мови на формування професійної компетентності майбутніх лікарів, розвитку медичної термінології, комунікативних навичок та лінгвістичної грамотності.

Основні завдання дослідження:

- аналізувати вплив латинської мови на використання медичної термінології;
- оцінити важливість латини для розвитку мовної грамотності та етики професії лікаря;
- визначити роль латинської мови у формуванні компетентності лікаря у наукових публікаціях і медичній документації;
- розглянути педагогічні методи викладання латинської мови у контексті сучасних медичних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Латинська мова є новим предметом для студентів першого курсу, що часто викликає певні труднощі у навчанні. Вивчення латини у медичних закладах вищої освіти має на меті створити базу для освоєння та використання медичної термінології не лише в межах навчального закладу, але й у майбутній професійній діяльності, тобто підготувати майбутніх лікарів правильно використовувати медичну термінологію. Особливості викладання латинської мови для студентів медичних закладів освіти полягають у тому, що латина переважно застосовується для вивчення термінології назв анатомічних структур, органів, процесів і хвороб. Складність вивчення полягає в необхідності освоїти велику кількість медичних термінів латинською мовою, що охоплює назви органів, захворювань, медичних процедур, ліків.

Фахівці у галузі методики викладання латинської мови наголошують, що з огляду на те, що здобувачі медичної освіти мають велике навантаження з інших предметів, важливо, щоб викладання латинської мови було ефективним і зосередженим на основних аспектах, які стосуються медичної термінології та найбільш вживаних висловів [2].

Мовна компетентність є основою для ефективної комунікації в медицині. Вивчення латинської мови сприяє розвитку здатності студентів до точного формулювання думки, розуміння специфічної медичної термінології та здатності до написання наукових текстів. Це в свою чергу дає змогу лікарям не лише коректно застосовувати терміни, але й мислити системно, що є невід'ємною частиною професійної компетентності [5].

Знання основ латинської граматики, спеціалізованої лексики та основ словотворення у латинській мові є важливим для розвитку професійної термінологічної компетентності фахівця. Медична освіта неможлива без вивчення латинської термінології, адже латинські терміни використовуються як офіційні назви для медичних продуктів. Також латинська мова є основою для створення термінологічних систем у різних науках.

Заняття з латинської мови маю включати також вправи на переклад, що дозволяє студентам вдосконалювати навички розуміння медичних текстів. Словниковий запас має містити слова та термінологічні елементи, відібрані за принципом частотності вживання та тематичної значущості. Вивчення клінічної термінології, що є частиною курсу, не потребує активної роботи над граматиною. Здобувачі освіти маю запам'ятати термінологічні елементи латинського та грецького походження, на основі яких відбувається словотворення термінів з медичним значенням. Термінологічні терміни, які використовуються у медичній практиці, базуються на латинських словах, які були адаптовані для потреб медицини. Це стосується не лише анатомії (*musculus* – м'яз, *nervus* – нерв), а й фармакології (*capsula* – капсула, *ampulla* – ампула, *tabuletta* – таблетка), хірургії та інших дисциплін. Клінічна термінологія позначає різні теми, процеси та явища, пов'язані з профілактикою, діагностикою, диференціацією, методами обстеження та лікування захворювань [6].

Навчання латинської мови у медичних закладах освіти є не лише засобом здобуття знань з термінології, але й важливим елементом формування загальної професійної культури майбутнього лікаря. Слід зазначити, що крім медичної термінології на заняттях з латинської мови студентам важливо вивчати крилаті вислови (*Non scholae, sed vitae discimus.* — Не для школи, а для життя вчимося; *Scientia potentia est.* — Знання — сила; *Alma mater.* — Мати годувальниця; *Eruditio aspera – optima est* – Суворе навчання – найкраще).

Важливим елементом у вивченні латинської мови є написання рецептів, що дозволяє студентам не лише освоїти специфічну термінологію, а й навчитися правильно використовувати латину для медичних приписів, засвоїти правила граматики, лексики та структуру мовних конструкцій, що використовуються у медичній практиці. Це сприяє розвитку професійної компетентності, що є важливим елементом медичної діяльності та забезпечує чіткість і точність у лікуванні пацієнтів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Формування професійної компетентності майбутнього лікаря є складним і багатограним процесом, де важливу роль відіграє значення латинської мови. Латина забезпечує не лише розуміння медичної термінології, а й допомагає лікарям розвивати логічне мислення, здатність до точного формулювання думки і правильного використання термінів. Оволодіння латинською мовою є важливим кроком у професіоналізм лікаря і має безпосередній вплив на якість медичних послуг та наукові досягнення у галузі медицини.

Література

1. Громко Т. Європейський досвід латинської мови у медичній освіті. *Наковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. № 40. 2025.

2. Боднарюк Л. Л. Формування професійно-орієнтованого мовлення майбутніх лікарів-інокомунікантів. *Педагогічний альманах*. 2016. № 31. С. 73–78.

3. Дерев'янченко Н.В., Литовська О.В. *Латинська мова та медична термінологія*. Харків. ХНМУ, 2017.

4. Магдюк О. В. Особливості викладання латинської мови студентам немовних спеціальностей. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 31 січ. – 1 лют. 2020 р. Київ: Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2020. С. 62–65.*

Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. С. 7–10.

5. Кісельова О. Г. *Методика навчання медичної термінології майбутніх лікарів. Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 4. С. 62 – 68.

6. Михайлюк Г., Бондар Н. Особливості викладання латинської мови для студентів нефілологічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 72, том 2. 2024.

7. Пилипів О., Мисловська Л. *Основи латинської медичної термінології*.

8. Vorona I.I. *The Latin Language Significance in the Terminological Competence Formation of Future Doctors*. *Медична освіта*. № 4. 2015.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ ПРИРОДНИЧО- НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ШВИДКО ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА,

викладач відокремленого підрозділу

«Дубенський фаховий медичний коледж»

комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

Формування професійної компетентності здобувачів фахової передвищої освіти поєднує знання, уміння, навички застосування, міждисциплінарну інтеграцію та готовність ефективно здійснювати професійну діяльність. У сучасній освіті формування природничо-наукової компетентності є ключовою ланкою і передбачає здатність студентів розуміти закономірності природних процесів, вміння ставити запитання, досліджувати, аналізувати дані та застосовувати науковий підхід і використовувати їх у практичній діяльності.

Метою медичної освіти є всебічний розвиток здобувача освіти як особистості, здатної до етично відповідальної участі у житті суспільства, її розумових і фізичних здібностей, забезпечення на цій основі сталого розвитку суспільства і держави, а також потреб у кваліфікованих фахівцях. Сучасна особистість має володіти не лише системою знань, а й сукупністю умінь, навичок, готовністю до безперервного професійного розвитку, навчання впродовж життя, що забезпечить конкурентоспроможність, професійну самореалізацію майбутніх медичних фахівців.

Цифровізація освітнього процесу зумовлює суттєві зміни у змісті, формах і методах навчання, висуваючи нові вимоги до підготовки здобувачів фахової передвищої освіти. Особливо актуальним це питання є для природничо-наукових дисциплін, які вивчають здобувачі освіти медичного коледжу, адже вони є фундаментом для розуміння будови організму людини, закладають основи клінічного мислення, практичних навичок, вміння аналізувати інформацію, працювати з анатомічними макетами на заняттях,

застосовувати навчальні моделі при вивченні фундаментальних дисциплін, формують професійну компетентність майбутніх медичних працівників.

Сучасний фахівець повинен не лише володіти ґрунтовними знаннями з природничих наук, а й уміти застосовувати їх на практиці, використовувати цифрові інструменти, критично мислити, працювати з великими обсягами інформації та постійно самовдосконалюватися. Креативний підхід здобувачів освіти щодо вирішення проблем, що постають перед ними, сприяє формуванню позитивної самооцінки у професійному та життєвому самовизначенні, є важливим чинником формування позитивного ставлення до себе в контексті майбутньої професії та життя.

Вивчення природничо-наукових дисциплін в умовах цифровізації освітнього процесу в медичному коледжі – це не просто освітні компоненти, а ключ до розуміння особливостей організму людини і здоров'я, що робить майбутнього фахівця кваліфікованим та компетентним.

Ефективне формування професійної компетентності здобувачів фахової передвищої освіти на заняттях природничо-наукових дисциплін здійснюється за умови використання сучасних педагогічних технологій та методів навчання. Серед них особливе місце займають:

- кейс-методи;
- мозковий штурм;
- мікрофон;
- асоціативний куш;
- дискусія;
- робота в групах;
- навчання в парах;
- рольові ігри;
- проблемне навчання;
- ситуаційні задачі.

Використання платформ для навчання, електронних підручників, тестових завдань, дозволяє викладачеві ефективно організувати освітній процес, а здобувачам освіти — розвивати навички самостійної роботи та відповідальності за результати навчання. Цифрові технології сприяють підвищенню якості навчання, розвитку дослідницьких і практичних умінь.

У процесі цифровізації освітнього процесу змінюється роль викладача. Він перестає бути лише джерелом знань і набуває ролі наставника, модератора освітнього процесу. Викладач спрямовує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, допомагає їм орієнтуватися в інформаційному просторі, формує навички критичного оцінювання інформації та використання цифрових ресурсів.

Ключовою характеристикою освітнього середовища медичного закладу освіти повинна бути його професійна спрямованість, адже саме вона забезпечує формування професійної готовності майбутніх фахівців. Така готовність виявляється у сформованості професійно важливих ідеалів, схильностей та здібностей випускників, бажань і мотивів цілеспрямованої навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців із набуття знань і вмінь,

необхідних для проведення обстеження, діагностування, лікування, відповідних медичних маніпуляцій, взаємодії з хворими й колегами, оцінювання впливу різноманітних чинників на стан хворих, розроблення і впровадження заходів профілактики захворювань.

Високий рівень цифрової компетентності викладача є важливою умовою ефективного формування професійної компетентності здобувачів освіти, адже саме від нього залежить якість інтеграції цифрових технологій у освітній процес.

Цифровізація природничо-наукової підготовки в медичному коледжі дозволяє сформувати фахівця, який є мобільним, конкурентоспроможним та готовим до викликів сучасної медицини. Проте важливо пам'ятати: цифрові інструменти є засобом, а не метою. Головним залишається розвиток клінічного мислення та етичного ставлення до пацієнта.

Ефективне поєднання традиційних і цифрових методів навчання, використання інноваційних педагогічних технологій, підвищення цифрової компетентності викладачів сприяють формуванню конкурентоспроможного, креативного, професійно компетентного фахівця, здатного успішно діяти в умовах сучасного цифрового суспільства.

Література

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В.Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2010.
2. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. — Київ.
3. Кузіна Н. П. Шляхи активізації розумової діяльності та формування клінічного мислення у студентів / Н. П. Кузіна // Інноваційні технології як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів : матеріали навч.-метод. конф. – Вашківці, 2010.
4. «Молодий вчений» • № 4.1 (56.1) • квітень, 2018 р. © Сергеева Г.М., 2018 УДК 377+629+81'24+81'27 РОЛЬ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ Сергеева Г.М. Рівненський державний базовий медичний коледж

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

ШРАГІНА ЛАРИСА,

доктор психологічних наук, доцент,

Одеський національний економічний університет,

М.Одеса

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується суттєвими трансформаціями, зумовленими процесами цифровізації, змінами соціально-економічних умов, воєнним станом та зростанням суспільних очікувань щодо якості підготовки фахівців. За цих умов особливої актуальності набуває проблема професійної майстерності викладача вищої школи, здатного не лише передавати знання, а й цілеспрямовано формувати в здобувачів освіти готовність до самостійної професійної діяльності, відповідальності та ефективного функціонування в умовах невизначеності [4].

Одним із ключових показників професійної майстерності викладача виступає вміння проєктувати навчальні завдання, які орієнтовані на активну суб'єктну позицію студента та розвиток його особистісно-професійного потенціалу. У цьому контексті студентоцентровані принципи побудови навчальних завдань розглядаються не лише як дидактичний інструмент, а як результат усвідомленої педагогічної позиції, педагогічної рефлексії та інтеграції сучасного вітчизняного і зарубіжного досвіду організації освітнього процесу.

Перехід від традиційної репродуктивної моделі навчання до студентоцентрованого підходу передбачає зміну ролі викладача — від ретранслятора знань до проєктувальника освітнього середовища. Така зміна потребує високого рівня методичної компетентності, готовності до інновацій, а також здатності враховувати реальний рівень навчальної автономії студентів і поступово розвивати їх готовність до самостійного навчання [1; 2; 7; 8].

Метою даних тез є узагальнення авторського викладацького досвіду реалізації студентоцентрованих принципів побудови навчальних завдань у вищій освіті на прикладі практикуму з психології творчої діяльності та визначення їх ролі у формуванні професійної майстерності педагога вищої школи [3; 4; 5].

У процесі розроблення та впровадження практикуму особлива увага приділялася усвідомленому конструюванню навчальних завдань, які спрямовані не на відтворення готових знань, а на активізацію пізнавальної діяльності

студентів, розвиток рефлексії та здатності до інтерпретації навчального матеріалу. Відкритий характер завдань, відсутність єдиного правильного розв'язання та орієнтація на особистісний досвід студентів створюють умови для формування внутрішньої навчальної мотивації та відповідального ставлення до результатів навчальної діяльності.

Студентоцентрований характер практикуму реалізується через систему методичних принципів, серед яких ключовими є варіативність навчальних завдань, добровільність вибору способів їх виконання, поетапне ускладнення навчальних дій і систематична рефлексія. Така організація навчального процесу дозволяє викладачеві поступово формувати у студентів готовність до активної суб'єктної позиції, знижуючи рівень тривожності та опору, характерний для здобувачів освіти з домінуванням репродуктивного досвіду навчання.

Важливим компонентом реалізації студентоцентрованих завдань є навчальна комунікація, що організовується у форматі індивідуальної, парної та групової роботи, колективного обговорення результатів і взаємного зворотного зв'язку. З позиції професійної майстерності викладача це передбачає володіння методиками фасилітації навчальної взаємодії, управління груповою динамікою та створення безпечного освітнього простору для висловлення альтернативних поглядів і смислових інтерпретацій.

Досвід реалізації практикуму засвідчує, що систематичне використання студентоцентрованих навчальних завдань сприяє не лише розвитку навчальної автономії студентів, а й підвищує якість освітнього процесу загалом. Студенти демонструють зростання внутрішньої мотивації, відповідальності за результати навчальної діяльності, готовності до самостійного професійного розвитку та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях [6].

З методичної точки зору такий підхід вимагає від викладача постійної педагогічної рефлексії, готовності до корекції навчальних завдань, урахування зворотного зв'язку та індивідуальних особливостей студентської аудиторії. Саме ця рефлексивна складова виступає важливим елементом професійної майстерності педагога вищої школи та забезпечує адаптивність освітнього процесу до сучасних викликів.

Отже, студентоцентровані принципи побудови навчальних завдань можуть розглядатися як ефективний інструмент розвитку професійної майстерності викладача та водночас як універсальна модель організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Узагальнений авторський досвід їх реалізації може бути адаптований до підготовки фахівців різних галузей і сприяти підвищенню якості вищої освіти в умовах сучасних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 07.01.2026).

2. Лисенко, Т. А. Студентоцентроване навчання у контексті міждисциплінарної освіти: нові підходи до формування професійних компетентностей. *Академічні візії*, (38) 2024, URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1577>

3. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності. Київ : Шк. світ, 2010. 160 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/223f436a-24c0-4088-be54-871870ccfdd0/content>

4. Шрагіна Л. І. Творча особистість як системоутворюючий фактор сучасного суспільства. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 24–25 квіт. 2025 р.). Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 51–52. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19353>

5. Шрагіна Л. І. Теорія рішення винахідницьких завдань як методологічна основа педагогічної творчості. *Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психол.-пед. аспекти* : матеріали всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю (Одеса, 7 квіт. 2025 р.). Одеса : Ун-т Ушинського, 2025. С. 471–474.

URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19350>

6. Шрагіна Л. І. Практикум з психології творчої діяльності. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2025. 74 с.

URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/handle/123456789/20254>

7. Biggs J., Tang C. *Teaching for Quality Learning at University*. 4th ed. Maidenhead : Open University Press, 2011. 418 p.

URL: https://cetl.ppu.edu/sites/default/files/publications/-John_Biggs_and_Catherine_Tang-Teaching_for_Quali-BookFiorg-.pdf

8. Weimer M. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. San Francisco : Jossey-Bass, 2013. 288 p.

URL: <https://dfpa.ksu.edu.sa/sites/tlap.ksu.edu.sa/files/attach/ref17.pdf>

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ / ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

ЩУПАК ОКСАНА ЮРІЇВНА

методист

Фаховий медичний коледж

КЗВО «Рівненська медична академія», Рівне, Україна

ORCID ID: 0009-0008-2723-5738

***Анотація.** У тезах розглянуто важливість розвитку позитивної мотивації у процесі формування математичної компетентності здобувачів фахової передвищої медичної / фармацевтичної освіти; сконцентрована увага на її ключових характеристиках та складових, сформульовані необхідні умови мотивації щодо неї. У доробку обгрунтовано ключові мотиваційні аспекти формування математичної компетентності на основі демонстрації її прямого зв'язку з професійною діяльністю.*

***Ключові слова:** математична компетентність, мотив, мотивація, освітній процес, методів навчання, що активізують розумову діяльність.*

Одним із ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому рівні є підвищення якості підготовки фахівців, розвиток у них позитивної мотивації до майбутньої професії. Все це можливо лише при наполегливій навчальній діяльності здобувачів освіти, яка залежить від ряду умов, в середовищі впливу яких здійснюється навчання. Тому важливим є інтерес до пізнання, що формується на основі усвідомленої мотивації.

Мотивація, інтерес, потреба пізнання – усе це необхідні умови для успішної підготовки медичного / фармацевтичного працівника.

Нагадаємо, що відповідно до Законів України «Про освіту» [3] (Стаття 12. «Повна загальна середня освіта», **Мета освіти:** *Формування особистості, здатної до навчання впродовж життя, відповідальності та громадянської активності, Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності*), «Про фахову передвищу освіту» [2] (статті 1, 10, 11, визначає

фахову передвищу освіту як рівень, що базується на профільній середній освіті та забезпечує здобуття компетентностей, необхідних для професійної діяльності), «Про вищу освіту» [1] (Статті 1, 44, 62) та Державних стандартів математична компетентність - це одна з ключових компетентностей, яка передбачає здатність особи виявляти і застосовувати математичні методи для розв'язання прикладних завдань, моделювання процесів та аналізу даних у фаховій діяльності, для вирішення проблем у повсякденному, професійному і навчальному житті, що включає роботу з числами, виразами, фігурами, вимірюваннями та даними.

Предметна математична компетентність – це здатність особи бачити математику в житті, створювати математичні моделі об'єктів, явищ, процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час виконання навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [4].

Ключові характеристики математичної компетентності особистості:

- **Знання:** Володіння математичними поняттями, принципами та процедурами.
- **Вміння:** Розв'язувати типові й нестандартні задачі, будувати математичні моделі, інтерпретувати результати, працювати з графіками та таблицями.
- **Досвід:** Здатність застосовувати математичні методи для вирішення проблем у навчальних та практичних ситуаціях.
- **Особистісні якості:** Мотивація, інтерес, самостійність, самоконтроль, логічне мислення.

Компоненти (складові) математичної компетентності:

- **Процедурна компетентність:** Вміння виконувати математичні операції, обчислення, розв'язувати типові задачі.
- **Логічна компетентність:** Здатність до дедуктивного мислення, доведення та спростування тверджень.
- **Дослідницька компетентність:** Уміння досліджувати реальні об'єкти через математичні моделі та методи.
- **Технологічна компетентність:** Володіння сучасними математичними інструментами та програмним забезпеченням (наприклад, калькуляторами, комп'ютерними програмами).
- **Інформаційно-графічна:** Розуміння та використання даних, поданих у таблицях, схемах, діаграмах.

Основною метою освітньої галузі “Математика” у медичному коледжі є формування у здобувачів освіти математичної компетентності на рівні, достатньому для забезпечення життєдіяльності в сучасному світі, успішного оволодіння знаннями з інших освітніх галузей у процесі навчання, забезпечення інтелектуального розвитку студентів, розвитку їх уваги, пам’яті, логіки, культури мислення та інтуїції.

Процес пізнання неможливий без участі і впливу деякої корисної «енергії», рушійної сили. Таким найважливішим чинником творчої діяльності і є її **мотивація** як сукупність рушійних сил, спонукаючих людину до певних дій.

Все це зумовлює **актуальність проблеми**: як допомогти викладачу сформувати у студентів позитивну мотивацію щодо здобуття математичної грамотності.

Об’єктом вивчення є теоретичні надбання дидактики, психології, особистий досвід роботи із здобувачами освіти стосовно ролі внутрішніх та зовнішніх мотивів у пізнавальній діяльності.

Предметом дослідження – наукові засади та педагогічні умови визначення ключових аспектів формування математичної компетентності.

Мета проведеного дослідження полягала в тому, щоб теоретично обґрунтувати необхідні педагогічні засади мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти з математики та встановити ключові мотиваційні аспекти щодо формування математичної компетентності.

За результатами роботи маємо, що необхідними умовами мотивації здобувачів освіти щодо формування математичної компетентності є:

- Глибоке знання педагогом предмету, який викладає.
- Вибір і наявність паперових підручників, які відповідають навчальній програмі та рекомендовані Міністерством освіти і науки України.
- Розуміння місця навчальної дисципліни у повній загальній середній освіті та міжпредметних зв’язків з природничими, фундаментальними та професійно-орієнтованими навчальними дисциплінами.
- Перед початком роботи зі студентами I курсу визначення вхідного рівня знань здобувачів освіти та ознайомлення з даними про них.
- Дослідження психологічного налаштування здобувачів освіти на вивчення математики та поглиблення раніше здобутих знань, а також **встановлення наявності внутрішніх мотивів.**

- Глибокі знання викладача з основ психології, педагогіки та методики викладання предмету.
- Співпраця викладача з батьками щодо важливості математики в житті, в побуті та в професійній діяльності.

Ключові мотиваційні аспекти формування математичної компетентності:

- *професійна спрямованість (STEM-підхід), інтеграція дисциплін* - математика не як абстракція, а як інструмент для фармацевтики та медицини, взаємозв'язок математики з навчальними дисциплінами, зокрема з фармакологією, ОЕФ, клінічною діагностикою, що підвищує інтерес до вивчення;
- *практична значущість* – розкриття прикладної цінності математики шляхом розв'язування завдань, пов'язаних з побутом, з навчальними дисциплінами, з майбутньою професійною діяльністю (наприклад, «Чи поміститься шафа між вікнами?», здобувачі медичної освіти вмотивовані, коли розуміють, що математичне моделювання допомагає досліджувати процеси в організмі);
- *використання методів навчання, що активізують розумову діяльність;*

Методи стимулювання і мотивації навчання

(за Ю. Бабанським) [12, с.342]

Перша підгрупа (методи стимулювання інтересу до навчання):

пізнавальні ігри, логічні вправи, проблемні ситуації;

навчальні дискусії, створення ситуацій емоційно-моральних переживань;

створення ситуацій зайнятості, апперцепції, пізнавальної новизни.

Друга підгрупа (методи стимулювання почуття обов'язку і відповідальності):

переконавання в значущості навчання;

пред'явлення вимог, вправи, спрямовані на виконання вимог;

заохочення в навчанні. засудження недоліків у навчанні.

Інноваційні методи: використання цифрових технологій, тренажерів та вирішення реальних кейсів.

- створення ситуації успіху та диференціація (навчальний матеріал має відповідати рівню здобувача освіти, щоб уникати втрати інтересу);
- самотійність та саморозвиток – формування навичок самоконтролю, рефлексії та перетворення знань на власний досвід;
- психологічний комфорт – створення атмосфери довіри та позитивного мислення, що сприяє активізації розумової діяльності.

Шляхи посилення мотивації:

- *Розв'язування ситуаційних задач*: створення умов, де математична помилка дорівнює професійній помилці (приклад: неправильне дозування).
- *Акцент на самотійності виконання роботи*: вироблення навичок самоконтролю та оцінювання результатів, що формує професійну відповідальність.
- *Розвиток логічного мислення*: навчання методів доведення, що важливо для прийняття клінічних рішень.

Висновки. *Формування зовнішніх мотивів та зміни у внутрішніх мотивах* щодо пізнавальної діяльності з математики досягається через використання творчих завдань, інтерактивних технологій, створення ситуацій успіху та практичне застосування знань. Важливо стимулювати самотійність, диференціювати складність завдань та забезпечити позитивний мікроклімат, що перетворює навчання на саморозвиток.

Мотивація до вивчення математики у медичних коледжах базується на демонстрації її **прямого зв'язку з професійною діяльністю**: розрахунками доз ліків, аналізом біологічних процесів, статистикою та моделюванням.

Формування математичної компетентності забезпечується через STEM-підходи, практико-зорієнтовані задачі, інтерактивні методи та інтеграцію математики з фаховими дисциплінами.

Мотивація формується тоді, коли студент бачить роль математики у реальному житті та власному професійному зростанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 28 грудня 2014 року № 79-VIII. – 98 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06 червня 2019 року № 2745-VIII. – 119 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>

3. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Сайт Верховної ради України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/23104>
5. Математичні компетентності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://vseosvita.ua/blogs/matematychni-kompetentnosti-25973.html>
6. О. М. Потапова, Н. Л. Денисенко, Р. Ф. Юрій. Психологічні підходи до підвищення мотивації студентів до самостійного вивчення математичних дисциплін. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2034/1911>
7. Ю. Смержевський, Т. Грунтей, О.Фдовиченко. «Формування математичної компетентності здобувачів освіти в закладах фахової передвищої освіти». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ped-series.kpnu.edu.ua/article/view/321584/312145>
8. Н. Костюченко. «Мотивація як першооснова формування математичної компетентності майбутніх учителів фізики і математики». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pedagogy/141_1.pdf#page=119
9. Єгорова О.В. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі науково-дослідної роботи: Автореф. дис...канд..пед.наук. – Харків, 2009. – 20 с.
10. Чернобровкін В.М. Принцип організації науково-дослідної діяльності студентів у світлі Болонських ініціатив//Освіта Донбасу. – 2005.- № 3 – С. 35-37.
11. Український центр оцінювання якості освіти «Рекомендації щодо формування математичної компетентності учнів на рівні початкової освіти» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Methodychni_matematychna.pdf
12. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

АНАТОЛІЙ ЯРЕШКО,

д.мед.н., професор,

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава

МАРИНА КУЛІШ,

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава

АЛЛА ВОРОДЮХІНА,

к.мед.н., доцент,

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава

Сучасна педагогічна наука досягла високого рівня і для успішної підготовки спеціалістів застосовує широкий діапазон різних форм і методів навчання, які забезпечують освоєння теоретичних знань і набуття практичних навичок, необхідних для самостійного виконання професійних обов'язків. З цих позицій виникає необхідність не тільки якісного фахового рівня підготовки спеціаліста, а й виховання професійної культури, вміння дотримуватись морально-етичних норм у виробничих і суспільних стосунках, а також здатність до професійного росту і самовдосконалення, які відображають аксіологічні (ціннісні) якості фахівця. Програми професійної підготовки лікарів у медичному закладі вищої освіти в повній мірі охоплюють об'єм теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для практичної діяльності, але якість навчального процесу, розуміння знань і вмінь, а також виховання з позицій аксіологічного підходу в підготовці спеціаліста на основі гуманістичних вимог, які визначають цінності самої людини, цінності його професійної кваліфікації і людські якості фахівця, в освітніх програмах, як правило, не відображені. Поняття духовності з найбільшою повнотою відображає гуманістичний підхід в освіті і з давніх часів розглядалось як прояв Душі. Г. Гегель навіть систематизував це поняття, виділивши три форми Духу, втіливши в них ідеї краси, Бога і Абсолютної істини, що зміщує ці поняття в сферу трансцендентності та езотерики - в сферу таємних знань за межами наукового розуміння, які сучасна наука не визнає. В той же час сучасні досягнення науки на енергетичному (квантовому) рівні дають можливість зблизити розуміння цих понять.

Мета статті надати науково-теоретичне обґрунтування ролі аксіологічного підходу в формуванні духовності в професійній підготовці лікаря.

40192 роки тому у Заповіті Бога Перуна (Слов'яно-арійські веди, сантії 7-8) було записано: «задача темних сил привчити людей до жадібності, жадібність губить пізнання, при убитому пізнанні гине стид, коли немає стиду пригнічують правду, при загиблій правді гине щастя, коли немає щастя, гине сама людина». «Пробудження людини в пізнанні, відродження пізнання пробуджує духовність, з укріпленням духовності відроджується совість, совісна людина ненавидить зло, що зміцнює совість. Так людина створює своє щастя. В щасті відроджується сама людина». Цей Заповіт 40-тисячолітньої давності розкриває базові основи матеріального і соціального буття людини, визначає шляхи формування зла і його подолання з відродженням щастя людини. Отже, наші незнані далекі предки розуміли, що духовність - це базова цінність людини, через які досягається щастя і які визначаються її відношенням до добра і зла. Але добро і зло, хоча і носять соціологічний характер, відображають категорії Закону єдності і взаємодії протилежностей, який закладений природою на енергетичному рівні. Один із афоризмів мудреців на стіні дельфійського оракула говорить «Людино, пізнай себе», а Сократ додав «і ти пізнаєш всесвіт». В природі все взаємопов'язане і взаємодіє. Основу взаємодії складає енергія магнітного поля. Так Земля має два полюси - два енергетичні центри з протилежним знаком. Їх взаємодія породжує геомагнітне енергетичне поле. Генерують свої силові магнітні поля всі зірки, планети, сузір'я і галактики. Магнітні поля - це поля взаємодії між фізичними величинами. Міжгалактична взаємодія магнітних сил шляхом резонансу створює збалансований за частотами енергетичний простір Всесвіту, який працює як досконало настроєний музичний інструмент. Це і є норма Творця. Все, що порушує цю гармонію є злом, яке, руйнуючи баланс і гармонійну взаємодію позитивної (+) і негативної (-) енергій, породжують катастрофи в природі і хвороби в біологічних формах життя, в тому числі і людини. Отже, баланс протилежностей в природі – це базовий принцип (закон) генерації життєдайної енергії, про яку знали незапам'ятні цивілізації. В Греції її називали «першостихія», «першоначало», в Китаї - інь-янь, в Індії - «акаші» - найважливіший п'ятий елемент природи, відома вона була і слов'янам, що відображено в молитві «Святому Духу». Знали, що вона є всюди, в усьому і навіть створили методи лікування на основі корекції енергетичних порушень - голковколівання в китайській і мантри в індійській медицині. J. Puleo і L. Nowowitz встановили 6 музикальних діапазонів, частоти яких співпадають з частотами чакр людини: 396Гц, 417Гц, 528Гц, 639Гц, 741Гц, 852Гц. Прослуховування музики на цих частотах сприяє оздоровленню хворих. Отже, з давніх часів різні цивілізації знали, що це жива, життєдайна енергія, в ній закладена ідея Бога і Душі, але їм не була відома її магнітна природа. До сьогодні залишається загадковою відповідь Бога Мойсею на питання «хто ти»? – «Я є той, хто я є». Така невизначеність відповіді узгоджується з

невизначеністю сучасного фізичного поняття енергії, яку до нашого часу характеризують за відносними показниками виконаної роботи, утвореного тепла, калорійності і т. п. Аналогічно закон єдності протилежностей діє і в земній біології. Злиття двох гамет в процесі зачаття є одночасно і взаємодією позитивної (чоловічої) і негативної (жіночої) енергій - це ті ж енергетичні полюси, баланс яких здійснює енергетичне забезпечення зародження, розвиток і народження нового життя. Всяка форма біологічного життя, в тому числі і людина, є створінням, в основі якого лежить взаємодія позитивної і негативної енергій генетичного апарату, який генерує своє магнітне поле [5, с. 427], реалізуючи спадкові властивості організму. Чи можна назвати її живою, життєдайною? Очевидно так! Наші дослідження впливу електро-магнітного поля інформаційно-хвильової терапії хворих на туберкульоз підтвердили її високу ефективність [4; 5]. У кожній людині ця енергія має суворо особистий частотний характер магнітного поля, яке з моменту зародження взаємодіє з космічним магнітним полем і коли при народженні дитина робить перший вдих, вона не може не вдихнути частинку цього живого космічного енергетичного простору. Цю енергією з давніх часів пов'язують з Душею як програмою нового життя. Всяка програма є носієм інформації, а це означає, що вона пов'язана з апаратом мислення людини, що можна легко пояснити ефективністю гіпнотерапії, коли шляхом вербального навіювання в стані відключення свідомості, змінюють хворобливий стан програми (Душі) і шляхом введення конкретних позитивних настанов досягають оздоровлення пацієнта. Виходячи з цього можна вважати, що виховання духовності зберігає баланс енергій і є важливим елементом як збереження здоров'я самої людини, так і дотримання нею позиції добра.

В підготовці лікаря процес виховання духовності набуває особливого значення з моменту вибору професії, яка започаткована і визначається гуманістичним спрямуванням. Така людина повинна мати якості доброти, співчуття, співпереживання, здатність допомагати, дотримуватись поняття моралі і професійної етики. Такі питання обговорюються при виборі професії. Коли ж абітурієнт стає студентом на передній план виступають питання фахової підготовки, в якій часто ослаблена виховна робота, про що свідчать публікації [1, 2, 3]. Стає очевидним, що високодуховним не може бути спеціаліст, який не має глибоких теоретичних знань і не володіє досконало практичними навичками для якісного професійного їх виконання. Формування високодуховної людини також потребує відповідної роботи не тільки здобувача освіти, а й викладача, який своїм прикладом має бути взірцем високої духовності. В сучасних умовах інформаційного перенавантаження навчальних програм, забезпечити одночасно професійне і духовне виховання майбутнього спеціаліста важко.

Отже, духовність - це категорія не тільки філософського чи релігійного виміру, а й аксіологічна міра соціальної цінності самої людини, її професійної кваліфікації і виконавчої майстерності, як базові морально-етичні принципи

загальноприйнятих людських цінностей, які забезпечують гармонію в суспільних стосунках на принципах совісті і добра.

Список використаних джерел

1. Карпенко Ю. П. Компоненти готовності студентів закладів вищої медичної освіти до науково-дослідної діяльності. Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. 2019. Випуск 30. С.43-50.

2. Наливайко О.Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2016. 20 с.

3. Стечак Г.М. Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Держ. служба України з надзв. ситуацій, Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. Львів, 2017. 20 с.

4. Ярешко А. Г., Колбун М. Д., Куліш М. В., Коптєв М. М. Інформаційно-хвильова терапія в лікуванні вперше діагностованого, хронічного та ВІЛ/СНІД-асоційованого туберкульозу легень. Теоретичні та прикладні аспекти інформаційно-хвильової терапії СНІДу. Матеріали конференції. Київ. 2009. С. 42-50.

5. Ярешко А.Г., Колбун М. Д., Куліш М. В. Нова концепція в області біології людини і патогенезу захворювань: механізми і біологічний сенс спіралізації ДНК. Multidisciplinary scientific notes. Theory, history and practice: proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference (Edmonton, Canada, 01 – 04 November 2022). Edmonton, 2022. Pp. 425-431.

ЗМІСТ

FORMATION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF FUTURE MEDICAL WORKERS IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW	5
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК В ЕСТОНСЬКІЙ МОДЕЛІ ОСВИТИ У ПЛОЩИНІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	10
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ».....	15
РОЗВИТОК КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ШЛЯХОМ РОЗВ'ЯЗАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ НА ЗАНЯТТЯХ З ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ.....	18
ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	23
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В РАМКАХ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	27
ПСИХОЛОГІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ «ГЛИБИННОЇ ЕКОЛОГІЇ»	29
КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ	33
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ТА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ У СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ	38
СИНЕРГІЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ І ТРЕНІНГУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ	43
СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МІЖПРОФЕСІЙНОЇ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ.....	46
ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ КЗВО «РІВНЕНСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ» В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ АКУШЕРСЬКО-ГІНЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	49
ПРОЄКТУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ФАХІВЦЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІТОТЕРАПІЇ.....	52
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ХІМІЧНИЙ ДИКТАНТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ	56

ІНТЕГРАЦІЯ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ БІОТЕХНОЛОГІВ.....	65
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	68
ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ	71
СЛЕНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ: ЯК ЗРОЗУМІТИ СУЧАСНУ МОЛОДЬ.....	75
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ LMS MOODLE ТА GOOGLE CLASSROOM В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	80
ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....	85
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	92
НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ТА ПРОГРЕСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	97
ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗУМІННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ САМОДИСЦИПЛІНИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	100
ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-ЕТИЧНИХ ТА ПАТРІОТИЧНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОГО МЕДИЧНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	104
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ.....	108
ПРОБІОТИКИ: ЛІКАРСЬКІ ПРЕПАРАТИ, ДІЄТИЧНІ ДОБАВКИ ЧИ ПСИХОТЕРАПІЯ ДЛЯ КИШКІВНИКА	112
ІНТЕГРАЦІЯ КАФЕДР ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	116
ГІБРИДНІ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ.....	119
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ ЕКОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У ВИКЛАДАННЯ ХІМІКО-ФАРМАКОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	124

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	128
ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА.....	132
КОНТЕКСТУАЛІЗАЦІЯ STEM-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРИКЛАДНІ РОЗРАХУНКИ В ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІНАХ.....	137
ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ	143
ОРТОБІОТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ.....	149
ФЕНОМЕН ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ.....	153
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ... ..	157
АКТУАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	159
ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН.....	163
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА У МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ КЗВО «РІВНЕНСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ» З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	166
ТЕЗИ ДОПОВІДІ НА ТЕМУ «ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ ХХІ СТОЛІТТЯ».....	169
ПЕРШИЙ КРОК У ТРАНСПЛАНТАЦІЇ: НАУКОВА СПАДЩИНА ЮРІЯ ВОРОНОГО	172
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИКИ.....	176
ІНТЕГРАЦІЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНІ ДИСЦИПЛІНИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ	179
УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ У КОНТЕКСТІ	

ВИКОРИСТАННЯ ЗНАНЬ ПРО НАНОТЕХНОЛОГІЇ ТА НАНОМАТЕРІАЛИ	190
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНАТОМІЇ, ФІЗІОЛОГІЇ, ПАТОЛОГІЇ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ПРИ ОНЛАЙН НАВЧАННІ.....	194
ВІДНОВЛЮВАНА СИЛА ЗНАНЬ: НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	198
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КУРСУ БІОЛОГІЇ.....	203
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДСЕСТРИНСТВО У ВНУТРІШНІЙ МЕДИЦИНІ»	205
ЕТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ: ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ВИПРОБУВАНЬ	212
РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	215
ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ВАЖЛИВІ ЕЛЕМЕНТИ СКЛАДОВОЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА.....	221
ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1991-2025 РР.).	225
МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	229
РОЛЬ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАЦІВНИКА	233
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ЦИФРОВОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА	238
ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ МЕДСЕСТЕР: АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІН У МЕДСЕСТРИНСТВІ.....	242
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ.....	247
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	251

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	251
СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ	254
МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ/ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ	257
АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ.....	263

Адреса:

33000 Україна, м. Рівне

вул. М. Карнаухова, 53, тел

(0362) 63 55 34

E-mail: viddilmetod@gmail.com

©КЗВО «Рівненська медична академія»